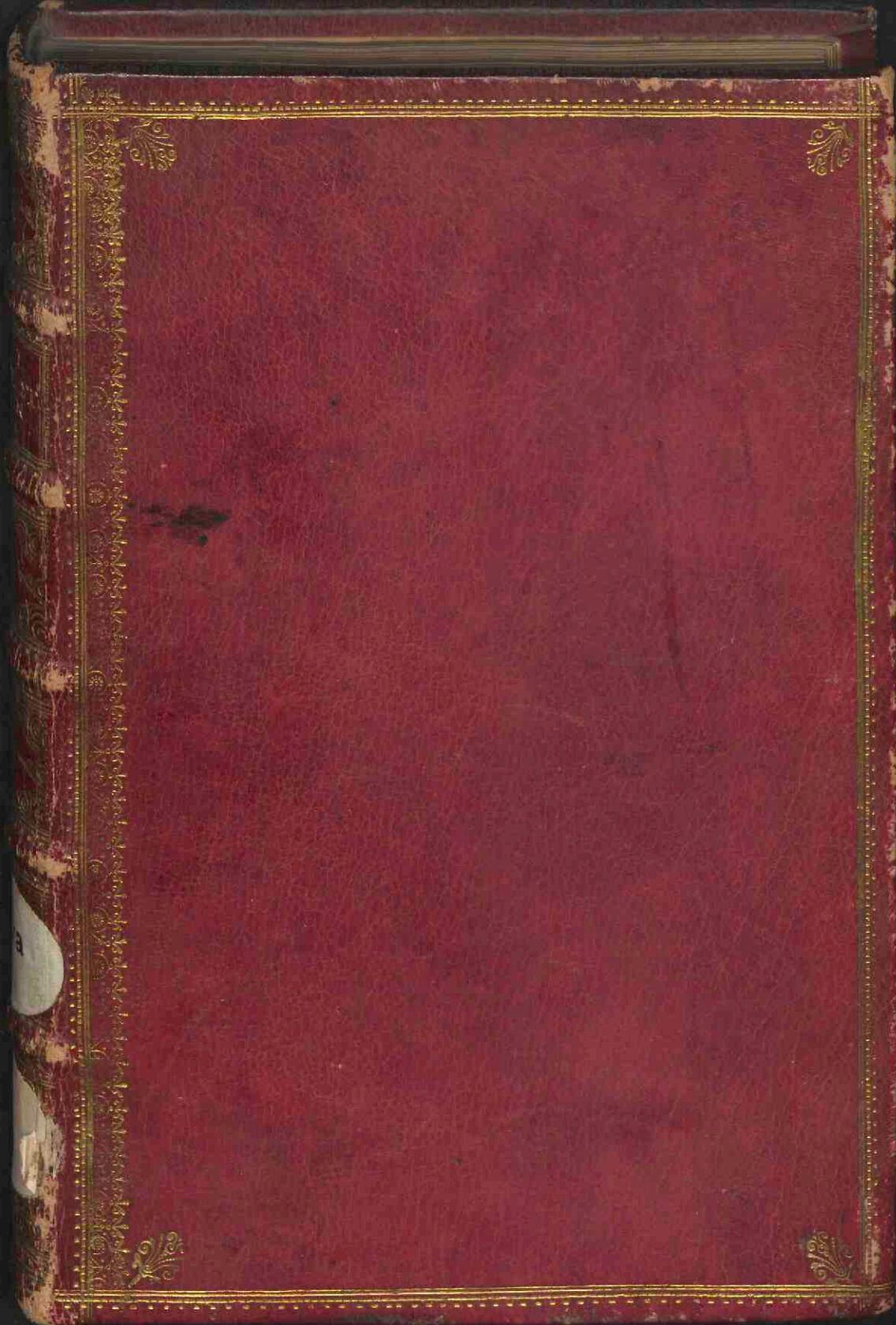

Regimen sanitatis Saternitanum.

<https://hdl.handle.net/1874/350045>

Kast 172

Pl. F N°. 39

650. **Regimen sanitatis Salernitanum.** [Acc.] Arnaldus de Villanova, Regimen sanitatis. Leuven, Joh. van Westfalen [c. 1484]. 4o. 172. F. 39

Typen 1b, 2. — HMT 49 (87) b, f. — HC*13753. — CA* 1470. — Choulant p. 268. — MMW II 185. — Pell. 1290. — Pr. 9290.

Op bl. 1a: „Bibliothecę Collegii Atrebatensis“ (indertijd een belangrijk kerkelijk onderwijsinstituut gevestigd te Atrecht). Op het achterschutbl.: „Lib. Coll. Atrebatensis Frayenborch 1623“. — In XVIIIe-eeuwschen Franschen verguld-led. band.

Regimen sanitatis Salernitarum - Regimen sanitatis

---

salernitanū neccō & mgrī Arnoldi d'noua uilla Feliciter īcipit / (in fine:) Explicit regimē sanitatis opositū seu ordinatū a/ magistro Arnoldo de villa noua Cathalono oīm me/ dicoꝝ uiuentiū gemma. Impressū Louanii In do-/mo magistri Johannis de westfalia. / (Löwen ca. 1480.)
40 Alter rot Maroquinbd. m. Fil., schmaler Spitzenbord u. klein. Eckornam., Rücken vergold., Goldschr.

netto M 800.--

Hain*13753. Campbell*1470. Proctor 9290. Pellechet 1290.- Goth. Typen; 29 - 30 Zeil. Sign. a - r. 1 v. Bl., 134 unnum. Bl. u. 1 w. Bl. Eine der besten und vollständigsten Ausgaben des berühmten Handbuchs der Hygiene, enthaltend: 1., den Text der " Schola Salernitana " mit dem alten, anonymen Commentar, und 2., das " Regimen sanitatis " von Arnaldus, von Bl. 111 bis Schluss.

Sehr schönes rubriciertes u. breitrandiges Exemplar, vollständig mit beiden weissen Bl.

Aus der Bibliothek des College von Arras, 1623.

Kg. 20

[Faint handwritten text, possibly "Kilise / Pinar" and "1189"]

[Faint handwritten text, possibly "800"]

voige lib. merk

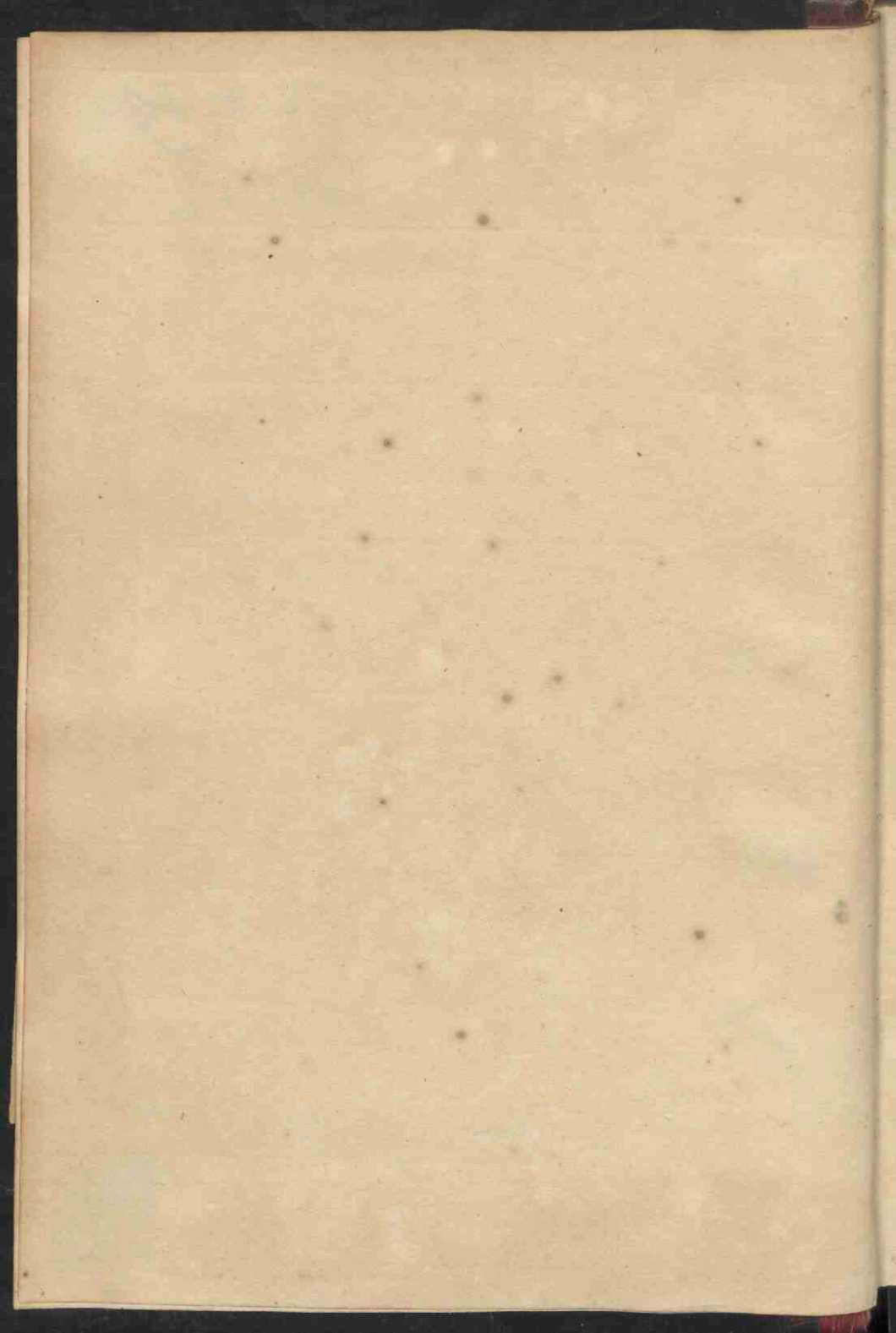
Gd

21

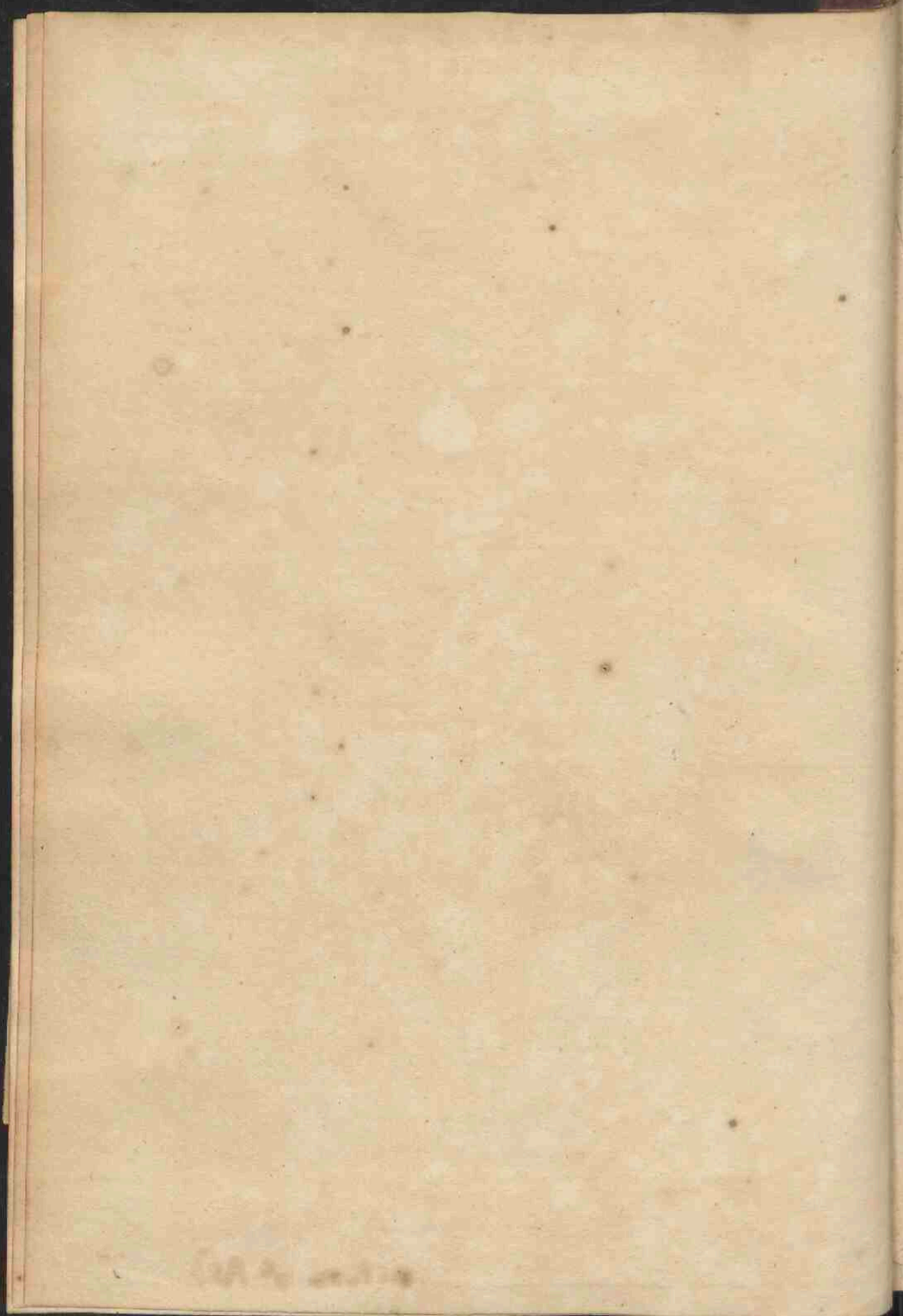
142. F. 39

Rariora

Reginē lauitaio lau
uitanū & ingri amē

sec

#

Cocty nent

~~Pat...~~

~~Joan...~~

Molt

io Co

aloe...

leavinge onder

alle leavinge

de. Epistelijue

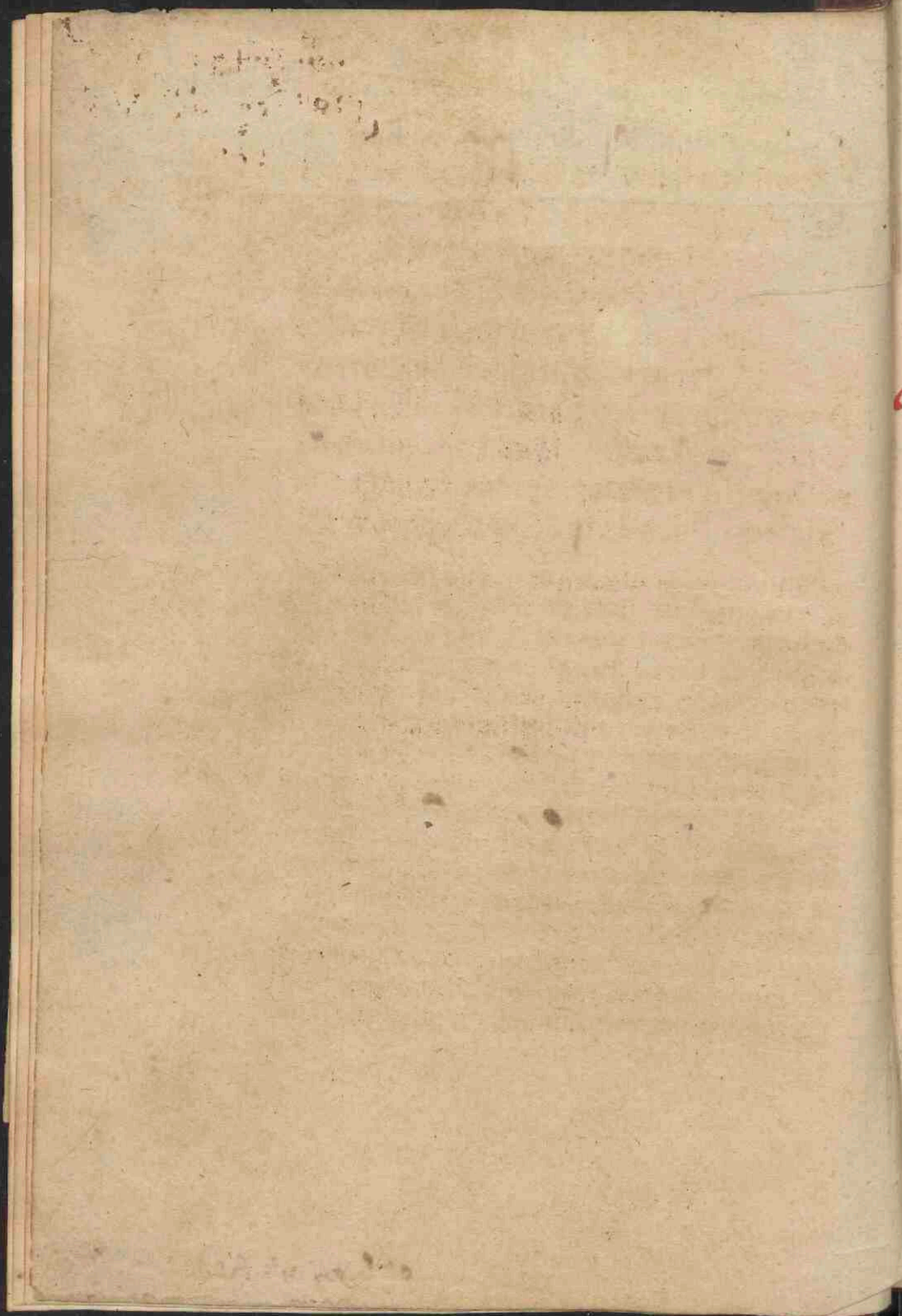
et dat. et

ge. wet. Epistij

utproag

Faint, illegible markings or text at the top left of the page.

Publica h. e. e.
Colleg. ~~h. e. e.~~

Regimen sanitatis salernitanū necnō ⁊
mgri Arnoldi ⁊ noua uilla feliciter icipit

H Agloruz regi scripsit scola to-
ta salerni. Si uis incolumē si-
vis te reddere sanū Curas tol-
le graues. irasci crede pphanū
sarce mero. cenato parū. nō sit tibi vanū
Surgere p epulas. sōnū fuge meridia/
nū hō uictū retie nec oprime fortiter anū
Hec bene si serues tu lōgo tēpore uiues.

Este est libellus edicus a doctorib9 salerniensibus
in quo inscribunt multa ⁊ diuersa pro conseruatiōe
sanitatis humane. ⁊ edicus est iste liber ad usum regis
anglie. Et in textu lecto autor ponit octo documen-
ta generalia pro conseruatione sanitatis. de quibus
postea specialiter per ordinem determinabit. Prīmū
ergo documentum est q homo sanus uolēs uiuere de-
bet ab eo remouere graues curas. nam cure exsiccant
corpora. ex quo tristificant spiritus uitales. mō spi-
ritus tristes exsiccant ossa. Et sub isto documento eti-
am comprehendi debent tristicie que similiter corpora
exsiccant ⁊ in frigidant. maciem ⁊ extenuationem i-
ducunt. cor constringunt. ⁊ spiritum obtenebrant. in-
genium eberant. ⁊ rationem impediunt. iudicium ob-
scurant. ⁊ memoriam obtundunt. Veruntamen ali-
qui pingues ⁊ carnosi sunt spiritus adeo mobiles

2^m documentum

Effusio. Confusio

17200 pinguis ⁊ carnosus

et calidos habentesque eis interdum bonum est tristari
 ut spiritus calor ebilet et corpus aliquantulum maceret
Secundum documentum est non irasci. // Primo quia ira
 similiter corpora exsiccatur. cum ipsa summe singula mem-
 bra supercalefaciat. nimia autem calefactio siccitatez
 inducit teste Avicenna prima primi. doctrina tertia.
 capitulo primo // Secundo quia ira propter feruorem
 cordis omnes actus rationis confundit. Aduertendum
 tamen est quod quidam frigidi sunt et maleficiati quibus
 interdum irasci prodest in regimine sanitatis. ut in eis
 calor excitet. **T**ercium est parca uti potu uini. Nimia
 enim repletio uini somnolentiam. pigritiam. debilita-
 tem membrorum. debilitatem stomachi. et multa alia
 his similia inducit de quibus posterius magis pate-
 bit. **Q**uartum est parca cenare quia nimia nocturna
 repletio dolorem in uentre inducit ac inquietudinem
 insomnitatem et angustiaz prout manifesta patet ex
 perentia et inferius magis declarabit. **Q**uintum est
 surgere post cibum sumptum quod facit ad digestio-
 nem. propterea quod cibum sumptum facit descendere ad
 fundum stomachi in quo uiget uirtus digestiua. **S**ex-
 tum est non dormire post prandium cuius nocumen-
 ta postea tangunt in textu ibi. Febris pigricies. **S**ep-
 timum est non diu retinere urinam. Ex nimia enim u-
 rine retentione aliquando sequitur difficultas mingen-
 gendi aut omnino prohibitio a mictu ut testatur A-
 uicenna decimanona terti tractatu secundo. capitulo
 de difficultate urine. Similiter ex nimia retentione fe-
 cali plura proueniunt nocumenta. Indurancur enim
 feces in intestinis propter continuam suctionem uenarum

27

3^m

4to

5to

6to

7to

Nota

g. 10

meseraicaz cum intestinis continuatarum omnes hu-
 miditatem a fecibus suggentium ⁊ sic remanent sicce.
 Difficilis exitus intestina opilantes ad quam opilati-
 onem propter ventositatum educationis prohibitio-
 nem ⁊ aliarum fecum aceruationem sequuntur nocumē-
 ta in textu posterius posita ibi. Spasmi ⁊ drops ⁊ c.
 ¶ **Primum** est non forciter comprimere animum. ex hoc e-
 nim sequitur tenasmon siue exitus longaomis. **Uterius**
 subdit autor quod omnia ista debite conseruans longo
 tempore sanus uiuere poterit.

Si tibi deficient medici. medici tibi fiat

Hec tria mens leta. requies. moderata dieta

Autor in hoc passu tangit tria remedia generalia
 pro conseruatione sanitatis nature humane ⁊ precipue ip-
 sorum nobilium. **Primum** est quod animus hominis debet esse letus ⁊
 gaudens cum leticia siue gaudium etatem floridam facit
 hominem in iuuentute conseruat uirtutem confortat. uitam
 prolongat. ingenium acuit. ⁊ ad singulos actus homi-
 nis abiliorem reddit. Et debet istud gaudium in regimine sa-
 nitatis conueniens esse temperatum ⁊ non excessiuum quia
 excessiuum syncopim ⁊ mortem inducit. Et maxime gau-
 dium competit his qui multum curant ⁊ sollicitudi-
 nibus destruunt. Et potest in ipsis de nouo acquiri per
 usum cibi ⁊ uini delectabilium ⁊ dimissione eorum que
 tristitiam inducunt ⁊ inhabitare cum sibi dilectis et
 similibus quibus uirtus confortatur teste Auicenna in
 decima terti. capitulo de casu uirtutis subito sic dicitur.
 Et scias quod uirtus augmentatur cibo et uino.

Non hic efficitur letum

subtili convenientibus odoribus bonis et tranquillitate et gaudio et dimissione eorum que contristant et rixari faciunt et renouatione reum amabilium et habitatio ne cum dilectis. Secundum est tranquillitas animi. Nobiles enim propter nimis magnas et diuersas curas quas habent plus ledunt ceteris paribus quam qui mediocres sunt. Inquietatio uero mentis somnum maxime impediat qui nobilibus summe utilis est qui communiter nature sicce sunt atque colerice quibus per maxime somnus est utilis. Tertium est moderata dieta id est moderata sumptio cibi et potus. Documenta uero superflui cibi et potus postea dicemus.

Lumina mane manum surgens gelida lauat aqua
Hac illac modicum pergit modicum sua membra
Extendat crines percutat. dentes fricat. ista
Confortat cerebrum confortant cetera membra
Lote cale. ista pasce vel id est frigesse minute.

In hoc textu autor ponit sex documenta quibus cerebrum confortat et similiter singula corporis membra. Primum est quod postquam homo de mane surrexerit debet lauare oculos in aqua frigida. Mundari enim debent ut ab eis remoueantur immundities palpebris adherentes et circa oculos existentes ne ab ipsis oculi corrodantur. Et istud satis innuit Auicenna tertia terti tractatu primo. ca. de rememoratione conseruationis sanitatis oculi et rememoratione eorum que nocent ipsi ubi dicit. Ex eis autem que abstergunt oculum et acuum ipsum est submergi in aqua clara et aperire. *La base*

oculum in ea. Et idem vult tractatu quarto. capicu/ lo de cura debilitatis visus dicens. Et ingredi aquaz claram viridem ⁊ submergi in ea ⁊ aperire ambos ocu los in ea s̄m quantitatem qua possibile est. ē ex eis q̄ seruant sanitatem oculi ⁊ confortant ip̄m ⁊ pprie in iuuentute. Causa autem quare oculi magis debent la uari in aqua frigida q̄ calida est quia vnumquodq̄ oseruat suo simili ut dicit Auicēna quarta pruni. ca. primo. Et idem vult Galien⁹ tertia tegni canone illo. Caldiora calidioribus indigent adiutoris. frigidiora frigidioribus. sed sic est q̄ oculi sunt frigide na/ ture. ergo potius debent lauari aqua frigida q̄ calida. ¶ Secundum est q̄ homo debet lauare manus q̄ sunt instrumenta quibus mundant organa per q̄ exe unt superfluitates cerebri ut sunt aures oculi nares. et ergo ob hoc manus debent eē munde. plus tamen de bent lauari in aqua frigida q̄ in aqua calida quia lo tione manuum in aqua calida generat uermes in uentre ⁊ hoc specialiter dummō manus i aqua calida laua tur post sumptionem cibi ut innuit Auicēna decima se xta tercii. tractatu quinto. ca. primo ubi agit de ver/ mibus in uentre genicis. Et ratio est. quia per lotio/ nem manuum in aqua calida post sumptionem cibi trahit calor naturalis quo completur digestio i sto/ macho ad extra quare imperfecta fit digestio que po tissima causa est uermium. Tercium est q̄ postq̄ ho/ mo surrexerit a somno debet paulatim incedere siue se mouere. Cuius causa est ut superfluitates prime ⁊ se/ cunde digestionum que sunt feces in vrina descendāt ⁊ preparari tur faciliori euacuacioni. ¶ Quartum est

W. ratione

no. d. q. r. h. d.

q̄ postq̄ homo surrexerit a somno debet extendere
manus ⁊ pedes ⁊ alia membra. Cui⁹ cā ē ut trahant̄
uicales spūs ad membra exteriora ⁊ per hoc subtiliā
tur spūs cerebri. **¶ Quintum** ē q̄ debet crines pectere.
Cui⁹ causa ē ut aperiant̄ pori per hoc capitis ut exe
ant uapores cerebri derelicti post somnum ⁊ subtiliē
tur eius spūs. Unde usus pectinis multuz ofere uisui
⁊ maxime senibus prodest. Unde dicit Auicenna ter/
cia tercii. tractatu quarto. c. de cura debilitatis uisus
Administratio pectinis super caput iuuatiua ē ⁊ con
fert proprie senibus quare oportet q̄ administret̄ o/
ni die multociens quomā attrahit uapores ad supe
riora ⁊ mouet eos a parte oculi. **¶ Sextum** est q̄ hō
debet mundare ⁊ fricare dentes. Cui⁹ causa est quia
immundities dentium est causa fetoris anhelitus Si
militer a dentib⁹ immundis/spūs immūdi eleuantur
ad cerebrum ipsū perturbantes. **¶ Preterea** commix/
tio limositate dentium cum ipso cibo ad stomachū
missō est cā corruptionis cibi in stomacho. **¶ Ad** oduz
autem conseruandi sanitatem dentium ⁊ bonitatez o
doris eoz tangit Auicenna septima tercii. ca. de cōser
uatione dentium sub his uerbis. **Et** ex his que cōser
uant sanitatem dentū ē ut collu at̄ os in mense bis cū
uino in quo decocta ē radix cicumalli. ē enī pueniens
ad ultimū in faciendo bonū odorē ⁊ nō aduenit faci
enti illud dolor dentū. **¶ Ulterius** autor in ultimo uer
su subdit aliqua precepta generalia. primū ē q̄ hō lo
tus stupha uel balneo debet se tenere caliduz quia tūc
pori sunt aperti ⁊ sic de facili frigus possit subintrare
⁊ magna nocumenta corpori inferre. **¶ Aliud** est q̄

postq̄ homo sumperit cibum d̄z modicum stare ut
 cibus perfecte descendat ad fundum stomachi i quo
 complet̄ digestio. deinde lente ambulet ⁊ non fortiter
 ne propter motum forte calor trahat̄ ad partes exte
 riores ⁊ per hoc impediatur cibi digestio. Aliud ē q̄ bo
 mo frigid⁹ d̄z cauere ne subito se calefaciat s̄z paulatī
 mutationes enī subite naturam ledunt. *Via enī extra*
naturam molesta sunt ut dicit Galien⁹ in commento
illius canonis Secundum multum ⁊ repente.

**Sit breuis aut null⁹ tibi sōn⁹ meridiano⁹
 febris/pigricies/capitis dolor atz catarr⁹
 hec tibi proueniūt ex somno meridiano**

In hoc textu tangit autor quatuor nocumenta q̄
 proueniunt ex somno facto post prandium. **Quorū**
 primum est q̄ ex somno meridiano solet sequi febris
 Quod aliqui putant uerificari de febre proueniente
 ex opilatione/ causam istius febris reddentes quia tēs
 pore diei calor ⁊ spūs mouent̄ ad exteriora ⁊ sic vir/
 tus digestiua in die est debilis. digestio enim perfecta
 est quādo calor ⁊ spūs ad interiora mouent̄ propter
 quorum motum calor naturalis intendit̄ ⁊ sic temp⁹
 noctis est tempus perfectioris digestionis. Indiges/
 tio enim ⁊ cruditas humoz est cā opilationis que opi/
 latio ē cā febris s̄m Auicēnam prima quarti in pluri/
 b⁹ passibus. **Secundū** nocumentū ē pigriciesq̄ ex ea/
 dem cā uidet̄ oriri. Ex materia enī idigesta ⁊ grossa
 grossi eleuant̄ spūs qui moti ad mēbra corporis gra/
 uedinem corpori inducunt quemadmodum spiritus
 subiles ⁊ leues leuitatem animi ⁊ corporis inducunt

Tercium est dolor capitis qui etiam ex eadem causa
puenire uidet. Ex cibo enim indigesto in stomacho
eleuant grossi spūs cerebrum pturbantes q spūs sunt
cā discolorationis etiā faciei qñ ad cutē mouētur qz
ubi est materia grossa necesse est quicqd ex tali mate
ria dissoluit eē grossum ut innuit Galienus in commen
to illius amphorisimi. Et qui crescunt sic inquitens qe
quid enim de qualibet re dissoluit ei vnde dissoluit
necesse est ut assimilet. ¶ Quartum nocumentū est ca
tarrus qui similiter ex eadem causa uidet oriri scz ex
reumate. Reuma enim dicit omnis fluxus materie de
membro ad membrum in quacūqz parte corporis fu
erit sed secundum qz ad diuersas partes corporis flu
it diuersa sortit nomina quādo enim mouet ad pec
tus siue ad membra spiritalia uidelicet ad pulmo
nem dicit catarrus. Sz qñ fluit ad fauces siue ad cola
torum palati dicit brancus. Et qñ fluit ad nares di
cit coriza ut habet in istis uersibus. Si fluat ad pec
tus dicit reuma catarrus. Ad fauces brancus ad na
res dico corizam. Preter tamen predictorū nocumē
torum causas narratas alie possunt assignari magis
efficaces. Cā nanqz primi nocumēti scz febris que ali
qñ est effimera aliqñ putrida ē. febris quidē effimere
retentio fuliginū in somno diurno quarum resolutio
nē uigilia facere consueuerat quibus acruatis ⁊ spiri
tibus admixtis in eis accendit calor extraneus cau
sans febrem effimera. Febris uero putride putrefac
tio hūiditatum multiplicatarū ex somno diurno ad
cor effumantiam. Secūdu uero nocumentū. s. pigritia
contingit ppter hūiditates per somnū diurnū retētas

reuma

catarrus

circa musculos cordas et iuncturas quibus torpescunt
 et corde reddunt ad solitos motus. Tercium vero no-
 cumentum ex simili causa oritur scilicet ex humiditatibus et
 vaporibus per somnum meridianum retentis quod motu
 uersus caput et cerebrum ei dolorem ingerunt. Suarum
 uero nocumentum uidelicet catarrus quo uniuersali-
 ter omne reuma significatur contingit preterea quia
 vapores et fumi qui undique per cutem hora uigilia-
 rum resolui solent in somno diurno ad caput tendunt
 ubi inspissati reuertunt inferius reumatizantes. Quicquid
 na autem tertia prima doctrina secunda capitulo no-
 no alia superaddit nocumenta somni diurni quorum
 primum est generare egritudines humiditas ut guttas
 et paralyses ex retentionibus humiditatum que de die
 magis resolui solent. ¶ Secundum est corruptio col-
 oris faciei propter humiditates aquosas urine simi-
 les in sanguine multiplicatas ex somno diurno resolu-
 ti solitas tempore uigiliarum que ad faciei cutem cum
 sanguine expulsi reddunt eam tumidam et declinantem
 ad citrinitatem. ¶ Tercium est generatio splenis id est
 splenetice passionis in dispositis ad eam. Cuius cau-
 sa est retentio humoris grossi melancholici in splene ex
 somno diurno. sicut enim uiuant uigilie motum et libe-
 rum transitum huius grossi humoris per canales strictos
 cum calore diei uias aperiente. sic somnus impedit ma-
 xime diurnus cum tunc instet hora secundum pluri-
 mum transitus melancholie per canales suos et maxime
 per illum canalem qui a splene transit ad orificium sto-
 machi gratia prouocationis appetitus per quem sple-
 nis superfluitas emundari solet non enim consuevit ut

*No nocumenta a
 somno diurno
 sunt dicitur per*

de nocte prouocet sed de die potius appetitum cibi.
Quartum est relaxatio neruorum seu remollitio eorū
Cuius causa est prohibitio resolutionis humiditātū
quā facere solent vigilie diurne que interius retēte ner-
uos imbibunt. Quintum est debilitatio appetitus. cu-
ius cā ē prohibitio resolutionis que ē prima cā famis
Alia cā est repletio stomachi ex fumis vaporibus et
humiditatibus remollientibus et saturantibus officii
stomachi. Sextum ē generatio apostematū. Cuius cau-
sa ē quia superfluitates per somnū diurnū multipli-
cate colligunt sepe in aliquo membrorum et ipm intu
mescere faciūt. Et ulterius dicit Auicēna q̄ due de poti-
oribus causis ppter quas nocet somnū diurnū sunt
prima quidē quia cito interrūpit ppterea q̄ calor di-
ei trahit uersū exteriora calorem corporis et contra
somnia ad interiora unde motus prouenit agitatius
et ideo consulat tūc dormire uolentibus q̄ i umbra dor-
miant et in tenebroso loco. secūda uero ppterea q̄ fē-
dit naturā stupidā et quasi pterritā retrahētē se ab eo
in quo erat se3 a digestionē cibi. Attendendū tñ ē q̄ li-
cet somnus diurnus generaliter uituperet et nocturnū
commendet. ex diurno tñ ille minus uituperat qui a
mane est usq̄ ad terciā se3 ab ortu solis usq̄ ad terciā
post ipsum iuxta illud Hippocratis pronosticoz secū-
da dicentis. Somnus ut moris est conueniens et natu-
ralis ut noctem non effugiat et idem non impediatur
est laudabilis contrarius uero est improbandus mi-
nus tamen si a mane usq̄ ad terciā tenuerit. Quam-
q̄ tamen somnus diurnus et meridianus in tantum a
primis medicine inuētoribus detestet. moderno tñ tpe

69
nō omnis somnus diurnus ē vituperandus ⁊ proprie
si in eo quinque conditiones obseruentur ut vult Bartra
cius. Prima ē ut sit consuetus. secunda ut nō sit illico
supra cibum. tertia ut non sit capite depresso. quarta
ut non sit longus. quinta ut non fiat ab eo subito stu
pida ⁊ repentina expergefactio sed morosa

Quattuor ex uento ueniūt in uētre retēto
Spasmus ydrops colica vertigo quatuor ista

In hoc textu autor ponit quatuor nocumenta ꝑ
uenientia ex retentione uentositatis in corpore nostro
Suorum primū ē spasmus cuius causa ē quia uentositas re
tenta sepe capit raptum ad iuncturas ⁊ nervos ipsos
replentes ex quorum repletione sequitur ipsorum contractio quae
uocat spasmus. Et ab Aulicena secunda tertia. c. d. spaf
mo. spasmus sic diffinit. Spasmus ē egritudo nervosa
qua mouentur lacerti ad principia sua ⁊ inobedientes
sunt in dilatione eorum. Et iste spasmus ē duplex. Nam
quidam ē ex repletione in quo membrum abbreviat ⁊ in
grossat propter rem implentem sicut eorum aut cori
gia cum res implens abbreviat ⁊ ingrossat ⁊ iste spaf
mus fit subito. Alius ē ex inanitione in quo contrahi
tur longitudo ⁊ latitudo ⁊ minoratur membrum. secun
dum longum ⁊ latum ⁊ ut in pygamaeno cum apponitur igni
fit contractio secundum longum ⁊ latum. iste spasmus fit paulatiue
Secundum nocumentum est ydropsis quae est mor
bus materialis causatus ex re frigida plurime egre
diente ⁊ in lactante membra aut loca partium in qui
bus regimen id est digestio ciborum fit. et

humorum ut dicit Bartrucius. Ydropisis enim non generat nisi cum sanguis non generat ut dicit Galienus sexta particula aphorismorum in commento illius Emorroydes sananti antiquas. Et est triplex ydropisis. scilicet ypozarcha asclites et tympanites. Et de tympanite intelligit istud secundum nocumentum. Tympanites enim ut dicit Bartrucius fit a mala complexionem frigida stomachi et hepatis prohibente cibum transmutare in chylum et humorem benignum aut sanguineum quare conuertit in rem uentosam que dum non expellit per eructuationem aut aliunde opilationem uiarum prohibente uel uirtute expulsiva uel sequestratiua seu supfluitatum debili existente colligit inter ciphac et mirach uentris et causat ydropisim. Tertium nocumentum est colica que est egritudo multum dolorosa facta in intestino dicto colon quod est unum de intestinis grossis quemadmodum yliaca est egritudo dolorosa facta in intestino gracili dicto ylion. Et fiunt dicte egritudines sepe ex uentositate uelusa in dictis intestinis. Quartum nocumentum est uertigo et egritudo cum que uidet homini quod omnia uoluant in girum. Cuius egritudinis causa est uentositas ad cerebrum mota que propter eius in cerebro motionem uertiginem facit. Et ista quatuor nocumenta cum quibusdam aliis pulcre commemorat Auicenna decimasexta tertiū tractatu quarto. capitulo de rebus que nocent colicis dicens. Et scias quod retentio uentositatis multoties facit accidere colicam propterea quod subleuat eam et exprimit ipsam ita ut aggregetur res una et quod facit accidere debilitatem in intestinis. Et quandoque perducit illud

ad ydropisum. Et quoniam generat tenebrositatem visus
et vertiginem et epilepsiam. Et quoniam retinet in iuncturis
et facit accidere spasmus.

Ex magna cena stomacho fit maxima peccata

Et si nocte leuis sit tibi cena breuis

In hoc textu autor ponit unum documentum pro conseruatione sanitatis dicens quod homo in cena debet esse sobrius et se non multum cibo replere quia nimia repletio nocturna inducit impedimentum somni / torcionem uentris / inquietudinem corporis / pustulas in facie grauitatem capitis in mane et malitiam oris. Dubium iam incidit utrum maior quantitas cibi sit sumenda in prandio quam cena. pro cuius decisione aduertendum est quod secundum diuersitatem corporum maior aut minor quantitas cibi sumenda est in prandio quam cena quia corpora aut sunt in morbum decidenda aut sub latitudine sanitate. Si in morbum deciderint aut humoris uicio. aut sine humoris uicio. Si sine humoris uicio sic est magis cenandum. Cuius ratio aut quod natura in talibus solum est ciborum digestionem intenta non autem superfluitatem maturacionem caret enim eis. Quod si cum humoris uicio patientes conuenienter est prandium maiore uel prima tertio tractatu quinto. de cura epilepsie. Ille cuius consuetudo non tolerat ut semel reficiat diuidat cibum suum quod est minor refectioe sua in tribus partibus et sumat duas tertias in prandio et tertiam in cena post exercitium subtile. Ratione sic persuadet quoniam illo tempore quo natura debilis uiuat in digestionem calore solari uiuifico et resoluunt amplius superfluitates amplius sumendum est cibum.

hoc autem magis fit in prandio quam cena ergo et Bre
terra in die calor vitalis adest solaris et lucis diges/
tius cum sit uite principium quare ad digestionem
tunc duplex operabitur calidum nocte vero non. Et
etiam nocte natura magis est circa superfluoꝝ digestio
nem in talibus intenta/nō est ergo impediēda multa
ciboꝝ exhibitioe. Quāvis enim calor in plerisque for/
tificetur in nocte spirituoꝝ retractione et somni redi/
ctione nō tñ potest huiusmodi calor duo ut alimen/
tum et superfluitates digerere. Conuenit itaq; in his
cenā breuiare. Si vero huiusmodi corpora sub lati/
tudine fuerint sanitatis. Aut sunt sufficienter sana ro/
busta superfluitatibus sensibilibus carentia cum om/
nes expellant sua uia ut athlete et hos expedit cenam
maiorare. Tū quia natura eoz nocte solū est digestio
in ciboꝝ intenta et nō superfluoꝝ maturatiōi cum
illis fere careant. Tum quia solum robur corporis in/
tendunt quod et nocte acquirunt magis cum amplior
fiat sanguificatio distributio et spirituum in his gene/
ratio Si autem corpora fuerint a dicto temperamē/
to et robore distantia sicut sunt plurima usq; in egri/
tudinem nunc deuenientia talia aut exercitant exerci/
tio forti continuo et uehementi aut non. si sic ut sunt
uictum manibus querentes melius est eis prandium
super cenam maiorare. Cuius causa est quia alimentuoꝝ
non solum expetit propter nutrire sed propter hume/
ctare mēbra ac irrorare ne arefiant ex forti motu et re/
sistant resolutioni caloris propter quod oportet plus
cibi exhiberi in prandio. Neq; propter exercitium
talita corpora cessant ab eorum digestione cum

9

ita sint consueti usus enim est res preter naturam. Est
et calor uehemens propter exercitium potēs sup digesti-
onem in eis. ppter quod uidem⁹ eos ter in die cuz
appetitu comedere et bene digerere. Si autem non utā-
tur forti et laborioso exercitio continue sicut predicti
dupliciter illud euenit quia aut solum quandoq; utū-
tur exercitio forti laborioso et non continue aut solum
utunt exercitio debili cum quo stat multiplicatio su-
perfluitatum. ¶ Si utantur exercitio plurimo forti et
laborioso propter occupationes necessarias in ui-
ta et ad salutem sicut ciues uiri q̄plures circa bona
fortune negociantes et salutem interdum exercitio for-
ti et laborioso mouent ut diu equitant uel itinerātes
aut aliud quoddam fortius a consueto agentes exer-
citio. Et his utilis ē cenam super prandium amplius
augere. Cui⁹ rō ē quia si tales pradium auerēt cum
non sint consueti adeo forti et laborioso exercitio a-
gitari ut priores ipsorum iā corrumpet digestio ma-
loꝝ humorum generatiua. Item ppter motum sup-
fluum calor horum disseminacione ē debilitat⁹ cuius
quidē unctio que magis nocte fit q̄ die potissima ē
fortitudinis et digestionis cā quare in cena instāte no-
cte alimentum amplius potest administrari. Itē isti p-
us nō laborioso utebant exercitio et sic corp⁹ eorum
humiditatibus plenum ē quib⁹ et paruo cibo suffici-
enter potest resisti resolutioni et exsiccationi factis p-
motum in die occurrentem. Si uero paucis debilib⁹
exercitiis et paruis occupationibus in uita utant p-
cipiendum est ipis melius prandere q̄ cenare. Et de
clarat istud sicut i corpib⁹ nūc egrotantib⁹ apparuit

cum enim hi sunt debilis digestionis ut plurimum in
uāt per calorem solis et lucem ualde uiuificos confor
tat enim inde spūs propter suum simile. Ipse enim ē
lux aut effigiem habet lucis sicut Auicennam. **I**uuatur
etiam quia superfluitates tunc melius expelluntur po
ris apertis de die quam de nocte. **P**reterea nocte non o
portet eos multo cibo sed pauco repleti cum natura
tunc intenta est magis circa digestionem humorū cru
diorum quos somnus habet maxime digerere ac ad be
nignum reducere. licet enim nocte digestiua fortificetur
uirtus non tamen adeo quod ualeat cibum et superfluitates
digerere. **A**duertendum est insuper quod in exhibitioe ci
bi maioris aut minoris in prandio quam cena maxime ser
uandus est usus quia consuetudo est res maxima in
conseruatione sanitatis et egritudine curanda secūdo
regimini acutorum quod ostendit ex eo quod eius mu
tatio et maxime subita uehementer est lesiua. **U**n **D**al
mascenus mutare consuetudinem nocuum est et molesti
cum et precipue senibus. **E**t ideo prae consuetudines
abolende sunt sed non mox eo quod natura non sustinet
repentinas mutationes. **E**t sic patet quod uniuersaliter
maiorandum est prandium super cenam cum plurime egritu
dines sunt materiales et plurima corpora lapsa. **S**i
tamen solum semel in die comedatur melius est cibum
in cena exhibere nisi oculi aut cerebrum patiantur tunc
enim melius est in prandio exhibere cum cena non pa
rum egrotantis nocet oculis et cerebro. **U**terius cir
ca textum est notandum quod non solum repletio nocturna
sive in cena nocet stomacho imo omnis repletio cibi generat et

opilationes febres putredines apostemata ⁊ lepram
 quia est causa indigestionis. **Q** autē oīs repletio no-
 citua est stomacho declarat Auicēna decimatercia ter-
 cii tractatu. i. c. de reb⁹ quaz usu ledunt stomachus
 ⁊ intestina dicēs **E**t ex rebus magis inimicis stoma-
 cho est repletio ⁊ propter illud non auget corp⁹ gul-
 losi. qm̄ cib⁹ ei⁹ nō digerit quare nō crescit ex eo cor-
 p⁹. Illo at̄ qui cibo abstinet dū tñ remanet aliqd ap-
 petit⁹ ei⁹ auget qm̄ stomach⁹ ei⁹ bene digerit cibum
Et sic ualde cauendū ē ne stōach⁹ torqueat ⁊ multuz
 grauet ex cibo ita ut anhelit⁹ angustiet ⁊ puls⁹ uelo-
 citeē. **E**t similiter repletio nauſeatiua ⁊ fastidium iōu-
 cēs multū ē euitāda ⁊ specialiter ex malis nutrientib⁹
Nam si fastidium sit ex grossis nutrientibus proue-
 niunt iuncturarum dolores ⁊ renū ⁊ podagra ⁊ gros-
 sities splenis ⁊ epatis ⁊ regulariter egritudines fleu-
 matice ⁊ melancolice. **E**t si fastidium sit ex nutrienti-
 bus subtilibus proueniunt febres acute ⁊ maligne ⁊ a-
 postemata multum acuta igit̄ euitāda ē repletō nau-
 ſeatiua. **N**on igit̄ tantum est comedendum quin ī sto-
 macho maneat aliquis locus uacuu⁹ nec ex toto dēt
 desiderium sopiri sed retineri debēt aliq̄e reliquie ap-
 petit⁹ ⁊ hoc specialiter obseruandum est in habenti-
 bus appetitum fortem. sunt enim aliqui quorum ap-
 petit⁹ naturaliter multum sopit⁹ est ⁊ isti forte d-
 bent plus comedere q̄ appetunt.

Ut quodam
 modo
 possit
 fieri

Tu nūq̄ cōedas stomachū nisi noueris añ
Hurgatū. vacuū cibo quē sumpseris ante

Ex desiderio poteris cognoscere certo
Hec tua sunt signa subtilis in ore dicta

In hoc textu ponuntur aliqua precepta que homo taliter cupiens uiuere necessario debet obseruare ante sumptionem cibi. quorum primum est quod homo non debet sumere cibum nisi nouerit stomachum suum esse purgatum a malis humoribus quod fit per uomitum expellendo humores putridos et malos in eo existentes quia si sumeret cibum predictis malis humoribus in stomacho remanentibus ex commixtione talium humorum cum cibo cibum sumptum corrumpet. Secundum preceptum est quod homo non debet sumere cibum de nouo nisi presenserit cibum presumptum in stomacho suo fore digestum et ab eo euacuatum quia nihil est deterius in humano corpore quam intramittere cibum super alium quod non est digestum sed digeri incipit. nam super assumptum cibum prioris digestionis ichoara impedit. et digestio poris ante oplebitur que transiens ad epas per uenas meseraicas ducet secum cibum superassumptum indigestum unde crudi humores in corpore multiplicabuntur. **U**terius in textu ponuntur duo signa euacuationis stomachi a cibo assumpto primum est desiderium certum. id est uera fames. Et pro intellectu istius sciendum est quod duplex est fames. scilicet uera et mendosa. uera Galienus describit. in aphorismorum in omen to illius canonis ubi dicit indigentia non oportet laborare dicens certa fames est cum homo cibo indiget unde imens sequitur appetitus. scilicet mendosa fames est cibi appetitus corpore non indigente. Et sicut uera fames fit ex obstructione et corrugatione uenarum orificii stomachi precedentibus a suctione membrorum inanitorum cibo indigentium sic mendosa

11
Fames solet ab his fieri que stringunt ut rugant orifici-
um stomachi membris cibo non egentibus ut ab actu
Frigidis stipticis aut acetosis. Et istius signi et secun-
di precepti precedentis commemorat Avicenna tertia
primi doctrina secunda capi. de eo quod comeditur sic in-
quiens. Oportet preterea ne aliquis comedat nisi per
desiderium neque in hoc tradet cum desiderium ebulli-
erit. id est forte fuerit nisi mendosum fuerit ut ebriorum de-
siderium et habentium fastidium quam tolerare famem
stomachum putridis replet humoribus. Et postea e-
odem capitulo dicit Et neque ipse neque omnes qui sanita-
tem habere uolunt aliquid comedant nisi desiderium
fuerit certum et stomachus et superiora intestina a pri-
mo nutriente euacuata fuerint. quod enim in corpore
existit deterius est nutriens super nutriens quod non
est digestum mittere. Secundum signum quod signifi-
cat super certo desiderio siue certa fame est subtilis di-
eta precedens. id est parua administratio cibi quam enim il-
lam sequitur fames significat esse certa et uera. Sciendum
est insuper quod in una et eadem refectione pessimum est
simul multos et diuersos coniungere cibos ut carnes et
piscis uel pullos et porcum et postea prolongare tem-
pus in comedendo quia primus cibus tam digerit in-
cipit cum aduenit ultimus et sic partes cibi dissimiles
fiunt in digerendo sic quod preassumpte prius digeste sunt
quod postremo sumpte sue digestionis medium attinge-
runt unde fit quod quedam corrumpunt alias. Et istud
innuit Avicenna tertia primi doctrina secunda. capi-
tulo de eo quod comeditur dicens. Et nihil quidem de-
terius est quam diuersa nutrimenta simul adiungere.

No. dicitur
p. b. dicitur
in nota

22
et post hoc in comedendo tempus prolongare cum est
postremum nutrens aduenit primum iam incipit di/
geri nutrens ergo partes in digerendo non similan/
tur. Sciendum est tamen quod prolongatio in comeden/
do moderate facta fere una hora gratia bone masti/
cationis et transglutionis est laudabilis et plurimum
conferens ad conseruationem sanitatis quia perfecta
tibi masticatio cum morosa transglutione siue inglu/
nie est ueluti media digestio sed mala masticatio uel
digestionē cibi impedit uel uehementer retardat. Sed
prolongatio in comedendo cum interlocutionibus et
pauis duabus uel tribus horis est plurimum nocua
et sequuntur ex ea nocumenta prenarrata.

**Persica poma pira lac caseus et caro salsa
Et caro ceruina leporina caprina bouina
Hec melancolica sunt infirmis inimica.**

In hoc textu tanguntur decem cibi siue alimenta me/
lancoliam generantia aut infirmis inimica. Quorum
primum est comestio persicorum de quibus Galienus
secundo alimentorum capitulo decimonono dicit quod
et horum succus et quod uelut caro facile corruptibilis
est et omnino quidem prauus quare non oportet si/
cut quedam post aliud alimentum offerre corruptum
enim supernatantia. Deminisse autem oportet hu/
ius quod est commune in omnibus quecumque cacochi/
ma humida et lubrica et facile subire potentia. Prop/
ter hoc oportet ipsa comedere prius aliis. sic enim ip/
sa celeriter subeunt et illis uiam faciunt. ultimo autem
sumpta simul corrumpunt et alia. Et ita patet

q̄ istud dictum debet intelligi de persicis comestis p̄
 cibum alium quia ipsa sumpta ante cibum bona sunt
 stomacho uentrem lenientia atq; appetitum prouocā
 tia. ¶ Iuxta illud Auicenne secundo canonis. capitulo
 de persicis dicentis. Natura sunt bona stomacho et
 in eis est uirtus faciendi appetitum cibi. Et subdit A
 uicenna. Et oportet quidem ut non comedant post
 alium cibum quoniā corrumpuntur p̄ eum sed prece/
 dant ante cibum. ¶ Similiter serapion in aggregato
 re capitulo de eis autoritate Dyascoridis ait. Natura
 ex persicis sunt bona stomacho et molliunt ven
 trem. immatura uero stringunt et quando desiccantur
 stringunt fortius et decoctio siccorum quando scilicet
 bibitur prohibet fluxum humiditatum ad stoma
 chum et uentrem et quando trita super locum pulueri
 zantur unde fluit sanguis abscondunt eum. Et licet p̄
 narrata habeant iuuamenta quia tamen humorum ge
 nerant putrefactibilem nocitua sunt infirmis et maxi
 me quando indebite sumuntur. Et sunt persica frigi/
 da in primo gradu et humida in secundo. ¶ Secun/
 dum est pira siue comestio pirorum. Et causa eius est
 quia pira et generaliter omnis fructus recens nō cor/
 rectus replet sanguinem aquositate ebulliente in cor/
 pore et sic preparant sanguinem ad putrefactionem et
 per consequens nocent egris. Pira similiter ut dicit a
 uicenna secundo canonis capitulo de eis a propieta
 te inducunt colicam. Ipsa tamen inter ceteros fructus
 multum impinguant propterea porci ex ipsis piris i
 pinguant plusq; ab aliquibus aliis fructibus. ¶ Et
 quia pira uentositatem generant et sic inducunt colicaz
 b8

usus habet q̄ pira ⁊ alii fructus uentositatem facien-
tia cū carminatiuis. i. uentositatem expellentibus cōe-
dunt uel possumus obuiare nocumento ipsorum su-
perbibendo uinum uetus odoriferum ⁊ meliora pira
sunt que magis odorifera sunt ⁊ magis dulcedine p̄ti-
cipātia. Et etiaꝫ meliora sunt decocta q̄̄ cruda ⁊ pos-
sunt decoqui cum aniso feniculo ⁊ succaro. Tercium ē
comestio pomorū de quibꝫ dicit Auicēna. ii. canonis
ca. proprio q̄ assiduatio comestionis eorum facit e-
uentre dolorem neruorum. Et poma etiā malam hñc
proprietaem in generando uentositatē in secūda di-
gestione quare nocentegris ⁊ etiam propter similem
causam illi que dicta est de piris. Et ista dicta de pi-
ris ⁊ pomis maxime intelligenda sunt de ip̄is crudis
⁊ nō de ip̄is coctis. Et nedum isti fructꝫ ab infirmis
sunt uitandi immo omnes fructus implentes sangui-
nem aquositate ebulliente ut fructus recentes quorū
succus in humano corpore ebullit sicut mustum ⁊ suc-
cus fructū ebulliunt exterius in uase ⁊ hoc p̄pter ca-
lorem solis derelictum in eis cum maturabant. Isti e-
nim fructus propter ebullitionem succi eorū p̄parāt
sanguinem ad putrefactionē licet pro hora q̄ sumū-
tur iuuamentum prestent humectationis. Et hac de
causa Auicenna febricitantibus prohibuit fructꝫ ma-
xime recentes prima quarti tractatu secundo. ca. vii.
dicens. Et omnes fructus nocent febricitanti cuz ebul-
litione sua ⁊ corruptione in stomacho. Quartum ē cō-
estio lactis cuius causa est quia lac de leui corrupi-
tur ⁊ in fumum aut acetositatem conuertit i stōacho
imundo sicut ut plurimum ē stomachꝫ febricitantis

febre putrida ⁊ ergo febricitantibus febre putrida nō
 concedit. Et similiter malum est habentibus dolorē
 capitis ⁊ siticulosus ⁊ pluribus aliis de quibus loqui-
 tur ypocras quinta particula amphorismorum. am-
 phorismo illo. Lac dare caput dolentibus maluz ⁊ c.
 Verum est tamen q̄ in aliquibus passiōibus conuenit si-
 cut in p̄si ⁊ erbica ⁊ aliquibus aliis prout dicit etiā
 ypocras amphorismo iam allegato ⁊ etiam inferius
 aliquid dicit̄ ibi. Lac erbicis sanum ⁊ c. Et licet lac ī
 predictis passiōibz utuperet̄ in sanis tamen laudabi-
 le est ⁊ hoc si in stomacho ⁊ epate bene digeratur. tūc eī
 intestina lauat sua aquositate ⁊ mundificat butirosi-
 tate sua humoribus venenosis repugnat membrabu-
 mectat. casitate sua vulnera pectoris iuuat ⁊ pulmo-
 nis gutturis renum quoq; ⁊ intestinorum ⁊ uesice mo-
 suram acutorum humorum in intestinis mitigat.
 quia uisceribus inuiscatur ⁊ humorum prohibet mor-
 sum. ¶ Preterea conuenit lac corporibus temperatis
 quorum stomachus mundus est a colericis ⁊ fleuma-
 ticis humoribus. ¶ In his enim lac bene digestum mē-
 tum dat nutrimentuz. laudabilem sanguinem generat
 carnem augmentat. totum corpus laudabiliter hūme-
 ctat. exteriora pulchra facit vt refert Isaac in dietis
 vniuersalibus. ¶ Et ibi etiam auctoritate Ruffi di-
 cit q̄ lac bibentes ieiunos esse oportet ⁊ bibatur ca-
 lidum cum exeat vbera neq; aliquid comedatur quo
 usq; digeratur ⁊ labor ⁊ nimius motus caueatur. nō
 est tamen quiescendum omnino a deambulatione.
 sed deambulandum ⁊ spaciandum est suauiter

quousq; in stomachi fundum descendisse sentiatur.
In discemperatis uero corporibus lac non conuenit
In calidis enim corporibus cito mutatur in fumosi-
tatem ⁊ coleram. In frigidis uero in acetositate ⁊ pu-
treddinem. In stomacho etiam immundo lac non con-
uenit quia in eo corrumpitur. Circa electionem autem
lactis sciendum est quod magis eligendum est lac mediocre
in uia nutrimenti ⁊ non subtilissimum sicut lac camelæ
aut etiam asinum neque pinguisimum ⁊ grossissimum
sicut lac vaccarum ⁊ pecudum. Eligendum est igitur lac
capre non enim habet tantum aquositate sicut lac ca-
meli quod non est aptum ad nutriendum ratione ni-
mie humiditatis sed ventris subductiuum nec habet
tantum pinguedinis ⁊ grossicie seu caseitatis ⁊ uncti-
uositatis sicut vaccarum ⁊ pecudum quod propter
grossiciem ⁊ unctuositatem est uenarum opilationum
uentositatum generatiuum ⁊ difficilius digestionis
quam sit necessarium in regimine sanitatis. Eligatur igitur
lac capre non nimis propinque partui nec nimis dis-
tantis a partu non pinguantis nutrice in bonis pas-
cuis ⁊ in tempore quo reperiuntur meliora pascula. ¶
Quantum est comestio casei. Et potest intelligi de om-
ni caseo maxime tamen de ueteri. Cuius ratio est quia ca-
seus recens est frigidus ⁊ humidus ⁊ grosse substantie
⁊ difficilis digestionis ⁊ opilationis ⁊ lapidis gene-
ratiuus ⁊ non multum competit uia cibi in regimine
sanitatis. Et caseus uetus est calidus ⁊ siccus propter
sal facit cibum digeri ⁊ difficulter digeritur parum nu-
trit ⁊ male stomacho nocet ⁊ nimis desiccatur ⁊ minus
competit quam recens. ¶ Et si aliquis

caseus est medius inter nouum ⁊ ueterem uiscosum et
frangibilem durum ⁊ mollem ⁊ parum declinans ad
aliqualem dulcedinem non nimis salsus non lacrimo
sus cum inciditur saporis delectabilis ⁊ boni odoris
cuius in stomacho mora non est diuturna ex bono la
cte conuenienter factus sufficienter unctuosus talis
utiq; caseus bonus est ⁊ inter alios magis est diligē
dus ⁊ post cibum sumptus non multa quantitate. mē
ta uero quantitate sumptus in uia cibi uniuersaliter ē
malus stomachum grauans ⁊ inobediens digestioni
⁊ opilatiuus ⁊ lapidis in renibus ⁊ humorum gros
sorum in corpore ⁊ uentositatum generatiuus. Sol
lum igitur ille caseus est bonus quem dat auara ma
nus. ¶ Sextum est caro salsa Caro enim salsa siue sal
le siue fumo exsiccata cuiuscunq; generis aut animalis
fuerit generat sanguinem grossum ⁊ melancholicum ⁊ p
consequens nocet infirmis nec est conueniens sanis.
Et istud innuit Auicenna secunda primi doctrina sei
cunda. capitulo decimo quinto in fine dicens. Et ex
emplum spissi pauci nutrimenti mali cibi id est ma
li humoris est caro salita. ¶ Septimum est caro cer
uina que similiter est sanguinem melancholicum gene
rans teste Rasi tercio almansoris. capitulo de anima
libus siluestribus ⁊ domesticis. ¶ Octauum est caro
leporina que similiter sanguinis melancholici est ge
neratiua. ¶ Dicit enim Rasis de ea loco preallegato
Ipsa enim plus aliis melancolie generatiua est. Et o
ista etiam dicit ysaac in dietis uniuersalibus qd nō o
uenit in uia cibi sed solum in uia medicine. ¶ Et

ē sciendū q̄ ista caro leporina ⁊ similiter ceruina cum
peruenerint ad antiquitatem simpliciter sunt euitāde-
si tamen aliquo modo conueniant meliores sunt iste
carnes cum partui sunt propinque ut siccitas earum
obtemperet ab etate ⁊ etiam sunt euitandemsi sint pi-
gues nam ex eaz pinguedine obtemperat siccitas.

Nonum est caro caprina. Decimum est caro bovina.
quia iste carnes etiam sunt carnes melancolice. Nam
ysaac in dietis vniuersalibus de eis dicit. **C**aro cal-
prina ⁊ bovina sunt pessima dura in digestiōe tarda
⁊ digesta grossum generant sanguinē ⁊ melancolicum.
Et Auicenna secundo canonis de carne caprina dicit
Caprina uero non est bona multuz ⁊ eius humor for-
tasse est malus ualde. Et sub istis etiam intellige car-
nem hircinam ⁊ vaccinam que peiores sunt predictis
carnibus scz caprinis ⁊ bouinis. Nam de eis dicit Al-
uicenna secundo canonis capitulo de carne **C**aro uac-
cina ⁊ ceruorum ⁊ hircorum siluestrium ⁊ magnarū al-
uium facit euenire febres quartanas. Et de carne vac-
cina adhuc dicit q̄ caro vaccina plurimi nutrimenti ē
grossa melancolica generans egritudines melancoli-
cas. Et ulterius dicit q̄ caro uaccina generat lepram
Et de carne hircina dicit q̄ ē mala absolute. Quia iā
textus locutus est de carnibus uitandis ⁊ maxime al-
nimalium quadrupedum. Videndum est ulterius de
carnibus eligendis animalium quadrupeduz. Et quis
circa electionem carnū animalū q̄drupedū contro-
uersia uidetur inter auctores medicine. quidam enim di-
cunt carnes porcinas eē meliores sicut Galienus ⁊ qui-
dā alii Alii uo dicūt carnes edias eē meliōs sicut ras̄

15
Auienna ⁊ Auerroys licet Auerroys quinto colliget
imponat Auienne q̄ dixerit carnes porcinas esse me
liores quod tamen non dicit auctoritate p̄pria s̄ au
toritate xp̄ianorum. Alii uero utulinas laudant pre
aliis carnibus. Secundū est q̄ electio ⁊ melioritas car
nium animalium quadrupedum potest multipliciter
attendi. primo modo ex parte maioris nutrimenti et
irresolubilioris ⁊ carnibus humana similioris. Et is
to modo caro porcina ceteris est melior. primo p̄p
ter maximam similitudinem cum carnibus humanis.
teste Galieno tercio alimentorum ubi dicit. porcine au
tem carnis similitudinem ad homines addiscere ē ex
eo q̄ quidam comederunt humanas carnes ut porci
nas nullam suspicionem habentes secundum gustum
ipsarum ⁊ odorem. Et Auienna secundo canonis. ca
pitulo de sanguine ait. sanguis hominis ⁊ sanguis por
ci sunt similes in omni re ita ut quidam fuerunt q̄ v̄
debant carnem hominis acsi esset caro porci ⁊ occul
tatum fuerat illud usq̄quo inuenti fuerant in ea digi
ti hominis. Et istud idem sentit satis Auerroys quā
to colliget capitulo de carne. Secūdo quia caro por
cina ualde nutritiua est. Nam dicit Galienus tercio a
limentorum. Omnium eduliorum caro porcorum est
maxime nutritiua ⁊ huius experientiam euidentissimā
habent athlete. Et postea eodem libro ait porcorum
carne nullum aliud amphioris nutrimenti habebis su
mere. ¶ Tercio quia generat alimentum stabile forti
ter resistens resolutioni. Et ista fuit mens Galieni in
passibus ubi non parum preferit porcinas carnes ce
teris carnibus scilicet in octauo de ingenio.

ubi dicit ceteris carnibus porcina est laudabilior si
porcus montana incoluerit post porcum edus. Et si
militer in quinto terapentice ubi dicit quadrupedum
caro laudabilior est porcina in calore et humiditate
temperata eiusque cibus plurimus et sanguis ab ea ge
neratus omni melior est sanguine. Et istud ueritatem
habet de carne porcorum non antiquorum quia eo
rum caro indigestibilis est nec iuuenum siue lactantiu
quia caro eorum humidissima est sed etate mediocri
um puta unius anni uel duorum tam domesticorum
quam siluestrium uerisimilius tamen estimandum est quod
porci siluestres sunt domesticis meliores quia carnes
porcorum domesticorum sunt plus debito uiscoso
res Et de carnibus porci siluestris siue apri dicit Au
cenna secundo canonis capitulo de carne. Christiani ue
ro dixerunt et qui eos imitant quod melior caro siluest
ris est caro porci siluestris nam cum hoc quod est leui
or carnibus domestici porci est foras nutrimenti et plu
rum et est uelocis digestionis. et est melior quam esse po
test in hyeme. Et ex isto ulterius sequitur quod predictae
carnes porcine multum laudabiles sunt corporibus in
uenibus sanis foribus laborantibus non dispositis
ad opilationes et his qui impinguari querunt. quia
taliam corpora indigent plurimo nutrimento et diffi
culter resolubili. Et ergo dicit Rasis tercio almanso
rum capitulo de uirtute carnum. Caro uero gros
sa multum laborantibus conueniens est subtilis uero
his qui predictis sunt contrarii conuenit. Et idem uult
Auicenna tercia primi capitulo de regimine eius quod
comeditur dicens exercitati preterea et multi

16

laboris magis sunt tolerantes nutrientia grossa. Alio modo potest accendi melioritas et electio carnum ex parte temperate complexionis earum facilis digestionis et sanguinis ex ipsis generati temperantiam ut scilicet illa caro dicatur melior que temperate est complexionis facilis digestionis sanguinem generans temperatum in caliditate et frigiditate subtilitate et grossitie. Et isto modo caro edulina est melior et laudabilior ceteris ut vult Rasis Avicenna et Auerroys. Nam dicit Rasis tercio almanforis ca de animalibus siluestribus et domesticis. Edulina caro est temperata nullam in se habens malicie admixtionem que licet temperatum generet sanguinem laborantibus tamen non congruit cui nulla alia caro preferenda est. Non est enim adeo debilis ut ex ea virtus minuat neque eius nutrimentum adeo multum est et grossum ut ex eo proveniat repletio et grossus generetur sanguis. Sanguis quoque qui ex ea generatur inter subtilem et grossum ac inter calidum et frigidum existit. Et ista caro non convenit multum laborantibus sed iuvenibus temperatis exercitio mediocri utentibus quia ista caro generat sanguinem forti exercitio vel labore faciliter resolubilem licet non exercitio mediocri. Et sicut quo ad istam intentionem caro edulina inter carnes domesticas ita caro capreoli inter carnes siluestres est melior. Et post istam carnem edulinam pluri mi medicorum sicut Rasis et Auerroys ponunt carnem arietinam. Et dicit Auerroys quinto colligitur capi. Quod carne que hec est opinio maioris partis medicorum preter Galienum qui abominatur carnes arietum.

Et uidet sibi q̄ caro uituloꝝ ē melioris nutrimentū q̄
arietina. Et forsan Galenus hic attendit melioritatē
nutrimenti ex eo quod ē plurimum nutrire ⁊ nutrime
tum dare magis irrefolubile quod magis uidet con
uenire carnibus uitulinis q̄ arietinis cum arietine ma
gis humide sint. Tercio modo potest attendi melio
ritas ⁊ electio carniū ex parte minoris uiscositatis
⁊ melioris odoris earum. Et sic carnes uituline sunt
meliores ceteris carnibus. Et istud inuic Auerroys
quinto colliget capitulo de carne dicens. Et carnes ui
tuloꝝ sunt bone carnes ideo quia non habent illam
uiscositatem frigiditatem ⁊ siccitatem quam hñt car
nes bouine ueteres ⁊ carnes eorum sunt magis odori
fere aliis carnibus ⁊ quantum est in hoc meliores sūt
carnibus edulinis quia in carnibus edulinis manifes
tat quedam mulcillago i. uiscositas anteq̄ coquant̄
sed carnes eduline sunt meliores uitulinis quia melio
res generant humores. Et ex isto patet quomodo nō
est tanta controuersia inter autores medicine super e
lectione carniū quanta prima facie apparet. Notan
dum est insuper q̄ carnes animalium sicce complexio
nis meliores sunt circa partem q̄ distantes multum
a partu ⁊ ergo edī ⁊ lactātes uituli meliores sunt bir
cis ⁊ bobus quia sua siccitas prime etatis humidita
te corrigitur. ¶ Sed carnes animalium complexionis
humide sunt meliores distantes a partu ⁊ circa part
tum deteriores quia sua nimia humiditas processu e
tatis exsiccantis scilicet iuuentutis corrigitur aut tol
licur ⁊ ab humiditate prime etatis crescit. ¶ Et ideo
iuuenes castrati arietes scilicet vnius

anni sunt meliores ⁊ minus uiscosi lactantibus agnis
 ⁊ porci vnus anni uel duorum meliores lactantibus
 porcellis. Et ergo bene dicit Auicenna tertia primi. c.
 de regimine eius quod comedit.oportet autem ut ci-
 bus supple sanitatis conseruatiu⁹ sic talis quales sūt
 carnes ⁊ proprie carnes edorum ⁊ uiculorū lactantiū
 paruoz ⁊ agnoz annaliū. Et ex istis omnib⁹ ocludi-
 tur qd carnes burcoz capraz ⁊ arietū ⁊ boum ⁊ por-
 coz antiquoz ⁊ specialiter nō castratoz ⁊ porcello-
 rū lactantiū ⁊ agnoz lactantiū nō sunt multū oueni-
 entes in regie sanitatis s; carnes uiculorū iuuenū ⁊ a-
 rietū ānaliū ⁊ porcoz duoz annoz uel vnus ē ca-
 stratorum sufficienter ouenientes sunt esui in regimine
 sanitatis. Et est diligenter notandum qd carnes decli-
 nantes ad siccitatem debent elixari ⁊ declinantes ad
 humiditatem debēt assari ut earum humiditas tem-
 peret. ⁊ iō carnes cuniculoz leporū ceruorū uiculorū
 ⁊ capriolorū dñt elixari ⁊ carnes porcellorū ⁊ castra-
 torū arietū assari elixatio enī obtēperat siccitatē. Et
 ex hoc patet qd in temporibus ⁊ oplexionibus humi-
 dis magis competunt carnes declinantes ad siccitatē
 ⁊ assent. In tēporibus siccis ⁊ complexione ⁊ etate sic-
 cis magis oueniūt carnes declinātes ad hūiditatem.

*Non sicut in
 ore paruo
 uiculorum
 collod rot*

**Qua recentia. uina rubentia. piguia iura
 Cum simula pura nature sunt ualitura**

In hoc textu ponunt tria alimenta que in modica
 quantitate multum nutriunt. Suorum primum est
 qua recentia. quia sunt de his que in modica

quantitate multum nutriunt ut innuit Auicenna secun-
do canonis. ca. de ouis. Et idem vult quarta primi-
ca. primo ubi dicit nutriens uero parue quantitatatis
et multi nutrimenti sunt oua et gallorum testiculi. Et
illud idem in multis aliis locis reperit Circa electio-
nem ouorum sciendum est quod oua gallinarum et perdi-
cum et faseanorum iuuenum et pinguium sunt bona in
sanctatis regimie et aliis ouis simpliciter meliora. un-
de oua paruula longa sunt bona unde. Filia presbi-
teri iubet pro lege teneri. *¶* Bona sunt oua candida
longa noua. Amplius oua tremula. i. per decoctionem
aliquaqualiter inspissata ut in manu tenentis in cortice suo
uideantur tremere sunt meliora duris et sorbilibus et sunt
multi nutrimenti et faciles et bone digestionis et gene-
rant sanguinem maxime cordi proportionalem un-
de conualescentibus senibus et debilibus maxime con-
ueniunt et maxime vitella. unde Auicenna in tractatu
de viribus cordis vult quod vitella ouorum animalium
bone carnis sicut gallinarum predictum et faseanorum li-
cet non sint medicine cordi multum tamen cor confortant.
Et postea subdit quod cito in sanguinem ouertuntur et
post ouersionem paucam habent superfluitatem et generant san-
guinem subtilem et clarum et ergo maxime confortant
cor generando sanguinem ei proportionalem Et ulte-
rius dicit quod multum ualent in dissolutione substantie
spiritus et diminutione sanguinis cordis Sorbilia ue-
ro oua faciles sunt digestionis et leuiunt pulmonem
et pectus et ventrem lubricant et minus nutriunt quam tre-
mula. *¶* Dura uero oua per decoctionem facta ad

digerendū sunt difficilia ⁊ nutrimentum exhibēt gros-
 sum ⁊ tarde a stomacho descendens ⁊ tarde penetrati-
 uuz. Notandū ē insuper q̄ ex diuersitate preparatio-
 nis ouorum etiam acquirēt eis bonitas uel malicia.
 Aut enim sunt assata aut elixa aut frixa aut in iure
 sunt cocta. Assata elixis grossiora sunt ⁊ ad digeren-
 dum duriora quia focus substantialem eorum humi-
 ditatem desiccatur. Et sunt duobus modis. Aut enim cū
 corticibus inter calidos cineres ponuntur aut in testis
 franguntur. In testis fracta peiora sunt aliis ⁊ illa sūt
 que cum corticibus inter calidos cineres ponuntur du-
 obus sunt modis. aut inter cineres ponuntur tota aut
 super carbones partim discooperta. Que in cineribus
 ponuntur tota sunt peiora quia cum calor foci circueat
 fumositates retinet. Discooperta super carbones posi-
 ta fumositatem emittunt ⁊ munda fiunt. Elixa in aq̄
 meliora sunt q̄ assata quia aque humiditas calori
 foci in humiditate desiccanda repugnat. Et sūt duo
 bus modis. Aut enim cum corticibus elixantur aut itra
 aquam franguntur. Cum corticibus peiora sunt ali-
 is quia cortices probibent dissolutionem fumosita-
 tum ⁊ grossicie. In aqua fracta calor aq̄e temperate
 penetrat ⁊ grossiciem suam subtiliat ⁊ aufert sibi gra-
 uitatem sui odoris. Unde huiusmodi laudabiliora
 sunt ceteris omnibus. ¶ Frixā ceteris peiora sunt q̄
 pessimos generant humores ⁊ sunt in stomacho mo-
 rancia fumositatem ⁊ corruptionem inducentia ⁊ fasti-
 tidium facientia. ¶ In iure cocta inter assata ⁊ in a-
 qua fracta sunt mediocria. ¶ Et ista colliguntur ex
 Psalac in dietis vniuersalibus. ¶ Sciendum est

etiam q̄ ouū diuersificat̄ s̄m eius partes componētes
Nam vitellum in caliditate temperatum existit. Albu
men uero frigidum est ⁊ uiscosum dure digerit ⁊ san
guis etiam ex eo generatus non est bonus ut habetur
ex Rasi tercio almansoris. capitulo de uirtutib⁹ ouo
rum. Et sicut oua predicta s̄z gallinaz pardicum ⁊
fascianorum sunt conueniētia in regimine sanitatis ita
oua anatum anserū sturcionum ⁊ similitum uolaciliū
minus conueniētia sunt in regimine sanitatis uel sim
pliciter euitanda. Secundum est uinum rubeum pro
quo sciendum q̄ uina diuersificant̄ in colore. Nam
quedam sunt alba. quedam rubea clara. quedam cieri
na ⁊ quedam nigra. Uina enī alba debiliora sunt ce
teris minus calida ⁊ minus nutritiua uerum sunt mi
nus ledentia caput ⁊ magis urine prouocatiua ⁊ ap
titiua. Q̄ sunt debiliora ceteris patet. quia s̄m Galie
num super primo canone tercie particule regiminis a
cutorum debile uinū est quod minus calefacit ⁊ mi
nus replet caput cum ergo uina alba minus calefaci
unt ⁊ minus replent caput ceteris ut patebit debilio
ra erunt ceteris. Q̄ autem uina alba sunt ceteris mi
nus calida patet per Galienum in commento illi⁹ ca
nonis tercie particule regiminis acutorum de uino ete
nim albo dicentem. Non est possibile alicui ex uinis
albis ut calefaciat calefactione uehementi. Et postea
subdit Uinum autem album est minoris calefactiōis
omnibus uinis Et istud est uerū sparādo uina eius
dem territorii adinuicem ⁊ nō aliter qm̄ uina rubea ⁊
ruffa gallicana n̄ sūt ita fortia nec ita calida sicut sūt

multa vina alba que reperiuntur in aliis territoriis de/
 bet igitur fieri comparatio inter vina eiusdem maneriei
 et territori. Quod autem sint ceteris minus nutritiva per
 Galienum in commento illius amphorismi secunde
 particule amphorismorum. Facile est repleti potu quod ci/
 bo dicente vinum enim aquosum subtile atque album vsua
 liter aque est vicinum et illius virtuti uicantur ad nutrie
 dum uero urina puocat nec corpus inde nutritur. Et silu
 in commento illius amphorismi eiusdem particule. Eorum
 qui nutriuntur dicit Galienus vinum aquosum minus dicit
 corpori nutrimentum cuius liquor est sicut aqua subtilis/
 sima et color albus. quod autem minus ledunt caput per A
 uicennam tercia primi doctrina secunda. ca. de regimine
 aque et uini dicente. Vinum uero album et subtile calefac
 tis est melius non enim capitis efficit dolorem sed fortasi
 se humectabit et capitis dolorem allevabit. Et idem eti
 am uult Galienus in commento illius canonis tercie per
 ticule regiminis acutorum. potus autem dulcis. Ratione autem
 quare minus ledunt caput est quia minus fumosa et uapori
 rosa sunt ceteris. quod autem magis sunt urine puocantia
 et aptiua per Hippocratem in canone illo tercie particu
 le regiminis acutorum de uino etenim albo dicente sed tran
 sicut eius sed uini albi in uesica est facilius quam cuiuslibet al
 terius potus cum quo etiam uim aptiuam habere dinosci
 tur. Et ex isto sequitur quod ista vina alba subtilia plus con
 ueniunt quam alia uina calefactis siue a natura sicut col
 lericis et sanguineis naturalibus siue ab accidente si
 cut calefactis ex ira uel mora in sole. Et similiter ma
 gis conueniunt studentibus quod dicitur uti uino non turbante
 cerebrum. Et similiter conueniunt habentibus cerebrum debile

sue naturaliter sue accidentaliter quia habentes cere-
brum debile ex forti uino faciliter inebriantur ut habet
Auienna tertia primi loco preallegato. Et ergo si u-
ci uelint uinis fortibus necesse est ea fortiter limphare.
Et similiter conueniunt habentibus epar calidum et stoma-
chum calidum et habitantibus in regione calida quia cal-
lida uina in istis facerent estuationem. Vina uero rubea
clara sicut beluētia calidiora sunt ceteris ut uult Galie-
nus in omento illius canonis supra allegati de uino
etenim albo ubi dicit. uerū tamē cuius calefactio ex ui-
nis est uehemens eius calor est ruber clarus. Et ista uina
sunt nutritiora sunt ceteris ut habet Galienus in omen-
to illius amphorismi preallegati. Facile est repleri ubi di-
cit grossum uero et ruberum uinum nutritius est ceteris im-
plens corpora cito obnoxia inanitioni. Et circa istud
est intelligendum quod uina rubea dicuntur nutritiora eo quod
plus eorum in substantiam membrorum conuertitur. Vina
tamen nigra possunt dici nutritiora ceteris quia con-
stantius dant nutrimentum et tardius a membris resolu-
bile. Et isto modo dicit Galienus in omento illius am-
phorismi preallegati. Eorum qui nutriuntur quod uina grossa
et rubea nutritiora sunt quam aquosa minus tamen quam nigra.
Et isto modo etiam intelligitur dictum ysaac in dietis parti-
cularibus ubi uult quod uinum nigrum plus nutrit quam ru-
beum. Et ista uina rubea magis ledunt caput quam alba
et minus urine sunt prouocatiua. Et hinc est quod ista ui-
na quia fortia sunt habentibus debile cerebrum non
conueniunt ut dictum est sed bene conueniunt habentibus forte
cerebrum cum forte cerebrum uapores eleuatos ad ipsum non
suscipit ut dicit Auienna tertia primi ca. preallegato.

Et circa istud e sciendum q ingeniu hominis fortis
 cerebri magis clarificat ⁊ acuit si bibat unum bonu
 q si non biberet ut vult Avicenna tertia primi. c. pal/
 legato. Et ro e qz ex bono uino plusq ex quocunq
 alio potu generant ⁊ multiplicant spu subriles cla/
 ri ⁊ puii. Et inde e q theologo cõtemplari soliti circa
 altissima bona uina diligunt. Et sm Avicennam ibi.
 Ista uina ualent hominibus frigide õplexiõis ⁊ fleu/
 maticis. Talia nanq uina corrigunt lapsum frigidit/
 atis complexionis ⁊ aperiunt õpilationes euenire so/
 litas frigidis fleumaticis ⁊ digerunt fleumata coope/
 rãtia ad õuersionẽ eoz in sanguinẽ ⁊ digerunt facili/
 ter ⁊ cito penetrãt ⁊ prebẽt alimentũ munduz ⁊ spu
 plurimos. **W**ina uero citrina minoris calefactionis
 sunt q rubea clara ut uult Galenus in õmento illius
 canõnis pãllegati. de uino etenĩ albo. maioris tñ ca/
 lefactionis sunt q alba ut ergo etiam magis sunt
 caput ledentia q alba. ut uult Galenũ i õmento illi/
 us canõis pãllegati. Hocũ at dulcis. Et ista uina etiã
 minõ nutritiua sunt q rubea magistñ q alba. Et apd
 quosdã ista uina etiam uocãt alba. Et hic e q aliqui
 dicunt q uina alba cito calefaciũt multum. Uina uel/
 ro nigra sunt minoris calefactionis q citrina ⁊ ergo
 etiam minus ledunt caput q citrina. S; quia cardio/
 nis descensus sunt in uentrem ⁊ minõ urine puocatiã
 q alba magis ledũt caput q alba ut h; Galenũ i cõ/
 mẽto illi; canõnis pãllegati. Hocũ at dulcis. Et sunt
 ista uina et plus nutritiua q alba ⁊ citrina minõ tñ q
 rubea ut predictum e. Tercium e sorbilã facta ex u/
 ribus carniũ ⁊ maxime ex brodio pullorum

Nota de brodio pullorum

Talia enim brodia nature humane sunt amica ex quo
facillime in sanguinē sunt mutabilia ⁊ bonuz sangui-
nem generant Et maxime dū fiunt ex simula .i. ex sub-
tilissima parte farine quia simula ⁊ maxime tritici ml-
rum nutritiua est ⁊ bonū nutrimentū affert ut haberi
pōt ex Rasi tercio almansoris Et ista tria p̄dicta po-
nit Auicēna secūda primi doctrina secūda. summa p̄
ma. c. xv. in fine ubi dicit. Exemplū subtilis mulci nu-
trimēti boni chimi. i. hūoris ē ouorum vitelli ⁊ uinuz
⁊ aqua carnis. Et ex isto deducit̄ q̄ ista tria sunt de
genere naturā hūanā maxime confortantium

Nutrit ⁊ ipinguat triticū .lac casey ifans
Testiculi porcina caro cerebella .medulle
Dulcia vina. cibus gustu iocūdiōr. oua
Sorbilla .mature ficus. vneq; recentes

In hoc textu tangunt̄ duodecim res corp̄ hūanū
nutrientes ac ipinguātes. Quaz prima ē triticū. i. pa-
nis ex tritico de quo dicit Auicenna secundo canonis
ca. de pane q̄ ipinguat uelociter ⁊ maxime de frumen-
to nouo Rasis uero tercio almansoris de tritico dicit
Triticū tēperamēto uicinū ē licet caliditati paz atti-
neat. Sed at̄ pōderosiy ⁊ solidiy inuenit̄ maioris ē nu-
trimenti. Omnib; quoq; hōib; aliis granis p̄ficiēs
magis propriū inuenit̄. Sanguis ē ex eo generatus ō-
m̄ sanguine q̄ ex aliis generat̄ granis tēperatiōr ē ⁊ se-
quēti ca. dicit. Panis qui ex tritico fit plurib; hoīm
dueniētior ē Circa electionē at̄ tritici sciēdū ē q̄ electō
eiy p̄t sumi uno mō ex pte substācie ip̄y alio mō ex

pte pparatiōis ei9. Electionē āt ei9 ex pte substantie
 ip9 pōit Auicēna secūdo canōis. c. de frumēto dicēs
 Melius est illud quod est medium inter duriciē ⁊ ra-
 ritatē magnū pingue recēs. i. nō nimis ātiquū planuz
 qd ē inter rubedinē ⁊ albedinē. frumentū uero nigruz
 mali ē nutrimenti. Rasis uero sup addit ponderosita-
 tē ei9 sup electione ei9. Circa electionē uero ei9 ex pte
 pparatiōis ei9 sciēdū ē q oīa q sunt ex farina tritici
 frixa tarde a stomacho descendūt generāt grossos hu-
 mores opilat uias epatis augmentāt splenē ⁊ generāt
 calculū multū nutriūt si digerant. Triticiū uero elixū ē
 cib9 grauis ⁊ idigestibilis s; si digerat fortiter nutrie
 ⁊ roborat uirtutē. S; triticū sub forma panis bñ fer-
 mentati ⁊ assati in clibano moderato igne ē electus ci-
 bus. Et oīa ista colligunt ex Galieno primo alimēto
 rum. Secūda res ē lac. Et pōt istud intelligi de lacte
 ebucirato qd apud medicos edoc dicit ⁊ apd cōes
 balbuca. Balbuca enim recēs si comedat cum pane re-
 centi siue calido ei iposito maxime ipinguat. Pōt eti-
 am intelligi de lacte caprino quod etiam mulcum nu-
 trit de quo prius latius dictuz est ibi. Persica poma
 pira. Tercia res est caseus infans siue recēs de quo di-
 cit Auicēna secundo canonis. ca. de caseo q est nutri-
 tiuus ⁊ impinguius. Et licet caseus recens nutriat
 ⁊ impinguet in regimine tamē sanitatis non conuenit
 qua sequuntur ex eo nocumenta prius dicta ibi. per-
 sica poma pira. Quarta res est testiculi. Et istud ma-
 xime intelligendum est de testiculis gallorum impin-
 guatorum de quibus Auicenna secundo canonis. c. d
 testiculo dicit q sunt ualde boni nutrimenti ⁊ plurimi

Et quarta primi. ca. primo de eis dicit q̄ in modica
quantitate multum nutriunt. Et potest istud etiam in
telligi de testiculis porcorum multum pinguium non
dum coeuntium sicut enim porcorū caro ea que alio/
rum animalū quadrupedū melior existit ⁊ hoc quo
ad hoc quod ē nutrimentū p̄bere mai⁹ irresolubilius ⁊
corpori hūano simili⁹ sic ē ⁊ porcoꝝ testiculi respec
tu testiculorū aliorū aīalū quadrupedū Et ē hic dili
genter notandum q̄ testiculi aīalium provectorū in
quib⁹ ē iā fermentatū semen ⁊ generatum nō sunt bo
ni nutrimenti sed testiculi animalium iuuenum adhuc
nō coire potencium quibus adhuc nō est sperma fer
mentatum sunt satis laudabilis nutrimenti si bñ di
gerant ⁊ de istis etiam intelligit̄ dictum prius. Quinta
est caro porcina de cuius electione ⁊ effectu satis ā
ple dictum ē prius ibi *Bersica poma pura.* Sexta est
comestio cerebrorum. Pro quo sciendum ē q̄ cerebrū
est stomacho malū nauseatiuum delectiuum appetit⁹
⁊ grossi humoris generatiuum uez est tñ q̄ si bene di
gerat̄ alimentum dat corpori notabile sed nullo mo
do comedi debet post alios cibos. Bonum autem est
q̄ cum organo uel calamento uel cū aliquib⁹ obtem
perantib⁹ ei⁹ uiscositatē ⁊ frigiditatem in quibus sic
uirtus incisua ⁊ calefactua patet. Et cauendū est q̄
si comedatur q̄ primitus afficit̄ super carbones. Et ē
aduertendū q̄ non confert illis quibus frigide solēt
aduenire egritudines sed bñ habentib⁹ oplexionē ca
lidā ut uult *Rasis* tercio almāforis. c. de uirtutib⁹ mē
brorū animalium. Et breuiter parū ouenit ī regie sani
tatis s̄ aliquādo bene ouenit uia medicie sicut cerebrū

caprioloꝝ ōueniens est ostra uenena ⁊ contra morsuꝝ
 uenenoſoꝝ ⁊ cerebrum leporis contra tremorem ⁊ ſe/
 cundum quosdam cerebrum pulloꝝ ⁊ caponū ad me/
 moriam ⁊ ſubtiliationē ingeni conferunt. Circa electi/
 onem tñ cerebroꝝ ſciendū ē q̄ meliora eoꝝ ſunt cereſ/
 bra uolatilium ⁊ proprie montanorum ⁊ ex cerebris
 quadrupedum cerebrum arietis deinde uentuli ut uult
 Auicenna ſecūdo canonis c. de cerebro. Septima ē me/
 dulle q̄ multi ſunt nutrimentū ſi bñ digerant prout di/
 cit Auicēna ſecūdo canonis c. de medulla. Et ē facile
in ſanguinē ōuertunt Hoc tamen malū faciūt q̄ deici/
 unt appetitum atq; nauſeā inducūt ⁊ ergo Auicēna do/
 cet eas comedere cum piperibus. Et etiam aliqui eas
 preparant cū ciconiis ⁊ paſtillis ut faciunt leccardi.
 Et pro electione earum dicit Auicenna q̄ ōuēniētiōꝝ
 eſt medulla uitulorū ⁊ cerui deinde tauri ⁊ poſtea ca/
 prarum deinde ouium Et ſm aliquos medulle tauro/
 ri iuuenū ⁊ pinguiū multum ōuēniētes ſunt. Octaua ē
 dulcia uina de quibꝫ poſterius dicit ibi. Sunt nutri/
 tua. Nonā ē cibus gūſtu iocundior quia talis maxi/
 me nutrit. Juxta illud y pocratis ſecūda particula ā/
 pboriſmorum dicentis Harum deterior cibus ⁊ po/
 tus delectabilior quidem melioribus magis delecta/
 bilis eſt appetendus. Et Galienꝫ in cōmento illuſa ite
 Omnis em cibus ſapidus in quo quiſq; delectat̄ cuꝝ
 accipit a ſtomacho complexꝫ retinet ⁊ cuꝝ magna de/
 lectatione digerit pluſq; quilibet alius qui ſi ſic abbo/
 minabilis fugit vnde uomitus ſaſtidiū inflatio rugi/
 tus generant. Et hinc ē q̄ aliq̄ meliꝫ ualēt cū malo ci/
 bo q̄ cū bono qz maiorē delectationē habēt ī malo

No bene

Decima ē oua sorbilia que in modica quantitate etiā
muleuz nutriunt. de quib9 etiā dictū ē supra ibi. Dua
recentia. Undecima est fic9 mature que ppter suā dul
cedinem multū nutriūt 7 impinguant. Circa istud ta/
mē sciendū ē qd licet nutrimentū ficus nō existat in ro
bore nutrimenti carnis 7 granorū ē tū uebementioris
roboris q̄ nutrimentū omnium fructuū ut uale. Au/
cēna secūdo canōis. ca. de ficub9. Et ibidē etiā dicit.
q̄ fic9 est nutritibilior ceteris fructibus. Et idē uult A
uicēna tertia primi. c. de regie ei9 qd comedit dicens.
q̄ inter fructus. fructus magis nutritiui 7 similiore9 7
propinquiores carnib9 in nutriēdo sunt ficus 7 uue
ualde mature 7 dactili. Circa electionē uero eaz sci
dum ē qd fm Auicēna secūdo canonis ca. de ficub9. me
lior est alba qz leuior deide rubea siue citerna 7 dein/
de nigra. Et q̄ uebementē matura est melior ē p̄xima
ad hoc ut non noceat. Itē humide 7 recentes fic9 ma
gis 7 ueloci9 nutritiue sunt q̄ sicce 7 citius trāsūt de
stomacho ad epar 7 magis humectant epar 7 magis
lenificāt q̄ sicce. Verum sicce sunt min9 inflatiue 7 ma
gis stomacho ouenientes q̄ humide. Et de siccis di
cit Auicenna loco preallegato. Sicca quidē in suis o/
peracionibus ē laudabilis uex sanguis ex ea general
tus non est bonus 7 ppter hoc facit pediculos uerū
si sic cum nuce tunc eius chimus. i. humor sic bonus 7
post nucem cum amigdala. Et postea dicit qd admi/
nistratio sicce cum ieiunium adest est mirabilis uua
menti in aperiendo uias cibi 7 proprie cū nuce 7 amig
dala cū tū ei9 nutrimentū cū nuce sic pl9 q̄ cū amigda
la. Et oueniūt utreq9 fic9 in hoc qd i ipsis est inflatio

et lenificatio et expulsio superfuitatum ad cutem et pro-
 uocatio sudoris et remotio asperitatis gutturis et mu-
 dificatio et lenitio pectoris pulmonis et canne eius et
 aperitio opilationum epatis renum et splenis. **Quode-
 cima res est uua recens.** i. uua dulcis et bene matura.
Pro quo sciendum quod uua est triplex. Nam quedam
 est immatura et acerbata et fit ex ea agresta et ista strin-
 git uentrem et coleram rubeam reprimat atque sanguinem
 Et multum ualet in fluxu uentris colerico. **Alia est ma-
 tura** uiridis et recens ex qua fit uinum. **Et ista specia-
 liter** quando est alba et sine nucleis et cortice uentres la-
 xat et ceteris fructibus plurimum et melioris nutrimenti
 existit sicut et ficus minoris tamen nutrimenti quam ficus
 ut habet Auicenna secundo canonis capitulo de uua
Verum est tamen quod uentositatem generat et inflatōem
 et uentris dolorem. **Et si remanserit per duos dies** ul-
 tres post collectionem suspensa donec cortex decumef-
 cat melius nutrit et minus laxat nec tantum inflat. **Et
 habentes** stomachum plenum cibo et immundum ma-
 lis humoribus nullo modo comedant uuas et specia-
 liter recentes et sine arillis uelociter enim in stomacho
 immundo corrumpuntur et in stomacho pleno cibis
 quia nimis cito digeruntur. et non poterunt exire de
 stomacho post earum digestionem propter cibum non
 dum digestum quare tunc in stomacho corrumpuntur
 et alium cibum corrumpunt. **Et similiter etiam intel-
 ligendum est de aliis fructibus laxatiuis.** **Et si aliquis
 uelit sumere** uuam uiridem et recentem bonum est quod pro-
 mitus infundatur in aqua feruente per horam et deinde
 de ponatur in aquam frigidam et post sumatur

Rasis uero tercio almanforis de uua recenti ⁊ specialiter dulci dicit q̄ cito corpus impinguat ⁊ augmentat erectionem uirge. Et ulterius dicit q̄ illa uua que est subtilioris cori. i. corticis citius descendit a stomacho. Illa uero que est grossioris tardius. Alia ē uua sicca que passula uocat⁹ ⁊ ista licet ponat⁹ ⁊ numeret⁹ inter equalia parum tamen caliditati attinet ⁊ bene nutrit secundum Rasis loco preallegato ⁊ confortat stomachum ⁊ reparat sicut Auicennam loco preallegato. ⁊ opilationes remouet. Et dicit q̄ reparat impinguitur ex eis ⁊ maxime si mundent⁹ ab arillis. Et sic text⁹ predictus potest intelligi de uua matura recenti ⁊ de uua sicca que passula dicit⁹.

**Uina probant odore. sapore. nitore colore
Si bona uina cupis hec quicq; probant in illis
fortia. formosa. fragrantia. frigida fresca**

In hoc textu ponunt⁹ quatuor generalia quibus uina probantur. Primum ē odor. Vinum enim boni odoris siue redolens multiplicatiuum ē spirituum subtilium. Et secundum Constantinum quinto theorice bene nutrit ⁊ bonum sanguinem generat. Vinum uero fetidum abhominabile est nature humane spiritus grossos ⁊ melancolicos generans ⁊ sicut Constantinum quinto theorice malum sanguinem ⁊ capitis dolorem ex malo fumo caliditate ascendente generat. Galenus uero tercia regiminum acutorum commento primo loquens de diuersitate uinorum ex odore dicit. quod ex uino ē boni odoris est melioris chimi. i. humoris ⁊ sicut illud ē multitudo que implet ex eo caput quod ē quod ē subtilius ⁊ calidius.

quod autem ex eis est mali odoris sicut maliciam cibi/
 mi generati ab eo erit paucitas lesionis eius in capite
 quod est quia est frigidius et grossius. Illud autem cui peni/
 tus non est odor non facit omnino aliquid accidere in
 capite quia est uehementer grossum. **S**ecundum est sa/
 por sicut enim cibus sapidior melius nutrit et melius
 a stomacho amplectitur ut dictum est in sententia pre/
 cedenti ita et uinum. Circa istud tamen sciendum est quod uina
 in sapore diuersificantur quedam enim sunt dulcia ali/
 is nutrabilia grossum sanguinem facientia et uentre
 humectantia ad digerendum dura et sitim generantia. Ali/
 lia sunt pontica siue stiptica stomachum confortantia uel
 et est stipantia pectori et siue pinetie scilicet pulmone et ca/
 ne eius nocua intestinis congrua ad digerendum dura/
 Alia sunt acerbata que sunt diuretica id est urine prouocantia
 grossos humores non generantia sed dissoluentia. Alia a/
 mara minus calida ut hinc Constantinus quinto theorice/
Tercium est nitore siue resplendentia que indicat super subtili/
 tate uini et sic ex consequenti super subtilitate spirituum
 ex ipso generatorum **Q**uartum est color Ex parte enim coloris
 uina diuersificantur in nutrimento Vina enim rubicundi
 ora ceteris paribus magis nutrabilia sunt albis et ideo
 plus conueniunt macris quam alba Alba tamen plus conueni/
 unt pinguibus. Et de ista diuersitate uini ex colore dic/
 tum est prius ibi. **D**ua recentia. Deinde in textu ponuntur
 quibus specialia quibus probatur bonitas uini. Primum tamen
 quod dicitur fortia. Fortitudo enim uini cognos/
 citur ex effectu. **V**inum enim forte est quod calefacit
 corpus uehementer replens caput secundum Galienum
 commento primo tertiae particule regiminis acutorum

¶ **I**stud enim uinum maxime spirituum est multiplicatiuum et multum nutritiuum. **C**auent tamen ab illo nisi sit limphatum qui sunt debilis cerebri quia magna effumatio ab ipso ad cerebrum ipsorum perueniret et ipsum lederet. **S**ecundum tangitur cum dicitur formosum. **V**inum enim formosum siue pulchrum quia cum maiori appetitu sumitur melius digeritur et melius nutritur. **T**ercium tangitur cum dicitur fragrantia. **V**inum enim fragrans siue bene redolens maxime confortatiuum est. et spirituum subtilium generatiuum ut dictum est. **Q**uartum tangitur cum dicitur frigida. **N**am uinum debet esse frigidum quo ad tactum non autem quo ad effectum. **V**inum enim calefactum cum sit rarius et subtilius citius inebriat nervos debilitat et caput ledit nisi in modica quantitate sumptum fuerit. **Q**uintum tangitur cum dicitur frasca. **V**inum enim bonum debet esse frasca siue leue quod spumando sonum facit et habet spumam tenuem de facili labilem et in medio existentem siue quam in eo mouentur atomi. **V**inum enim non istius dispositionis pendulum dici debet et maxime si non soluat uel corpora atomalia non habeat. **V**el debet dici debile uel limphatum si spumam habeat cum magnis ampulis uel ad latus capiti spuma diu maneat.

Sunt nutritiua plus dulcia candida uina. **I**n hoc textu ponitur unum documentum de uinis. **E**t est quod uina candida et dulcia ceteris paribus plus nutriunt reliquis uinis. **E**t istud uoluit Costantinus loco preallegato. et idem uult Auicenna tertia prima capi. de regimine aque et uini ubi dicit. uinum quoque

grossum quod est dulce ē melis illi qui vult eē pignus
 Et rō ē quia uina dulcia uehementer a membris at/
 trabunt ppter eorum dulcedinem cui natura cōgau/
 det. Nā dicit Auicenna secūdo canonis tractatu prio/
 ca. iii. Operationes at dulcis sunt digestio ⁊ lenifica/
 tio ⁊ multiplicatio nutrimenti ⁊ natura diligit ipsuz
 ⁊ uires attractatiua attrahit ipm. Et licet iste textus
 uerificet de omni uino dulci eligibile tñ ē uinū mode/
 rate dulcedinis ⁊ nō dulce in summo sicut uinum qd
 vulgo muscadellū sive muscadeti dicit quia tale cor/
 rumpit sanguinē. Cui rō ē quia natura rapit auide/
 tale uinū a stomacho ad epar priusq̄ digerat quod
 in eo est utile chulificationi ⁊ anteq̄ maturet ei⁹ super/
 fluitas propter delectationē ei⁹ maximā in cōnatura/
 litate dulcium ⁊ sic replet sanguinem aquositate indi/
 gesta ex qua reddit ap⁹ ebullitioni ⁊ putrefactioni
 Et istud etiā intelligendū est de aliis cibus dulcibus
 in summo. Pro maiori noticia sciendum est q̄ ex usu
 uini dulcis ⁊ aliorum nutrientium dulcium tria timē/
 tur nocumenta ⁊ maxime his q̄ ad ea prom sunt pri/
 mum est fastidium ppter ea q̄ dulcia suis caliditate
 ⁊ humiditate lenunt ⁊ applanāt orificium stomachi
 inducentia illie dispositionem contrariā inanitioni et
 corrugationi illi⁹ q̄ sunt cā famis. Secundū ē ueloci/
 tas inflāmatiōis eoz ⁊ cōuersionis in colerā. Nā res/
 dulces ouemētissime sunt i generatiōe colere. Et prop/
 ter hoc mel plus omib⁹ reb⁹ generat colerā qm ipm ē
 dulci⁹ oib⁹ reb⁹ ⁊ p⁹ ipm uinū dulce ut h⁹ Galienus
 cōmēto illi⁹ canonis terciē pticule regimīs acutorum
 adentem leui⁹ percutit. Et hinc est q̄ inducit sic⁹ nec

cōuenie febricitantibus necēt colericis ut ibidem dicit
Galiens. Tercium ē opilatio epatis ⁊ splenis qz dul/
cia trahunt ab eis cum fece sua propter magnam de/
lectationē quā hñt in eis ⁊ maxime epas anteq̄ digel/
rant quare illic leuiter iducūt opilatiōes cooperante
ad hoc substācia grossa in qua fundat sapor dulcis
s̄m Auicēnā secūdo canōis tractatu p̄rio. c. iiii. Et hīc
ē q̄ uinū dulce min⁹ ē urine puocatiuū q̄ alia uina.
Et contra ista tria nocumēta summe ualēt acerosa qz
appetum sua acetositate prouocāt ⁊ sua frigiditate
inflammationem prohibent ⁊ subtilitate sue substan/
tie opilationes aperiunt. Notandū insuper q̄ licet uī/
na dulcia ⁊ alia nutriētia dulcia opilēt epas ⁊ splenē
deopilant tamē ipsum pulmonē. Et ratio quare non
opilant pulmonem sicut epas ⁊ splenē est quia a dul/
cibus in transitu suo per mery nil nisi subtile ad ipm
refudat ⁊ sanguis genit⁹ ex rebus dulcib⁹ ad pulmo/
nem uenit iam purificat⁹ in epate p̄u⁹ ⁊ in corde sub/
tiliatus. ⁊ istud uult Galiens in cōmento illius cano/
nis tercię particule regiminis acutorū dulcis potus.
Item uina dulcia min⁹ inebriant s̄m Ppocratem ter/
cia particula regiminis acutorum canone illo. Aden/
tem lenius percutit q̄ reliqua fortiora uina Ex predi/
ctis cōcludi p̄t q̄ si bibat uinū rōne nutritōis corpo/
ris restauracionis ⁊ impinguationis sicut contingit ī/
his qui macri sunt siue naturaliter siue accidentaliter
tunc competunt uina dulcia ⁊ grossa sufficienter colo/
rata talia enim uina sunt sufficienter nutritiua ⁊ dep/
diti restauratiua ⁊ corporum impinguatione unde cō/
uenientiora sunt ad impinguandum corpora macra

Et per oppositum si intendamus non nutritionē nec
 deperditōz restauracionem nec impinguationem vt
 contingit in his qui sunt multū carnosi ⁊ pingues tūc
 vīna subtilia non dulcia sed sapore amīcabilia odo
 rīfera ad albedinem declinancia sufficienter fortia eli
 genda sunt. Si uero det̄ vinum ad sitis extīnctioez
 tunc vinum album subtile debile ē eligibilius tale enī
 vinum magis humectat ⁊ infrigidat ⁊ p cōsequēse
 lūis extinguit sitim ⁊ quāto sitis ē maior tāto tale ui
 nū ē diuēntius. Si uero uinum det̄ ad spiritū con
 fortationem ⁊ reparacionē ⁊ uirtutis confortationem
 tūc d̄ dari uinum subtile odoriferum saporis delect
 tabilis mediocris coloris sufficientis fortitudinis ⁊
 tale uinum debet sumi cum pauco cibo ⁊ debet eē de
 puratum ab utraq; superfluitate ⁊ debet sumi in pau
 ca quantitate. Si uero intendam⁹ pectoris ⁊ pulmo
 nis mundificacionē ⁊ uentris laxacionē tūc vīna mel
 diocris substātie sapore dulcia sunt magis eligibilia

Si uinū rubeum nīmū quādoq; bibatur
 elenter stipatur vox limpida turbificatur

In hoc passu ponūt̄ duo nocumēta nimie potaci
 onis uini rubei. Primū ē q̄ nimia bibitio uini rubei
 distipat uentrē. i. duros facit secess⁹ seu difficulter h̄re
 egestionē. Cuius cā s̄m aliquos ē q̄ tale uinū rubeū
 plus ceteris parib⁹ ē calefactiū ⁊ magis nutritiū
 In quātū enī pl⁹ ē calidū magis exsiccat ⁊ in quancū
 magis nutritiūm auidius a natura retinet̄. Potest
 tamen textus intelligi de nimia potatione uini rubei

stiptici aut pontici ex qua stipticat^r et ostipat^r uenter
pppter stipticitatē aut ponticitatē uini Circa istud tñ
sciendum ē qđ si exhibeat^r unum ad stomachi et uisce
rum otentine fortificationē eligem⁹ uina grossa pon
tica uel stiptica rubea uel nigra sicut contingit in hñci
bus fluxū uentris pppter debilitatē otentine stomachi
et istud uult *Ypocras* tertia particula regiminis acu
toꝝ canone illo. *palme⁹* quidē et *niger*. et similiter *Ga/
lienus* in omēto illi⁹. S³ si intendam⁹ ofortationem
digestiue opertūt uina subtilia uel mediocria i substan
tia et colore boni odoris et ouemētis saporis et suffi
cientis uigoris et aliqualis stipticitatis. Secundum ē
exasperatio gutturis siue rancedo quā iducūt aliqua
uina intēse rubedīs pppter eoꝝ siccitatē et terrestita/
tē. Et istud nocumentū ēt otungit ex uinis rubeis pa
trie brabantie pppter eoꝝ stipticitatē et terrestitateꝝ
et maxime qñ musta sunt uina p̄dicta istud nocumen
tum secundū otungit. *Nō* tñ primū qđ mustū magne
rubedinis solet inducere uētris fluxū pppter feces su
as terrestres cū eo mixtas q̄ sui mordicatiōe mordi/
cant inestina ex qua mordicatione flux⁹ uentris cau
sat. Et tale unum nō d³ bibi mustum id ē qđ diu fue
rit turbidum et bulliens quia ex quo ip̄m ē mordicāf
propter suas feces terrestres ab eo etiam eleuat^r fum⁹
mordicans qui ad cerebrum ueniens sui mordacitate
mordicat oculos atq; rubificat. Et istud etiam intel
legendum est de istis mustis patrie brabantie siue ru
beis siue albis propter eorum terrestitatem. Causa
autem quare iste fumus est mordificatiuus ē quia ut
num a quo dissoluit^r est mordificatiuum. Jā ut dicit

Galenus prima pticula aphorismoꝝ in om̄eto illis
aphorismi. 7 qui crescit quicquid a qualibet redissol
uit ei vnde dissoluit̄ necesse ē ut assimilet̄

Allea / nux / ruta / pira / raphano / et tiriaca

Hec sunt antidotū cōtra mortale venenū

In hoc textu ponunt̄ sex medicine ualentes contra
uenenum. Prima ē alliu qđ maxie ualz cōtra nocumen
ta puēre solētia ex mala aqua 7 maxie ualz cōtra po
tū male aque de quo dicit Serapion ī aggregatorio
ca. de eo. qđ qnādo sumit̄ alliu 7 pꝛhibet̄ aqua cor/
rupta non nocet aqua illa potanti. Et idē inuit̄ Auicēna
secūdo canōis ca. de eo. 7 tertia primi. ca. de cōser
uatiōe iter agētis a nocumēto diuersaz aquaz. Et is
tud idē etiā operat̄ cepe ut vult̄ Auicēna secūdo cano
nis ca. de eo. 7 sic pꝛ cōprehēdi sub allio. Et de eo etiā
dicit̄ Auicēna tertia primi loco p̄allegato qđ cepe ē ut
tyriaca malarū aquarum 7 maxie cū aceto qz cepe est
subtiliatiū incisū abstersū cum stipticitate 7 ape
rit fortiter ut vult̄ Auicēna secūdo canonis. c. de eo.

Et ē calidū in tercio quare calefacit̄ malas aq̄s. p̄hibet̄
ne sua frigiditate stōacho noceāt 7 subtiliat̄ gros
sas faciens eas cito penetrare. Et acetum huic permix
tum uigorat̄ uirtutē eius in subtiliacione 7 penetrati
one aquarum 7 prohibet̄ a siti quam inducere solz ce
pe comestum. Et eadem ratio uerificat̄ d̄ allio 7 ergo
etiā dicit̄ Auicēna tertia primi loco p̄allegato qđ
allia comedēda sunt super aquas grossas 7 turbidas
quia subtiliant̄ eas cito descendere faciūt 7 prohibēt
ne stōacho noceant 7 intestinis 7 ne venas opilent

Allium preterea comestū añ iter ⁊ post hoc ex melio-
rib⁹ reb⁹ ē oueniētiōrib⁹ illis qui ueniūt ab acre fri-
gido uel qui uadunt ad eum ut inuit Auicenna tertia
primi ca. de regendo iter agentē in frigore ⁊ cōgelatū
Et ex isto sequit̄ q̄ alliu multū ualet iter agentib⁹ ⁊ p-
diuersas terras euntibus ⁊ diuersis potib⁹ utentib⁹
Juxta illud metricum. Allia qui mane ieiuno sumpse-
rit ore hunc ignotarum nō ledit pot⁹ aquaz. Nec di-
uersorū mutatio facta locorū. Valet preterea allium
ad puncturam uermium uenenosoz ⁊ morsum serpē-
tū qñ bibit̄ cum uino quod Auicēna sc̄do canonis c-
de eo se dicit fuisse experenz. Et confert etiam morsu
canis rabios⁹ quando fit emplastrū ex alio ⁊ folijs
ficus ⁊ camino super morsu mugali confert ut ibidē
dicit Auicēna Cepe uero secundum Auicennā sc̄do
canonis ca. de eo confert etiā morsu canis rabiosi cū
linit̄ super ip̄m aqua eius aut emplastrat̄ ex eo cū sa-
le ⁊ ruta. Et cepe quod comedit̄ expellit nocumentuz
uentositatis uenenosorum. Et dixerunt quidaz q̄ ip-
sum generat in stomacho humorem humidum pluri-
mum frangentem nocumentum uenenosorum. Notan-
dum est circa istud q̄ alliu ⁊ cepe ⁊ similiter etiā por-
rum uia cibi non competunt temperatis corporibus
nec calidis ⁊ specialiter cruda parum enim nutriunt ⁊
male nutriunt ⁊ generant sanguinem acutum ⁊ pun-
giuum grossos humores tamen subtiliant ⁊ viscosos
incidunt ⁊ postq̄ decocta sunt perdunt pungitiuita-
tem ⁊ adhuc remanet uirtus incisua ⁊ subtiliatiua.
Vnde magis cocta competunt q̄ cruda. Dorri ei sunt
calidi ⁊ sicci ⁊ dant corpori alimentum illaudabile et

oculis nocent ⁊ generant sanguinem nigrū ⁊ melanco/
 licū ⁊ somnia terribilia ⁊ nervos ledūt rōe pūginitica
 tis eoz nocēt dentib⁹ ⁊ gingivis ⁊ nullus coleric⁹ nec
 melancolic⁹ eis utat⁹ ⁊ specialiter crudis. Cepe calide
 sunt ⁊ hñc humiditatē superfluam terrestrem cum hu/
 miditate aquosa subtili indigesta. Si cōcedant⁹ cruda
 generāt ī stōacho hūiores malos ⁊ putrefactibiles ⁊ cor/
 ruptibiles ⁊ iducunt sōnia mala ⁊ terribilia ⁊ dolorē
 capitis. Et nimius usus eaz disponit hominē ad me/
 moriam deperdendam ⁊ perturbat intellectū ⁊ pdu/
 cit ad dementiam. Sed si comedant⁹ coctē cum aqua
 laudabilium carnum laudabiliter iuuāt digestionē
 ⁊ minuunt earum nocumenta ⁊ temperāt cibaria fri/
 gida cum quibus decoquunt⁹ sed meli⁹ est eis nō uti
 illia calida sunt ⁊ declināt ad aliqualē humiditatem
 sed minus q̄ cepe ualent cōtra uentositatē ⁊ ualent in/
 tussi ⁊ bene sreatre faciūt sed nocent uisui ⁊ dolorē ca/
 pitis inducunt ⁊ sunt tyriaca rusticorum. Et sic pdic/
 ta solum oueniunt his qui fleumaticum aut grossum
 uiscosum humorem habuerint. Colerici uero a predi/
 ctis abstineant. Secunda est nux de qua dicit Auicen/
 na secundo canonis ca. de ea. q̄ ipsa cum ficub⁹ ⁊ ru/
 ta est medicina omnibus uenenis ⁊ ex ea cuz cepe ⁊ sa/
 le fit emplastrum super morsuz canis rabiosi. Et istō
 maxime intelligitur de nuce sicca ante cibum sumpta
 modo predicto. ¶ Et circa istud ulterius sciendum
 est q̄ nuces sicce peiores sunt recentibus ⁊ humidis.
 quia sicce magis vinctuose sunt ratione cui⁹ ī colerā
 duerunt ⁊ inducūt capitis dolorem ⁊ oculos turbāt
 ⁊ uertiginem generant ⁊ specialiter sumpte post

cibū ⁊ lingue paralysim inducūt ⁊ uomitur ꝑuocant
⁊ uescas in ore faciunt. Et hñtes stomachū colericuz
maxime dñt euitare nucas siccas ⁊ quanto antiquio/
res tanto peiores sunt. Recentes autē min⁹ male sunt
qz nō sunt tante vinctuositatis ⁊ iō nō generāt dolo/
rē capitis aut uertiginē ⁊ similia sicut sicce ⁊ rōe hñ/
ditatis lubricātis laxāt uentrē ⁊ si aliquantulū cor
reant ⁊ cōcedāt ꝑꝑ cibū cōprimūt cibū sumptū. Et sic
ꝑꝑ qꝑ nucas recentes sunt magis ouenientes corpori/
b⁹ sanis qꝑ sicce. Tercia ē ruta de q̄ dicit Auicēna secu/
do canōis. c. de ea. qꝑ resistit uenenis. Et postea sub/
iūgit. Et bibat qui sibi timet ne ī potu sumat uenenū
⁊ pūgi a uenenosis de semie eius ꝑōdy ⁊ ī cū folijs suis
cū uino ⁊ ꝑꝑrie si bibat cū nucē ⁊ bolo oib⁹ cōtritis
⁊ omixtis. Et dicit Aristoteles ī de aialib⁹ qꝑ cū mul
tula uult pugnare cū spēte siue cū bufone ip̄a comedit
rutā ut interficiat eū qz odor rute ē inimic⁹ ueneno un
de comestio rute cū ficibus ⁊ amigdalis dulcibus in
mane preseruat a ueneno. Notandū circa istud qꝑ du/
plex est ruta. quedam domestica ⁊ alia siluestris. Do
mestica melior siluestri est quia siluestris ⁊ maxime sic
ca calida ⁊ sicca ē in quarto gradu quare plurimū su
mere de ea ē perniciosum. Domestica uero humida ca
lida ⁊ sicca ē in secundo gradu. sicca uero in tercio. Et
est incisua resoluciuā carminatiua uērositati ⁊ istud
maxime ouenit sicce. Nam dicit Serapion ca. de ea qꝑ
est de reb⁹ magis sferentib⁹ inflacionib⁹ i. uentositā
tibus sed in humida ē inflatio ⁊ rē ruta uebementer a
cuit uisum ⁊ ꝑꝑrie succ⁹ eius cū succo feniculi ⁊ mel
le collurio fact⁹ ex ea aut comesta ut dicit Auicēna se/

29

cundo canonis. c. de ea. Quia tñ in succo rute quedaz
est bauracitas nocens oculo iō ruta p̄t applicari ocu
lo ventilando ita q̄ solum uapor siue fumalis eua/
poratio ei⁹ ⁊ non substantia rute ad substantiā oculi
pingat. Quarta ē pira. de quib⁹ dicit Auicēna. ii. ca
nonis. ca. de eis q̄ sunt cura fungorū mortificantū
Et qñ coquūt isti fungi cū puris minorat nocumētū
ipsorum. Vel p̄t iste textus uerificari de piris aroma
ticis q̄ sui aromaticitate spūs confortarēt ⁊ sic nocu/
mentum ueneni repellerent. Quinta ē raphan⁹ de quo
dicit Auicēna. ii. canonis. c. de eo. q̄ confortat morsū
uipere ⁊ cum uino morsui cornute etiā. Et semē ei⁹ cō
fert uenenis ⁊ uermib⁹ uenenosis. Et si ponat frustū
eius sup scorpionē morit⁹ ⁊ aqua ei⁹ est experta i hoc
⁊ ē fortior. Et si momorderit aliquē scorpio qui ra/
phanum comederit non nocebit ei. Et ofert etiā p̄fo
cationē que fit a fungis mortiferis. vel pōt dici q̄ ra/
phanus ualet contra uenenum quia prouocatiuus ē
uomitus ⁊ sic per uomitum stomachus purgat a ma
lis humoribus si qui in eo sunt. Et circa istud sciendū
est de raphano ⁊ radice que sunt p̄p̄inqua i oplexio
ne q̄ nocent corporibus colericis. generant enim san/
guinem acutum ⁊ pungitiuum ⁊ raphanus est malus
stomacho faciens eructuare ⁊ generat humorem gros
sum ⁊ si digestiua sit debilis generat humorem crudū
habet tamen uirtutem subtiliatiuam ⁊ incisiuam. Sui
dam autem comedunt radicem ⁊ raphanum post ali
os cibos ad confortandum digestionem de quo ad
miratur Salienus. Unde uerum est q̄ experientia do
cet ⁊ dicunt sapientes medici q̄ si comedāt post aliū

cibum iunāt ad digestionē ⁊ descensum ei⁹ ⁊ ventrē la-
xant s; si cōcedāt ante aliū cibū ipellūt cibū ad superi-
ora ⁊ vomitum inducūt. Bonū ē autē q̄ cōcedant cuz
aceto ⁊ sale p⁹ alios cibos ⁊ in pauca quantitate vel
rū ē tñ q̄ oculis nocēt ⁊ capiti. Rasis uero iiii. almāso
ris dicit q̄ raphan⁹ longā faciēdo morā ī stōacho ī-
cidit flēma cui⁹ folia cibū digerūt ⁊ appetitiuā adiu-
uāt qñ paz sumit de eis. Sexta est tyriaca q̄ a toto
genere ualet contra uenenū ⁊ iō ualet tam rationabili-
b⁹ q̄ brutis contra uenenum tā frigidum q̄ calidum.
Et sub tyriaca potest comprehendī metridatū qd̄ simi-
le operat. De tyriaca enim dicit Auicenna sexta quar-
ti tractatu tertio. ca. primo. Scias q̄ canon maxim⁹
in curatione uenem ē cōfortatio caloris innati ⁊ exci-
tatio ipius ad expellendū sicut facit tyriaca. De tyri-
aca uero ⁊ metridato simul dicit Auicēna sexta quar-
ti tractatu prio. ca. de medicinis cōib⁹ ad uenēa. Sūt
medicīne q̄ cōtrarie sunt ueneno q̄re nō p̄mittūt ipsuz
puenire ad cor ⁊ sunt sicut tyriaca ⁊ metridatum.

Aer sit mundus habitabilis ac luminos⁹

Hec sit infectus nec olens fetore cloace

In hoc textu notant quatuor circa electionem ae-
ris habitabilis. quorum primum est q̄ homo debz e-
ligere aerem mundum id est non infectum uaporibus
q̄ aer imund⁹ alterat cor s̄m cōplexionem illius qd̄ si
bi cōmiscet sicut inuit Hali tertia tegni in cōmento il-
li⁹ canonis. Dia hec enī rē. Secundū ē q̄ hō dz elige-
re aerē lūinos⁹. aer ei turbid⁹ inducit ī corpe tristitiā
⁊ pigriciez q̄ aer turbat⁹ cōmiscet būores ⁊ turbidus

ad cor puenit quare ex ipso et humoribus grossis et tur-
 bidi generant spiritus animam cristificantes et pigricie indu-
 centes. Nihil est ergo quod magis iocundum facit ho-
 minem atque minus graue quam in claro aere ambulare vel
 mane surgere. Tercium est quod homo dicitur uitare aerem infectum cu-
 iusmodi est aer in quo sunt strages cõiter enim in locis in quibus
 precessit maxima hominum interfectio sequitur pestis
 et in locis vicinis. Aer enim infectus quando inspiratur inficit
 spiritus in nostro corpore. Quartum est quod homo dicitur uitare
 fetorem cloace. Et per hoc innuuntur infectiones parti-
 culares aeris cuiusmodi est infectio aeris latrinarum
 uel fouearum coquine uel locorum in quibus prouocantur
 tur cadauera mortua et ossa mortuorum et aeris vicini-
 tate in qua putrescit linum uel canapis. Aer enim ca-
 luter infectus inficit spiritus nostri corporis et maxime ce-
 rebro nocet. Et hinc est quod dicitur Auicenna secunda pri-
 mi doctrina secunda. ca. secundo. Et aer quidem dum
 est temperatus et clarus neque substantia extranea complexi-
 omni spiritus contraria et admiscet est sanitatem efficiens et ipsam
 conseruans et cum mutat contrarium sue operationis ope-
 rat. Et pro maiori declaratione predictorum sciendum est
 quod aer necessarius est in regimine sanitatis dupliciter. pri-
 mo quidem propter refrigerationem cordis. secundo
 propter expulsionem fumosarum superfluitatum tri-
 bulantium spiritum et calorem innatum sicut enim in ex-
 terioribus nos videmus quod ignis sine euentatione ae-
 ris suffocat et extinguit sic etiam imaginari debemus
 quod spiritus et calor innatus indigent aere ipsum nutri-
 ente conseruante et obtemperante. ¶ Obtemperatio uero
 gatur caloris innati fit per aeris attractionem et eius

depuratio fit per aeris expulsionē. Primum quidem
fit per motum attractiōnis ⁊ secundū p motū expul
sionis. si igit aer attract⁹ fit fetidus ⁊ impurus corrū
pit calor ⁊ spūs innatus. Aer igit dēt eē bone substā
tie cui nō admiscet aliquid ex uaporib⁹ nec fumosi
tate extranea. Nō enī d⁹ eē aer turbid⁹ nec nebulosus
nec malis uaporibus admixt⁹ hic enim aer humores
conturbat ⁊ animam ocrustat ut dictū ē. Et d⁹ eē dis
coopertus celo ⁊ non inter parietes ⁊ tecta constrict⁹
⁊ ut sit ad unum dicere maxime euitand⁹ est aer inclu
sus ⁊ non euentatus. Verū est tamen q̄ tēpore epydi
mie in quo accidit aeris putrefactio communis eligē
dus est aer inclusus. Vnde temporibus illis bonum ē
manere in dōib⁹ ⁊ tēre fenestras clausas ne aer pure
factus ingrediat. Sed alias aer discoopertus melior
existit. **E**uitandus est preterea in regimine sanitatis
aer cui miscēt uapores lacuum ⁊ profunditatum al
quam putridam continencium ⁊ olerū talium qualia
sunt caules ⁊ eruca ⁊ similia ⁊ arborum uiscosaz ma
larum quales sunt ficus ⁊ nuces. Amplius eligendus
est aer in quo sufflant uenti ex terra alta uel equali. ⁊
multum etiā sollicitari debemus q̄ aer non excedat ī
aliqua qualitatū primaz scz caliditate frigiditate
humiditate ⁊ siccitate qđ si forsan contigerit obtemi
peret per artē quantū possibile ē. Et ista colligūt ab
Alicēna secunda. doctrina secunda. ca. Diuersis.

Si tibi serotina noceat potatio. uina
Hora matutina rebibas ⁊ erit medicina

In hoc textu ponit̄ vnum documētuz 7 ē q̄ si q̄s
 male ualuerit ex sumptione uini de nocte siue tempo
 re serotino talis ī crastino d̄z iterato sumere uinū. vñ
 de potatio uini nocturna potest inducere ebrietatem
 siue sicut matutinam uel p̄t inducere supercalefactio
 nē corporis. Si uero iducat supcalefactionē corpo
 ris tunc maximus error est de mane itez sumere uinū
 quia ē addere ignē igni. Si uero hō incurrat ebrietatē
 cum aliquati nausea tūc de mane bonuz est sumere ui
 num quia ex sumptione uini de facili tunc prouocat̄
 uomitus ex quo sequit̄ mūdificatio stomachi q̄ mun
 dificatione facta de facili cessat nocumentum ebrieta
 tis 7 nausea. Et propterea consultit̄ **Y**pocras semel ī
 mense inebriari ut ex ebrietate prouocet̄ uomitus qui
 est maxime preseruatiuus ab egritudinibus chronicis.
 id ē longis 7 malis. Si etiam ex potatione uini noct
 urna ledat̄ aliquis 7 hoc propter inconsuetudinem
 potēdi uinū tūc de mane p̄t ocedi uinū ut assuescat 7
 sic mingedit̄ a sumptione uini n̄ cōsuetō cī minor fit
 lesio ut uult **Y**pocras secūda amphorismoꝝ ibi. Et
 multo tpe cōsuetā 7c. Si uero ex potatōe uini noctur
 na sequat̄ sicis matutina illa ē mendosa que curatur
 potatione uini magis tñ sedat̄ potatione aque. **E**t
 quia iam dictum est de lesione ex sumptōe uini. Sci
 endum est q̄ hō debilis cerebri 7 etiam cuiuscūq̄ alte
 rius conditionis summopere cauere debet a frequēti
 ebrietate. Frequēs enim ebrietas s̄m **A**uicennaz tercia
 primi. ca. de regimine aque 7 uini inducit sex incōmo
 da ī corpore hūano quoz̄ primū ē corruptio oplexi
 onis eparis qz̄ uinū supflue bibitū ad epas uenies uē

superflue resoluit calorem ipsius unde amittit uirtu-
tem sanguificā ⁊ loco sanguinis generat aquositates
efficientes ydropisim uel incēdit epar ⁊ hūiores eius
generat lepra uel mania. Secundū ē corruptio cōple-
ctōnis cerebri ppter assiduā eleuationē humorū uini
ad ipsū disponentiū calidū cerebri manie ⁊ frenesi et
frigidum epilētie litargie appoplexie ⁊ subeth. Terci-
um ē debilitas neruoz. videmus enī bibulos inebri-
ari solitos tremere caput ⁊ membra nō solū in senio
sed etiā in senectute ⁊ iuuentute quādoq;. Quartū est
egritudines neruoz sicut spasim⁹ ⁊ paralisis qz uini
superflue acceptū sepe ī stomacho acetū efficit quod
ualde nocet neruis Sepe quoq; ouertit ex defectū di-
gestionis in aquositates idigestas q̄ neruos remolli-
unt. Et sepe ducit hūiores grossos ad neruos quibus
distendunt ⁊ strabunt. Quintū ē appoplexia propter
hūiditates cerebri multiplicatas a uino ita ut totali-
ter opilēt uias spiritūū aīaliū a cerebro ī mēbra Sex-
tū ē mors subitanea dū. s. stercendo ⁊ dormiēdo uie
ābelit⁹ multitudīe uini uel hūiditatū ex eo generataz
claudunt ⁊ ebri⁹ suffocat. Et t⁹ uinū imoderate sum-
ptū p̄dicta iducat nocumēta moderate tū sumptū mē-
ta iducit iuuamēta. Tāgit enī Auicēna ca. p̄allegato.
quinq; eius iuuamenta. Primū ē qd ē bon⁹ ubi penetra-
tor in toto corpore. i. faciem efficit penetrationez ei
ubi cui immiscetur ad omnia membra suis calore sub-
tilitate ⁊ conuenientia in proprietate occulta. Secun-
dum est qd incidit fleuma ⁊ hoc suis calore ⁊ subtili-
tate substātie ⁊ resoluit ipsuz. ipsū coaptādo expulsi-
oni uias aperiēdo ⁊ naturā ofortādo ad expulsionē

Tercium est q̄ educit coleram rubeam in urina ⁊ aliis
 euacuationibus ut sudore egestionē ⁊ resolutione in sen-
 sibili. Et istud intelligendum ē de uino subtili sub ru-
 beo uel albo quod uel debile sit ex natura sui uel for-
 titer limphatum. alioquin multiplicaret coleram per
 conuersionem ipsius in eam ⁊ supercalefactionē epa-
 tis ab eo. Quartum ē q̄ facit melancoliam que grossi-
 sa ē ⁊ tardi motus faciliter labi per canales p̄prios
 ab epate ad splenem ⁊ a splene ad os stomachi ⁊ tan-
 dem a corpore cum fecibus exire ⁊ flectit seu reprimit
 nocuum melancolie propter contrarietatem in o-
 plexione ⁊ modo substantie ⁊ in effectibus. Nā melan-
 colia tristitiam pusillanimitatem ⁊ auariciam parit.
 Vinum uero gaudium audaciam magnanimitatē et
 liberalitatem. Quintū ē q̄ resoluit oēs modos seu spe-
 cies lassitudinis nisi multa cauditas extranea fuerit e-
 is sociata quia uinum resolutos sp̄s abunde repa-
 rat uirtutem confortat humiditates relictas in mus-
 culis neruis cordis ⁊ iuncturis tollit aut minuit. Et si
 fuerit opus humectatione ut in lassitudine arefactiua
 uinum uelociter humectat dummodo limphet. Pre-
 ter autem ista iuuamenta plurima alia inducit. Omni-
 um enī uelociter ⁊ subito nutrientū ē uinum. calorem
 ⁊ spiritum naturalem confortat ⁊ totum corpus cale-
 facit ingenium clarificat. irā copescit. tristitiam. remo-
 uet. libidinē incitat. ⁊ super omnes potus semicrudos
 humores digerit. Et ut sit ad unum dicere uinum red-
 dit hominem uirilē ⁊ s̄m animam ⁊ s̄m corpus unde
 ceteris paribus non bibentes uinum sunt effeminati
 respectu bibentium uinum.

Signit ⁊ humores meliꝝ uinū meliores
Si fuerit nigrū corpus reddit tibi pigrū
Uinū sit clarumq; uetus subtile maturū
Ac bñ lūmphantū salies moderamē sūptū

Hic primo ponit unum documentum de uino Et
est qd uinum melius meliores generat humores Et cā
est quia quanto massa humorum est melior tanto hu
mores ex ea geniti meliores eē debent. Deinde subdit
qd uinum nigrum inducit pigriciam in corpore Et cā
est quia uinum nigrum grossius ⁊ terrestre. ⁊ ē reliquis
ergo spūs ab eo geniti grossi sunt. Juxta illam auto
ritatem Galieni prius allegataz Quicquid de aliqua
re dissoluit ei unde dissoluit necesse ē ut assimiletur.
Spūs autem grossi faciunt corpus graue siue pigrū
Deinde ponunt septem documenta circa electionē ui
ni. Primum ē qd debet eligi uinum clarū Tale qz sub
tile ē spūs subtiles ⁊ claros generat. Secundū ē qd de
bet eē uetus. i. non nouum. Nouum enim uinū siue mu
stum ceteris paribus facilius inebriat fluxum ueneris
prouocat atq; colicam inducit ⁊ cetera accidentia pos
terius dicenda ibi. Impedit urinam. Nec est intelligē
dum qd uinum debet esse omnino uetus. Tale enim se
cundum Auicennam tertia primi. capitulo de regimi
ne aque ⁊ uini est quasi medicina ⁊ non sicut potꝝ id
est magis inest ei uirtus alteratiua corporis ad calid
ditatem ⁊ siccitatem q̄ uirtus alterabilitatis a corpo
re per opus nutritionis ⁊ est pauci nutrimenti. quia
est spoliatum a fece ⁊ uiriditate quam prebabit

33
¶ pene igneum factum propter quod in aggregatore
scribit. ca. de uite autoritate Galieni q̄ est calidum et
siccum in tercio gradu. Terciuū est q̄ vinum debet esse
subtile. Subtile enim vinum multos spūs p̄creat ac/
q̄ subtiles. grossum autem grossos. Quartum ē q̄ vi/
num debet eē maturum ⁊ nō stipticū. Vinum enī stipti/
ticum abscondit omnes species euacuationis vt vult
Galienus in commento illius canonis. tercie particu/
le regiminis acutorum. Scienduz etiā ⁊c. ⁊ ergo nocet
corporibus indigentibus euacuatione per vrinam et
omnibus membris superioribus vt ibidem etiam dī/
cit Galienus. Verum est tamen q̄ vinum stipticuz cō/
ueniens est infirmitatibus accidentib⁹ in intestinis vt
ibidem dicit Galienus ⁊ etiam superius dictum ē. Re/
mouet enī stipticitas a uino per multam omixtionez
aque vt ibidem etiam vult Galien⁹. Quintuz est q̄ vi/
num d̄ esse limphatum quia per hoc remittit unum
a sua fumositate ⁊ sic min⁹ inebriat. Et istud uerū est
de uino subtile. Vinum tamen grossū si limphet ci/
tis inebriat quia p̄ hoc subtiliat ⁊ magis fumosum ef/
ficat. Et de isto uino intellexit Auicēna quando dixit
tercia primi. ca. de regie aque ⁊ uini q̄ uinū limpha/
tū cit⁹ inebriat q̄ uinū purum. Sextū ē q̄ uinū d̄ esse
saliēs cū propinat ⁊ est vna de cōditionib⁹ boni vi/
ni pri⁹ dictis Septimū ē sumptū ex cōditiōe bibent⁹
⁊ nō uini ⁊ ē q̄ uinū d̄ temperate sumi quia tēperate
sumptum acuit ingenium ⁊ inducit iuuamenta prius
narrata. Ex predictis omnibus cōcludi potest q̄ ui/
num eligibilis ⁊ melius in sanitatis regimine est vi/
nū medium seu equale inter uetustatem ⁊ nouitatem.

et est clarum ad rubedinem trabes bonum huius odor
rez et equalis saporis quod nec acre nec acutum nec dul
ce sit quod non fumosum nec grossum nec ualde sub
tile sed ad subtilitatem declinans quod etiam inter for
titudinem et debilitatem obtinet mediocritatem quod etiam
am non creuit in saxosis et lapidosis montibus nec in
terra simpliciter plana et arabili sed in terra montuo
sa uersus meridiem discooperta et in regione non ni
mis calida nec nimis frigida. Et ista partim colligitur
ex Auicenna tertia primi loco preallegato. Circa re
gimen vini quo ad etates notande sunt tres regule quas
ponit Auicenna tertia primi loco preallegato. Prima
est quod dare uinum pueris in potu est sicut non addere igitur
in lignis debilibus eo quod pueri uehementer rari sunt
et de facili inflammabiles propter abundantiam sui calori
ris innati et sunt debilius uernorum et debilis cerebri quod
re ledit eos multipliciter uinum et inflammatione facili
et percussione cerebri et neruorum sua penetratione fal
cillima et effumatione copiosa. Cum igitur pueris ui
num in potu datur calor eius inflammabilis calori pu
eri inflammabili additur in corpore pueri quod est pau
ce resistentie sicut debile lignum uel arundo sicca et sti
pula arida ante faciem ignis. Secunda regula est quod
seni potest dari uinum in potu quantum tolerare po
test sine nocumento sed quantum appetit appetitu na
turali et regulato. Sicut enim ueteres ocree aride et ru
gate renouantur quando oleo leniuntur et applanantur
sic corpora senum potu uini electi sicut uini bel
uensis. Senes enim frigidi sunt et a uino calefiunt et
habent spiritum crustum et abundant multum.

in melancolius sed vinum exhilarat eos ⁊ melancoli/
 as reprimit. cōiter male dormiunt. vinum uero puo
 cat in eis somnum. Ad opilaciones prouisi sunt quas
 vinum aperit ⁊ eas prohibet. Et sic sicut uinum ē pu
 eris contrariū ita senibus utilissimum. Tercia
 est q̄ vinum tēperate dandū ē iuuenib⁹ tēperate qui
 dē s̄m mensurā quantitatē ⁊ decentem limphationez
 Licet enim iuuenes sunt calidi sicut pueri tamen ha/
 bent membra solidiora neruos ⁊ cerebrum fortes. q̄
 bus potenter resistunt nocuentis potus uini. Conse
 quunt̄ etiā ex potu uini sobrie sumpti iuuamēta plu
 rima videlicet educationem colere corporale robur ⁊ t̄
 geni acumen/abundantiuz spiritū subtiliū ⁊ puioꝝ

Non sit acetosa ceruisia sed bene clara

De ualidis cocta grans satis ac ueterata

In isto textu ponunt̄ quinq; circa electionem cer/
 uisie quorum primum est q̄ debet eligi ceruisia nō a/
 cetosa. quia acetosa nocet stomacho. Acerū enī nocet
 neruis s̄m auicēnam in plurib⁹ passib⁹ ⁊ ā stomach⁹
 est membrū ualde neruosum ⁊ hoc quo ad ei⁹ orifici/
 um. Secundū ē q̄ ceruisia d̄z eē clara q̄ turbida opi/
 lat atq; calculosis nocet. nimium impinguat ac infla/
 tionem inducit atq; breuitatē anhelit⁹ ⁊ ē multorum
 fleumatū generatiua. Tercū ē q̄ d̄z eligi ceruisia de
 bonis grans non corruptis sc̄z de optimo ordeo tri/
 tico siue auena. quia quanto grana sunt meliora meli/
 or ex eis generatur humor. **¶** Quartum est q̄ cerui/
 sia debet esse bene cocta. quia melius digeruntur

7 amabilius a natura recipit 7 nocumenta q̄ pueniunt ex bibitione eius melius tolerant. Ceruisia enim non bene cocta uentositates in uentre inducit torsionē in flationem atq; colicam. Quintum est qd ceruisia debet esse antiqua 7 a febris mundata non nimium recens. Recens enim ceruisia inducit eadem nocumēta que ceuisia non bene cocta 7 cum hoc de se facillime induci stranguriam.

De qua potest stomachus non idē grauetur.

Hic ponit unum documentum circa usum ceruisie 7 ē qd uetus ceruisia debet ea uti temperate sic qd non grauet stomachus uel inducat ebrietas. Ebrietas enim que ex ceruisia prouenit deterior est ea que ex uino 7 magis durans cum ex ceruisia fumi 7 uapores eleuati ad caput sunt grossi quas minus resoluibiles sūt q̄ qui ex uino eleuantur. Et est hic sciendum qd in principio prandii uel cene ceteris paribus uilius est incipere suum potum a ceruisia q̄ a uino. Cuius causa ē quia in principio mense corpus est famelicū 7 sic stomachus ante principium sumptionis cibi famelicus erat 7 sic traxit superfluitates a membris. Si ergo uinum in principio mense daret ex quo natura maxime trahit uinum quia de se maxime nutritiuum ille superfluitates scilicet a stomacho tracte simul cum uino ad partes corporis traherent s; natura non ita auide trahit ceruisiam. Similiter ceruisia lauat hiores adberentes orificio stomachi. Et propter illas cām medici cōmitus q̄ cibus sumatur ut ille

ad obtemperandum frigiditatem predictoz. Adatq
 ria uero salsaꝝ opetētium tēporibꝫ frigidis sunt si/
 napii eruca zinziber piper cinamomū gariofili allia
 salua menta serpillum ꝛ petrosilinū uiuū aqua carni
 um aceturum nō forte sed propinquum nature uini Et
 ī tēporibꝫ mediocribꝫ sint mediocris caliditatis ꝛ fri/
 giditatis. Secūdo diuersificantꝛ rōe cibariorum pro
 quibus fiunt. Nam alia ꝛ alia cibaria indigent aliis
 ꝛ aliis falsis sicut sciunt dominorum roci. Autonū
 enim ꝛ similiter uitulorum ꝛ capriolorꝫ salsa conue/
 niens est salsa uiridis. In estate quidem ex aceto et a/
 gresta cum paucis speciebus ꝛ sine aliis cuz petrosili
 no zinzibere albo ꝛ agresta ꝛ pani asso infuso in ace/
 to uel agresta. In hyeme fit eadē salsa cū pluribꝫ spe/
 ciebꝫ ꝛ pauco allio ꝛ optimo utno ꝛ pauca agresta ꝛ
 potest sufficere sinapium ꝛ eruca. Salsa atꝛ pro carni/
 bus bouinis elixis est piper bullitum quod fit ex pi/
 pere ꝛ pane asso ꝛ aqua carnum ꝛ pauca agresta ꝛ is/
 ta eadem salsa est satis conueniens carnibus porcine
 in hyeme. Possunt etiāz carnes porcine comedi ī esta/
 te cum aceto ꝛ petrosilino in principio refectionis.
 Si autem predictę carnes pastillentꝛ ꝛ specialiter bo/
 uine ꝛ porcine in hyeme quidem apponatꝛ cepe albuꝫ
 cum puluere specierum dulci in parua quantitate. ī es/
 tate uero sine cepis ꝛ cum ueruto ulꝛ possunt apponi
 cepe parue ꝛ in pauca quantitate. Si autem pastilla/
 tura sit ex carnibus subtilioribus non apponatꝛ cepe
 sed in estate lac amigdalorum cum ueruto ꝛ pauco
 puluere specierum dulcium et in fine potest ap/
 poni ouum ualde bene conquassatum cum

egritudinibus ueris ut uult Auicenna secunda primi lo
co p̄ allegato. Et istud q̄d dictū ē marie ueritatē ha
bet de medio ⁊ fine ueris ⁊ non de initio eius quia initū
um eius hyemi assimilatur q̄re tūc hō pōt nutriri sicut in
hyeme. Et istud etiā intelligendū est q̄n uer iuenit cor
pus repletū hūoribus fleumaticis crudis. Si enī uer ī
ueniat corp̄ tēperatū in hūoribus cib⁹ ī eo dand⁹ est
s̄m mensurā caloris inati ⁊ resolutione⁹ q̄ fit a corpe
q̄ tūc ablata ē cā q̄re diminueret cib⁹. Et istd uoluit
Uro. ī aphorismoz dū dixit. ventres hyeme ⁊ uere
calidissimi sunt natura ⁊ somni lōgissimi. In his igitur
t̄pibus oblatiōes plures dāde sunt. etenī inat⁹ cal
lor ē mult⁹ nutrimento igit̄ indiget̄ āptiori. Secundo
dicit q̄ nimia sumptio cibi nocet in estate. Cui⁹ cā est
q̄ tūc t̄p̄is digestiua uirtus est debilis cū spūs ⁊ cal
lor innat⁹ q̄ sunt īstrumentū uirtutū multū sunt debi
les sparsi ⁊ resoluti p̄pter calore⁹ extrinsecū uehemen
tē trahētē eos ad exteriora ⁊ ergo mult⁹ cib⁹ nō pōt
set digeri. Et circa istud sciendū ē q̄ p̄pter uehemen
tiā resolutionis hūiditātū tā substācialiū q̄ nutrime
ntalium corporis in estiuo t̄p̄e grossior ⁊ maior cibus
exhibendus esset si uirtus sufficeret ad digerendum ta
lem ⁊ tantū. s̄ q̄ nō sufficit una uice multū digerere
cibū par⁹ ⁊ sepe de eo dandū ē iuxta illud Galieni p̄
ma amphorismorū cōmento illi⁹ canōis. ⁊ q̄b⁹ semel
aut bis dicens. In estate cibus multotiēns erit dād⁹
⁊ parum multotiēns quia indiget̄ propter sepiſsimā
dissolutionem. parum propter uirtutis defectionem
Et licet in estate parum de cibo sit dandum mul
tum tamen de potu potest dari cum tunc

34
resolutio maxima fiat et desiccatio corporis et eleua-
tio caloris sup humidū et plus sicut bō q̄ alio tpe.
Verum est tñ q̄ potus uini et precipue uinosi puri mi-
nuendus est quia tale uinū ē faciliter inflamabile et ca-
lorem iā acutū estu uiolento excandescere facit et ergo
si bibat uinum miscenda est multa aqua et dimittatur
uinum uetus et forte. Tercio dicit q̄ in autumno debe-
mus cauere a fructibus saltem illius tēporis ut uuis
persicis ficibus et similibus uel saltem nō multū de e-
is comedere quia tales fructus generāt sanguinez dis-
positum ad putrefactionem propter ebullitionē quā
in corpore et humoribus faciunt et maxie si fuerint in
stomacho imundo uel i cacochimico corpe recepti q̄
le corp⁹ i autumno sepius occurrit et sic male tūc acci-
dūt egritudines. s. uariolae morbilli et pestilentes. Pro-
matori tñ noticia regis tibi et pot⁹ tpe autūni sciēdū
est q̄ tpe autūni d̄z euitari fames et sitis et repletio
multi tibi in vna hora ut uult Rasis quarto alman-
soris. ca. de regimine corporis sm tpa. Vinum prete-
rea quod bibit tempore autūni uehementer est lim-
phandum ut corpus humectet et calorē reprimat sed
nō supflue d̄z lymphari in tantū quantū in estate neq̄
supflue dēt tūc bibi quia tūc natura debilitata nō suf-
ficeret ip̄m regere et digerere et nimis lymphatū calorē
obtrunderet et multiplicaret uentositates quibus coli-
ca generari posset. Quarto dicit q̄ tēpore hyemali de-
bemus sumere cibū tñ quātum uolum⁹. i. plus q̄ cere-
ria tpi⁹. Et idē uult Auicēna tertia primi loco sal-
legato. et Galien⁹ in cōmento illi⁹ āphorismi prime p-
ticule āphorismoꝝ. Et quib⁹ semel aut bis ubi dicit

In hyeme multus cibus et paulatim est dandus. Et ratio huius est quia calor nostri corporis in hyeme est fortissimus. tum quia unicus. tum quia fortificatus per antiparistasim. i. iuxta positionem sui contrarii videlicet frigiditas aeris nostra corpora circumdantis. Et istud verum est in corporibus robustis et caruosis et non in raris et debilibus quia in talibus corporibus frigus inest in hyeme non confortat calorem sed magis debilitat. Et istud innuit Hippocrates prima aphorismo dicens. vere tres hyeme et vere calidissimi sunt natura et somni longissimi. In his ergo temporibus oblationes plures danda sunt. etenim innatus calor est multus nutrimento igitur ampliori indigent. Et ex isto est sequitur quod nutrimenta grossiora et durioris digestionis conveniunt hyeme quam aliis temporibus quia calor est fortior. Unum autem quo videndum est hoc tempore dicitur esse roseum non album cum aqua pauca. Notandum hic quod licet consideratione habita ad fortitudinem caloris et digestive virtutis in hyeme grossiores et densiores cibi conveniant quia tamen corpora tunc disposita sunt ad opilationes et repletiones ex fleumate plurimo nec ab eis resolutio multa fit a continere tunc est uti tunc mediocribus cibus inter solidum et rarum grossum et subtile sicut carnis eduli vituli murens lucis piscis et cancris. Et utentibus grossioribus cibis ut boue porco ceruo conchis ostris carpis et similibus expedit ut unica coestione in die contententur vel utantur sepe rebus diureticis et apertivis ut petroselinum nasturtio apio et similibus et forti utantur exercitio

**Salvia cū ruta faciunt tibi pocula tuta
Ad de rose florem minuit potēter amorem**

In hoc passu ponunt duo remedia corrigētia po-
tūz malū quoꝝ primū ē salvia cuiꝯ folia iposita po-
tū corrigūt maliciā potꝯ sua pprietate ⁊ ēt in se hñt
virtutem confortandi neruos ⁊ cerebrum quibꝯ con-
fortatis melius resistunt malis fumis recipiēdis qꝯ p-
ueniunt ex malo potu. Secundū est ruta cuiꝯ ēt folia
integra absqꝯ eorum alia contricione debent potui i-
poni quia sua caliditate ⁊ proprietate corrigūt malū
tū potꝯ. Et de ruta quō ualer oꝝtra uenenū prius dic-
tū est ibi Allea nux ruta. Postea subdit texeus qꝯ istis
duobus predictis potest addi flos rose. Et hoc ma-
xime dēt intelligi de rosa rubea que sua aromaticita-
te existente in eius superficie ⁊ similiter sua stipticita-
te corrigut maliciam potꝯ

**Nausea nō poterit quēqꝯ vexare marina
Antea cū vino mixtaꝯ si sumpserit illam**

In hoc textu ponit vnum remediū contra nauseā
sue uomitū pueniētes trāffretātibꝯ nō oꝝsuetis dicēs
qꝯ ille qꝯ oꝝ trāffretari anteqꝯ nauē itret dꝯ aliquibꝯ di-
ebꝯ miscere aquā marinā suo uino. ⁊ istd ē remediū p-
diuicibꝯ. Qꝯ si paup fuerit dꝯ potare aquā marināꝯ
ut faciliꝯ nauseā euitet. Et cā huiꝯ ē qꝯ aqꝯ maris felse-
dinē hꝯ ⁊ sic sua felseidine ⁊ stipticitate que oꝝsequitur
felsedinē orificiū claudit ⁊ per hoc vomitꝯ impedit

Et circa istud ē notandū q̄ sicut uult Auicēna tertia
primi. c. de regimine iter agentis in mari. uiator ī ma
ri non d̄z multum conari retinere uel opefcere a princi
pio nauſeam uel uomitum s̄z dimittat uomitus ip̄s
cōtinuari donec per ip̄m fuerit bene purgat⁹ hoc enīz
preferuat a multis egritudinibus ⁊ nedū preferuat im
mo etiā curat uel alleuat graues ⁊ magnas egritudi
nes ut lepram ydropisim appoplexiam frigiditatem
stomachi ⁊ ei⁹ inflationē prout uult Auicenna tertia
primi doctrina secunda. ca. ii. Si tamen uomitus ui
atoris in mari superfluxerit sic q̄ uebementer debili
tet ip̄m restringend⁹ est comestione fructuū stipticorū
⁊ acetosorum sicut sunt citronia ⁊ maciana acetosa uel
pōma de capenduto ⁊ malagranata acetosa quibus
orificium stomachi confortatū depellit humores īfe
rius ⁊ stomachus etiam confortatus ab his humores
repellit effluentes ad eum ex agitatione ab undis. uel
pōt semē apii correfactū bibi cū uino uel absintū p̄c
comedi aut bibi. Et similiter panis assat⁹ ⁊ infusus in
uino bñ redolence comest⁹ ualet ad idē. Et uniuersa
liter ualet nutritio uiatoris in mari ex cibis acetosis
confortantib⁹ os stomachi ⁊ pbibentib⁹ uapores ⁊
fumos ascēdere ad caput sicut sunt lētes coctē ī aceto
uel in succo uue acerbe.

Saluia. sal. uinū. piper. allea. petrosilinū

Ex his fit salsa nisi sit commixtio falsa :

In hoc textu ponit⁹ modus faciendi salsamentum
cōmune si in mensa deficiāt salsamēta specialia. Et p̄
illo ponunt⁹ quinq; ex quib⁹ pōt fieri salsamentum

Primum est salvia qua fit condimentum in affatide
 auce siue decoctione Vniuersaliter enim auce affate si
 ue porcelli salvia implentur ut humiditates superflue si
 ue viscositates extrahantur et odor salutis auce aut por
 cellis immaneat. Post affationem tamen salvia eticc
 debet et non comedi. Similiter ex salvia fit condimen
 tum comestibile a rusticis uel comunibus in comesti
 one auce. Terunt enim allium cum salvia ad auferen
 dum aliquid saporis allii. Secundum est sal cum vi
 no et est salsamentum diuicum siue nobilium. Ipsi eni
 deficiente sinapio uel ueruto ponunt in salsario uini
 cui modicum salis admiscunt. Tertium est piper et sal
 samentum rusticorum. Comiscunt enim piper cum fabis
 et pis. Similiter etiam ex pane affo cum ceruisa et ui
 no et cum pipere fit salsamentum nigrum ad modum pul
 tis quod piper dicitur et hoc supereffundunt carnibus
 aut piscibus. Quartum est allium ex quo et fit salsamen
 tum rusticorum. miscet enim cum molli caseo et lacte terendo
 allium et sic comedunt cum cibo siue affo siue elito siue
 salso siue dulci et cum ouis duris. Quintum est petro
 silinum ex cuius folus concussis cum ueruto uel albo
 uino fit uiridis salsa cum assis comestibilis. Et circa
 istud est notandum quod salsamenta siue salse diuersificantur
 primo secundum tempora. Temporibus enim calidis decli
 nent salse ad frigus uel paucam caliditatem. tunc enim fri
 goris ecountero. Materia igitur salsarum in estate siue ueriu
 tum uel agresta de summitatibus uitis uel acerum. siue
 cus limonum uel citrangulorum uel granatorum cum zucca
 ra et aqua rosarum. Et interdum in salsis que fiunt in ef
 fete potest addi aliquantulum serpilli et petrosilini

superfluitates a stomacho famelico tractæ euacuet̃ ne
cõmiscant̃ cū chilo. Si r̃ tumēs sici ex nimia potatiõ
uini d̃z bibere ceruisiã. Ipa ei sici mēdosaz reprimit̃.
Tēporibz veris modicū p̃adere iuberis
Sed calor estatis dapibz nocz imoderatis
Autumni fructz caueas ne sint tibi luctz.

In hoc passu determinat̃ de quātitate cibi sumēdi
s̃m diuersitatē temporuz quatuor anni q̃ sunt ver. et
tas. autumnus. et hyēs. et dicit textz p̃io q̃ tpe veris
dēmz modicū prandere. i. paucū sumere cibū. Et ideoz
vult Auicēna secūda primi. doctrina. ii. c. vi. et tercia
primi. doctrina. v. c. de regie tēpoz cū rectificatiõe ae
ris. Et rō huius ē ut ibidē ēc vult Auicē. qz tpe hyēs
p̃pter gulositatē. exercitiū puitatē et resolutiõis phi
bitiõnē multiplicant̃ hūores crudi et maxie fleumati
ci q̃ p̃pter proportionalitatē t̃pis tūc maxie generāt̃
et isti in interioribz corpora coadunāt̃ propter frigus
circūstās. Ver̃ ac̃ supueniēs istos hūores crudos i in
terioribz coadunatos eliquat̃ et facit eos currere p̃ co
tū corpz q̃re natura tūc multum occupat̃ circa digesti
tionē eoz. Si ergo tpe veris daret̃ magna quātitas ci
bi natura a digestione talū hūoz fleumaticoz impe
diret̃ et diuertet̃ quia p̃ istos humores et magnā q̃
tate ciboz nimū graualet̃. Et sic tales hūores i cor
pore manerēt̃ indigesti. et currētes ad aliq̃d membrūz
illic egritudinē inducerēt̃. Et ergo summope cauere de
bemus a magna q̃tate ciborū in vere qz diminutiõ
ciborū tali tpe ē vnum de maxime preseruātibz ab

agresta sed in hyeme loco agreste ponit uinum 7 pl⁹
 de speciebus Assature autem cuniculorum 7 pulloruz
 iuuenim conueniens e salsa in qua est cinamomum 7
 mica panis cum agresta quidem in estate 7 cum uino
 in hyeme. Assature aut porci salsa conueniens est li/
 quor descendens conuassacus cum optimo uino et
 cepis in hyeme 7 in estate uiridis salsa superius nota
 ta. Assature autem fasianorum 7 columbarum 7 tur/
 curum nulla alia salsa indigent nisi sale. Caponuz au
 tem 7 gallinarum elixatoz conueniens salsa e aqua
 decoctionis eorum cum aliquatulo pulueris specieru
 dulciu 7 precise si in predicta decoctione addat sal/
 ua yfopus petroselinum 7 hoc in hyeme 7 in estate
 sufficit sola aqua cum aliquantulo succi summitatu
 uitis Sed pro salsa caponum 7 gallinarum pinguiu
 pastillandorum nihil penitus e apponendum nisi ali
 quantulum pulueris specteruz 7 in fine agresta supra
 dicta in estate optimum uinum in hyeme. Disces uel
 ro quanto sunt grossioris carnis 7 difficilioris dige
 stionis 7 maioris superfluitatis 7 humidioris natu
 re tanto indigent salsis calidioribus 7 acutioribus et
 hoc etiã uerũ e in carnibus.

Si fore vis sanq. abluere sepe manq.

Lotio post mensã tibi ofert munera bina

Mundificat palmas 7 lumina reddit acuta

**In hoc textu ponuntur due comoditates pronenien/
 tes ex lotione manuum p⁹ cibũ sumptũ. priã e qz p
 hoc palme manq mundant. secũda est quia reddit lu
 mina acuta. i. prodest oculis 7 hoc maxie p accidens**

quia manus sunt instrumenta mundandi oculos que multum offert eas esse mundas. Et de istis modis dicuntur etiam prius ibi Lumina mane manus.

Panis non calidus nec sit nimis iueteratus
Sed fermentatus. oculatus. sit bene coctus.

Modice salatus. frugibus ualidis sit electus
Non comedas crustam coleram quod gignit adustam
Panis salatus. fermentatus. bene coctus.

Surus sit sanus. qui non ita sit tibi uanus.

In hoc textu ponuntur duo uitanda circa electionem panis. primum est caliditas. Non enim dicitur panis coctus calidus. Panis enim calidus est humane nature nocuus. Juxta illud Auicenne secundo canonis capitulo de pane dicentis. Non comedat calidus sicut est. Panis enim calidus non est apud naturam receptibilis et acceptorius qui est de furno et reliquorum sibi similium est mala. Et ratio est quia talis panis multum opilat. Et postea iterum dicit Auicenna. Panis calidus suus facit suam caliditate et natat propter suam humiditatem uaporesam et est uelocis digestionis et tarde descensionis. Et quantum iste panis calidus non conueniat in regimine sanitatis quo ad usum. odor tamen panis calidi multum confert. resuscitat enim sincopizantem et possibile est aliquos homines uiuere ex odore panis calidi. Secundum est quod non debemus comedere panem diu pistum sive muscidum quod calidus panis non est ueniens pro nutrimento nature humane exsiccatur enim corpus ac humores melancolicos generat. Et ex isto requiritur quod panis non debet esse calidus

40

nec uecitate induratus sed priori die coctus. Postea
in textu ponunt quinq; conditiones panis electi qua
rum prima est q; panis debet esse fermentatus bene. et
istud uult Galienus primo alimentorum. ca. ii. dicens
Optimi autem panum pro digestionem sunt qui maxi
me fermentati et q; affationem habuerunt a mensurato ig
ne in clibano. Et itez eodem. ca. dicit. qui uero penitus in
fermentati sunt nulli uelutis est. Et secundus Auicenna. ii. cano
nis ca. de pane. Panis huius panis fermenti plurimi est
nutrimenti sed eius nutrimentum opilat nisi illos qui sunt
plurimi exercitii. Secunda est q; panis dicitur esse oculatus. i. po
rosus et per hoc denotatur q; uiscositas eius est ablata. ve
rum est tamen q; iste panis secundum Auicennam loco pallegato
uelocis est penetrationis et minoris nutrimenti et dete
rioris sicut est panis opirus qui est plurimi furfuris.
Tercia est q; panis dicitur esse bene coctus quia panis male
coctus male digestionis est et stomacho grauedinem
affert. Et Auicenna secundo canonis loco pallegato di
cit. Et ille qui non bene decoquitur est plurimi nutrimenti sed
eius nutrimentum opilat nisi illos qui sunt plurimi ex
ercitii. Et panis de patella est huius generis. eius namque
pars interior raro decoquitur bene. Quarta est q; panis dicitur
esse temperate salicus. Nihil enim dulcis opilat et nimium
salsus exsiccat. Moderata tamen salis optimum nutrimentum
probat. dum tamen cetere conditiones affint. Quinta est q; sic factus
ex optis granis uiz ex optio tritico et sana messe col
lecto. Deum subdit textus q; nos demus cauere ab esu cru
ste panis quia illa generat coleram adustam siue humorem
melancolicum ex quo enim ipsa adusta et sicca est humor ab
ea generatus adustus erit et sic et propterea nobiles qui natura

colerici sunt deponere faciunt superiorem crustam pa-
nis ac inferiorem quos imitant prelati ac deliciofi.
Eligat igitur mica panis que est melioris maioris & ve-
locioris nutrimenti quam crusta. Verum est tamen quod aliquando con-
uenit sanis humilibus stomachum humidum et uolentibus
demacerari et in fine comestionis plerumque appetit. Tunc etiam
cibi descensum et confortat orificium stomachi. Postea
in duobus ultimis uersibus innuit quod panis bonus de-
bet habere istas quinque condiciones scilicet quod sit salicus.
fermentatus. bene coctus. purus id est de mundis gra-
nis. et sanus. id est de granis sana messe collectis. Et istas
condiciones partim innuit Auicenna loco preallega-
to dicens. Oportet ut sit panis mundus salicus mas-
sam habens confectam fermentatus coctus bene et u-
na nocte permanens. Et circa istud est sciendum quod si qua-
ratur nutritio maior et prior mundificet panis a fur-
fure et si uelimus uentris subductionem aliquando di-
mittamus aliquam partem furfuris. furfur enim pa-
rum nutrit et uentrem subducit et farina e conuerso.

Est caro porcina sine uino peior ouina.

Si tribus uina tunc est cibus et medicina.

In hoc textu comparat autor carnem porcina[m] car-
ni ouine dicens quod caro porcina sine uino minus sana
est ouina tamen si caro porcina sumatur cum uino ipsa
est optimum nutrimentum et medicinam prebens. quia
multum humectat et hoc intelligendum est maxime de por-
cellis assis siue de apris optime preparatis. Et circa
istud est sciendum quod carnes porcine quibus rustici

et communes utuntur quam videlicet sunt salse uel sole uel fumo exsiccate nullo modo saniores sunt carnibus omnium ceteris paribus siue cum uino siue sine uino sumantur. Sed istud dictum ueritatem habet de carnibus porcellosum affatorum uel de carnibus aprinis modo predicto.

Ylia porcoꝝ bona sunt mala reliquorū

In hoc textu comparantur omasa porcoꝝ omasis reliquorum brutorum et dicitur textus et omasa porcorum. i. intestina preualent quo ad esum intestinorum aliorum brutoꝝ. Cuius ratio potest esse ista quod pauca intestina comedimus nisi illa que replent sanguine uel que sunt animalium multum pinguium cuiusmodi sunt porci. Nam solus sanguis porci propter suam complexionem et similitudinem complexionis cum natura humana est sanguis quo omasa siue intestina implentur. Et similiter porci faciliter impinguantur quam aliquod alioꝝ brutoꝝ ideo magis sumuntur intestina porci quam alioꝝ brutoꝝ

Impedit urinam mustum soluit cito uentres.

Epatis emfrari. splenis generat lapideꝝ

Hic ponuntur quinque nocumeta puenientia ex potatione uini uel musti. Primum est quod mustum impedit urinam et hoc potest intelligi dupliciter. primo quia mustum grossum propter suam grossitudinem ex fece admixta opilat ipsum epas siue ipsos renes sic quod urina de facili non potest habere suum cursum. secundo impedit urinam quo ad debitum eius modum sicut facit mustum renem quod et quedam alia uina subtilia sicut quod est aliquid mustum renem se cuius feces sunt mordicantes et dum ipsum uenit in

vesica ille partes terrestres nitrofe mordicāt uesicaz
⁊ cogunt urinare sine ordine debito ⁊ mō consueto.
Secundum est q̄ soluit uentrem. Et ratio ē qz abster-
git uiscera nitrositate sine salsedine sue fecis ⁊ stimu-
lat ea ad expulsionē priō p̄pter mordicationē fecis
secundo propter multitudinē uentositatis quā indu-
cit tale uinū siue mustū. tercio lubricādo cito inferius
p̄ uia indigestibilitatis ⁊ grauiamnis stomachi quā
stomach⁹ se relaxat ⁊ porta narium oppress⁹ aperit.

Tercium ē q̄ mustū nocet bone oplerioni epatis q̄
opilat idē p̄pter imixtionē plurimā sue fecis ⁊ p̄dit
cit ad diffinieriam epaticā propter inflationē eius quā
debilitat epar. Et istud uult Auicēna tercia primi. c.
de regimie aque ⁊ uini. ⁊ sic etiā inducit cacheciaz siue
malam dispositionem coloris ⁊ malas inducit egri-
tudines epatis sez diuersas species ydropisis. Quar-
tum est q̄ mustum nocet spleni ⁊ dispositioni eius p̄p-
ter eandem causam que dicta ē de epate quia opilat
splenem ⁊ sic inducit duriciem eius. Quintum ē q̄ mu-
stum generat lapidem ⁊ maxime illum qui in renibus
est qui rubens est de facili frangibilis cā opilationis
quam facit ⁊ grossitudine sue substantie. Et istud uel-
rum est de musto uinoꝝ multum dulcium non habentē
feces nitrosas ⁊ mordicantes. Adustum enī habentē
quia multum facit urinare sicut mustum aliquod re-
nense facit apparere arenulas in urina siue grauellā qz
facit multum urinare. Adulca enim urina sua lotionē
abstergit arenulas adhērentes que cum ea expellunt.

**Poty aque sumpt9 fit edēti valde nociu9
Infrigidat stōacūq; cibū nisi fore crudū**

Hic ponunt duo nocumenta proueniētia ex potu
aque ⁊ hoc quo ad edentem. Primū ē q; pot9 aq; no
cet stomacho edentis. Cui9 rō ē q; ipm infrigidat et
relaxat ⁊ maxie deicit appetitū cibi. Secūdū ē q; pot9
aq; cū sumit9 cib9 ipedit digestionē cū cibū sumptū t
crudet. Et istud vult Auicēna tertia primi. c. de regie
e9 qd cōedit9 dicēs. neq; p9 ipm. s. cibū multa biben
da est aqua inter ipsum scilicet cibum ⁊ corp9 stōa/
cibi separationem faciat ⁊ ipm natare faciat. Et. c. d. re
gie aq; ⁊ vini dicit. Et cū natura in digerēdo nutriēs
studeat satietate aque iā pcedēte sufficiēter. i. si pcessē
rit satietas aque sufficiēs ad bonā cibi pmixtionē aq;
uehemēter est impediēs supple digestionē inchoata;
Et idē vult Auicēna secūda cātice tractatu. i. c. iiii. di
cēs. Est ēt uitandus pot9 aque in mensa nisi ratione
adherētie ⁊ tarditatis descēs9 buccelle. Non ē etiā su
menda aqua cum cibo. Et Auerroys in cōmento ait.
Causa quidē hui9 est qm cum sumit9 aqua super cibū
priusq; stomachus calefecerit ipsum infrigidat ipm
⁊ incrudat. Est etiā causa quare supernatet cib9 sum/
ptus in stomacho ⁊ quare ēt non adhereat ⁊ vniat9 ei
dem q; conterat ipsum sicut exigit. Actio namq; stōa
cibi super sumptum cibum fit conterendo coquendo
simul. unde sicut cum infundit9 simul ⁊ in magna quā
titate aqua in olla propter quod tardat9 cibi decoctio
in eadem sic etiam contingit idem ipsi stomacho

Et istud maxime uerificat de potu multe aque. Ado
dica enim quantitas aque frigide suggendo sumpta
potest concedi an descensum cibi ut pereã compleat
cibi descensus ad inferiora ⁊ hoc si sitis infestauerit ⁊
bibere coegerit. Nam modica quantitas aque frigi
de predicto modo sumpta stomachuꝝ alleniãt ⁊ col
ligit. Alleniãt quidẽ a siti. alleniãt etiã cooperãdo ad
descensum cibi. Colligit at sua frigiditate coadunãs
ptes stomachi Et istud colligit ab Auicẽna locis pre
allegatis. Notandum q̄ quis in sitis extinctione aq̄
sit conuenientior potus q̄ uinum tamen omnibꝝ cõ
sideratis uinum est potus conuenientior in regimine
sanitatis q̄ aqua. Nam dato q̄ in sitis repressiõẽ q̄
est appetitus frigidi ⁊ humidi aqua uniuersaliter me
lior sit quia frigida ⁊ humida naturaliter tamen in ci
bi permixtione ⁊ eiusdem delatione ad partes corpo
ris extremas uinum preualet aqua. Nam uinum ral
tione sue subtilitatis in substantia ⁊ actione sub aliis
cibis permiscet ⁊ specialiter quia natura magis in co
delectat ideo citius attrahit ipm ⁊ aliis cibis permis
cet ⁊ specialiter quia hec mixtio fit per uiam cuiusdã
ebullitionis quam uinum magis inuac ratione virtu
alis caliditatis ⁊ aqua impedit ratione frigiditatis.
Et sic patet q̄ uinum preualet aqua in ciborum per
mixtione. Et similiter preualet in eorundem delatiõẽ.
Nam uinum est optimus penetrator quod ei debet
ratione subtilitatis sue substantie ⁊ ratione calidita
tis uirtualis. Subtilis enim ⁊ calida multum sunt pe
netrativa ⁊ per consequens uinum est magis delati
uum q̄ aqua in qua nihil est uirtualiter calidum.

nec substantie aereitatis nec igneitatibus unde aque mo-
 ra transeundo impedit omnem cursum. Amplius aq̄
 ex alio non est potus ita conueniens sicut uinum quia
 aqua impedit alimentum nutrire eo q̄ non nutrit q̄/
 re illud utiq̄ minus nutrit Unde quanto cibus ē ma-
 gis aquaticus tanto est minus nutritiuus. Bonum ē
 igit̄ q̄ uinum permisceat̄ cum cibo quod solum non
 impedit nutritionem immo multum iuuat quia uinū
 est maxime nutritiuū ⁊ maxime restauratiuum ⁊ ue-
 locissime nutrit ut prius dictum est. Notanduz insu-
 per q̄ non solum nocius ē potus aque edenti siue sumē-
 ti cibum immo in pluribus aliis casibus nociuus est
 quos narrat Auicēna tertia primi ca. de regimie aque
 ⁊ uini. Primo enī incōueniēs est in homie ieiuno tūc
 enim libere penetrat aqua bibita nullo retinaculo im-
 pedita usq̄ ad intima membroꝝ principalium mor-
 tificans suum calorē innatū. Et istud ē uerū de hoīe
 uere ieiuno ebrio enī q̄ncq̄ p̄ficit neq̄ ledit̄ ipse si ieiu-
 nus bibat aquā quia ieiunus ebrius nō ē oīo ieiunus nec ē
 ī stomacho uacuo s̄ adhuc h̄z reliquias aliquas he-
 sterne crapule quaz nitrositas aqua mitigat̄ ⁊ stōa-
 chus ab his per aquā abluat̄ ⁊ repressis uaporibz et
 fumis p̄parat̄ stomacho ad receptionē noui nutrien-
 tis. Secundo inconueniens ē in hoīe exercitato forti
 exercitio ⁊ similiter statim post coitum. Nam tūc po-
 ri corporis sunt multum aperti quare penetrat aqua
 in p̄funda membroꝝ mortificās calorē innatum q̄
 p̄ coitum etiam debilitat̄ est Tercio incōueniēs est
 p̄ balneationē maxie cū fit hec balneatio uētre uacuo
 tunc enī uie sunt uehemēter aperte q̄re ledēs penetrat

aqua ut dictū ē. De isto potu aque dicit Auicēna sex
ta quarti summa. ii. ca. ultimo. Ex potu illi in ieiu-
nio ⁊ post balneum ⁊ p̄ coitū timet corruptio com-
plexionis ⁊ ydropisis. Quarto incōueniēs ē bibere a-
quā frigidā cā obediēdi sici nocturne mendose q̄ ac-
cidit in crapulatis ⁊ ebriis. Nā per potū aque frigidē
prohibent̄ resolutio ⁊ digestio humoris salis uel for-
tis uini uel alterius acuti facientis sitis ⁊ sic cito post
potum reuertit̄ sici ita fortis ut ante S; si uehement̄
affuerit sici nimium uexās ⁊ inquietās nec sufficiat
aeris inspirati frigiditas nec ablucio oris cum aqua
frigida bibat sitibundus aquā frigidam cū uase stri-
cti orificii siue gracilis rostri quatenus aqua prolixius
det̄ super orificium stomachi fortis sici mitiget ⁊ d-
ea minus sumat̄ ne digerendo ⁊ digestiōnē penitus im-
pediat Quinto generaliter malum est sanis bibere mē-
tam aquam frigidā q̄ extinguit calorem innatū ⁊ pec-
tus offendit ⁊ stomachi appetitū deicit ⁊ mēbris omni-
bus neruosis obest. Vex̄ ē tñ q̄ aqua temperate frigi-
da aliquādo p̄ accidēs appetitū excitat ⁊ stomachus
fortē efficit coadunādo ipm ⁊ stringēdo villos eius

Sunt nutritiue multum carnes vituline.
In hoc passu autor laudat carnes vitulinas di-
cens q̄ carnes vituline multum sunt nutritiue. Et istō
innuit Auicenna tertia primi. ca. de regimine eis quod
comeditur ubi uult q̄ cibus sanitatis conseruatiuus
debet esse talis quales sunt carnes quia sunt similis
nature prius apte fieri sanguis ⁊ maxime carnes

edoz ⁊ vitulorum paruoꝝ lactantium ⁊ agnoꝝ an/ naliu. Et istas carnes uiculinas summe laudat Gali enus tercio alimentorum ubi uult qꝫ carnes uiculi la ctantis sex ebdomadaz uel octo affate saniores sũt mutoninis facilis enim digestionis ⁊ multum nutriti ue sunt. Et de istis carnibus uiculinis etiam prius di ctum est.

Sũt bõa gallia capo turẽ sturna colũba. Quiscula uel merula phascanꝫ etigoneta Perdix frigellꝫ orex tremulꝫ amarellus.

In hoc passũ ponunt carnes eligibiliores pro nu trimento nature humane animalium uolatiliuꝝ ⁊ enu merant quatuordecim aues quaruꝝ carnes bone sunt pro nutrimento hominis. Prima auis est gallina cu ius esus siue comestio nature humane conueniens est. Haly enim ñuenzo ar ñuerroꝝ ⁊ ñdesue ut dicit cõ siliator pre ceteris laudant que pulloꝝ carnes ⁊ max ime galline que nondũ peperit ⁊ galli qui nondũ cal cauit. Sunt enim facilis conuersionis in sanguinem ⁊ superfluitatum paucarum proprietatem mirabilem habentes in tẽperando oplexioneꝝ ⁊ hũores cuiꝫ bro diũ optia leprosis ẽ medicia. Et de carne gallinarum dicit ñuicẽna secundo canõis ca. de gallinis ⁊ gallo. qꝫ caro gallinaz que sunt pulle in intellectu augmen tũ efficit clarificat uocẽ ⁊ augmentat sperma. Et meli or gallina sũt eũ ibi ẽ que nondũ parit oua. Secũda auis est capo siue gallus castratus cuius carnes po nit consiliator differentia sexagesimaoctaua iter lau dabiliores carnes. Et carnes istas ⁊ similiter priores

digerit stomachus a proprietate. Tercia avis est tur-
tur que etiā est boni nutrimenti ⁊ bonuz generās hūo-
rem. Cuius carnem Auicēna secūdo canōis ca de car-
ne summe laudat dicens. Volucris quidē caro melior
nō ē q̄ alduragi. i. turturis ⁊ gallinaz ⁊ subtilior eal-
rum ⁊ nō sunt cum nutrimento carniū alcubegi. i. p-
dicum ⁊c. Quarta avis ē s̄m aliquos sturn⁹ ⁊ ista al-
uis debet comedi in iuuentute ⁊ est avis nota teutho-
nice een spreuise. Secundū alios ē starna quā Rasis
tercio almanforis s̄ ceteris uolatilib⁹ laudat dicens.
starne caro omni carne auium leuior inuenit atq̄ his
q̄ subtili uolūt custodiri regimine ouenientior. Et p̄t
per starnā intelligi avis magna uelut anser grisea cine-
rea cuius caro laudabilis est maxime cū iuuenis fuel-
rit. ⁊ isto modo intelligit almanfor preferens istā car-
nem aliis. Vel potest per starnam intelligi maneries
perdicis parue quam Moyses uidet̄ intelligere iude-
is inquiring similiter starne non uident̄ pro dño nrō
quia uentrem constringunt. Et istam proprietatem a-
lii acerbunt perdicibus. carnes enim ipsarū uentrem
ostringunt teste Rasi tercio almanforis. Quinta avis ē
columba que ē avis nota cui⁹ caro ē colerica. Et de
columbis dicit Rasis loco preallegato. Columbe uel
hemētis sunt caliditatis que sanguinē inflāmatū gene-
rāt ⁊ cito febricitare faciunt. Et ergo aptius columbe
comedi debent in pastillis cum uis acerbis q̄ assā-
ri. Per uias enim acerbis aufer̄ caliditas quā san-
guini inducunt. Et electiores columbe pro esu sunt
columbe iuuenes uolare potentes qz tales sunt leuio-
ris digestiōis ⁊ melioris hūoris. Nulli ei nō uolare

potentes caliditatem ⁊ hūiditatē hñt supfluas quare
 grossos generant hūores ut vult Auicenna secūdo ca
 nonis ca. de colūbis. Antiquē uero columbe ⁊ eaz ca
 ro propter caliditatem nimiam ⁊ siccitatem ⁊ digesti
 oms difficultatē sunt euitāde. Et similiter ēt turtures
 antique. **Sexta** auis est quiscula que ab aliquib⁹ no/
 minat⁹ coturnix quia quiscula est nomē onomapo
 peyon. s. fictū a suo sono. Et caro ista fm aliquos est
 subtilis substantie bonū generās humorem ⁊ multuz
 competit sanis cōualescentib⁹. **Secundū** Isaac tñ co
 turnices ceteris uolatilibus sunt peiores nec nutrime
 to nec digestioni laudabiles quia ex comestione car/
 nis earum timet⁹ spasmus ⁊ tetbanus prout etiā vult
 Auicenna secūdo canōis ca. de eis subiūgēs rationem
 sez qz in substantia carnū eaz ē uirt⁹ faciēdi hñdi
 accidētia narrata ⁊ sic nō pueniūt illa accidētia ex eo
 solū qz coturnices comedunt elleborum. Et hinc ē qd
 gallici comedunt coturnices cum molli pingui caseo
 ⁊ inde faciunt pastilla. **Potest** tamen per coturnicem
 intelligi alia auis a predicta perdice maior eiusde⁹ fe
 re coloris cum rubis pedibus ⁊ rostro saporis dele
 lectabilis dicta coturnix ytalica lingua. ⁊ isto modo
 Rasis tercio almansoris accipit coturnicem quando
 prefert carnes eius post carnes starne aliorum vola/
 tilium carnibus. **¶** **Sepeima** auis est merula que est
 eiusdem quantitatis cum sturno. sed est ad nigredi/
 nem tendens ⁊ habens rostrum subrubeum. ⁊ simili/
 ter debet comedi iuuenis. **¶** **Decima** auis est pbasia
 nns. i. gall⁹ siluestris que ab ōnibus medicis enūerat⁹

inter aues laudabilis carnis. Caro enim talis auis na-
ture humane est cōuenientissima ⁊ est abus principū
⁊ magnatum. Consultator enim loco preallegato di-
cit. siluestrium uero laudabiliores sunt faseani ad sa-
nitatem ⁊ ad robur. Et fortassis etiam uniuersaliter
domestici cum sint gallinis propinquissimi ⁊ eiusdē
fere speciei sintq; illis sicioris aeris ⁊ alimenti ac exer-
citi amplioris. Nonā auis est etbigoneta que est a-
uis parua ad modum perdicis sed longum rostrum
habens cuius caro est optima. Decima est perdix cu-
ius caro secundum Auicennam. secundo canonis c. d.
cubugi est de subtilioribus carnibus impinguans qz
multum nutrit cor abstergens ydropisi ⁊ stomacho
conferens ⁊ augmentum in coitu faciens. verum ē ta-
men qz stringit ventrem. Et istam carnem Salien⁹ ter-
tio alimentorum. capitulo decimo septimo ⁊ octauo
de ingenio. ca. secundo prefert omnibus alijs uolatili-
um carnib⁹. Et dicit de ista carne qz si assidue cōcedat
maxime confert memorie. Undecima est frigellus ⁊ ē
auis comedens racemos uelociter uolans similis stur-
no sed est melioris nutrimenti qz sturnus ⁊ multe ca-
les inueniunt ubi sunt vinee ⁊ inebriāt ex esu racemo-
rum ⁊ melior est caro earum circa festum omniū san-
ctorum. ¶ Duodecima ē orex ⁊ est sim aliquos galli-
na siluestris siue gallina faseani. Vel secundum alios
est gallina aquatica id est natans in aqua ⁊ siue sic fe-
mina faseani siue gallina aquatica eius caro est boni
nutrimenti. ¶ Decimatercia est tremulus ⁊ est a-
uis communiter stans prope mare minor qz gallina

sed est avis fusca alte clamans ⁊ velocissime uolat et
 quando ambulat super terram cauda eius semper tre-
 mit ⁊ ideo dicitur tremulus ⁊ habet supra caput eius lo-
 gas plumas. Et non est parua avis longam habens
 caudam que a medicis uocatur cauda tremula. Ultima
 avis est amarellus ⁊ etiam est avis similiter existens in
 aquis similis anete sed ea minor. Et generaliter loquen-
 do inter aues comestibiles plus laudantur ille que uo-
 latu velociores sunt. Et sicut carnes predictarum a-
 uium sunt laudabilis nutrimenti ⁊ facilis digestio-
 nis etiam reperiuntur carnes aliquarum auium illau-
 dabilis nutrimenti difficultis digestionis ⁊ inequalis
 complexionis sicut sunt carnes anserum ⁊ pauonum
 ⁊ malardorum ⁊ uniuersaliter auium habentium col-
 lum longum ⁊ rostrum longum degentium in aquis.
 ⁊ carnes passerum que sunt calidissime ⁊ a temperamē-
 to longissime ⁊ multum excitantes coitū. Circa electi-
 onem uero carnis uolatilium sciendum est quod secundū
 diuersas laudabilioris nutrimenti proprietates ac ef-
 fectus quod nutritur sanitatis uel roboris intentionem
 carnes laudantur varie. Unde Galienus respiciens fa-
 cilem alterationem ⁊ subtilitatem in carnibus perdi-
 cum prefert easdem. Rasis uero cum Isaac respiciens
 subtilitatem stame ac leuitatem ipsarum ceteris pretulit
 Isaac etiam secundum diuersas intentiones carnes uolati-
 lium laudauit diuersas. Auicenna uero laudauit car-
 nes turturum pre ceteris uel quia respexit ad proprie-
 tatem qua roborat ⁊ confortat intellectū. uel quia in ter-
 ris eius est ipsarum tanta bonitas que non est in aliis terris

Sciendum insuper q̄ carnes uolatiliū pl̄s oueniūt q̄
carnes q̄drupediū his qui relicto exercitio corporali
uacāt cōsiliis studiis ⁊ cōtemplationib⁹ q̄z digerūt fa
cilis aliis Juxta illud Galieni tercio alimentorū. Di
gestibilior est tamen hec caro uolatiliū aiatiū ⁊ maxi
me perdicū ⁊ generāt sanguinē clarum mundū spirita
osuz mentis exercitiis ⁊ eleuationi intellectus aptum

Si pisces molles sūt magno corpore tolle

Si pisces duri parui sunt plus ualitura

Hic ponit̄ duo accidētia ex quoz̄ noticia atten
dit̄ electio pisciū. Vñ pisces aut sunt duri aut mol
les. Si molles sunt tūc seniores sunt eligibiliores. Cu
ius cā ē ista q̄z mollicies puenit ex hūiditate q̄ in iu
uene pisce indigesta ē ⁊ in sene plus digesta ⁊ sic i iuue
tute tales pisces sunt generatiui fleumatuꝝ s̄z senes mi
nus. Et sic patet q̄ anguilla senior sanior est iuene se
cundum quosdam. Si uero tales pisces sunt duri tūc
iuuenes sunt saniores. i. digestibiliores cuiusmōi sunt
luci ⁊ parca duricies enim in quantum huiusmodi re
sistit digestioni. Et istam sententiam ponit Auicenna
secundo canōnis capitulo de piscibus dicens. Et eli
git̄ quidem ex piscibus duram carnem habentib⁹ il
le qui est minor. Et ex habentibus mollem carnem il
le qui est maior ad terminum aliquem.

Luci⁹ ⁊ parca saxaulis ⁊ albica teuca

Sornus plagicta cū carpa galbio truca.

Tercie tangunt decem pisces eligibiles pro nutrimentu nature humane. quorum primus est lucius qui est piscis notus et dicitur esse tyrannus piscium quia non solum deuorat pisces alterius speciei sed etiam eiusdem speciei cum eo. Unde versus: Lucius est piscis rex et tyrannus aquarum. A quo non differt lucius ifte parum. Est enim piscis dure carnis et natatu uelox. Secundus est parca a parco parcis parcere dicta per contrarium quia nulli pisci parcat. immo irata uulnerat alios pisces suis squamis quas habet supra dorsum nec eam audet inuadere lucius. immo ut narrat Albertus de naturis animalium est naturalis amicitia parce et lucii. Lucius enim lesus ab alio difficulter sanatur sed lesus querit parcem que uidens eum lesum tangit et lenit uulnus lucii et sic lucius sanat. Et est parca similiter piscis dure carnis notus teuthonice een baers. Tercius piscis est saxaul et saxaulis piscis marinus apud gallicos dictus sola. Alii dicunt quod est piscis teuthonice ductus een tonghe. et est piscis multum sanus inter pisces marinos. **¶** Quartus est albi ca teuthonice een witteinck et est piscis marinus. Quintus est teuca que est piscis dulcis aque notus pellem habens lubricam atque uiscosam ad nigredinem tendens sed eius caro est dura. unde ab istis tribus piscibus qui sunt lucius parca et teuca post eorum coctionem auferitur pellicula. Et dicitur iste piscis teuthonice een tinc he. Sextus est gornus et est piscis minimus marinus albus ad quantitatez medie partis medi digiti quo ad longitudinem qui comeditur cum capite et spinis et

alicit̄ theutonice een gaerhaert. Septim⁹ ē plagicia et
est piscis marinus not⁹ latus habens in vna parte sue
pellis maculas rubeas ⁊ pellis est tota alba curuum
os habens teuthonice een pladius scol. ¶ Octauus est
carpa que est piscis dulcis aque notus multum tamē
de se ē viscos⁹ sed a magnatibus decoquit̄ in vino et
sic ab eo tollitur eius viscositas. ¶ Nonus est galbio
⁊ est piscis marinus notus a quibusdam dictus roge
tus teuthonice een roetbaert ⁊ est piscis dure carnis ⁊
sanus. ¶ Alii textus habent gouio ⁊ est piscis parus
dulcis aque ad longitudinem vnus digiti longi ⁊ ē
rotundus ⁊ suauissimus gallice gonon. ¶ Vltimus
est truca que est in carne similis salmoni nec tamen est
salmo ⁊ est longus ⁊ non grossus Et capitur in mag
nis fluuiis ⁊ permittit se fricari in aqua ⁊ sic capitur
⁊ ex eo fiunt pastilla cum speciebus ⁊ est piscis ualde
preciosus gallice truces. ¶ Circa electionem vero
piscium Sciendum est primo q̄ pisces respectu carni
um ceteris paribus minoris sunt nutrimenti ⁊ facili⁹
digestionis nutrimentum eorum est plarium super
fluitatum ⁊ fleumaticum ⁊ frigidum ⁊ humidum ⁊
minus mansuum. ¶ Et sunt ad digerendum duri et
longam faciunt moram in stomacho. ¶ Et quia in
eorum digestionem laborat stomachus ⁊ interdū cor
rumpuntur in stomacho ⁊ qualitatem quandam sus
cipiunt putredinalem sic generant. ¶ Et ut sic
ad vnum dicere carniū laudabilium nutrimentum
melius est nutrimento piscium. ¶ Secundo scien
dum est q̄ pisces marini sunt meliores in regimine is

nitatis ceteris paribus piscibus aq̄ dulcis. Eorū enim
 nutrimentū ē min⁹ superflucū ⁊ nature carnum ma
 gis propinquū. Sed q̄ ceteris paribus pisces marini
 sunt durioris carnis piscibus aque dulcis id sunt dif
 ficilioris digestionis ⁊ resolutionis ⁊ pluris nutrime
 ti ⁊ purioris. Verum ē tamen q̄ in egris magis cōse
 runt pisces aque dulcis propter debilitatem digesti
 ue eorum. Tercio sciendum q̄ in piscibus tam mari
 nis q̄ aque dulcis eligendi sunt quorū caro est alba
 non viscosa sed frangibilis non multū grossa s̄ subti
 lis nō grauis odoris sed suavis nec cito putrefactio
 nis sed sufficientis durationis nō mali coloris s̄ bo
 ni ⁊ quorum habitatio non est ī lacubus stagnis nec
 in locis sordidis nec in aquis habētibus malas herbas
 Et eligendi sunt non ualde iuuenes nec ualde magni ⁊
 qui sunt uelocis motus ⁊ pauce viscositatis. Et si sint
 pisces marini eligendi sunt qui capti fuerunt flumi
 bus multum distantibus a mari ⁊ hoc ceteris condi
 tionibus bonis suppositis. Item suppositis predic
 tis conditionibus quanto pisces sunt squamosiores
 tanto sunt meliores. Et similiter intelligit̄ de spinis.
 qui a spine multe ⁊ squame significant puritatem sub
 stantie piscis. Item inter pisces marinos meliores ⁊
 puriores sunt qui capti ⁊ nutriti sunt in mari profun
 diori ⁊ magis agitato ad qd̄ ē curs⁹ pluriū fluuioꝝ
 Et ergo capti in mari septentrionali qd̄ magis ē agi
 tatum ⁊ magis tempestuosum ⁊ uelocioris flux⁹ ⁊ re
 flux⁹ meliores sunt capti ī mari mortuo uel meridi
 onali. Et similiter intelligendum est de piscibus dulcis

aque. Nā ceteris paribus quanto aqua est profundi
or ⁊ mobilior tāto piscis in ea nutrit⁹ ē melior. Et
ex his sufficienter eligi potest qui pisces sunt utupe/
rabiles ⁊ qui laudabiles. Pisces enim bestiales sicut
porcus marinus canis marinus delphin ⁊ morua non
multum competunt in sanitatis regimine. Sunt ei dif/
ficilis digestionis ⁊ grossi humoris ⁊ multe superflu/
itatis nec in carnibus predictorum piscū apparēt cō/
ditiones superius numerate puta albedo subtilitas ⁊c.
Et si hos pisces ⁊ consimiles comedi cōtingat nō sta/
tum sunt coquendi ⁊ comedendi postq̄ capti sunt. sed
obseruandi sunt per aliquos dies quousq̄ eorū car/
nes mollescant ⁊ tremescant sine substantie corruptio/
ne. Et etiam predicti pisces meliores sunt semisalsi q̄
recentes aut perfecte salsi. Inter alios autē pisces ma/
rinos consideratis conditionibus supradictis lauda/
dabiliores uident⁹ rogetus ⁊ gornatus siue gornus.
Nam eorum caro ⁊ substantia est purissima. Et post
hoc plagitia ⁊ sola. sed horum caro est magis visci/
osa ⁊ minus frangibilis ⁊ minus alba ⁊ magis gross/
sa ⁊ minus subtilis nec horum sapor aut odor est ita
delectabilis. Et forte piscis merlengus est laudabili/
or post rogetum. Non est enim tante grossicie ⁊ vis/
cositatis sicut plagitia ⁊ sola ⁊ eius substantia est satis
frangibilis. sed consideratis sapore ⁊ odore cū colol/
re ⁊ substantie puritate ⁊ mobilitate deficit in bonita/
te a rogeto ⁊ gornato. ⁊ similiter intelligat⁹ de allece.
Et morua iuuenis satis appropinquat predictis i bo/
nitate consideratis predictis cōditionibus. est tñ grossior

⁊ uiscosior predictis piscibus. Salmones autē ⁊ tur
 boti ⁊ maquerelli multum deficiunt in bonitate sunt
 enim multum grossiores ⁊ uiscosiores ⁊ ad digerēdū
 difficiliores ⁊ magis superfluitate pleni unde cōpe
 tunt nisi exercitantibus fortib⁹ iuuenibus cuꝫ quibus
 dam falsis eorum uiscositati grossiciei ⁊ frigiditati f̄
 pugnantib⁹. Inter pisces autem dulcis aque confide
 ratis predictis odicionibus parca ⁊ lucia mediocri
 primum gradum bonitatis obtinēt supposito q̄ sint
 pingues. deinde vendosia ⁊ deinde lopia. Et quāuis
 carpa sit squamosior predictis tamen nō h̄z carnem
 adeo albam ⁊ frangibilem ⁊ subtilem sicut lucius et
 parca ⁊ sepius reperit in stagnis. Et vniuersaliter cel
 teris paribus meliores sunt pisces dulcis aque qui ca
 piunt̄ in aqua petrosa currente uersus septētrionem
 profunda multe agitationis ad quaz non confluunt
 fordicies ciuitatum in qua etiam non sunt herbe ma
 le. Cancrī autem fluuiales ⁊ marini multi sunt nutri
 menti ⁊ non facile in stomacho corrumpunt̄ ueꝫ sūt
 difficilis digestionis. Sciendum est insuper q̄ pisces
 recentes corpus humectant ⁊ lac ⁊ sperma multipli
 cant ⁊ multum competunt colericis. Et non sunt com
 edendi pisces post forte exercitium uel fortem labo
 rem quia tūc de facili in stomacho corrumpunt̄. Et
 caueant ab usu piscium habentes stomachū debilem.
 uel malis humoribus plenum. Ampli⁹ sciēdum q̄ pis
 ces grossi semisalsi meliores sunt q̄ recentes pisces.
 Et saliti multi temporis non sunt boni. Itēz nō sunt
 comedendi pisces ⁊ carnes simul nec pisces ⁊ lactici
 nia nec sunt comedendi pisces post alios cibos

Item pisces laudabiles parum saliti 7 in pauca quan-
titate sumpti reuocant appetitum 7 ipsum corrobora-
rant si quis habuerit appetitum ad eos.

Hocibus āguille prae sunt si comedant
Qui phisicā nō ignorāt hec testificantur.
Caseus anguilla nimis obsunt si cōedant
Hi tu sepe bibas 7 rebibendo bibas.

Hic autor subdit q̄ anguilla est piscis īsanus max-
ime nocens uocibus. 7 hoc p̄bat sermone medicorū
7 naturalem philosophiam studentū. Et rō ē quia ā-
guilla ē piscis limosus uiscosus 7 maxie opilatius 7 mul-
tum deficit a conditionib9 boni piscis pri9 narratis
in parte p̄cedēti. Et qd̄ dictū ē de anguilla etiā intel-
ligendū ē de lāpreda licet lamprede parue laudabili-
ores sunt anguillis 7 min9 periculose cū non sint tāte
uiscositatis 7 grossicie sicut anguille ut patet ad sen-
sus. Vñ salua reuerētia utētū isti pisces sunt ualde pe-
riculosi q̄uis ori sunt saporosi. Hoz ei pisciū ī aq̄ si-
mil ē generatio generatiōi spentiū ī terra. vñ mltū du-
bitandū ē q̄ nō sint uenemosi vñ eoz capita 7 cauda
ī qb9 uenemū cōsueit eē 7 sicut iterior spina nullo mō
sunt edēda. Bonū ē ēt p̄pter eaz uiscositatē q̄ sub-
mergant in uino optio uiue 7 dimittāt ibidē quous
q̄ mortue sint 7 deinde p̄parēt cū galentina optimarū
speciezz fm̄ q̄ coci magnoz dominoz facere consue-
uerunt. Bonū est tamē q̄ prebulliant primo duabus

ebullitionibus in uino ⁊ aqua ⁊ illa abiecta decoquā
tur ad perfectionē ⁊ fiat galentina uel pastillatura uel
affatura cum salsamento appropriato uidelicet cum
salsa uiridi cum fortibus speciebus ⁊ uino in hyeme
⁊ cum debilibus speciebus ⁊ agresta ⁊ aceto in estate
Comodos⁹ tñ ē maneriem hñdī piscium dimittere.

Deinde subdit textus q̄ caseus ⁊ anguilla multū no/
cent si comedant. ⁊ istud intelligendum ē si in magna
quantitate sumantur. quorum cause dicte sunt de ca
seo ibi. *Hersica poma.* Et de anguilla nunc dicta est
causa. *Hoslea* dicit textus q̄ si ista sumant cū frequē
ti potatione uini malicia eorum corrigit. Et istud nō
debet intelligi de uino subtili ⁊ penetratiuo nec de uī
no quod datur uia potus conductiui quia tale non
debet dari super cibum generatiuū mali humoris qñ
comedit nec ate ipm nec postq̄ fuerit digest⁹ ut uult
Auicenna tertia primi ca. de regimine aque ⁊ uini. q̄a
tale uinum magnum nocumentū induceret. penetrare
enim faceret humorem malum ex hoc cibo genit⁹ us
q̄ ad extrema corporis qui forte non sufficeret pene
trare sine uini auxilio ⁊ conductu. Sed intelligendū
est istud de uino forti non multum penetratiuo sepe
⁊ in parua quantitate dato gratia permixtionis cibo
rum. Tale enim corrigit maliciam ciborum. confor/
tat digestionem ⁊ dirigit fleumaticos humores ⁊ fri
gidos quare iuuat ad digestionem casei ⁊ anguille q̄
male digestionis sunt.

Inter pranden dū sit sepe parūq̄ bibēdū.

Si sumas onū molle sit atq; nouū.

Hic autor tangit duo documenta quorum primū est q̄ comedens in prandio uel cena debet uicissim cōedere ⁊ bibere multiplicando uices bibitiōis sed pro qualibet uice parum potus sumere. Et facere non d̄z quemadmodum bruta que totum cibum capiunt et postea bibunt quia sic potus melius cibo permiscet⁹ ⁊ cibus exinde reddit⁹ remollitus ⁊ digestionis capaci⁹ or. Et circa istud est sciendum q̄ triplex ē pot⁹. s. per mixtu⁹ delati⁹ ⁊ sitis sedati⁹. Istud at̄ qd̄ dictu⁹ est intelligendum ē de potu permixtuo ciboꝝ. Iste enī potus d̄z uicissim recipi cum cibo. Et saluo meliori iudicio non debet iste potus differri usq; ad finem comestionis nec d̄z expectari sitis. Et iste potus maxime competit quando sumunt⁹ cibaria actualiter sic/ ca uel uirtualiter sicut p̄z in laborantib⁹ cōcedentibus panē siccū. Sed pot⁹ sitis sedati⁹ regulariter ⁊ i ho/ minibus bñ dispositis d̄z differri usq; ad finem comestionis tūc enim ē uera sitis p̄pter estuationē cibi calidi ⁊ sicci. Nō enī multū rationabile ē q̄ simul urgeat sitis ⁊ fames quia sunt appetitus cōtrarioꝝ. Et debet iste pot⁹ dari s̄m pl⁹ ⁊ min⁹ s̄m q̄ maior ⁊ mior est sitis. Potus uero delati⁹ maxime competit cō/ pleta prima digestionē regulariter ⁊ parum aute ho/ ram suscipiēdi alium cibū sequentem. Et talis potus specialiter competit qñ cibaria primitus sumpta fuerint grossa in substantia nec debet expectari sitis ad talē potū suscipiendū. Nā talis potus p̄parat stoma/ chū ad suscipiendū cibū sequentē ⁊ iuuat trāsitiū cibi.

ad epar a stomacho nec debet talis potus esse mag-
ne quantitatis ut cito possit digeri. Ante enim eius di-
gestionem non transit ad epar. Et istud uerum est nisi ca-
lis potus delatiuus fuerit aqua in qua non oportet ex-
pectare digestionem ante penetrationem eius ad epar. Re-
gulariter autem potus conueniens delatiuus aut etiam
pmixtiuus non debet esse aqua sed uinum uel aliquid
pporcionabile uino puta ceruisia uel cerasarium l' po-
mertum uel melliciatum uel aliquod simile quibus omnibus
uinum est melius. Sciendum secundo quod quanto cibus est grossi-
or et sicciior et frigidior tanto potus pmixtiuus et dela-
tiuus debet esse maior et eoduerso quanto cibus est cali-
dior subtilior et humidior tanto potus delatiuus et
permixtiuus dicitur esse minor. Et quanto cibus est grossior et
frigidior et digestiōi inobedientior tanto uinum pmix-
tiuum uel delatiuum dicitur esse subtilius et fortius. Et quanto
cibus est subtilior calidior et digestibilior potus dicitur esse
debilior uel uinum debilior. unde fortius uinum bibendum
est cum carnibus bouinis quam pullinis et fortius bibendum est
cum piscibus quam cum carnibus regulariter. Secundum documē-
tum est quod sumens ouum dicitur ipsum sumere quoniam est molle et nouum
cuius causa dicta est supra

Pisam laudare decreuimus ac reprobare.

Pellibus ablatiis est bona pisa satis.

Est inflatiua cum pellibus atque nociua.

**Hic ponitur unum notabile de pisibus et est quod pisa ali-
quo modo laudantur et aliquo modo vituperantur
Laudantur enim quando comedunt ablatiis corticibus
Vituperantur uero quando comedunt cum corticibus**

et pellibus quia tunc sunt inflatiua. Et ergo non est artificialiale ea comedere simul cum cortice quia medullarum et corticium nature discordant. Alterum enim laborat ut soluat et exeat. Alterum obuiat ut constringat ut dicit Isaac in dietis vniuersalibus quare in corpore fit motus agitatiuus inducens torturam et inflationem. Et istud nedum veritatem habet de pisibus verum etiam de omnibus leguminibus sicut fabis faceolis lentibus et similibus. et specialiter de habentibus multum corticem sicut fabe et cicera nigra. Cortex est in omnibus est peioris nutrimenti quam medulla. Et circa istud est sciendum quod est vna maneria pisum alborum rotundorum habentium corticem exteriorum valde paucum et subtile et ista pisa securius possunt comedere cum cortice quam alia quamuis melius sit quod depurentur a cortice. Et quia dictum precedens veritatem habet de omnibus leguminibus. Sciendum est quod legumina recentia minus habent de cortice et in eis minor diversitas est inter corticem et medullam et facilius digeruntur et ideo dicunt aliqui quod magis competunt corporibus sanis sed non est ita quia legumina recentia sunt plurimam superfluitatum et corruptibilioris substantie quare minus conueniunt corporibus sanis. Et ideo pro veritate tenendum est quod legumina sicca depilata a cortice exteriori sunt saniora quam recentia non depilata sed uiridia sunt saniora siccis non depilatis. Sciendum ulterius quod quia omnium leguminum substantia est inflatiua et difficilis digestionis et eorum nutrimentum malum non competit in regimine sanitatis. sed brodium sive decoctio ipsorum conueniens est quia decoctio eorum ventris est subductiua id est laxatiua vrine prouocatiua et venarum depilatiua.

Unde facis ouenit t̄pibus in quibus homines utunt̄
 cibis grossis ⁊ opilatinis puta tempore ieiuniorum.
 In isto enim brodio siue in ista decoctione conueniē
 ter facta nō sunt nocumenta q̄ sunt in substantia vñ i
 ea nō ē inflatio nec difficultas nutritiōis ⁊ digestio/
 nis nec malicia nutrimenti. Fit at̄ ista decoctio p̄ istū
 modū. In sero enī ponunt̄ cicera uel pisa in aqua fer
 uenti ⁊ in eadē longo tpe manibus confricant̄ deinde
 p̄dicta aqua tota nocte temperet̄ ⁊ in eadez sequenti
 ti nocte bulliant duabus uel tribus bullitionibus ⁊
 postea colet̄ ⁊ colatura reseruet̄ ⁊ appropinquate ho
 ra refectionis preparet̄ cū cinamomo ⁊ croco ⁊ aliquā
 tulum uinum addat̄ ⁊ deinde unico feruore bulliat ⁊
 spumet̄ in principio refectionis. Et brodiū seu pure
 ta cicez ⁊ pisorū rotundoz alboz ē meli⁹ ⁊ ouenien
 ti⁹ ⁊ nature amicitia. ⁊ similiter eoz substantia.

Lac ethicis sanum caprinuz p̄ camelinū
 Ac nutritiuū pl̄ omnibz est asininum

Isq̄ nutritiuū uaccinuz sit ⁊ ouinum.

Si febricit caput ⁊ doleat nō ē bñ sanum

Hic ponunt̄ quedā documenta circa electionē lac
 tis. primum est q̄ lac caprinū ē sanum ethicis. i. osum
 pris ⁊ materatis uel habentibz febrem ethicam. Et
 istud uult Auicēna secundo canonis. c. de lacte dicēs
 Lac caprinum ⁊ lac azininū sunt bona ethice. Et idē
 uult priā quarti tractatu tercio. c. de rememoratione
 medicinaz humectatiū ethichos. Et rō ē q̄ lac ca
 prinū est tēperatū s̄m Auic. secūdo canonis. c. de lacte

7 etiã multo nutrimenti ut vult hic textus. Et post illud
lac ualet camelinum. Istud enim subtile est multe aquosi-
tatis 7 humiditatis quare potest humectare eos. verum
est tamen quod illud lac propter suam nimiam humidi-
tatem parum nutrit quare minus eis conuenit quam caprinum.
Istud tamen lac camelarum 7 maxime nouiter factarum con-
ferunt ydropisicis ualde 7 patientibus dolorem in epate 7
renouat epate secundum Auicennam secundo canonis. c. de lacte.
Secundum documentum est quod lac asinum plus ceteris
lactibus ethicis conuenit. Et istud uerum est comparando lac
asinum ad lac aliorum brutorum quia lac asine de-
clinat ad frigiditatem 7 humiditatem 7 est subtilius 7 citius pe-
netrans 7 tardius coagulabile quam lac aliorum brutorum. Sel-
cundum Galienum septimo de ingenio. ca. septimo. Et
istud idem uult Auicenna prima quarti loco per allega-
to dicens. Et non est lac pro lac mulieris sicut lac asine. Et
prius dicit. Et proprie lac asine eradica ethicam si fu-
erit ei eradicator. Comparando tamen lac asine ad lac mu-
lieris minus conuenit. Lac enim mulieris sugendo sum-
ptum conuenientius est omnibus ut uult Auicenna prima quar-
ti loco preallegato. Et ratio est quia lac humanum siue mu-
liebre subtilius est frigidius 7 humidius 7 nature hu-
mane magis simile uelocius penetrans citius digestum
7 magis nutriens. Et dicitur istud lac uandem ethicis quam
tamen possibile est mulgeri magis prope lectum infirmi 7 citius
procius sine mora administrari ne ab aere corrumpatur. Et circa istud sciendum est quod non semper conuenit
ethicis lac mulieris aut asine immo in aliquibus ca-
sibus lac acetosum siue ebutiratum est ualidius ethicis
quam lac mulieris aut asine. quorum primus est quan-

do cum ethica est solutio uenteris. Secundus est quan-
do est suspitio de coagulatione lactis in stomacho p-
de ardore uehementi febris uel quia stomacho de se
est colericus ut lac in coleram conuertat Tercius e qua
do cu ethica oplicat putrida precipue qm in interio-
rib9 non fuerint multe opilationes na lac acetosuz re-
stringit uentre 7 no facili ter colerit at qz priuatū ē bu-
tiroficate p qua facili ter lac inflamat nec i putrida fe-
bre cito putrefit propter eandem cam. **Quartus** est si
stomachus fuerit sordidus tuc eni lac facile in eo cor-
rumpit. **Quintus** si ethico9 abhominet lac dulce 7 inte-
gram 7 non acetosum siue ebuturatū. Terciu documē-
tum ē q lac uaccinum 7 ouinū sunt magis nutritiua.
quia pinguiora 7 grossiora sunt aliis ut dicit Auicē.
secūdo canōis. ca. de lacte. Et ibidē de lacte uaccino
dicit. Lac oīs aiālis cui9 pregnatio plixior ē preg-
natione mulieris ē malū quapropter proporcionabi-
le ē illud qd ē proximū sicut uaccinū. Rasis uero ter-
tio almāforis. c. de lacte dicit. uaccinū eni lac ōni lac-
te cuiuslibet animalis alteri9 grossi9 iudicat qd ēt oī-
bus sui corporis pinguedinē adipisci uolentib9 que-
nientib9 existit. **Quartus** documentū est q lac noc9 ha-
bēti febrē 7 dolorē capitis. cui9 cā dicta ē supra ibi.
Persica poma pira.

Lenit 7 humectat soluit sine febre butirū
Hic autor ponit tres proprietates butiri quas ip-
sum inducit in corpore humano. Prima ē q butirū le-
nit uentrē siue mollificat atqz lubricat hāc proprie-
tatē facit sua vinctuositate Scda ppetas ē q butirū ē

humectatiuū qz ex meliorib9 p̄tib9 lactis op̄positū ē
7 ita sibi conuenit hūectare sicut 7 ip̄i lacti a quo ex/
trahit. Tercia ē q̄ soluit uentrem. i. ē puocatiuū sef̄es/
sus 7 hoc facit quia lubricitatem inducit in intestinis
Et istas pp̄rietates ei9 ēc ponit Auicēna secūdo ca
nōis ca. de butiro. Et inducit butirū istas tres pp̄ri
etates in corpore nō febricitate. Nociuū tñ ē corpori
febrētī quia butirū sola v̄ctuositate de facili inflā/
mat 7 in febrētē calorem augmentat. Circa istud sci/
endū q̄ licet butirū inducat predictas pp̄rietates ra
tione tñ nimie sue hūiditatis 7 v̄ctuositatis nō com
petit uia tibi specialiter in q̄titate notabili. H̄rio enī
si quis eo utat̄ in quātitate notabili abhominatio
nē inducit 7 facit cibū sup̄natare in orificio stomachi
7 uentrē pl9 debito laxat 7 uomitū inducit. Nullo er
go mō butirū ē cōcedendū uia tibi in q̄titate notabi/
li 7 specialiter nō cōcedat̄ p9 alios cibos sed ad cōdi
mentū cibarioz satis conuenit.

Incidit atq; lauat p̄trat tñ dz quoq; serū
Hic ponūt̄ quatuor pp̄rietates ser̄. i. aque lactis
quaz̄ p̄ria ē q̄ sez̄ ē incisiuū siue subtiliatiuū. Secun
da ē q̄ ē lauariuū. i. abstersiuū. Tercia ē q̄ ē penetra/
tiuū 7 ista sequit̄ ex p̄ria. Quarta ē q̄ sez̄ ē mundifi/
caciuum. i. solutiuum siue purgatiuū. Et tres istaz̄ p̄
prietatū narrat Auicēna secūdo canonis. c. de lacte di
cens q̄ aq̄ ei9. s. lactis est subtilatiua lauariua 7 solu
tiua 7 in ipsa non est mordicatio. Rasis uero tercio
almanforis dicit q̄ serum coleram rubeam expellit.
scabiei quoq; atq; pustulis necnou eis pustulis

que in facie nascuntur yctericie etiā atq; ei cui fortis uini potus nocuit auxilium prebet.

Caseus est frigidus. stipas. grossus quoque durus

Caseus et panis bonus est cibus hic bene sanis

Si non sunt sani tunc hunc non iungito panis

In hoc textu autor duo facit. primo ponit quatuor proprietates casei quarum prima est quod caseus est frigidus id est frigide nature Et istud intelligendum est de caseo recentiori quod est frigidus et humidus et non de ueteri quod est calidus et sic ut uult Auicenna secundo canonicis capitulis de caseo. vel potest intelligi de caseo qui fit ex sola coagulatione lactis absque alicuius alterius rei commixtione. Reperitur enim caseus calide nature calefaciens stomachum ac linguam mordicans ex commixtione rebus sibi admixtibus sicut est aliquid caseus viridis qui si in magna quantitate sumatur multum calefacit corpus. Secunda proprietas est quod caseus est stipas. id est stipatius siue durus uentri efficiens. Et istud maxime habet ueritatem de ueteri et multum coagulum habente. Tercia est quod caseus est grossus. id est grossi humoris generatius. quod ueritatem habet de omni caseo quia dicitur caseus ex grossiori et terrestriore parte lactis fieri. Quarta est quod caseus est durus. id est duricie uentris efficiens. Et ista potest esse eadem cum secunda. Deinde dicit textus quod caseus quantum solus sumptus sit insanus ex quo male digestionis est ut predictum est tamen si in modica quantitate misceatur panis cum ipso pane digestibilis fit et alias non. Et istud ueritatem habet in corpore sano. in egro autem non. Et de caseo prius dictum est ibi. Nutrit et impingat.

Ignari medici me dicunt esse nocivum
Sed tamen ignorant cur nociveta ferat
Languenti stomacho caseus addit opem.
Si pro sumat terminat ille dapes.
Qui phisicam non ignorant hec testificant

In hoc passu autor fingit personam loquentem in specie casei contra dicentes usum casei esse insanum Et dicit loquens in persona casei. Ignari medici. i. medicinam ignorant dicunt me caseum esse nocivum supple vniuersaliter ignorant cum cur huius ane nature nocere dicor Et post hoc tagit autor duas utilitates in imptidis casei. Prima utilitas est quod caseus confert egrotanti stomacho. Et circa istud est notandum quod non omnis caseus confert operam omni stomacho languenti sed in certis casibus omnis caseus nocet scilicet stomacho raro texture et omni stomacho debilitato ex longa egritudine. Sed caseus recens et novus non multe viscositatis operam confert stomacho calido. quia teste Rasi tercio almansoris adustionem et caliditatem eius relinquit. Et stomacho etiam sicco confert propter eius humiditatem. Et talibus stomachis multum nocet caseus antiquus siue multum acutus vel multum coagulatum huius. Sed stomacho huius multa fleumata eius pelliculis adherencia multum confert caseus antiquus per multum coagulum huius quod casei sui acuitate fleuma incidit et abstergit. Sed tali stomacho maxime nocet caseus recens et mollis. Et sic patet quod in aliquo casu caseus semper nocet et in aliquo non et quod aliquando caseus recens prodest et aliquando vetus.

55
Secunda utilitas ē q̄ casey sumptus post cibum ter/
minat ip̄m quia facit cibum descendere ad illum locū
in quo uiget digestio sc̄z ad fundum stomachi. Et istū
tud totum sciunt qui ueram scientiaz medicine habēt
Et de caseo acuto dicit Rasis tercio almansoris. vel
rūcamen cum post comestionem parua ex ea gustat
quancitas os stomachi corroborat satietatez quocq̄
nimiam atq̄ fastidium que ex dulcibus ⁊ uictuosīs
nutrientibus in ore stomachi pueniunt aufert.

Inter prandendū sit sepe parūq̄ bibēdū
Et minus egrotēs nō iter feruila potes.

Hic ponit duo documenta quorum primum ē q̄
prandendo. i. comedēdo aliquis debet uicissim post
cibum sumptum parum ⁊ sepe bibere ita q̄ non debz
primo totum cibum sumere ⁊ postea potum. Et istū
uersum primum aliqui nō hñt quia reuera idem uersū
in forma prius expositus est. Secundum documentū
est q̄ inter duas comestiones sicut prandium ⁊ cenaz
debem⁹ pro posse potū euitare ⁊ hoc si cib⁹ sumptus
in stomacho nōdum fuerit digest⁹ nisi magna neces/
sitas adsit quia talis potus sumpt⁹ ipedit ⁊ interrū
pit digestiōnē cibi primo sumpti cibū facit indigestū
destomacho descendere atq̄ appetitum delicit circa ci
bum in cena sumendū ⁊ corp⁹ grauat ⁊ ad dispositō
nem in qua hō neq̄ san⁹ neq̄ eger ē inclinat siue ad dis/
positiōnē puenientē febrem.

Et vitēs penam de potibus incipe cenā.
Hic autor innuit q̄ cena dz incipi a potu Et aliq̄

exponunt metrum istud **S**i tu vis vitare penā. i. infirmitatem prius potes in principio cene anteq̄ comedas. sed ista expositio non ualet quia s̄m medicos regularius est a cibo cenam incipere q̄ a potu. Et quāuis iste liber directus sit anglicis ipi tamen hāc sentētiā non obseruant quia regulariter quacūq̄ hora diei pocum sumunt preponunt morsum panis. Ideo aliter potest exponi uersus iste accipiendo potū pro cibo liquido ⁊ facile digestibili sicut accepit. **P**ocum secunda particula amphorismoꝝ ibi. Facile est repleri potu q̄ cibo. ita q̄ sensus istius uersus sit q̄ melius est cenam incipere a potu id ē cibo liquido ⁊ facile digestibili q̄ a grosso ⁊ duro ⁊ difficile digestibili. Cuiꝝ rō ē quia si cibus liquidus ⁊ facile digestibilis post sumat̄ cum in nocte superueniente fortiter calor digestiuus cibus liquidus ⁊ facile digestibilis longo tempore erit digestus ante grossum ⁊ difficile digestibilem. Et cum non poterit habere exitū propter cibum grossum nō dum digestum nimis aduret uel si exeat grossum secum rapiet cibum nō dū digestum plene. Adeliꝝ ē ergo ut iste cibus liquidus ⁊ facile digestibilis priꝝ sumat̄ ut tpe quo digestus sit exitū habeat nullo repugnāte.

Singula post oua pocula sume noua

Nost pisces nux sit pꝝ carnes caseus assit

Unica nux pdestnocet altera terciā morsē

Hic autor ponit aliqua documenta. primum ē q̄ post sumptionē cuiuslibet oui recentis supple ⁊ mollius debemus sumere pocum. Et maxime haustum uinum

Cuius cā pōt esse qz onū recēs ⁊ molle ē optimi nutri
 menti ⁊ facilis digestionis ⁊ est de his que in modica
 quantitate tantum nutriūt ⁊ precipue eius vitell⁹ vt
 dictū ē prius ibi. Dua recentia. Sic ergo unum qd
 est amicu nature facit qz ouum auidius ad mēbra tra
 hie ⁊ ad ei⁹ penetrationem iuuat. Et cā alia etiā pōt
 esse quia ouum tarde per mery descendit potus ergo
 vel unum iuuat eius descensum. ¶ Secundū documē
 tum est qz post comestiuē piscium debem⁹ sumere nu
 ces loco casei quia nux sua siccitate impedit generatō
 nem fleumatis quod generari solz ex piscibus. Et hīc
 est qz in quadragesima ultimo dant⁹ nuces. ¶ Tercū
 documentum est qz post comestionem carniū debe
 mus sumere caseum ⁊ non nuces quia nuces nimīū ex
 sicarent ⁊ caseus non sed facit cibū descendere ad fū
 dum stomachi in quo uiget digestio. Et istud est ve
 rum de caseo mediocri inter ueterem ⁊ nouum. Deīde
 subdit textus in ultimo uersu qz unica nux scilic⁹ nux
 muscata prodest nature humane ⁊ proficua est quia
 bonum odorem oris efficit uisum confortat ⁊ simili
 ter epar splenem ⁊ stomachum ⁊ maxime os eius se/
 cundum Auicennam secundo canonis capitulo d nu
 ce muscata sed altera nux scz auellana uel cōis nocet.
 Auellana quidē quoniā inflatiua est ⁊ generatiua uen
 rositatum in uentre inferiori ⁊ facit zoda ⁊ tarde ē di
 gestions ⁊ excitat uomitum ut habet Auicenna secu/
 do canonis ca. de ea. Nux uero cōmunis qz etiam fa
 cit zoda ⁊ difficilis est digestionis ⁊ mala stomacho
 ⁊ hoc calido propter ei⁹ caliditatem. Sed tertia nux
 scilicet nux baliste est mors id est mortem inferens qz

dictum est scz cum vino ⁊ maxime et pꝛ alios cibos
 sumpta quia sic iuuat ad expulsionem fecum. Deinde
 in quinto uersu dicit qꝫ pira cruda grauāt stomachū
 in quanto uersu dicit qꝫ pira cruda grauāt stomachū
 quia ipm impediūt a digestionē ⁊ inflatiua sunt. sed
 quia ipm impediūt a digestionē ⁊ inflatiua sunt. sed
 pira cocta releuāt stomachū grauātū ⁊ disponūt ip/
 sum ad suā naturalitatē. Et in ultio uersu subdit duo
 primum ē qꝫ nos debemꝫ pꝛ pirū sumere potū prop
 ter cām dictā pꝛ. Secunduū ē qꝫ pꝛ esum pomi debe/
 mus ire fecatum. i. ad secessum. Et h̄m Auicennā secun
 do canōis. c. de pomis. Poma dulcia ⁊ acetosa quā
 do in stomacho inueniunt hūorem grossū quādo/
 qꝫ deponunt ipm in egestionē. Ratio tñ textus pꝛ eē
 quia poma multum inflatiua sunt uentositatē gene/
 rācia que in secessū emittit.

Cerasa si comedastibi ꝑfert grādia dona
 Expurgāt stōacū. nucleꝫ lapidē tibi tollit
 Et de carne sua sanguis erit qꝫ bonus.

Hic ponunt tria cōmoda pueniētia ex usu ceraso
 rum. primū ē qꝫ cerasa expurgāt stomachū. Et istud
 h̄m quosdam ueꝫ ē quādo simul cū eis nuclei terunt
 qꝫ sic simul h̄nt quandam uim abstersiuā ac mundifi
 catiuam. Secundum ē qꝫ nucleus cerasoz. i. arilly hꝫ
 uirtutē frāgendi lapidē renū uel uesice si sicꝫ sumā
 tur uel ex eo fiat lac. Tercium ē qꝫ caro cerasorum est
 generatiua optimi sanguinis ⁊ confortans ac impin
 guans. Et istud experimento comprobāt quia uide/
 mus passerēs qui sunt aues multum comedentes cera
 sa qꝫ tpe cerasoz h̄nt epata multū maiora qꝫ alio tē/
 pore signū ergo est qꝫ magnificāt epa ⁊ confortant.

Circa istud tñ est notandum q̄ duplicia sunt cerasa. s̄
grossa ⁊ parua. Grossa autē adhuc duplicia sc̄z dul/
cia ⁊ pontica. Dia dulcia ⁊ parua sunt isana de facili
corruptibilia ac in corporib⁹ faciētia uermes. Gross/
sa pontica dicit̄ cina ⁊ illa sunt adhuc duplicia. que
dam sunt rubea ⁊ mollis carnis ⁊ talia dñt recētia cō
edi ⁊ in principio mense ⁊ hñt vim absteruā stoma
chi atq̄ appetitū incitādi. Alia sunt cina nigra ⁊ gros
sa satis dure carnis ⁊ inter cetera maxime pontica ⁊ is
ta dñt comedi in fine prandii siue cene. Cui⁹ cā ē quia
ista sua ponticitate qñ in fine mēse sumunt claudunt
orificiū stomachi quo clauso digestio melior ac uelo
cior fit.

Infrigidāt laxant multū psūt tibi pruna
hic ponunt due utilitates prouenientes ex esu pru
noz. prima ē q̄ pruna infrigidāt corp⁹ ⁊ iō portega
lenses in calida regiōe existentes in decoctiōne suarū
carnium semper cōmiserunt pruna ⁊ maxime damasce/
na. Secūda ē q̄ pruna laxāt uentrē ⁊ hoc ē ppter eo
rum humiditatem ⁊ uiscositatem s̄m Galienū secūdo
alimentoꝝ. Et istud ē ueꝝ de prunis maturis. In cru
dis enim que non sunt matura ē stipticitas ⁊ eorum
nutrimentum est paucum ut dicit Auic. ii. canōis. c. de
eis Et ista secūda utilitas licet ē multū ueniat pru
nis damascenis sicut ⁊ prima maxie tñ uenit prunis
armenis. i. deportatis ex terra armenia quia meliora
sunt oib⁹ ⁊ uehementis soluētia s̄m Auic. loco palle/
gato. Et pro maiori declaratione istaz utilitatū sci
endū ē q̄ pruna matura sunt in usu ⁊ non immatura

Prima autem magis nature cōuenientia sunt illa que
 sunt figure oblonge habentia carnē paucam ⁊ duram
 ad aliquale siccitatē declinātia ⁊ corticē exteriorē tel-
 nuem ⁊ dñt eē in sapore nō vere dulcedinis s; dz esse
 eorum dulcedo actinens alicui a credini Et huiusmo-
 di sunt pruna damascena talia enī; pruna infrigidāt
 ut dictum est. Sūt at mulce alie maneries prunorum
 quorum usq; nō ē approband; Sūt et quedā prunel-
 la siluestria parua que crescunt in siluis ⁊ non sunt la-
 xatiua sed uentris restrictiua ⁊ ex his fit aqua q̄ uen-
 tris restrictionem facit. Dñt autem pruna que sumūt
 propter uentris laxationem primo poni in aqua fri-
 gida tunc enim perfectius infrigidāt ⁊ bumectāt ⁊ co-
 lerā quam inueniūt lubricādo soluūt ⁊ sic stomachus
 meli; disponit ad cibū recipiendū. Et ē diligenter no-
 tandum q; pruna humida recentia sunt magis altera-
 tiua quāuis sunt peioris nutrimenti ⁊ plurium super-
 fluitatū. s; pruna sicca magis o;fortāt ⁊ meli; nutrime-
 tum dant corpori. Et sicut dictum est de prunis sic
 suo modo intelligat de cerasis. uerū tñ ē q; cerasorū
 humiditas est subtilior ⁊ min; uiscosa unde min; nu-
 triūt q; pruna.

170
 2
 3

Persica cū musto uobis dat ordie iusto.

Sumere sic ē mos nucib; sociādo racēos

Passula nō spleni tussi ualet ē bona reni.

In isto passu tria ponunt documēta. primū est q; mustū est bibendum cuz persicis. uel psica comedēda sunt cum musto. Causa prime partis est quia mustum est multum calefactiuum ⁊ ebullitionem faciens

in corpore nostro. hęc autē ebullitiōē ⁊ calefactiōē
prohibent persica sua frigiditate. Cā secunde partis est
quia persica sunt multū frigida ⁊ corp⁹ multū infrigi
dantia ergo super ipsa dicitur bibi illud uinū quod plus
calefacit illud autem ē mustū quod scit experientia. Et
de ordine comedendi persica ⁊ multis aliis dictū est
prius ibi. Persica poma pira. Secundum documen
tum est quod racemi debent comedi quando comeduntur
neces ⁊ maxime antique ⁊ sicce. recentes enim neces sa
ne sunt per se. Sed antique sicce nimīū exsiccant ⁊ pro
pter earum unctuositatem de facili inflammatiōē in
corpore inducunt quare cum eis comedi debent racem
mi qui resistent inflammatiōi ⁊ exsiccationi cum hū
mectent. Et de nucibus ample dictū est ibi Allea nux
ruta. Tercium documentum est quod passula. i. uua pas
sa nocet spleni quia inducit opilationem eius. Sed u/
ua passa utilis est renibus quia ex quo ipsa est urine pro
uocatiua ipsa ē lauatua renū ex multa enim aquosita
te ad renes ducta ipsi renes mundificant. Et de uuis
passis sine passulis etiam dictum ē supra ibi. Nutrit
⁊ impinguat.

Scrofa tūor glādes sicca taplasmate cedit
Iūge papauer ei fracta foris tenet ossa.

Hic ponūt due utilitates pueniētes ex emplastra
tiōe sicū. priā ē quod sicca decoctē in aliquo liquore uiz in
aqua ⁊ tūc supposite cū hūmiditate curāt istas tresegritu
dies. s. scrofulas glādes ⁊ hūiores. pro scrofulas intelligūt
inflatiōes sub mēto circa collū. ⁊ dicitur scrofula a scroffa

quod idem est quod sus siue porca uel quia ista egritudo
 mulem accidit porcis propter gulositatem eorum uel quia
 eius figura sicut plurimum assimilatur porcis ut uult Ani
 cœna tertia quarti tractatu. ii. c. de scrofulis. Per glâ
 des uero intelliguntur aposteata que cõiter solent accidere
 sub ascellis et in inguinibus. Et per tumorem pñt intelli
 gi inflationes in qualibet parte corporis. Vñ per istas
 aposteatas curandis et maxime maturandis debet deco
 qui ficus in aqua et ipsi aque debet commisceri modicum
 aceti ut acetum inuenit penetrationem uirtutis ficus et
 decoctione facta ficus debent teri in mortario et dein
 de misceri cum modica aqua cum qua bullite sunt uñ
 cathaplasma proprie est medicina facta ex aliqua re
 et succo eius. Juxta illud metrum. Tunc cathaplas
ma facis cum succum ponis et herbam. Secunda uer
 licas est quod ficus cum papauere cathaplasmate retinet
 ossa fracta et debent decoqui insimul cum aqua absque
 appositione aceti et debent simul teri et addi eis aqua
 decoctionis earum et tunc superponi. Et causa istius
 potest esse quia papauer est stupefactiuum et per illud
 tollit dolor qui accidere solet in fractione ossium et pro
 uocat somnum. Ficus similiter facit moueri humidi
 tates ad exteriora quibus humiditatibus ad ossa mo
 uere possunt retinere ad nascentiam nunquam tamen
 uere continuari. Aliqui tamen textus habent loco tel
 net trahit et tunc sensus est melior. Vnde papauer est
 triplex scilicet album nigrum et rubeum. rubeum autem est silue
 stre et uenenosum et crescit in bladis et iuuenes solent te
 rere flores et facere incaustum ex ipsis floribus

Pediculos venerēq; facit sz cuilibz obstat
Hic ponunt due operationes ficuū. prima ē q; ex
comestione ficuū sequit̄ multitudo pediculoz in cor
poribus humanis. Et istud maxie ueritatē hz de ficu
bus sicis ut dicit Auic. secundo canonis. ca. de ficubz
Et cā sm eū ibi est propter maliciā ⁊ corruptionē hu
moris generati ex eis. Et alia cā etiā pōt esse quia fi
cus prouocant multū sudorē ex quo sequit̄ generatō
pediculorum. Secūda operatio ē q; ficu incitant appe
titū coenndi quia generāt uentositatē que iuuat ad el
rectionē uirge ⁊ similiter sunt multaz supfluitatuz ⁊
sperma augmentantes.

Multiplicāt mictū. uētrē dāt escula strictū

Escula dura bona: sz mollia sunt meliora

Hic ponunt due utilitates esculoz. prima ē q; mul
tiplicant mictū sine urinā. Cui⁹ cā pōt eē quia incu
rant feces ⁊ sic aquositas fecum est causa multitudis
urine. Vel potest sumi causa similis illi que sumit̄ ex
illo amphorismo. urina nocturna multum facta mo
dicum secessum significat in die ⁊ econuerso qui mul
tas habuerit cameras nocturnas de mane habet pau
cam urinam. Cuius causa est quia si multa fiat egest
tio multum de humiditate que transire deberet ad ue
sicam simul cum ea exit. Et si urina fiat multa multū
de humiditatibus que transire deberent cum egestiōe
⁊ tam magnificare cum urina euacuantur. Secūda
utilitas est q; escula constipant uentrem. ⁊ istud acci
dit propter eorum ponticitatem ⁊ slipticitatem. Ex
quo infert̄ textus q; escula dura sunt bona

7 hoc quia constringunt uentrē 7 ergo profunt uentri
 nimium laxato. Sed mollia escula sunt meliora du/
 ris quia melius nutriunt 7 minus uentrem constipant
 Et circa istud est sciendum q̄ escula min9 competunt
 nutrimento q̄ poma pira psica fic9 7 similia qd̄ satis
 ostendit austeritas saporis eoz 7 duricies substātie e
 oꝝ postq̄ in arbore maturata sunt 7 ergo ex his pa
 ri d3 comedi 7 magis recipi debent uia medicine q̄
 cibi. Et quia uireus eorum est stiptica ualde satis cō
 petunt in fluxu uentris. Et quia escula in arbore non
 mollescunt mollicie sufficiente ad esum. iō anteq̄ com
 edant remolliant 7 tunc sunt magis delectabilia gus
 cui 7 minus stiptica.

Prouocat urinā mustū. cito soluit 7 inflat

Hic ponunt tres pprietates musti. quaz̄ prima
 est q̄ mustum prouocat urinā. Cuius cā est quia ī mu
 sto sunt partes terrestres nitrose mordicantes uesicaz̄
 cum ad eam ueniunt 7 propter earum mordicationē
 uesica citis nit̄ eas expellere 7 ipsum mustuz̄. Et ista
 proprietat̄ intelligenda est de mustis habentibus fel
 ces mordicantes sicut musta plurima renensia qz̄ mu
 sta habentia feces grossas non mordicantes sed ma
 gis opilantes impediunt urinam sicut prius dictum
 est ibi. **Impedit urinam.** Secunda est q̄ mustum cito
 soluit uel laxat uentrem propter eandem causam dic
 tam in prima pprietate. **Tercia est q̄ est inflatiuum**
 propter ebullitionem quam facit in corpore ex qua
 proueniunt ventositates. Et cause istarum duarum
 proprietatum dicte sunt prius ibi. **Impedit urinam**

Grossos hūores nutrit ceruisia vires .
Prestat. ⁊ augmētat carnē gñratq; cruorē
Prouocat vrinā vētrē quoz mollit ⁊ iflat
⁊nfrigidat modicū. s; pl⁹ desiccāt acetū.
ifrigidat macerat melāc dat sp̄ma mīorat
Siccōs infestat. neruos ⁊ pinguiā siccāt .

In hoc textu autor duo facit. primo ponit octo
proprietates ceruisie quaz prima est qd ceruisia facit
in corpore nrō grossos hūores. Et istud maxie h; ue
ritatem respectu uini. Et diuersificat ceruisia in gene
rādo grossos hūores ex parte suoz oponentū. Nam
ceruisia ex grossiori substātia grossiores hūores gene
rat ⁊ ex min⁹ grossa min⁹ grossos. Secūda ē qd cerui
sia augmentat vires. Et istud ē intelligendū de cerui
sia ex optimis granis oposita ⁊ que plurime decocti
onis est cuiusmōi ē ceruisia oestrēsis. Ista enī multū
nutritiua est ⁊ ergo vires augmētat. Tercia ē qd aug
mentat carnem. Et istud prouenit ppter multā eignu
tritionē. Quarta ē qd multiplicat sanguinē eadē de cā
Et iste tres ultime proprietates hñt ueritatem de cer
uisia anti qua multū decocta ⁊ de optimis granis cō
posita. Quinta est qd prouocat vrinam. Sexta est qd
laxat ventrem. Et iste due proprietates maxime bal
bent ueritatem de ceruisia clara multum lupulenta. i. i
qua plurimū lupuli imponit cuiusmodi est ceruisia ā
burgensis que puocat vrinam ⁊ laxat propter lupu
lū. Ista tñ nō ualet debilia cerebra habentib⁹ quia ta
les de facili inebriat propter multitudinem lupuli

hinc prouocatur
uiscera

61

Septima est q̄ inflat uentrem. Et istud habet uerita-
tē de ceruisia modica decoctiōe cocta cuiusmōi ē coy-
ta hollādie q̄ maxie inflat ⁊ opilat ⁊ propterea pluri-
mū impinguat. Octaua ē q̄ ceruisia modicū infrigi-
dat. cuiusmōi est ceruisia hollādie brabantie hānonie
⁊ flāndrie ⁊ illa quā cōis hō utit̄. Et ista proprietates
maxime ueritatē h̄ respectu uini. Et circa istud est sci-
endum q̄ ceruisia p̄t fieri ex auena ⁊ ordeo ⁊ ex frumē-
to. Et s̄m q̄ fit ex alio ⁊ alio grano est alterius ⁊ al-
terius complexionis. Sive enim fit ex ordeo plus ac-
tinet frigiditati q̄ ordeū est frigidū. Sive at̄ fit ex or-
deo ⁊ auena minus opilat ⁊ minus generat uentositatē
⁊ minus nutrit. Et que fit ex frumento plus acti-
net caliditati ⁊ magis nutrit ⁊ magis opilat. Et quā-
to ceruisia est grossior tanto est deterior. ⁊ quāto sub-
tilior tanto melior. ¶ Et ulterius ē sciendum q̄ pessima
ceruisia est que fit ex rebus iebriantibus puta grano
quod nominat̄ lolium quia ista maxime dolorem ca-
pitū generat ⁊ neruos ledit. Deinde ponit textus quin
q̄ proprietates aceti. quarum prima est q̄ acetum ex-
siccāt. dicit enim Auicenna de eo secūdo canōis q̄ est
fortis exsiccationis. Et preterea medici precipiunt tē-
pore pestis uti aceto cum cibo ⁊ similiter cum potu.
Dicit enim Auicēna. tertia primi in. ca. unico doctri-
ne quinte. Aceto preterea in cibo ⁊ potu uti in pestilē-
tia est nocumētū ip̄s securatio. Secūda ē q̄ acetum in-
frigidat proprietate q̄ in eo est. ¶ Tercia ē q̄ mace-
rat. i. facit hoīez macrū. ⁊ rō ē q̄ exsiccāt. ⁊ istud ma-
cie uez ē de aceto in ieiuno stōacho sumpto ut uult
Aui. tertia primi. doctria. iiii. c. v. d extenuatiōe crassi

Notum pro uentibus.

Verum est tñ q̄ assiduus usq̄ aceti maxie ī ieiunio mē-
ta inducit incōmoda. visum debilitat. pectus offēdi-
dit. cussim omouet. stomachum ⁊ epas ledit. nervos
⁊ iuncturas uehementer opprimet. Has arteticis do-
loribus tremoribus ⁊ paralysibus vexās. Quarta est
q̄ acetū generat melancoliā eo q̄ hūiores infrigidat ⁊
exsiccat. Quinta ē q̄ acetū mīorat sp̄ma p̄pterea qz
exsiccat infrigidat ⁊ macerat. Et istas proprietates a
ceci ponit Rasis tercio almansoris dicens. Acetuz fri-
gidum est ⁊ siccū qd̄ ⁊ maciē efficit ⁊ ures destruit sp̄-
ma quoqz minuit. ⁊ coleram corroborat nigram. ru-
beam uero colerā ⁊ sanguinem debilitat cibosqz qui
bz admiscet subtiliat. Deinde in ultimo uersu aut or
subdit tria. primū ē q̄ acetū nocet macris Et rō ē qz
acetū exsiccat ⁊ sic addit in macredinē. simile enī addit
tū suo simili facit ipm furere Et etiā oīs oplexio lap-
sa per contrarium medicat. ⁊ p̄ simile deteriorat. Sel-
cundū ē q̄ acetū nocet neruis ut dicit Aui. ii. canōis. c.
de eo. Tercū ē q̄ acetū macerat ut dictū est

Rapa iuuat stōachū. nouit p̄ducere vētū
Prouocat yrinā faciet quoqz dēte ruinā.
Si male cocta dat hinc tortio tūc generat

notat Rapam

In hoc passu ponunt̄ prio tres utilitates rape tē-
perate cocte ⁊ unū ei9 nocumentū. prima utilitas est.
qz rapa iuuat stomachū qz bene degere a stomacho
nec ipse ea grauat. Secūda est qz rapa est prouocati-
ua uenti quod patet experimento. Tercia est qz rapa
ē prouocatiua yrine. Preter tñ istas p̄prietates uult
Auerroys qz magnā p̄prietatē bz ī ofortādo visum

Normundus Rapaz

Documentum uero rapaz ē q̄ assiduatio rapaz no-
 ter dentibus. In ultimo at̄ uersu subdit q̄ rapa male
 cocta tortiones facit in corpore quia multiplicat vē-
 rositates Juxta illud. Ventum sepe rapis si tu via ui-
uere rapis. 7 ē sciendū q̄ caude rapaz fortiter ventrē
 laxant. Pro maiori noticia sciendum est q̄ rape inter
 radices magis conueniunt ad corporis nutritionem.
 q̄d satis ostendit̄ ex amicitate sui saporis. Nec eē
 complexio est omnib9 edulis q̄ amara 7 pungitua
 minus alimentū dāt corpori 7 dulcia magis. quia er-
 go rape radicibus aliis sunt dulciores 7 minus pūgi-
 tue magis competunt via cibi sed generant sanguinē
 grossum melancholicū si digestua sit debilis. Et bonū
 est q̄ depurentur a prima aqua 7 nullo mō dāt com-
 edi crude. Et incitant ad coitum 7 vias mundificant
 vrinales.

no. h. 3. 4. 5.

Egerit̄ tarde cor digerit̄ quoq; dure.
 Silit̄er stōach9 melior sit in extremitates.
 Reddit̄ lingua bonū nutrimentū medicie
 Digerit̄ facile pulmo cito labiē ipse
 Est melius cerebrum gallinaꝝ reliquozꝝ
In isto passu notant̄ quinq; primū ē q̄ cor aīali
 um comestum tarde digerit̄ 7 tarde etiam egerit̄. Et
 rō ē quia caro cordis est caro melancholica que diffi-
 culter digerit̄ 7 tarde descendit. Et non est caro bona
 p̄m Auicennam secundo canōis. ca. de carne. 7 non mē-
 tum nutrit ut dicit Rasis tercio almansoris. Secūdū
 ē q̄ stōach9 silit̄er ē male digestiōis 7 tarde descētōis

Cuius rō est qz stomach⁹ ē membrū neruosum carnil
laginosum quare difficile digerit. Et ergo etiam non
generat bonum sanguinem Deinde subdit text⁹ qz sto
mach⁹ in eis extremitatib⁹ scz quo ad eis fundū rori
ficiū meli⁹ digerit. Cui⁹ rō ē quia in illis partib⁹ ma
gis carnosus ē ⁊ magis pinguis. Terciū ē qz lingua ē
boni nutrimenti ⁊ hoc quo ad eius radicez ut uult A
uicēna. ii. canōis. c. de carne. Et rō ē qz ē facilis dige
stionis ⁊ carnosā. Et inter reliquas linguas lingua
porcelli que ablata eius pelle equiparat carnī apri.
ut sciunt scindentes ante principes. Lingua tamen bo
uis non est multum sanā propter eis nimīā humidita
tē. Leccatores tñ linguas uti uolētes añ eaz affatio
nē iponūt gariofilos quib⁹ hūiditas linguaz minuit
tur ⁊ sic aptiores sunt esui. Quartū ē qz pulmo facile
digerit ⁊ facile egerit. Et istud ē propter eis raritatez
⁊ mollitiē. Verū ē tñ qz eis nutrimentū nō ē oueniēs
nature hūane quia paruum ē ⁊ fleumaticum ut dicit
Auicēna secūdo canōis. c. de eo. Et circa istud ē scien
dum qz pulmo arietis quāuis non sit bonus cibus ē
tamen bona medicina quia sanat excoriationem call
caner ex calcamento si ponat supertipsam calidus ut
dicit Auicēna loco preallegato. Quintum est qz cere
brum galline inter omnia cerebra est meli⁹ de quo di
cit Auicēna secūdo canōis qz prohibet fluxuz san
guinis narium. dz tñ cum sale aut cum speciebus com
edi quia de se uomitum prouocat. Et circa istud scien
dum est qz de cerebro pulloruz dicunt medici qz aug
mentat memoriā. Cerebra uero porcoruz nature non
sunt cōuenientia sꝫ cerebrū ouis leporis uel cuniculi.

63
cum sale uel speciebus comedi potest. Et de cerebro apli
us dictum est ibi. Nutrit et impinguat

Semen feniculi fugat et spiracula cull.

Hic ponitur unum documentum et est quod semen feniculi quod dicitur maratrum expellit ueterositates aut eas dissoluit. Et ratio est quod est calidum et siccum et carminatiuum. Et circa istud est sciendum quod a comibus quatuor tanguntur utilitates prouenientes ex esu maratri siue seminis feniculi. prima est quod confert febribus. secunda est quod pellit uenenum. tertia est quod mundificat stomachum. quarta est quod acuit uisum. Et de isto solent dari isti uersus cotes.

His duo dat maratrum febres fugat atque uenuz. Et purgat stomachum lumen quoque reddit acutum. Et

istas quatuor utilitates tangit etiam Auicenna secundo canonis loquens de feniculo. Et circa quartam utilitatem nota quod Auicenna loco preallegato de semine feniculi dicit. Democritus quidem existimauit quod ueneno si vermes pascunt feniculi recentis semen et eorum uisum confortet et uipere et serpentes stricant oculos suos cum egrediuntur de cauernis suis post hyemem super ipsum ut illuminent oculi. Sciendum ulterius quod feniculus tarde digerit. male nutrit et parum. et ergo non competit uia cibi sed magis uia medicine. Non igitur utendum est eo in regimine sanitatis nisi ad correctionem malicie quorundam aliorum ciborum sicut interdum cum lactuca comedimus petroselinum ad resistendum frigiditati et humiditati lactuce. sic etiam cum cucurbitis potest decoqui feniculus et similiter cum rapis ad corrigendum maliciam earum.

Emendat uisum stomachū confortat anisum
Copia dulcoris anisi sit melioris.

Hic ponuntur due utilitates anisi quaz prima est quod anisum confortat uisum. Secunda est quod anisum confortat stomachū. Cuius causa est quod anisum mundat stomachū a fleumatibus et ipsum calefacit. Et propterea est confortat uisui quod nihil est quod uisui magis nocet quam immundicia stomachi quia a stomacho immundo eleuantur fumi imundi qui oculis nocent perturbando spiritus uisuos. Et ista duo iuuamenta facit anisum dulce. Et propter istas utilitates Auicenna in canonis. c. de aniso plures alias utilitates anisi ponit. vult enim ibi quod anisum est aperitiuum. dolorum sedatiuum. et uentositatum resolutiuum. sedatiuum sitis causate ex humiditatibus salis. aperitiuum opilationum epatis et splenis generatarum ex humiditatibus et similiter renū uescie et matris puocatiuum urine et menstruorum et mundat matricem a fluxu humiditatum albarum et est motiuum coitus.

Si cruor emanat spodium sumptum cito sanat
Hic ponitur unum iuuamentum spodium. Et est quod spodium sumptum sanat fluxum sanguinis. Cuius causa potest esse quod spodium habet uirtutem propriam confortandi epatis et sic fortificato epate quod est fons et origo sanguinis. Sanguis melius ab eo retinetur. Et dicit Auicenna secundo canonis capitulo de spodio quod spodium est radices cannarum aduste. Dicit enim quod ipse adurantur propter fricationem suam extrimitatum cum ventus eas perflat. Symon tamen ianuenensis dicit quod spodium est res cuius origo nos latet

res tñ adusta uidet̃ ⁊ diuisiones carnarū adustarū
 Et ne dum spodium offert in nimio fluxu sanguinis .
 immo etiam in nimio fluxu uentris ⁊ uomitu ut dicit
 Rasis tertio almansoris . Et confert etiam in febribus
 acutis . confortat cor ⁊ tremori eius ⁊ syncopi facte ex
 effusione colere ad stomachum auxiliat̃ ut uult Aui
 cēna loco p̃allegato . Et ē sciendū circa predicta q̃ si
 cur spodium habet aspectum ad epar ⁊ proprietatem
 confortandi ip̃m ita sunt aliquę medicine que hñt simi
 le aspectū ⁊ similem proprietatem confortandi aliqua
 alta membra specialia sicut matris cor muscu cerebruz
 liquiricia pulmonem caperes splenē ⁊ galāga stōai
 chū ut p̃z in his uersibus . Gaudet epar spodio . mace
 cor . cerebrum quoq̃ musco . Pulmo liquiricia . splen
 cap . stomachusq̃ galanga .

Has condimenti preponi debet edenti
 Sal virū refugat . ⁊ nō sapidūq̃ saporat
 Hā sapit esca male que dat̃ absq̃ sale
 Erūt persalsa uisum . spermaq̃ minorāt .
 Et generant scabiem pruritū siue vigorez

In hoc textu tria sūt . p̃rio ponit̃ unū documen
 tū generale qd̃ obseruat̃ apd̃ oēs ⁊ ē q̃ uas odimētū
 sc̃z salis qd̃ cōi noie salinū d̃r d̃z sp̃oi ī mēsa t̃pi edē
 ti . Juxta illd̃ cōe metz . Sal p̃rio poni d̃z p̃rioq̃ t̃po
ni . Dis mēsa male ponit̃ ab s̃q̃ sale . Secūdo tangunt̃
 duo iuuamēta salis . primū ē q̃ sal resistit uenēo Cui⁹
 duplex pōt̃ esse causa . vna est quia sal exsiccatiuum ē

⁊ sic sua siccitate exsiccat humiditates ex quib⁹ p̄t se
qui corruptio. Alia causa est quia sal exsiccat ⁊ cōpri
mit humiditates a corpore extrahendo ⁊ sic claudit
poros ⁊ per consequens prohibet penetrationem ve
neni que fieri deberet per poros. Secundum iuamem
tum salis est q̄ sal inducit saporem in cibariis Nam
cōmuniter uidemus ad sensum q̄ nulla cibaria sapi
unt sine cōmixtione salis ut dicit tercius uersus. Ter
cio ponuntur quatuor nocumenta salis siue cibario
rum ualde salforum. primum est q̄ cibaria ualde sal
sa vrunt visum id est deperdūt uisum uel nocēt uisui
Cuius causa potest esse duplex. prima est quia res ni
mium salse inducunt nimiam siccitatem que est cōtra
ria oculis qui sunt instrumenta usus cum oculi sint
de natura aque ut dicit in de sensu ⁊ sensato. Secūda
causa est quia cibaria multum salsa sunt pruritiua ⁊
mordicatiua modo ut superius dictum est a cibari
is mordicatiuis in stomacho existentibus eleuantur
fumi mordicatiui qui sui mordicatione oculis nocēt
ac ipsos multum rubificant. Et ergo uidemus q̄ bul
lientes sal rubeos cōiter habent oculos. Secūdū no
cumentum est q̄ cibaria multum salsa minorant sper
ma. Et ratio est quia cibaria multum salsa multum
exsiccant omnes humiditates corporis quare etiam
sperma exsiccatur ⁊ sic minoratur. ¶ Tercium nocu
mentum est q̄ generant scabiem. Cuius ratio est quia
sal generat humorem acutum mordicatiuum adustum
qui est causa scabiei. ¶ Quartum nocumentum est
q̄ augent pruritem. ¶ Et ratio est. quia generant
humorem mordicatiuum ⁊ pruritiuum.

Et ista quatuor nocumenta memorat Rasis tercio
 almanforis de sale dicēs. Eoz preterea sanguinē qui
 multam ex eo sumpserint quantitatē adurit uisum
 quoq; debilitat atq; minuit spm a 7 generat pruricuz
 7 scabiem. Et preter ista nocumenta persalsa. i. multū
 salsa inducunt serpigines impetigines morpheam le/
 pram in disposicis 7 vias vrine excoriāt cum diu cō/
 tinuant. Adoderate tamen salsa fastidium auferunt 7
 appetitū excitant atq; acuit

Hi feruore nigēt tres. salso. amaro. acuto.
Alget acetoso sic stipans ponticus atq;

Anctus 7 insipidus dulcis dāt tēperamentuz

In hoc textu ponunt qualitates cuiuslibet sapor/
 is. Et primo dicit q; isti tres saporēs scz salso ama/
 rus 7 acutus calefaciunt corpus sumentis ipsos. **S**e/
 cūdo dicit q; isti tres saporēs scz acetosus stipicus 7
 ponticus infrigidant. Tercio dicitur q; isti tres sapo/
 res scz vnctuosus insipidus 7 dulcis sunt temperati
 nec inducunt in corpore caliditatem aut frigiditatem
 Et p̄ intellectu āpliori sciēdū ē q; s̄m Au. ii. canonis
 tractatu. i. c. iii. octo sunt ueri saporēs qui sequunt̄ in
 sipiduz. Et sunt dulcedo amaritudo acuitas salcedo
 acetositas ponticitas stipicitas 7 vnctuositas. Enu/
 merando tamen insipiditatē pro sapore sicut textus
 facit hic tunc sunt nouem saporēs. 7 tunc capit̄ sapor
 pro ōni eo quod gustu iudicat̄ Et iter istos saporēs
 tres sunt calidi ut dicit hic textus scz salso amarus 7
 acutus. Et secundum Auicennam loco preallegato.
 Acutum est calidius. deinde amarum. 7 deinde salsoz

quā amarū ē fortius ad resoluendum incidendū ⁊ ab
stergendū q̄ amazz. ⁊ deinde salsum ē sicut amarū cō
fractum cum humiditate frigida. Et tres de istis sal
poribus sunt frigidi scz acetosus supās .i. stiptic⁹ et
ponticus. Pontic⁹ tñ ceteris frigidior ē deinde stipti
cus ⁊ postea acetosus. Et ppter istud in omnib⁹ fru
ctibus qui dulcescūt prius est ponticitas uehemētis
infrigidationis. deinde post q̄ p calorē solis digesti
uum aliquo mō digesti sunt fruct⁹ apparet ī eis stipti
citas ⁊ deinde declināt ad acetositatē sicut agresta ⁊
postea dulcescunt. Et licet acetosum sit min⁹ frigidū
q̄ stipticum tñ ppter sui subtilitatē ⁊ penetrationē
in plurib⁹ ē maioris infrigidationis. Et s̄m Auic. lo
co p̄allegato punciū ⁊ stipticum sunt in sapore pro
pinqua s̄ stipticū nō strabit linguā nisi quo ad sup
ficiē apparentē s̄ ponticū strabit ⁊ exasperat quod
apparet in lingua scz supficiē ⁊ occultū scz interiora
ius. Et tres de istis saporibus sunt tēperati .i. nō exce
dētis caliditatis uel frigiditatis sicut dulcis vinctuo
s⁹ ⁊ insipid⁹. Licet enim dulce sit calidū tñ ī eo nō ap
paret fortitudo caliditatis sicut dicit Rasis tertio al
mansoris. Et ē sciendū ulteriy q̄ unicuiq̄ saporī p̄
prie debent operationes ut uolūt Auic. ⁊ Rasis locis
p̄allegatis. Operationes enim dulcis s̄m Auicē. sunt
digestio ⁊ lenificatio ⁊ multiplicatio nutrimenti ⁊ na
tura diligit ipsum ⁊ uirens attractiua attrahit ipsū
Et secundum Rasm dulce est generatum mnlte col
lere rubee ⁊ opilationum in epate ⁊ splene ⁊ flegmōis
precipue si predicta membra ad hoc fuerint appara
ta. Et ventris fluxus ex ipso sequitur ⁊ mollificat

Stomachum. 7 confert pectori 7 pulmoni. corpus im
 pinguat 7 augmentu spermatu tribuit. Operatioes ve
 ro amari sm Auic. sunt abstertio 7 exasperatio. Et se
 cundum Rasim Amarū calefacit 7 desiccac fortiter. ci
 to sanguinē ad adustionem 7 maliciā perducit cole
 ram quoq; rubeam in sanguine augmentat Operatio
 uero pontici sm Auicēnam ē contractio si poticitas sit
 debilis aut expressio si sit fortis. Et sm Rasim pon
 ticum corpus infrigidat 7 desiccac. carnis 7 sanguinis
 minorationem facit si multoties aliquis eoruat sto
 machum quoq; confortat 7 frequenter ventrem ostrin
 git. 7 sanguinem generat melancholicum. Operationes
 uero stiptici sm Auicennā sunt contractio inspissacō
 induratio 7 retentio. Et sm Rasim operationes eius
 sunt sicut pontici licet debiliores quia ipse uidet com
 prehendere stipticum sub pontico quia de stiptico ni
 hil dicit expresse. Operationes uero vinctuositatis se
 cundū Auic. sunt lenificatio lubricatio 7 coctio. i. di
 gestio pua. Et sm Rasim. vinctuosuz stomachū mol
 lificat 7 uentris facit fluxū 7 satietatē anteq; hō cibi
 quāritatē sibi necessariā assumat adducit 7 calefacit
 maxie tñ febricitantes 7 hñtes epar 7 stōachū calidū
 Corp9 ē hūmedat 7 lenit. fleuma uero auget 7 cogi
 tationē hebetē reddit 7 auget somnū. Operatioes uel
 ro acuti sunt resolutio incisio 7 putrefactio sm Auic.
 Et sm Rasim acutum calorem auget 7 corpus cito ī
 flāmat 7 sanguinē adurit 7 ipm pri9 ī colerā rubeam
 mutat 7 postea in migrā. Operatioes salis sm Auic. sunt
 abstertio ablutō exsiccacō 7 p̄hibitio putrefactōis
 Et sm Rasim dicte sunt in textu immediate precedēti

Operationes uero acetose sunt s̄m Auicennam. infrigido
datio ⁊ incisio. Et s̄m Rasim acetosum colerā rubeā
⁊ sanguinē reprimat ⁊ uenerē strigat si stōach⁹ ⁊ intesti-
na munda fuerit. Si autē fleumaticis in eis fuerit multu-
tudo uentris facit fluxū. ⁊ corp⁹ infrigidat. uirtutes
quoq; digestiuā debilitat ⁊ proprie in epate Heruis
uero ⁊ nervosis mēbris nocuentū affert ⁊ corp⁹ de-
siccāt. uirtutē autē appetitiuā excitat. De operationib⁹
uero insipidi dicit Rasis qd aliqd ē insipidū qd magis
nutrit. s̄. qd eq̄litate magis uicinū ē. Aliud ē qd epate
calescit ⁊ aliud qd epate infrigidat ⁊ si cū ipso fuerit mē-
ta hūiditas hūectabit si uero siccū fuerit desiccabit

Bis duo uipa faciunt mundat dentes dat acuti
Elisu qd minus ē implet minus qd abundat
Hic ponunt quatuor iuamenta uipe. primum ē
qd uipa mundat dentes. Cui⁹ cā est qd propter panē
diutius iherentē dētib⁹ qd uinū solū sine pāe limositas
illa dentibus adherens a qua dentes luridi dicūt a ui-
no meli⁹ osumit ⁊ abstergit. Secūdu ē qd acuit uisus
quia prohibet malos fumos ad cerebrum ascendere
qui offuscarent spūs uisuos per eorum immixtionē
Et istud facit ex eo quia digerit materias malas in
stomacho existentes. **T**ercium est qd minus digestū
facit digeri quia facit clausionem orificiū stomachi ⁊
confortat digestionem. **Q**uartum est qd superflue
digestum ad medium reducit. Et eorum istud maxi-
me ueritatem habet de uipa panis cum uino dūmo-
do panis primo ass⁹ sit aut supra prunas exsiccatus

Omnibꝫ assuetā iubeo seruare dietam
 Approbo sic eē nī sit mutare necesse
 Est ypocras testis qm̄ sequit̄ mala pestis
 Fortior ē metha medicīne certa dieta
 Quā si nō curas fatue regis ⁊ male curas

Hic ponunt̄ aliqua documenta quozꝫ primum est
 qꝫ omnibus bonū est seruare dietā consuetā. Et p̄ die
 tam intelligit̄ administratio cibi ⁊ potꝫ. Et ratio hu
 ius documenti est quia transgressio a cōsuetudine no
 cet nocumento magno. Consuetudo em̄ est altera na
 tura sicut igit̄ naturam custodire oportet sic ⁊ cōsue
 tudinem ⁊ specialiter si consuetudo fuerit laudabilis
 Et sicut oportet seruare consuetam administratiōē
 cibi ⁊ potus ita etiam oportet seruare cōsuetudinem
 in aliis rebus nō naturalibus propter eandē ratiōē
 Vñ si aliquis fuerit cōsuetꝫ multum laborare ⁊ uelit
 hāc cōsuetudinē omittēre ⁊ in ocio uiuere ul̄ multo mi
 nus laborare uel aliā speciē laboris assumere ⁊ aliud
 tempus uel aliū modum proculdubio multꝫ ex hoc
 debilitabit̄. Et similiter intelligit̄ in cibis ⁊ potibus
 somno ⁊ uigiliis ⁊ euacuationibus ⁊ anime accidenti
 bus. In omnibus enim multum obseruanda ē cōsue
 tudo si sit laudabilis uel parum laudabilis. uel idif
 ferens in bonitate ⁊ malicia respectu huius ad qd̄ de
 bet fieri permucatio. Et circa istud sciendum est qꝫ ass
 ueti exercitare uel laborare quibusdam laboribꝫ eu
 sueti dato qꝫ tales sint debiles uel senes minus leuū
 tur ⁊ fortius laborant q̄ si essent iuuenes inconsueti

Et istud vult *Ulocras* secunda amphiborismorum di-
cens. Assueti assuetos ferre labores et si fuerint imbecil-
les aut senes inconsuetis fortibus et iuuenibus facilius
ferunt. Et ratio est quia isti habent maiorem inclina-
tionem et consuetudinem ad istos labores iam consue-
tudo prius habita leuior est ut dicitur in commento pro-
dicti amphiborismi. Et ista est causa quare videmus ho-
mines debiles uel senes qui ex consuetudine aliquod
exercent opus mechanicum facere aliqua que facere
non possent eis fortiores aut iuniores et minus ab eis
leduntur sicut uidemus multo debilem facilius fac-
cum eleuare quam eo fortiolem et fabrum antiquum mil-
nus ledi malleatione quam iuuenem fortem non consuetum.
Secundum documentum est quod mala pestis. id est magnum
nocumentum sequitur ex permutatione diete consue-
tute ut vult *Ulocras* nisi fuerit necesse eam permutare. Est autem
necessarium eam permutare. primo quoniam est illaudabilis
sic quod ex ea perueniret ad pessimas egritudines sicut con-
suetudo comedendi malos cibos in fine ex necessitate
perducentes ad malas egritudines. Talem enim consue-
tudinem et similes necesse est corrigere et permutare uel
totaliter uel saltem infra terminos latitudinis earum
sed hoc debet fieri paulatim et secundum quendam ordinem.
Nam omnis subita mutatio uehementer nocet et specia-
liter a consueto ad inconsuetum. Secundo necesse est eam
permutare ut aliquis minus ledat ex inconsuetis si po-
stea ad eam se transtulerit. Si enim quis ad omnes die-
tam se assuescat minus ab omni ledetur cum se ad eam
transtulerit. Et istud etiam intelligendum est in ali-
liis rebus non naturalibus. Et istud est quod dicitur

Ppocras secunda amphorismoꝝ. Ex multo tpe cō/
 sueta ⁊ si fuerint deteriora insuetis minꝰ molustare cō/
 suerunt oportet igitꝰ ad non consueta transmittere.
 Et circa istud est sciendum qꝰ quisqꝰ debet sibi cauere
 ne vnus rei quantūcūqꝰ bona sit sibi consuetudinē
 faciat quā ipsum seruare sit necessārium. Verbi gra/
 tia si quis vno cibo consueto semper vtatꝰ uel aliquo
 potu uel totaliter ab eis abstineat uel dormire l' mo/
 ueri uel coure totaliter assueſcat ⁊ ad hoc grauiter as/
 stringatꝰ. maximum enim incurreret nocumētum si iter
 dum ab eisdem oporteat abstinere. sic igitꝰ quodlibet
 corpus se disponere debet ut calorem ⁊ frigus pati
 possit ⁊ ad motiones ⁊ quelibet nutrientia aptus red
 datꝰ ⁊ ut somni ⁊ uigiliaꝝ horas māſiones ⁊ domos
 lectos ⁊ indumenta sine lesione permutare possit qđ
 quidem poterit fieri si consuetudo non obseruetꝰ ad
 vnguem sed interdum ad inconsueta trāsiāmꝰ. Dpor
 ter igitꝰ ad inconsueta aliquando permutare. Et istō
 vult Rasis quarto almansoris capitulo de conserva
 tione consuetudinum. Tercium documentū est qꝰ for
 tior ⁊ potior metha in medicando egrum est admini
 strare dietam certam quam si medicus non curauerit
 ⁊ aliam indebitam administrauerit facie regit egrum
 ⁊ male eum curat. Et circa istud est sciendū qꝰ triplex
 est dieta scz grossa que est quasi dieta sanozꝰ ⁊ tenuis
 sima que est nihil dare uel quasi ⁊ media que absolu
 te tenuis dicitur. Et ista diuiditur in dietam tenuem
 declinantem ad latus grossē sicut aqua carnis oua
 sorbilia ⁊ pulli parui ⁊ declinantem ad tenuissimam.

sicut aqua ordei mellicratum ⁊ uinum granatorum ⁊
mediā que certa nominat⁹ ut pitana non colata ⁊ ex
tremitates pullorum ⁊ ista dieta certa in pluribus cō
uenit egritudinibus nō tñ in omnibus. Nō enim con
uenit in egritudinibus longis quia in talib⁹ oportet
uirtutem longo tpe eē anteq̄ pueniat ad uictoriaz et
uirtus cū dieta certa tāto tempore non posset pdura
re sine magna debilitate oportet ergo in tali egritudi
ne cibū ingrossare. Similiter non conuenit in acutissi
mis egritudinibus scz in illis que terminant⁹ in quar
to die uel ante quia in talibus conuenit dieta tenuissi
ma ut uult Ppoc. pria āphorismoꝝ ibi ad ultias
egritudies ultie curatiōis ad pfectionē sunt potētes

Quale. qd. ⁊ qñ q̄tū. quotiēs ubi dādo
⁊ ista notare cibo debet medicus dietādo.

In isto textu ponunt⁹ sex a medico consideranda
ī administratiōe diete. Primum est quale. i. cuius qua
litatis debet esse cibus quia in egritudine calida dē/
mus egrum dietare frigido cibo ⁊ in frigida calido.
in humida sicco. in sicca humido. Verum est tamen
q̄ naturalis complexio diete sibi simili conseruari d
bet ut uult Galienus tertia regni ibi calidiora calidi
oribus indigent adiutoris. frigidiora frigidioribus
rē. Secundum est quid id est cuius substantie de/
bet esse cibus. quia athlete ⁊ rustici fortibus exercitiis
suppositi debent dietari cibo grosso quia in eis vis
digestiua est fortis ⁊ sic non debent uti cibus subtili

bus . ut pullis caponibus carnibus vitulinis seu
 bedinis quia iste carnes in eis adurerentur aut nimis
 cito digerentur . quare necesse esset eis sepe comedere .
 Nobiles vero et in ocio uiuentes debent uti dieta sub
 tili substantie quia in eis uirtus digestiua e debilis
 non potens in grossos cibos cuiusmodi sunt carnes
 porcine salse et bouine et pisces sole exsiccati . Similiter
 in egris egrotantes egritudinibus acutis dnt uti sub
 tiori dieta qm egrotates egritudib9 croncis id e lon
 gis sicut quartanis . Tercium est quando id est quo
 tempore dieta debet dari quia in sanis maxime debz
 accendi cōsuetudo . Vnde in estate homines mane sur
 gentes et consueti bis solum in die comedere . debēt cō
 edere hora decima uel modicum ante et non expecta
 re medium diei propter nimium diei calorem . Simi
 liter debent cenare hora sexta uel modicum post . In
 hyeme uero debent prandere hora undecima uel du
 odecima propter longitudinem somni et deinde cena
 re hora septima uel modicum post . Et maxime seruā
 da est consuetudo . In egris uero etiam considerandū
 est tempus quia in febribus in poxismo uel statiz an
 te poximum uel statim post nō est danda dieta quia
 si statim ante poximum uel in poxismo det natura
 diuertit a digestionē materie febris per hoc qd di
 gestioni cibi eē intentā . Et nō d3 dari statim p9 poxis
 mū quia uirtus adhuc multum debilitata est ex pox
 ismo immediate precedenti . Debet igit dari dieta an
 te poximum tanto tempore qd possit digeri ante ad
 uentum paroxisimi uel debet dari aliquo tempore p9
 poximum . Et istud est uerum nisi timeatur magna

debilitas uirtutis tunc enim dandus est cibus quocunq; tempore. Accidentibus enim uirtutem dissoluentibus cibus illico dandus est ut uult Galienus in omni illis aphorismi prime pticule cōtemplari at oportet. Quartū ē quantū. i. quācitas cibi sumendi. qz ut dictū ē prius quācitas cibi estate comedendi. p̄ quilibet uice d̄z eē pauca quia calor naturalis tūc debilis ē p̄pter nimias resoluciōes. In hyeme uero cibus una uice sumendus d̄z eē multus quia uirtus digestiua tūc fortis est cū calor naturalis sit unites propter frigus circūstās ut dictū ē prius ibi. Temporibus ueris. Quintus est quotiens. i. quotiens in die sit cibus dandus quia in estate d̄z sepius dari q̄ in hyeme autumno uel uere licet modicum pro qualibet uice ut etiam prius dictū est. Similiter uirtute digestiua existēte debili sepe modicum et de cibo est dandum. uirtute uero existēte forti potest multum dari et paucis uicibus. Sextum est ubi. i. in quo loco quia cibus nō ē sumendus in loco frigido multum nec multū calido s̄z magis in loco tepido

Ius caulis soluit cuius substantia stringit.
Utraque quā dāt uenter laxare parat.

In hoc textu autor dicit tria. primum ē quod ius caulis id est aqua et maxime prime ebullitionis caulium si bulliantur soluit uentrem. Cuius causa est quia in foliis et partibus exterioribus caulium est uirtus quedam nitrosa abstersiua debilitate inherens et facile separabilis per modicam decoctionem siue ebullitionem que sperita per aquam ipsam laxatiuam reddit

70

Et hinc etiam est quod prima aqua decoctionis caulium
magis laxat quam secunda quia ista uircus microsa abster
sua per primam decoctionem plurimum separatur. Se
cundum quod dicitur est quod substantia caulium et hoc per de
coctionem eorum stringit uentrem. Et causa est quia omnis uircus
qua laxaret per decoctionem ab ea ablata est et manet sub
stantia terrea sicca que uentrem stringit. Tercium quod
dicitur est quod utraque simul sumpta scilicet aqua decoctionis
caulium et substantia eorum laxant uentrem. Et ratio est
quia uircus abstersiua et microsa in aqua manens gratia
cuius eorum laxat. Pro maiori noticia sciendum est
primo quod caules generant humorem melancholicum et
somnia mala. mali sunt stomacho. parum nutriunt. uir
sum obtenebrant. somnum inducunt. menstrua et uiri
nam prouocant. ut partim ab Auicenna secundo ca
nonis et partim a Rasi tercio almansoris colligitur. Se
cundo sciendum quod comestio caulium siue decoctionis
siue seminis eius prohibet et retardat ebrietatem ut uel
dicitur innuere Aristoteles tercia particula probleuma
cum querens propter quid caulium soluit crapulam et
idem uolunt Rasi et Auicenna locis preallegatis. Cui
ius causa potest esse ista scilicet humi aliquos quia propter col
lectionem caulium eleuantur fumi ualde grossi ingrossan
tes fumositates uini que ingrossate impediunt pene
trare ad cerebrum propter eorum grossitudinem. Philo
sophus uero probleumate predicto aliam dat causam
istam scilicet quia omne quod trahit humidum uinosum
ad se ac a corpore expellit et corpus refrigerat curat cra
pulam sed caulium est huiusmodi ergo curat crapulam.

U. autē caulis sic h̄mōi probat quia per succum can-
lis qui est diuretic⁹ trahunt humiditates uino se ōdi-
geste a toto corpore ⁊ in uesicam deferunt ⁊ per sub-
stantiam eius frigidam stipticam ⁊ terream in stoma-
cho relictam non potentem penetrare infrigidat totū
corpus. Et per consequens curat crapulam hoc mō-
quoniam superfluitates subtiles que non poterant de-
orsum tendere propter caliditatem uini mouentē eas
ad superiora ut ad cerebrum. ferunt repressē deorsū
⁊ uirtute succi trahunt ad uesicā. Est enim diureticus
⁊ menstruorum prouocatiuus ut dictum est.

Dixerūt malua ueteres quia molliat aluū
Malue radices rase dederē feces.

Ulue mouerunt ⁊ fluxum sepe dederunt
Hic ponunt tres proprietates siue effectus malue
quorum primus est q̄ malua mollificat uentres quia
est unum de remollitiuis. Sunt enim quatuor remolli-
ticia scz malua bis malua branca ursina ⁊ mercuria-
lis ex quibus cōiter sic distere lenitiuum ⁊ mollificati-
uum quod ualet ad fecum indurataz educationem.
Et est duplex malua. Suedam enim est habens san-
guineos flores ⁊ alia est habens albos flores. Et in
ista est maior proprietas mollificandi q̄ in prima.
Secūdus effectus est q̄ radices malue abraſe educūt
feces ⁊ hoc est quando ex ipsis fiunt suppositoria si-
cut solent fieri de radice mercurialis. **T**ercius effec-
tus est q̄ malua facit fluxum menstrui in mulieribus
⁊ hoc est propter nimiam eius humectationem

7 lubricatione qua uene matricis facili a sanguine acuto findunt. Et dicit Plateari9 qd certo experimen to menstrua prouocat.

Mentis menta si sit depellere lenta.

Veteris lubricos stomachi vermesq; nocuos

Hic ponit autor vnum documentum de menta di cens qd menta non debet denominari hoc nomine me ta si non habeat vim statim auferendi uermes veteris 7 stomachi. Menta eni magne 7 fortis est aromatici tatis 7 magne amaritudinis. 7 ideo quemadmodum absinthii uermes interficit sic 7 menta Et debz dari de coctio eius sicut 7 absinthii 7 non substantia. Aduer tendum tamen quia multum calida est 7 sicca sangui nem adurens non competit uia cibi in regimine sani tatis. bene tamen ouenit uia medicine quia stomachu confortat 7 ipm calefacit 7 sedat singultum 7 digerit 7 prohibet vomitu pleumaticum 7 sanguineum 7 ad coitum incitat propter inflationem que est in ipsa et humiditatem ortulanā 7 phibet sputum sanguinis Et confert ad morsum canis rabiosi 7 est propria ad illud. Et si frustra ipsi9 in lacte dimittunt nō caseat ut colligit ex Auicenna secūdo canonis capitulo de menta.

Cur moriat hō cui saluia crescit in orto.

Cōtra vi mortis nō ē medicamē in ortis

Saluia cōfortat neruos. manuūq; trēorē

Tollit. 7 ei9 ope febris acuta fugit.

Salvia. castoreū. lauēdula: p̄mula veris
Maſtur. athanaſia ſanāt paralitica mēbra
Salvia ſaluatrix nat ure conſiliatrix.

In hoc textu autor principaliter tria facit. primo innuit magnam utilitatē ſaluie querens per modū dubi. Cur homo moriat̄ ī cuius orto creſcit ſalvia. Ad hoc reſpondet̄ in ſecūdo uerſu ſic q̄ nulla ē medicina creſcens in ortis que prohibeat mortē quāuis ī ortis bene creſcat medicina prohibēs putrefactionem corporis ⁊ humiditatem naturalē defendens ne cito diſſoluat̄. Et iſtud innuit Auicenna tertia primi. ca. ſingulari dicens. Et ars quidem ſanitatē custo diendi non eſt ars que a morte ſecuros nos faciat neq̄ corp⁹ ab extrinſecis nocumētis muniat neq̄ vnum quodq̄ corp⁹ ad ultimā uite longitudinē perducatur que ē ſimiliter hominem abſolute ſed de duabus rebus ſecuritatē prebet putrefactionis penitus prohibitione ⁊ defensione humiditatis ne cito diſſoluat̄. **S**ecundo ponit tres effectus ſaluie quorum primus eſt q̄ ſalvia confortat neruos quia exſiccatur humiditates quibus impediunt̄ ⁊ relaxantur nerui. Secundus eſt q̄ remouet tremorem manuum. Cuius cā eſt quia confortat neruos ut dictum ē. Jam omne confortās neruos tremorem remouet cum tremor cauſetur ex debilitate neruorum. **E**t propterea ſenes aliqui ⁊ vetule ſpecialiter imponunt potui ſiue cibo eorum folia ſaluie. Tercius eſt q̄ remouet febrem acutam id eſt impedit eā ne cōtingat cui⁹ cā pōt eē quia exſiccando humores impedit eorū putrefactionē ad quā poſſet ſeq̄ febris acuta

Et pro maiori noticia sciendum ē q̄ salvia ē calida
 ⁊ sicca ⁊ ideo non multuz competit per se iua cibi. q̄
 tū ipsa salvia multū confortat neruos hoīes in sanita
 te multum utunt salvia dupliciter. primo quidē com
 ponendo ex ea vinū saluariū quo vino hoīes in lati
 tudine sanitatis utunt specialiter in principio mensē et
 opetit h̄mōi vinū paralyticis ⁊ epilepticis moderate
 sumptū ⁊ precedēte purgatione antecedentis medicīe
 Secundo utunt salvia in salsis. Nā excicat appetituz
 ⁊ specialiter cum stomachus fuerit repletus malis hu
 moribus crudis ⁊ indigestis Et est duplex salvia scz
 domestica ⁊ habet lata folia ⁊ magna. Alia ē q̄ vul
 gariter nobilis dicit ⁊ habet minora ⁊ strictiora fol
 lia. Et apud medicos dicitur lilifagus. Tercio enume
 rat autor sex res medicinales ualentes ī curatione pa
 ralysis. Et dicitur q̄ salvia castoreum. lauendula pre
 mula veris. nasturcium. ⁊ athanasia curāt ⁊ sanāt mē
 bra paralytica id est paralisi tacta siue debilitata. De
 salvia autem causa patet ex dictis quia ut dictum ē
 salvia confortat neruos qui ī paralisi debilitati sunt
 Et etiam quia salvia calida est ⁊ sicca consumit ma
 teriam fleumaticam inbibitam neruis ex qua fit pa
 ralysis. ¶ De castoreo patet quia castoreum est max
 ime confortatiuum calefactiuum ⁊ exsiccatiuum ner
 uorum. ¶ Dicit enim Auicenna secundo canonis ca
 pitulo de eo. q̄ est subtilius ⁊ fortius omni quod ca
 lefacit ⁊ exsiccāt. ¶ Et postea dicit q̄ confert neruis et
 calefacit ⁊ confert tremori ⁊ spasmo humido ⁊ stupo
 ri ⁊ paralisi. ¶ Et postea adhuc subdit q̄ non est a
 liquid magis iuuatiuum ventositati in aure q̄

ipsum cum ex castoreo accipit quantum est lens una
et dissoluit in oleo nardino et distillatur in eam. **S**u-
res alios effectus habet castoreus quos Auicenna nar-
rat loco preallegato. et est castoreum testiculus cuius-
dam animalis marini quod dicitur castor. et oleum de
castoreo etiam multum ualet in paralisi sicut castore-
um post euacuationem materie quia tunc illam mate-
riam que residua est consumit et neruos confortat. **D**e
lauendula etiam patet quia sua aromaticitate confor-
tat neruos et sua calefactione consumit materiam pa-
ralisis. **D**e premula ueris et patet quia sua aromati-
citate et calefactione confortat neruos. **E**t dicitur premu-
la ueris quia est de primis aromaticis in uere crescē-
tibus. **D**e nasturcio patet quia nasturcium est calidum
et siccum subciliatum et incisuum et resoluuium quia
re aufert materiam paralisis. **E**t dicitur Auicenna secun-
do canonis ca. de eo. quod confortat omni mollificationi ner-
uorum quia calefacit et educit fleumata et mundificat ner-
uos a fleumate. **E**t ideo consulunt medici ut nasturci-
um in quadragesima edat propterea quia cibi qua-
dragenales sunt fleumatici. **E**t est nasturcium herba
communis crescens in locis frigidissimis sed in locis spe-
trosis et aquosis ubi sunt multi fontes. **D**e athanasia
uero que alio nomine dicitur tenacetum teuthonice ten-
te uel reynuaen patet quia ista herba habet uirtutem
purgandi fleumata et sua caliditate exsiccatur neruos.
Et etiam habet uirtutem purgandi vermes et macerati-
am ex qua generantur. **E**t ideo gallici communiter in
diebus paschalis utuntur athanasia frixa cum ouis
ad purgandum fleumata ex piscibus in quadragesima

generata ex quibus facile generant vermes in dispositis. Et in fine textus autor subdit qd salvia dicitur quasi saluatricis.

Mobilis est ruta quia lumina reddit acuta
Auxilio rute vir quippe videbis acute
Ruta viris coitum minuit / mulieribus auget
Ruta facit castum dat lumina et ingerit astum
Cocta facit ruta de pulicibus loca tuta

Hic ponit autor quatuor effectus rute. primus est qd acuit visum. et proprie succus eius ut dicit Avicenna secundo canonicis ca. de ea. et prius dictum est ibi. Allea nux ruta. Secundus est qd ruta minuit desiderium coeundi in viris sed in mulieribus auget. Cuius causa potest esse ista quod ruta sua caliditate et exsiccatione sperma in viris minorat quod subtile est et aereum sed in mulieribus subtiliat et calefacit quia in eis sperma est aquosum et frigidum et ergo eas magis ad coitum incitat propter subtiliationem et caliditatem spermatis ex ruta. Tertius effectus eius est qd ruta facit astutiam id est facile apprehensionem et inuentionem alicuius medi in causa subtili quod propter calefactionem et exsiccationem subtiliat spiritus et sic ingenium clarificat. Quartus effectus est qd decoctio rute effugat pulices et hoc si ex ea irroretur domus quod interterficat eas secundum quod communiter dicunt medici. Et secundum Avicennam sexta quarti tractatu tertio. capite. de effugatione pulicum. Quando aspergitur domus cum infusione colocoquintide salium pulices et fugiunt. et similiter ex decoctione rubi. ¶ Et postea subdit Avicenna

Et dixerunt quidam quando ponit sanguis hyrci in
fouea in domo aggregant pulices apud eum deinde
moriunt. Et similiter aggregant super lignum linitum
ex adipe erici et effugiunt ex odore caulis et foliorum
oleandri. Et si aliquos nihil magis deiectionum est pu-
licum quam res fortis odoris et ergo ruca ualet metra me-
tastrum lupulus et super omnia feces uel urina equi.
Item domus irrorata ex decoctione seminis rape oc-
cidit pulices. Et si fumiget domus ex cornu taurino
fugient pulices. Pro captione tamen earum nihil melius
est quam impositio pauci bombacis in lecto quia in illo
aggregant.

De cepis medici non dissentire videntur

Colericis non esse bonas dicit Galienus.

Fleumaticis vero multum docet esse salubres

Presertim stomacho pulcherrimeque creare colores

Contritis cepis loca denudata capillis.

Sepe fricas poteris capitis reparare decorum

Hic loquitur autor de cepis. et dicit quinq. primum
est quod medici dissentiunt de natura ceparum quia aliqui
bus uidentur quod cepe bone sunt fleumaticis. Aliqui uero
quod eis non ualent sicut forsitan Rasis uult quia dicit e-
as tercio almanforis generare humores superfluos in
stomacho et fleumaticos. ¶ Secundum est quod Galienus
dicit cepas multum obesse colericis. Cuius causa est
quia ut dicit Auicenna secundo canonis. capitulo de
cepe. Cepe est calidum in tercio et ergo nocet calidis
ut sunt colerici. ¶ Tercium est quod cepe multum ualentur

fleumaticis quia sunt calide icisue subtili atque abster-
 siue et aperitiue quare fleumaticos humores et uisco-
 sos in fleumaticis multiplicatos digerunt incidunt sub-
 titant et abstergunt. **Suarum** est quod cepe ualent stom-
 achu quia mundificant ipsum a fleumatibus et ipsum calefa-
 ciunt. et ergo dicit Auicenna loco preallegato quod illud quod
 ex cepe comeditur propter suam caliditatem confortat
 stomachum debilem. **Et** propter istud etiam decorat co-
 lorem faciei quia non est possibile colorem faciei esse
 uiuidum stomacho existente multum fleumatico aut repleto
 malis humoribus crudis et fleumaticis. **Quintum** est quod
 loca depilata. i. loca pilis priuata pilos siue crines re-
 cuperant si sterantur cepe cocte et ex eis fricentur loca de-
 pilata. **Et** istud uerum est quoniam depilatio accidit propter o-
 pilationem pororum et corruptionem materie sub cute quod
 cepe aperit poros et resoluunt materiam malam quam sub
 cute est et bonam ad locum attrahunt. **Et** ergo fricatio
 cum cepis ualet in alopecia multum ut uult Auic. ii. ca-
 nonis. c. allegato. et septima quarti. ca. de cura alopi-
 cie. **Et** propter istud infert textus quod capitis decor po-
 terit reparari per istam fricationem cum cepis quod ca-
 pitis decor pili sunt. **Pro** uatori noticia effectuum ce-
 parum sciendum est quod cepe excitant coitum. appetitum
 prouocant. faciem rubificant. cum melle verrucas era-
 dicant. sicim faciunt. intellectui nocent quia humorem
 malum grossum generant. saliuam multiplicant. et succum
 earum confert aque descendenti in oculum et abstergit vi-
 sum sicut colligitur ex Auicenna secundo canonis ca-
 pitulo allegato. **¶** Sciendum ulterius quod cepe trite cum
 melle et aceto conferunt morsui canis rabiosi. et ergo

quidam superaddunt textui precedenti istos duos v
sus. Appositas perhibent morsus curare caninos. Si
trite cum melle pri9 fuerit ⁊ aceto. Et de isto etiā pri9
dictū ē ibi. Allea nux ruta

**Est modicū granū siccū calidūq; sinapis
Dat lacrias purgatq; caput tollitq; venū**

Hic autor duo facit. primo ponit complexionē ip
si9 grani sinapis dicens q; granū sinapis ē modicum
granū calidum ⁊ siccū. quod verū est quia ē calidum
⁊ siccū usq; ad quartū gradū s̄m Auicennam secundo
canonis capitulo de sinapi. Secūdo ponit tres p̄pri
etates siue effectus grani sinapis. prim9 effect9 est q;
commouet lacrimas. Cuius causa est quia sua calidi
tate nimia subtiliat ⁊ dissoluit humiditates cerebri ex
quibus tunc propter earum fluxum proueniunt lacri
me. Secundus effectus seminis sinapis ē q; expurgat
caput id ē cerebrum mundificando ⁊ abstergendo hu
miditates fleumaticas a capite. Expurgat etiam ca
put naribus impositum puocando sternutationem
sua mordicatione ⁊ ideo imponit naribus appoplexi
coz. Per sternutationem at expellunt nocumēta cere
bri. Et similiter semen sinapis sua caliditate subtiliat
fleumata ⁊ dissoluit illa que opilant meat9 cerebri ex
quorum opilatione sequit apoplexia. ⁊ sic relinquit
q; semē sinapis ē ualde insisiuū fleumatis ⁊ osumpti
uū ⁊ mūdificatiuū. Terci9 effect9 ē q; tollit uenenum.
Et istud oꝛdat cū dicto Auic. loco preallegato s̄q;
q; fugiunt ex fumo eius vermes uenenosi.

Crapula discutit capitis dolores atque grauedo
Surpuream dicunt uiolam curare caducos

Hic ponunt tres proprietates siue effectus uiole
primus effectus est quod uiola habet proprietatem sedandi ebri
tatem. Cuius causa potest esse quia uiola odorem ha
bet temperatum atque suauem et talis maxime est confor
tatiuus cerebri. forte enim cerebrum non patitur cito el
brietatem sed debile. Et etiam uiola est frigida quare
cerebrum infrigidat et sic ineptificat ipsum ad recipien
dum fumum calidum. Secundus effectus eius est quod
uiola est sedacina doloris capitis atque grauedinis. et
istud uerum est de dolore capitis ex calida causa ut uult
Alicenna secundo canonis causa de uiola. et similiter Ra
sis tercio almansoris et Auesue. Et ratio est quia uiola est
frigida et sic repugnat cause calide. Tercius est quod uio
la dicitur curare caducos. id est epilepticos. Et dicitur notan
ter in textu dicunt quia ceteri auctores non attribuunt
istum effectum uiole. Et ergo si iste effectus conuenit
at uiole. causa eius potest esse quia propter aromatici
tatem uiole cerebrum confortatur quo existente forti
a modicis nocuentis non leditur et per consequens eti
am non incurrit epilepsiam que dicitur parua apoplex
ia ex opilatione neruorum sensitiuorum contingens.

De urtica

Egris dat sonum uocatum quos tollit ad usum
Compescit tussim veterem. colicisq; medet.
Bellit pulmonis frigoris uentrisq; tumores

Omnib9 7 morbis subueniet articuloꝝ
Hic ponit̄ septē effect9 urticae quoz prim9 ē qd vtri
ca dat egris somnū qd ē subciliatiua 7 incisua 7 abster
sua fleumatis 7 grossorū humorū naturā grauantiū
7 somnū impediētem. Secundus effect9 eius ē qd col
lit uomitum 7 usum uomit9. Et ratio ē quia uomit9
7 nausea multum accidunt ex humore viscoso cui9 ur
tica est incisua. Terc9 ē qd urtica sedat tussim antiquā
7 maxie mel in quo t̄pata fuerit semia urticae. quia ur
tica de pectore fleuma expellit viscosum s̄m Rasiz ter
cio almansoris. Et similiter eius semen cū maxie sine
incisua abstersua 7 subciliatiua. Et dicit Auicēna se
cundo canonis. ca. de urtica. qd cum bibit̄ cū aqua or
dei mundificat pectus 7 qñ decoquunt̄ folia ei9 in a
qua ordeī educit humores grossos qui sunt in pecto
re sed ei9 semen ē fortis. Quart9 ē qd ouenit colicisidē
colicā patientib9 quia urtica ē incisua subciliatiua 7
solutiua 7 abstersua humiditatis fleumatice aut ven
tositatis grosse ex quibus puenit colica plurimum.
Et est colica egritudo dolorosa in intestino dicto co
lon sicut yliaca egritudo dolorosa in intestino dicto co
yliō. Quint9 ē qd urtica pellit frig9 pulmōis 7 hoc ē p
pter sui caliditatē. Sext9 ē qd urtica ē sedatiua t̄ioris
uētris qd resoluciua ē uētositatis ex q̄ue plurimū sic
tumor uentris. Septim9 ē qd urtica subuenit dolorib9
articuloꝝ id ē iūcturaz sicut artetice sciaticae 7 poda
gre. Et hoc uez ē qñ pueniūt a materia frigida fleu
matica grossa. Cui9 causa est quia urtica est calefa
ua incisua subciliatiua materie fleumatice grosse

Et preter istos effectus s̄m Auicennā secundo cano-
nis cā. de urtica excitat coitū proprie semen eius cuz
uino. ⁊ aperit orificiū matricis. ⁊ soluendo educit fleu-
ma ⁊ humorem crudum sua abstersione ⁊ nō cum vir-
tute solutiua que sit in ipsa. De tamen aliquis in gut-
ture ex urtica aut eius semine ledat bonum ē q̄ post
eius sumptionem bibat aliquid de oleo rosacco. Et
est urtica calida in principio terciū gradus ⁊ sicca in se-
cundo s̄m Auicennā loco preallegato.

Ysop⁹ est herba purgās a pectore fleuma

Ad pulmoīs op⁹ cū melle coq̄t ysop⁹

Elutib⁹ eximū fertur reparare colorem

Hic ponunt effectus ysopi quorum prim⁹ est q̄
ysopus purgat fleuma a pectore. Cui⁹ cā ē q̄ ysop⁹
est herba calida ⁊ sicca in terciū multū abstersiua disti-
solutiua ⁊ consumptiua humiditatis fleumatice ⁊ bz
respectum singularem sup ptes pectoris ⁊ p̄pterea y-
sop⁹ proprussie dicit purgare fleuma a pectore. Se-
cund⁹ effect⁹ ē q̄ etiam ualet ad purgandum pulmo-
nem a fleumate eadem de cā. Et p̄prie si coquat cum
melle quia mel etiam est abstersiu⁹ ⁊ abstersione mel-
lis augmentat abstersio ysopi. Et istud idē vult Aui-
cēna secundo canonis capitulo de ysopo dicens q̄ y-
sopus confert pectori ⁊ pulmōni patiētibus adisina
⁊ tussi antiquis ⁊ eius decoctio cum ficibus ⁊ melle
similiter. Tercius effectus est q̄ facit bonū colorem fa-
ciet. Et istud etiam vult Auicenna loco preallegato di-
cens q̄ eius potus efficit colorem bonum. Et preter
h̄c

istos effectus soluendo educit flenma ⁊ vermes vt nile
Auicenna ibidem. Et secundum Platearium uinū de
coctionis eius matricem mundificat a superfluis bul
moribus ⁊ abstergit.

De cerifolio

Appositum cācris tritū cū melle medet.
Cum uīno potū poterit sedare dolorem.

Sepe solet uomitū uentrēq; tenere solutū

Hic ponunt tres effectus cerifolii. primus ē qd ceri
rifolium tritum cum melle ⁊ superpositum cancro cu
rat ipsum. Et istud idem dicit Platearius ca. de cerifo
lio. Et est cancer apostema melancolicum corrodens
partes corporis tam carnosas q̄ neruosas. Et dicit
cancer quia procedere uidet ad modum cancri. Secū
dus effectus est qd cerifolium bibitum cum uino ab
scindit dolorem uentris. Cuius causa est. quia uētris
inflationem de grossa uētositate ex qua prouenit do
lor mitigat cum stomachi uentositatem ⁊ omniū uis
cerum soluit ⁊ opilationem aperit. Et ad hoc etiā co
adiuuat uinum. Tercius effectus est qd cerifolium sel
dat uomitum ⁊ fluxum uentris. Cuius cāe quia cum ce
rifolium calidum ē in tercio gradu ⁊ sicū in secundo
materiā illā digerit ⁊ exsiccet ex qua prouenit uomi
tus. Et istud maxime uerū ē qn uomitus aut solutio
uentris prouenit a materia frigida fleumatica. Et p
ter istos effectus prouocat urinā ⁊ menstrua ⁊ soluit
dolorem lateris renum ⁊ vesice ⁊ precipue datum cum
mellicrato.

Enula campana reddit precordia sana.

Cum succo rute si succus sumit huius

Affirmat ruptis nil esse salubrius istis.

Hic ponuntur duo effectus enule campanae. quorum primus est quod enula campana confortat precordia. id est orificium stomachi quod proprie precordia dicitur siue membra spiritualia. id est membra anhelitus que uicina sunt cordi et specialiter radix eius. Quod autem confortet orificium stomachi patet quia cum radix enule sit odorifera confortat membra nervosa. orificium autem stomachi membrum nervosum est. Quod autem confortet membra spiritualia patet quia uinum factum ex enula quod uocat uinum enulatum mundificat petus et pulmonem ut uult Auicenna secundo canonis. c. de enula. Et enula etiam secundum ipsam ibidem deglutita cum melle adiuuat ad expuendum et est ex eis que letificant et confortant cor. Secundo effectus est quod succus enule cum succo rute maxime ualet ruptis. id est patientibus rupturam siue descensum intestinorum ad bursam testiculorum et hoc maxime quando ruptura est propter uentositatem quia illam dissoluit succus rute et enule. Et preter istos effectus enula bona est stomacho malis humoribus repleto et aperit opilationes epatis et splenis ut uult Rasis tercio almansoris. Et offert omnibus lesionibus et doloribus frigidis et commotionibus uentositatum et inflationis secundum Auicennam loco preallegato.

De pulegio.

Cum uino coleram nigram potata repellit

Sic dicunt veteres scriptura curare podagram.

Hic ponuntur duo effectus pulegii quorum primus est quod pulegium et principaliter aqua eius sumpta cum uino purgat coleram nigram. Secundus est quod pulegium habet proprietatem curandi podagram ueterem ex quo habet proprietatem liquefaciendi et dissoluendi fleuma ex quo podagra sepius generari solet. Et circa istud est notandum quod ut dicit Platearius pulegium est calidum et siccum in tertio gradu. Subtilem habet substantiam uirtutem habet confortatiuam ex aromaticitate. apertiuam ex substantia et qualitatibus. attractiuam ex ignea substantia uel natura. consumptiuam ex calore et siccitate. Et solum uinum decoctionis eius ualet contra dolorem stomachi et intestinorum ex frigiditate uel uentositate.

De nasturcio

Illius succo crines retinere fluentes

Alitus asserit dentisque curare dolorem.

Et squamas succus sanat cum melle punctus

Hic ponuntur tres effectus nasturcii quorum primus est quod nasturcium habet proprietatem retinendi crines defluentes et hoc si caput ungetur cum succo eius uel si aqua uel succus eius bibatur et hunc effectum tangit Auicenna secundo canonis ea de nasturcio dicens. Retinet capillos cadentes bibitur et linitur. Secundus eius effectus est quod curat dolorem dentium et hoc maxime ex causa frigida quia nasturcium est incisuum resolutiuum et calefactiuum ut patuit prius ibi. Cur moritur homo. Tertius autem effectus eius est quod succus eius habet proprietatem curandi squamas

pelli adherentes qñ sumit' cum melle ⁊ ex eo linie lotus. Et causa est quia tales squame generant' ex fleumate salso. Nasturcium autem ut predictuz est omne fleuma purgat ⁊ ergo per incus sumptum prohibet causam squamarum ⁊ ab exterius lineum sua absterfione eas abstergit ⁊ maxime cum melle quia hoc etiã abstersiuum est ⁊ sic iuuat absterfionem nasturcii. Et preter istos effectus nasturcium exsiccac putredinem uacuitatis uentris. mundificac pulmonem ⁊ confert asmaci ⁊ in medicinis asmatis ponit' ppter illud qd est in ipso de incisione ⁊ subtiliatione. calefacit stomachum ⁊ repar. ⁊ confert grossicia splenis ⁊ proprie qñ ex eo fit implastrum cum melle ⁊ facit euomere colerã ⁊ educit eam solutione augmentum efficit in coitu. ⁊ soluendo educit uermes ⁊ prouocat menstrua ut uult Auicenna secundo canonis loco preallegato.

De celidonia.

Cecatis pullis hac lumia mater yruno.
 Bliniq ut scribit quãuis sint ezuta reddit

Hic ponit' unum notabile de celidonia. Et est q quando pulli yrundinis excecari fuerint tunc mater affert celidoniam ⁊ cum ea fricat oculos pulli excecari ⁊ sic visus restituitur. Et per hoc dat innuere autor q celidonia maxime conforcat visum. Et istud etiam manifeste patet. quia in medicinis ualentibus contra debilitatem visus communiter ponitur. Et est celidonia herba nota glaucum habens succum.

Causa autem quare ipsi yrundini data est uires cog-
noscendi celidonium pl9 q̄ aliis auib9 potest eē ista
quia pulli yrundinis sepius cecitatē patiunt̄ q̄ pulli
aliarum auium quia feces yrundinuz habent vim ex-
ceciuiam oculorum 7 sepius patiunt̄ a fecibus mal-
trum. Et est sciendum q̄ sm Platearium celidonia ē
calida 7 sicca in tercio gradu. Et ex qualitatibus su-
is 7 substantia habet uirtutem dissoluedi consumen-
di 7 attrahendi. Et radices ei9 trite 7 in uino decocte
ualent ad purgandū caput 7 uulnā ab humore frō
7 humido si patiens fumuz per os recipiat 7 postea
uinum gargarizet.

De salice.

Auribus infusus uermes succo necat eius

Cortex verrucas in aceto cocta resoluūt

Homoꝝ succo flos ptus destruit eius

Hic autor tria dicit de salice. primum ē q̄ succo sa-
licis auri infusus interficit uermes auri. Et istud po-
test prouenire propter stipticitatem 7 exsiccationem e-
ius. Et est hic sciendum q̄ sm Auicennam secundo ca-
nonis ca. de salice. Non est aliquid magis ultimuz q̄
succus foliorum eius in cura saniet que currit ex auri.
Secundum est q̄ cortex salicis. i. extrema pars eius ī
aceto decocta resoluūt uerrucas. Auicēna uero loco p̄
allegato dicit q̄ eius cinis eradicaat uerrucas linituz cū
aceto 7 istud est propter uehementem exsiccationez ci-
neris eius. Pro deletionē tamen uerrucarum nō ē ali-
quid magis abscindēs uerrucas q̄ fricatio portulacē

super uerrucas. Et facit hoc portulaca sua pprietate
7 non qualitate sm Auic. ii. canonic. c. de portulaca.
Terciu e q flos salicis 7 succ9 pomoz. i. fructuū eius
nocent partui quia ppter stipticitatē 7 exsiccationez
roz reddūt partum difficilem.

Confortare cocus dicat letificando.

Mēbra q; defecta cōfortat epar reparādo.

Hic ponunt aliqua iuuamenta croci quorum pri-
mum est q croc9 confortat corp9 humanū letificando.
Et circa istud e sciendum q crocus tantam proprie-
tatē hz letificandi q dat9 in maiori quācitate q; debe-
at interficit letificādo siue ridendo. Vñ dicit Auicen-
na secundo canōis. c. de croco q tres aurei de ipō in-
terficiunt letificando. Et est aureū pondus dragme v-
ni9 dragme 7 semis. Secundū e q croc9 confortat mem-
bra defecta 7 principaliter cor. Confortat etiā stoma-
chū ppter suā stipticitatē 7 caliditatē. Et propter eā-
dem cām ēt reparat epar 7 maxie propter stipticita-
tē q nō pmittit dissolui epar. Dimis tñ us9 eis iducit
nausēā 7 deicit appetitū Et istud innuit Auic. loco pre-
allegato dicēs. Ipe facit nausēā 7 deicit appetitū pro-
pterea q opposit9 e acetositati que e i stōacho ex qua
est appetitus. Et pter istos effect9 e faciēs somnum 7
obtenebrās sens9 7 cū bibit in uino iebriat abstergit
uisum 7 probibz fluxū ad ipm. facit anhelitū facilem
7 confortat istrumēta anhelit9. excicat coitū 7 prouo-
cat urinam ut vult Auicēna loco preallegato.

De porro

Reddit fecundas per māsū sepe puellas:
Isto stillantē poteris retinere cruorem.

Hic ponunt duo iuuamenta porri. primum est q̄
porrum per mansum. i. per comestionē ei⁹ reddit pu
ellas sepe fecundas. Cui⁹ rō potest eē quia s̄m Auicē
nam secundo canonis ca. de porro confert coartatio
ni matricis ⁊ duricie que ē in ipsa q̄ p̄nt eē impedimen
ta conceptionis Secundū ē q̄ porrū abscindit fluxū
sanguinis nariū. Idem vult Auicenna loco preallega
to. Et plures alii effect⁹ ei⁹ dicti sunt prius ibi. Allea
nux ruta.

Qd̄ pip̄ ē nigrum non ē dissoluere pigrū
Fleumata purgabit digestiuāq̄ iuuabit.
Lencopiper stōacho p̄dest tussiq̄ dolori.

Et nite pueniet motū febrisq̄ rigorem.

Hic ponunt multa iuuamenta piperis ⁊ p̄rio tria
piperis nigri. quorum primum est q̄ piper nigrum n̄
est pigrum in dissoluendo. i. resoluendo propter for
tem eius caliditatem ⁊ siccitatem. est enim calidum et
siccum in quarto. Secundum est q̄ purgat fleumata.
quia attrahit ex interiori corpore fleuma ⁊ ip̄m cōsu
mit similiter fleuma in pectore ⁊ stomacho inuiscatū
remouet ipsum calefaciendo subaliando ⁊ dissoluen
do. Tercium est q̄ est iuuatiuū digestiue. Et istud pa
ter per Auicennā secūdo canōis. c. de pipere dicentem
q̄ piper ē digestiuū faciēs appetitū. Et istud maxie
intelligendum est de pipere longo qd̄ ē magis oueni
ens digestioni crudoꝝ humorum q̄ album uel nigrū

ut testat Galienus quarto de regimine sanitatis ca. vii
 Secundo ponit quinque iuamenta lenoc Piperis. i. pi
 peris albi quorum primum est quod piper album confortat
 stomachum. Et istud patet per Galienum loco preal
 legato dicentem quod est confortans stomachum super alia
 duo piperata. Et idem vult Avicenna secundo canonicis ca. v
 pipere dicens. Et album magis conveniens est stomacho et
 vehementius confortat. Secundum est quod piper offert tussi ma
 xime ex materia frigida fleumatica quia illam calefacit
 dissolvit et incidit. Et istud vult Avicenna loco halle
 gato dicens quod quando administrat piper in electua
 ria est conveniens tussi et doloribus pectoris. Tertium
 est quod piper album convenit dolori. Et potest istud in
 telligi de dolore pectoris sicut ex Avicenna allegatur est
 vel de dolore ventoso. Tali enim convenit omne piper
 quia omne piper sui caliditate carminativum est ven
 tositatum et sic educit ventositates. Avicenna vero lo
 co preallegato dicit piper album et similiter longum
 convenire in dolore ventris pungitivo si bibatur cum mel
 le et foliis lauri recentibus. Quartum est quod utiliter pre
 venire vocum febris id est accessionem sive parox
 ismum febris et hoc febris frigide quia in tali piper
 aliquo modo materiam calefacit et digerit. Quintum
 est quod piper album valet in rigore febrium. Cuius cau
 sa est quia piper sua caliditate confortat nervos et ma
 teriam sparsam super eos consumit. Et Avicenna dicit
 quod fricando fit inunctio ex ipso cum unguento et offert
 rigori. Et ista iuamenta quinque etiam possunt conve
 nire aliis generibus piperum ut patet ex Avicenna lo
 co preallegato. Et preter istos effectus piper calefacit

neruos ⁊ lacertos adeo q̄ in hoc non est aliud ei par
mundificat pulmonem prouocat urinam paucam ⁊
ipso sed multum de ipso soluit uentrem ut colligitur
ex Auicenna loco preallegato. Et circa istud sciendū
est q̄ triplex est piper sc̄z piper album quod dicit̄ lē
copiper. piper longum quod dicit̄ macropiper. ⁊ pi
per nigrum quod dicit̄ melanopiper. Piper albū dicit̄
quod est viride multum humidum. Et quando il
lud ē desiccātū aliquātulū ita q̄ apparet quedam dis
continuatio inter ei⁹ partes nō enī sit perfecte matura
tum dicit̄ piper longum. S̄z q̄n ē perfecte maturatū
tūc dicit̄ piper nigrum.

Et mor p̄ elcā dormire nimisq̄ moueri

Ista grauari solent auditusebrietatēq̄

Hic tangunt̄ tria grauedinem auditus inducentia
primum est immediatus somnus post cibum sump
tum ⁊ hoc usq̄ ad repletionē. Cuius causa potest eē
ista quia somnus immediate post cibum sumptū fa
cit indigestionem ciborum. cibi autem indigesti gros
sos ac indigestos fumos procreant qui sua grossicie
meatus auditus opilant ⁊ etiam spiritus audituos
ingrossant ⁊ perturbant. **S**ecundum est nimius mo
tus post cibum sumptum quia talis etiaz impedit di
gestionem ⁊ clausionem debitam orificii stomachi. **T**
liqui tamen text⁹ loco nimis habent min⁹ ⁊ tunc sen
sus ē q̄ nullus motus post cibū sumptum etiam gra
uat auditum. Cuius ratio est quia tunc orificium sto
machi non ita facile clauditur sicut per paucam deā
bulacionem qua cibi descendunt ad fundū stomachi

81
In stomacho non existente clauso Fumi multi ascendunt
ad caput grauantes auditum. Tercium est ebrietas quia
ex ebrietate procreantur fumi multi et uapores qui ascen-
dunt ad caput et ad organum auditus spiritum eius percur-
bantes et auditum grauantes. Et non solum ebrietas in-
ducit nocentem auditui sed etiam uisui et omnibus sen-
sibus propter eandem causam ut est prius dictum est. Auicenna
uero quarta terti ca. in de conseruatione sanita-
tis auris etiam dat tria nocentia auribus. et dicit. Et
ex eis quidem que nocent auri et reliquis sensibus sunt
fastidium et repletio et proprie somnus super repletio-
nem. Et est sciendum quod aliqui textus adhuc habent uer-
num uersum continentem adhuc alia inducentia gra-
uedinem auditus. Et est iste. Balnea sol uomitus affert
repletio clamor. quia ista inducunt etiam grauedinem
auditus maxime tamen tinnitum. quod dicit Auicenna. quar-
ta terti. c. de cura tinnitus. Oportet ut omnes iste uitent
solem et balneum laboriosum et uomitum et clamorem
et repletionem.

Metu. longa fames. uomitus. percussio. casus

Ebrietas: frigus. tinnitum causat in aure.

Hic tangunt septem inducentia tinnitum in aure. i. sonum
quem homo uidet audire exterius quorum primum est metu et sim-
alios motus. Causa est de metu quod in metu spiritus et humores
mouentur ad interiora scilicet uersus cor subito ex quo
motu facile generatur uentositas que penetrando ad or-
ganum auditus tinnitum causat De motu est prius quia ex
motu corporali etiam commouentur humores et spiritus
ex quo commotione est generatur uentositas facile que ueniens

ad aures tinnitū causat qz tinnitus causat ppter ali
quā omotionē uaporis aut uentositatis circa orga
num auditus cōmouentium aerem cōnaturalē ī orga
no auditus existentē. Secūdū ē lōga fames Et ratios
subiungit Auic. quarta terci. c. ix. dicēs. Et illud ē p
pter agitationē cadentē ī hūioribz spsis ī corpe quieti
tētibz ī ipō. 7 cū nō iuenit natura cibū aliquē ouertit
ad eos 7 resoluit ipos 7 mouet eos Tercū ē uomitū
qz in uomitu qui ē motus laboriosus mouēt maxime
humores ad caput. In signū cuius oculos 7 faciē uide
my fieri rubeos 7 uisū fieri nocumentum. Et sic etiā fa
cile mouent in uomitu uapores 7 uentositates ad or
ganum auditus. Quartum ē p̄cussio spere in capite et
maxime in aure Cuius cā est quia ex tali ē accidit uebe
mēs omotio aeris cōnaturalis in organo auditus exis
tentis qui a natura aliquo mēbro leso immediate nul
tritur ad ipsum spiritū 7 sanguinem qui sunt instrumen
ta nature ex quibz tunc accidit in aure omotio. Cuius
cā est casus 7 maxime supra caput propter eandē cām
que dicta ē de percussione. Et etiam ex casu quocūqz
uehemens fit cōmotio humorum in corpore. Sextus
est ebrietas Cuius cā est quia in ebrietate caput replet
fumis 7 uaporibus ex quibus ad organum auditus
uenientibz facile omouet aer cōnaturalis in organo
auditus existens. Septimū ē frigū ex forti emz frige
re debilitat organum quare ex leui causa facile patit
uel contingit tinnitus ex forti frigore. quia forte frige
sus causat uentositates. Et non solum ex istis causis
contingit tinnitus aurium. immo ex pluribus aliis
sicut ex uentositate in capite generata

in ipso mota. aut ex sonitu saniei que generat' fortas
 se in ipsa et ex sermone puris in partibus eius. aut ex motu
 ventositatis accidentis multociens in meatibus eius
 sicut fit in febribus aut ex repletione superflua in cor
 pore et proprie in capite. aut ex materia viscosa reso
 luta in paucam ventositatem. aut ex medicinis quaz
 proprietates est ut retineant humores et ventositates in
 partibus cerebri ut colligit' ab Auicenna loco prealle
 gato.

Balnea. uia: venet. uet. pip. allea. fumet
Porri cum cepis. lens. flet. faba. sinapis
Sol. cost. ignis. labor. ict. acumia. pluis
Ista nocet oculis sed uigilare magis.

Hic ponunt. xxi. res nocine oculis. Prima est balne
 um siue humidum siue siccum quod stupha dicit' pri
 mo quia calefacit eos calefactione multa et sic ledit e
 orum complexionem cum naturaliter sint frigidi de na
 tura aque. Secundo quia exsiccatur et resoluit humidi
 tates subtiles oculorum quibus spiritus visui qui sunt
 ignei habent refocillari et temperari. Et propter istud
 plures reperiunt cecum supra renem in quibus comuni
 ter utunt' stuphis et balneis quemadmodum etiam plu
 res reperiunt leprosi in hollandia quam aliqua alia regio
 ne. propter indebitum regimen. Secunda res est uinum et hoc in
 moderate sumptum tale enim debilitat oculos et uisum
 quod caput replet fumis et uaporibus et ergo est ebrietas o
 culi sensus. Tercia res est uenus. et nimis usus coitus
 qui ab omnibus medicis fert' debilitare uisum

Et Aristoteles quarta problematū particula p̄blemate tercio assignat causam istā. s. quia per coitū auferit quod oportunitum est oculis. Oportet enim hūidum aquetū subtile eis inesse in quo uisibiles spūs fulciant. Nā oculus naturaliter est talis scz hūidus. Unde de sensu et sensato. et quinto de generatione animalū dicit oculum eē de natura aque. Sed euulsis humiditas et euacuatis ouent superiora desiccari propter quod oculi a sui recedūt natura que humiditate uigebat. et merito oculi uigent hūiditate qz per spūs igneos qui sunt in multo motu euanescerent nisi humido sustentarent. Et ex isto manifestū est qz coitus exsiccatur partes superiores subtrahendo humidum ad qd sequitur lesio acuitatis uisus. Quarta res ē uentus maxime meridionalis d quo dicit Procras tercia amphorismo rum amphorismo illo Austrini flatus qz est caliginosus id ē caliginē et obscuritatem in oculis inducēs qd puenit quia talis uentus caput replet humiditatibus ebrietantibus sensus et spiritibus offuscantibus. Quinta res est piper quod prouenit propter sui acuitatem qua generat fumos oculos mordicantes. Sexta ē allea que ē nocēt uisui ppter eoz acuitatē et uapores sitatem ut ēt prius dictum ē ibi. Allea nux ruta. Septima ē fumus qui etiā nocet oculis propter sui mordicationē et exsiccationem. Octaua ē porri qz ex estu ipsorum generant fumi grossi melancolici quibus uisus obumbrat ut etiam prius dictū est ibi. Allea nux ruta. Nonā ē cepe quarum comestio nocet oculis ppter earum acuitatem. Decima est lens de quo dicit uicenna secundo canonis capitulo de lente. qz illius

qui plurimum eius comestione utitur uisus obtenebra-
 tur propter uehementiam exsiccationis eius. Undecima res
 est fletus nimis qui debilitat oculos ex eo quod inducit
 debilitatem retentiue oculorum. Duodecima res est faba
 cuius usus generat fumum grossum melancholicum obtene-
 brantem spiritus uisus sicut porrum. Et ergo est comestio
 fabarum inducit somnia terribilia. Decimatercia est si-
 naps cuius usus inducit debilitatem uisus propter eius acu-
 itatem. Decimaquarta est aspicere solem et hoc est propter eius ue-
 hementem nitorem et splendorem quibus destruit uisus ut patet
 ad experientiam et hoc ideo quia uehementis sensibile non propor-
 tionatum sensui sicut radii solares corrumpunt sensum
 Decimaquinta est coitus et maxime propter nimiam repletionem
 uel magis propter nimiam uacuitatem et inanitionem et de
 ista re dictum est Decimasexta est ignis cuius inspec-
 tus causat siccitatem uehementem in oculis et sic ledit ui-
 sum et etiam ledit propter claritatem eius. Et ergo com-
 munitur uidemus fabros et illos qui continue coram
 igne operantur rubeos aut debiles habere oculos. De-
 cimaseptima nimis labor quia talis etiam uehementer
 exsiccatur. Decima octaua est percussio contra oculos que
 ledit oculos et uisum quia facit sanguinem ad oculos
 fluere spiritum uisuum perturbantem et aliquando apostema ge-
 nerantem. Decimanona est nimis usus reum acutum uisus uti di-
 uersis falsamentis acutis et hoc propter acuitatem finis
 rui ex ipsis generato. Vicesima est puluis sine abulare et
 locis puluerulentis in quibus de facili puluis ad oculum
 puenit et uisum offuscatur. Vicesimaprimum et iter ce-
 teras magis ledens oculos et uisum est nimium uigilare quia
 uigilie nimie nimiam siccitatem in oculum inducunt et in generali

omnis repletio nocet oculis similiter omne quod ex-
siccet naturam ⁊ omne quod turbat sanguinem ex re-
bus salis acutis ⁊ alus ⁊ omnis ebrietas. Vomitus
vero confert ei in quantum purgat stomachus ⁊ nocet
ei in quantum mouet materias cerebri expellendo eas
ad ipsum. Et ergo si fuerit uomitus necessarius debz
fieri post cibum ⁊ cum facilitate. Et similiter somnus su-
perflus nocet uisui ⁊ somnus statim post repletionem
⁊ multitudine fleuobothomie ⁊ proprie cum ventosis
continnis. Et istud colligitur ex Auicenna tertia terti
tractatu quarto. ca. de rememoratione rerum uisui no-
centium ubi etiā Auicēna plures ex causis in textu nar-
ratis exprimit.

Feniculus. uerbena. rosa. celi donia. ruta.

Ex istis fit aqua que lumina reddit acuta
Hic tanguntur quinque res medicinales quaz aq̄ cō-
fere uisui. Prima ē feniculus cuius succus in oculo positus
acuit uisum sicut Rasim terti almansoria. Secunda ē
uerbena cuius aqua a cōibz medicis ponit in receptis
ualentibus contra debilitatē uisus. Tercia ē rosa cuius aq̄
cōfortatō sp̄m aīalē potest confortare uisus. Quarta ē celi
donia ⁊ ē herba hñs succū citrinū. Et dicitur celi donia q̄
si celi dona donās. Quinta ē ruta ⁊ ē herba cōis ⁊ a
que istaz duaz herbaz similiter ualēt ut ex cōibz au-
toribus medicine patet. Et de pluribus istaz herbarū
prius in diuersis passibus dictū ē amplius.

Sic dentes serua porroz collige grana.
Ne careas iure cum iusquiamo simul pre

Sicq̄ p̄ embotū fumū cape dēte remotū

Hic ponunt' alique medicine valentes ad dolorem dencium. Et dicit textus q̄ semina porrorum ⁊ iusquamus simul usta valent in dolore dencium. Et debent sic administrari succus iusquiami cum seminib⁹ porrorum debent simul comburi ⁊ fumus istorū per embotum recipi in illa parte in qua est dolor dencis. In iusquiamo enī est virtus stupefaciendi ⁊ sic ex stupore dolor non percipit. Et in fumo seminis porri ē virtus interficiendi ⁊ eiciendi vermes qui aliquando in concantibus dencium existentes intolerabilē faciunt dolorem. Et istud dicit Auicenna secundo cano nis ca. de porro. Et est porrū herba nota. Et iusquiamus est herba stupefactiua habens longa folia pingua ⁊ fetida.

**Nux. oleū. frīg⁹ capitis. āguillaq̄ potus
Ac pomū crudū faciūt hominē fore raucū**

Hic ponunt' sex cause raucedinis uocis. quaz̄ prima est nux id ē comestio nucum quia nuces multum exsiccant ⁊ ergo uocem exasperant ⁊ faciunt eam similem uocibus gruū. Secunda est oleum cui⁹ usq̄ potest inducere raucedinem quia partes eius alique uiscose adherent ipsi carne pulmonis facientes raucedinem. Secundo potest inducere raucedinē in corporibus colericis quia oleum in talibus cito inflammat ⁊ sic inducit ex tali calefactione exasperationē ⁊ raucedinem. prima tñ cā uidet' melior. Tercia ē frīg⁹ capitis. Cuius cā est quia ex frigore capitis fit oppressio cerebri ex cuius cōpressionē fluūt humores deorsum

uersus guttur ⁊ cannam pulmonis inducentes rauces/
dinem propter nimiam humectationem canne. **Quar-**
ta est anguilla siue comestio anguille. quia ex esu eius
fleumata uiscosa multiplicantur que ueniētia ad cannam
pulmonis illic adherent inducentes raucedinem. **Quin-**
ta est potus nimius ⁊ maxime quando ieiunium dormi/
tum. Cuius causa est quia ex tali canna pulmonis eti-
am muleum humectat. **Sexta** uehemens humectatio
canne pulmonis potissima est causa raucedinis uocis
secundum omnes medicos. **Sexta** est pomum crudum
quia in quantum crudum multiplicat fleumata. **Et** si
sit cum hoc immaturum stipiticum siue ponticum gut-
tur exasperat.

Ieiuna. uigila. caleas dape. ualde labora

Inspira calidū. modicū bibe ꝑꝑme flatū

Hec bñ tu serua si uis depellere reuma

Si fluat ad pectꝝ dicat reuma catarrꝝ

Ad fauces brancꝝ. ad nares esto corisa

Hic tanguntur septem quibus curat reuma. primus
est abstinentia siue ieiunium quia per hoc materia reu-
matis diminuitur quia abstinentia exsiccatur ⁊ materia
melius maturatur ⁊ consumitur quia natura nō habēs
materiam cibalem in quam agat agit in materia reu-
matis ⁊ consumit eam ⁊ caput minus repletur. **Et** er/
go dicit Auicenna quinta terti. tractatu primo. capi-
tulo dectmotercio. **Et** propter hoc quidē ne pati/
ens catarrum ⁊ corizam replet ventrem cibus quare re-
pletur caput eius. **Secundum** est uigilia. quia

illa etiam est exsiccatiua cerebri et prohibitiua ascensus
 multorum vaporum ad caput. Tercium est cibi cali/
 di qui etiam iuuant in reumate cum est ex materia fri/
 gida quia per illos etiam tunc digerit materia frigi/
 da. Quartum est multum laborare quia per hoc etiam
 consumitur materia reumatis quia labor multus ex/
 siccatur superfluitates corporis. Et loco illius dictiois
 ualde quidam textus habent veste et tunc sensus est
 quod in cura reumatis etiam ualet calere vestibus. et hoc
 etiam uerum est. maxime tamen quando materia reu/
 matis est frigida. Quintum est inspiratio aeris calidi
 et hoc maxime in catarro ex materia frigida quia per
 aerem inspiratum calidum tunc calefit materia et ma/
 turatur. Sextum est modicum bibere et pati sitis quia
 per hoc etiam materia reumatis consumitur cum sitis
 siue modica bibitio exsiccatur. Et etiam per modicam
 bibitionem caput non repletur sicut per multum potum
 Septimum est comprimere flatum id est retinere anhelum.
 Istud enim ualde bonum est in catarro maxi/
 me a causa frigida quia per istam retentionem anhelus
 calefiunt pectoralia et sic melius digeritur materia
 frigida rheumatica faciens catarrum. Et plurima isto
 rum et alia tangit Auicenna loco preallegato dicens.
 Oportet ut assidue calefactionem capitis et elonga/
 tionem eius a frigore et minuatur ipsum a septentrione
 et proprie post austrum. Auster enim replet et rarificat
 et septentrio constringit et exprimit et minorec potum
 aque congelate neque dormiat in die et sitim et famem
 patiatur. uigilet quantum potest.

quoniam sunt initium cure. Rasis uero nono alman/
foris uult q̄ patiens reuma debet cauere ne iaceat sul/
pinus. Et ratio est ne per illum decubitus materia fluat
ad partem posteriorem ⁊ cum pars posterior nō
habet manifestos meatus per quos materia fluat ti/
met ne fluat ad nervos ⁊ faciat spasmus uel parali/
sim. Et similiter debet abstinere omnino a uino quia
vinum est uaporosum. Et cum multum sit calidum
dissoluit materiam ⁊ auget reuma. Et similiter nō de/
bet stare ad solem aut ad ignem quia sol ⁊ ignis dis/
soluendo materiam etiam auget reuma. Deinde cer/
tus in duobus ultimis uersib⁹ ponit differentiā in/
ter ista tria nomina scz catarrus brancus ⁊ coriza.
Et stat differentia in hoc q̄ est fluere materiam ad a/
liam ⁊ aliam partem. Unde reuma est nomen cōmune
ad omnem fluxū materie de vno membro ad aliud.
Et ergo dicitur reuma quasi ruens materia. In commu/
ni tamen usu capit solum pro nomine cōmuni ad o/
nem fluxum materie a capite. Et continet sub se istas
tres species scz catarrum brancum ⁊ corisam. Unde si
illa materia fluat ad pectus uel membra uicina dicitur
catarrus. Si uero ad fauces brancus. Sed si fluat ad
nares dicitur coriza.

**Auzipigmentū sulphur miscere memēto:
His decet apponi calcē cōmiscē saponi.
Quatuor hec miscē cōmixtis quatuor istis
Fistula curat quater ex his si repleat.**

In hoc textu ponit autor medicinā curatiuā fistule dicens q̄ emplastrum factum ex auripigmento sulphure calce ⁊ sapone simul mixtis curat fistulam. Cuius causa est quia in istis est virtus exsiccatiua ⁊ mundificatiua que intentiones necessario requirunt in curatione fistule. De auripigmento dicit Placarij q̄ ē calidum ⁊ siccum in quarto gradu dissoluit attrahit consumit ⁊ mundificat. Et sulphur ⁊ sapo s̄m eū etiam calida sunt ⁊ sicca sulphur tamen uehementis qz est calidum ⁊ siccum in quarto. Sapo uero non. De calce dicit Auicēna q̄ calx abluta ē exsiccatiua sine moridicatione ⁊ consolidat. **N**otandum circa istud q̄ fistula est vulnus assidue ⁊ periodicē fluens id ē secū dum diuersa tempora uel secundum diuersas lunationes. Auripigmentum uero est illud quo utunt̄ sculptores quo faciunt adherere es siue metallum lapidibz. Sapo uero id est smigma est illa pinguedo alba siue nigra qua mulieres lauant ⁊ mundant uestes. Alia uocabula nota sunt.

Ossibz ex denis bis centenisq; nouenis.
 Cōstat hō denis bis dentibus ⁊ duodēis
 Ex tricentenis decies sex quinq; q; venis.

In hoc textu autor ponit numerum ossium dentiū ⁊ venaz humani corporis. Et dicit primo q̄ hō cōstat ex ducentis ⁊ nouēdecim ossibus. **S**ecundum tamen solēnes medicine doctores ut Hippocratem Galienum Rasum Auerroym ⁊ Auicennam ossa hominis sunt ducenta ⁊ q̄draginta octo licet ī particulari

enumeratione officium discōuentāt. Et istud vult ille
munisuersy. *D*iffa ducētena sunt atq; quater duodena
Secundo dicit qd bō d; habere trigintaduos dentes
Et istud intelligendum est cōiter ⁊ ut plurimum ī ho
minibus pfectis. Aliqñ enim contingit aliquos homi
nes non habere dentes quatuor extremos qui sunt p
molares ⁊ in talibus dentes sunt vigintiocto tñ. Et
aliqui carent his dentibus ultimis in puericia tñ.
Alii in puericia ⁊ iuuentute ita qd non eis nascunt do
nec sint senes. Alii tota vita. Circa istud sciendum ē qd
fm Auicennam prima primi doctrina quinta summa
prima capitulo de anathonia dentium. *I*nter istos
dentes duo uocantur duales ⁊ sunt duo dentes ante
riores ⁊ duo quadrupli iuncti duabus a dexters et
sinistris ⁊ tam duales q̄ quadrupli sunt duo in supe
riori mandibula ⁊ duo in inferiori ⁊ sunt omnes or
dinati ad incidendum ⁊ ideo a quibusdam incisio
res uocantur ⁊ specialiter duales. Et post istos denti
tes sunt duo dentes qui uocant canini superis ⁊ duo
inferis immediate coniuncti quadruplis ⁊ officium
eorum est frangere dura. Et post illos sunt quatuor
dentes molares a dexters ⁊ a sinistris quatuor tñ in
superiori q̄ inferiori mandibula. Et post istos in ali
quibus est dens vnus sensus tam a dexters q̄ sinis
tris ⁊ tam in inferiori q̄ superiori mandibula in ali
quibus uero non. Et sunt isti dentes molares ⁊ den
tes sensus omnes ordinati ad molendum. Et summa
nō habentibus dentes sensus scilicet quatuor duales

quatuor quadrupli ⁊ quatuor camini ⁊ sedecim mol-
lares ⁊ quatuor dentes sensus. Tercio dicit q̄ hō ha-
bet tricentas ⁊ sexagintaquinq; uenas ut posset patet
re enumerando eas.

Quatuor humores in hūano corpe cōstāt

Sanguis cum colera fleuma melancolia

Terra melā aq̄ fleg ⁊ aer sāguis colerifignis

In hoc textu enumerat primo autor humores qui
sunt necessarii ad constitutionem humani corporis ⁊
dicit q̄ quatuor sunt humores i humano corpore. s-
sanguis fleuma colera ⁊ melancolia. Secundo osten-
dit naturam ⁊ complexionē cuiusq; humoris per hoc q̄
oparat vnum quēq; vni elementoz. Et vult q̄ melā
colia est frigida ⁊ sicca ⁊ sic comparat̄ terre que simi-
lis nature est. Fleuma est frigidum ⁊ humidum ⁊ sic
comparat̄ aque. Sāguis est calidus ⁊ humidus ⁊ sic
comparat̄ aeri. Sed colera est calida ⁊ sicca ⁊ sic com-
parat̄ igni. Et iste sensus etiam patet in his versibus.
Humidus est sanguis calet ē vis aeris illi. Alget hu-
met fleuma sic illi vis sic aquosa Sicca calet colera sic
igni sic similita. Melancolia friget siccatur quasi terra.
Et pro maiori intellectu sciendum est q̄ secundum A-
uicennam prima primi. doctria quarta. capitulo. pri-
mo quatuor sunt humores in corpore hominis scili-
cet sanguis fleuma colera ⁊ melancolia vt dictum est
Inter quos sanguis est melior. primo quia est mate-
ria spirituum in quibus vita consistit ⁊ omnis ope-
ratio vegetatiua vitalis ⁊ animalis. Secundo quia
conformis est cum principiis vite. Est enim

calidus ⁊ humidus tꝑate. Tercio quia plus nutrit et
restaurat deperditū ceteris humoribus Et ut ad unū
sic dicere ē tesaurus nature ex cuius perditione sequit̃
mors statim. Deinde sequit̃ fleuma in bonitate. pꝛio
quia aptum est ut tꝑe necessitatis fiat sanguis ⁊ ideo
non habet proprium receptaculum sed incedit cū san
guine. Secundo qui a vicinū est radicali humido qđ
est velut basis vite. Deinde sequit̃ colera quia parti
cipat cum naturali calore qđ diu mensuram seruat De
inde est melancolia velut fex ⁊ sordicies elōgata a pꝛi
cipis vite inimica leticie ⁊ liberalitati ⁊ connata semo
⁊ morti. Secundo sciendum pro diuisione ⁊ diffiniti
one humorum qđ sanguinis due sunt species scz natu
ralis ⁊ innaturalis. Naturalis est cuius color est rube
us scz venalis rubeus obscurus ⁊ arterialis rubeus cla
rus malo carens odore ⁊ est valde dulcis ⁊ hoc per re
spectum ad alios humores. Innaturalis est duplex.
Nam quidam est innaturalis qualitate scz qui ē mu
tatus a complexione bona in se sine alterius humo
ris commixtione. Alius est innaturalis propter bñō
rem malum ei admixtum peccantem qualitate substā
tia uel quātitate uel impropotione alterius ad alte
rum Et iste ē duplex. Nā quidam est non naturalis
ex permixtione mali humoris qui ab extra sibi sup
uenit. Alius est non naturalis ex permixtione mali hu
moris generati in ipso met sanguine sicut quādo pars
sanguinis putrefacta est ⁊ eius subtile conuersum est
in coleram ⁊ grossum in melancoliam uel illa colera
uel illa melancolia uel utraq; mansit in illo sanguine.

Et iste sanguis non naturalis ex admixtione mali hu-
 moris multipliciter diuersificat a naturali primo in
 substantia quia grossior et curbidior est cum sibi mis-
 cetur melancolia uel subtilior cum sibi miscetur colera
 citerna uel aquositas Secundo in colore quia est del-
 clinans ad albedinem ex parte fleumatis uel ad nigre-
 dinem ex parte melancolie. Tercio in odore quia feti-
 dior est ex admixtione putridorum humorum et oio
 odore caret ex admixtione crudoz. Quarto in sapore
 quod uergit ad amaritudinem ex admixtione colere uel ad
 acetositatem ex parte melancolie uel ad insipiditatem
 ex parte fleumatis Fleumatis uero etiam due sunt spe-
 cies scilicet naturale et innaturale. Naturale est quod est ap-
 tum ut in aliquo tempore fiat sanguis quoniam est
 sanguis non bene coctus. Et est quidam modus dul-
 cis fleumatis quod non ualde existit frigidus immo
 corporis comparatione est frigiditatis pauca sangui-
 nis uero comparatione et colere rubee est frigidum. et est
 naturaliter album. Et dicitur istud fleuma dulce exten-
 so hoc nomine dulce ad omnes sapes delectantes gus-
 tum quia alio modo illud fleuma naturale non est dulce
 cum sit insipidum aquosum et saporis aque multum pro-
 pinquum. Et non fecit natura isti fleumati proprium rece-
 ptaculum sicut colere et melancolie fecit. sed fecit ipsum
 transire cum sanguine ut tempore necessitatis uertat in
 sanguinem quia habet similitudinem proproinquam sanguini.
 Et istius fleumatis due sunt necessitates una utilitas
 Prima necessitas est ut sic iuxta membra ad hoc ut
 operentur in eo eorum uirtutes et coquant et digerant

et nutriantur ex eo cum membra amiserint nutrimentum
quod consuevit venire ad ipsa quod est sanguis bonus
propter retentionem materie sanguinis que quidem re-
tentio a stomacho et epate fit propter aliquas causas
accidentales. Secunda necessitas est ut miscetur cum
sanguine et reddat ipsum aptum ad nutriendum mem-
bra pleumaticarum complexionum sicut cerebrum et nu-
cham in quorum sanguine ea nutrituro notabilem fleu-
matis partem esse oportet. Utilitas uero eius est ut hu-
meat iuncturas et membra que multum mouentur ne
desiccentur propter calorem qui prouenit ex motu et co-
nfricatione. Fleuma uero innaturale potest diuidi pri-
mo ex parte substantie et sic quoddam est muscillagi-
nosum et est fleuma secundum sensum diuersum in sub-
tilitate et grossitie in suis partibus. Et dicitur muscil-
laginosum propter similitudinem quam habet cum
muscillagibus extractis a seminibus. Aliud est fleu-
ma grossum quod apparet equale in substantia id est
in subtilitate et grossitie secundum iudicium sensus sicut
secundum ueritatem diuersum est in suis partibus et
dicitur fleuma crudum. Et istud multiplicatur in stoma-
cho et intestinis. Et propter ipsius expulsionem a sto-
macho precepit Hippocrates fieri uomitum in mense bis
Et ad eius expulsionem ab intestinis statuit natura co-
leram defluere a cista fellis ad intestinum ieiunum et
sequenter ad alia inferiora quatenus abstingeret illud
fleuma ab orificiis intestinorum et faceret ipsum des-
cendere cum fecibus. Multiplicatur etiam interdum
in uenis specialiter in semibus propter diminutionem
digestionis et illic moram trahens paulatim

augetur et ingrossat et cum ab eo tandem grauetur natura et non possit ipsum per venas expulsionis ordinarias expellere faciens de possibilibus quod melius est elongat ipsum a corde et alius membris intrinsicis et mittit ad extrema et specialiter ad tibias. quia sua grauedine naturaliter tendit ad inferiora. Est ista est causa quare tibie senum inflantur inflatione relinquente foueam post impressionem digiti specialiter circa noctem et in pinguibus et solitis nutriri humidis.

Aliud est fleuma ualde subtile et est fleuma aquosum simile aque atqualiter inspissate et sepe inuenit in salinis et sputis male digerentium et nimis bibentium et a cerebro ad nares distillare solet in principio corizarum et cum per decoctionem ingrossat conuertitur in fleuma grossum aut muscallaginosum. Aliud est fleuma ualde grossum album uocatum gypseum et est fleuma cuius subtile fuit resolutum propter nimiam moram eius in iuncturis et grossum remansit quasi lapidificatum. Et istud fleuma facit podagram nodosam fere insanabilem. Aliud est fleuma vitreum. Et est fleuma spissum grossum simile vitro liquefacto in colore viscositate et pondere. Secundo diuiditur fleuma immaturale ex parte saporis. Nam quoddam est fleuma dulce quod fit ex admixtione sanguinis cum fleumate. Et sub isto etiam continet fleuma unctuosum quod fit ex admixtione unctuositas sanguinis cum fleumate. Aliud est fleuma insipidum factum ex cruditate sicut quoddam fleuma viereum. Aliud est fleuma salsum factum ex admixtione colere. Et istud est magis mordax siccius et lenius ceteris speciebus

Pneumatis propter coleram quam suscipit in se que sic
ca existit leuis et acuta. Et hoc fleuma sepe reperitur in
Pneumaticorum stomachis potantium sepe vna for
tia et vntium salis et acutis et adherens stomacho
causat interdum scim clamorosam et diu currens per
intestina quandoque excoriat ea et inducit dissincrias
et in ano frequenter inducit fortem tenasmonem. Alii
ud est fleuma acetosum quod sic quandoque propter
melancoliam acetosam sibi admixtam. Et quandoque
sic propter ebullitionem que accidit fleumati sicut ac
cidie succis dulcibus fructuum quod primo ebulliunt et
postea acescunt. Et istud fleuma sepius apparet in sto
macho male digerentium quod in aliis partibus. Nam
ad os stomachi naturaliter profluit melancolia ad de
siderium suscitandum que deorsum cadens quando
que fleumati mixta reddit ipsum acetosum et hoc cogi
toscit per ructus acidos et interdum fleuma tale gel
nerat in stomacho per viam ebullitionis a debili cal
lore ex cilo. Aliud est fleuma ponticum quod quando
que causat propter admixtionem melancolie pontice et
istud raro reperit propter raritatem melancolie ponti
ce quodque uero causat propter uehementem in frigidationem
eius quod humiditas eius congelat et aliquantulum ad terrestreita
tem alterat et non superuenit ei calor debilis qui facit
do ipsum ebullire conuertat ipsum in acetositatem neque cal
lor fortis qui digerat ipsum et conuertat ipsum in sangui
nem. Colere uero species similiter due sunt scilicet natura
lis innaturalis. Colera naturalis est spuma sanguinis
cuius color est rubeus clarus id est citernus in vl
timo gradu citernitatis sicut capilli saffrani

90

est leuis acuta et quāto magis fuerit calida erit ma-
ioris rubedis. Et ista colera postquā generata est in epa-
te diuiditur in duas partes quarum vna transit cum
sanguine ad uenas et alia pars transmittit ad bursa-
fellis. Pars autem illa colere que transit cum sangui-
ne penetrat cum eo causa necessitatis et causa utilita-
tis. Necessitas est ut misceat cum sanguine ad nutriē-
dum membra colerica. Et utilitas est ut subleuet san-
guinem et faciat ipsum penetrare in uenis. ¶ Pars au-
tem illa que transit ad bursam fellis transit illic etiam
propter necessitatem et utilitatem. Necessitas est du-
plex. quedam est necessitas corporis totius scilicet mun-
dare ipsum a superfluitatibus colericis. Alia est respe-
ctu burse fellis et est nutrire ipsam. ¶ Utilitas etiam est
duplex. vna est abluere intestina a fecibus et flegma-
te viscoso adherente eis. Altera est pungere intestina
et musculos ani ut sentiant quod est eis nocuum et e-
mitant egestionem. ¶ Et huius rei signum est quod col-
lica sepe accidit propter opilationem factam in fora-
mine quod procedit a bursa fellis usque ad intestina.
Colera uero innaturalis duplex est. Nam vna est in-
naturalis propter causam extrinsecam que ei admissa
est. Alia est innaturalis propter causam in se quia sub-
stantia eius non est naturalis. Colera innaturalis propter
causam extrinsecam alia est scita et famosa et est illa
cui flegma admiscetur. ¶ Et dicitur famosa siue etiam
nota quia sepius generari solet. Et ex hac cole-
re specie fit terciana nota. Alia est que est minoris fa-
mose et est illa cui melancholia est admixta. ¶ Colera uero

ro famosa uel est citrina ⁊ generat̃ ex admixtione ficut
matis subtilis cum colera naturali. Vel est vitellina
similis vitellis ouorum ⁊ generat̃ ex admixtione ficut
matis grossi cum colera naturali. Colera uero mino-
ris fame fit duobus modis. vnus est quando colera
in se adurit̃ ⁊ fit cinis a quo non separat̃ pars subti-
lis colere sed cum eo miscet̃ ⁊ hec colera est peior. Ali-
us est ut melancholia colere de foris adueniens cum ea
miscet̃ ⁊ hec colera est melior alia ⁊ est eius color ru-
beus sed non clarus nec floridus immo ē magis simi-
lis sanguini uenali. Colere uero innaturalis in propria
substantia sine alterius humoris commixtione. Alia
est que sepius generat̃ in epate per hoc qd̃ subtile quod
est in sanguine aduritur ⁊ transit in colera ⁊ grossius
in melancholiam. Alia est que in stomacho magis ge-
neratur ex cibis malis non digestis sed corruptis. vel
generat̃ in uenis ex humoribus alijs. Et istius colere
due sunt species. Nam quedam est prassina similis
colori prassii nigri que generatur ex vitellina quan-
do aduritur. Nam adustio facie in colera vitellina
nigredinem qua commixta cum citernitate generat̃ co-
lor uiridis. Alia est eruginosa similis in colore eru-
gini eris ⁊ generatur ex prassina quando prassina tam-
tum aduritur donec siccetur eius humiditas ⁊ incipi-
at redire ad albedinem propter suam siccitatem. Et
iste due ultime colere male sunt ⁊ uenose. eruginosa
tamen peior est. Melancholie uero species similiter
due sunt scilicet naturalis ⁊ innaturalis. Naturalis
est fex boni sanguinis ⁊ turbulencia ⁊ superfluitas.

91
cuius sapor est medius inter dulcedinem ⁊ ponticitatem. Et ista melancholia cum generata est in epate par-
titur in duas partes. quarum vna penetrat cum sangui-
ne ⁊ manat cum eo ad venas. ¶ Alia transmittitur ad
splenem. ¶ Prima pars penetrat cum sanguine propter
necessitatem ⁊ utilitatem. necessitas est ut misceatur cū
sanguine ad nutriendum membra melancholica frigi-
da ⁊ sicca sicut ossa. Utilitas est vt fluxibilitatez san-
guinis nimiam coerceat ⁊ vigoret corpulentiam eius
⁊ condenset donec fiat pars solida membrorum duo-
rum que debet nutrire. ¶ Alia pars qua sanguis non
indiget vadit ad splenem propter necessitatem ⁊ uti-
litatem. Necessitas est duplex. vna est secundum totū
corpus scilicet ipsum a superfluitate melancholica mū-
dare. Alia est secundum splenem scilicet ipsum nutrire
Utilitas vero procedit ex ea propter hoc q̄ ipsa p-
fuit ad orificium stomachi exprimendo humidita-
tes quas illic inuenit sicut mulier mulgendo exprimit
digitis lac ab uberibus vacce. Et hec utilitas est du-
obus modis vno modo quia ipsa multa cōstringit
⁊ inspissat ⁊ confortat orificium stomachi Secundo
quia facit in ore stomachi commotionem propter a-
credinem eius ⁊ excitat famem ⁊ facit desiderium.
Melancholia vero innaturalis est sicut res adusta vel
cinis respectu aliorum humorum. ¶ Et eius quatuor
sunt species famose licet plures sint non famose.
¶ Prima est que est cinis colore ⁊ est illud quod aduri-
tur de colera ⁊ hec species est amara. ¶ Secunda est
que est cinis fleumaticis ⁊ illud quod fuit adustum ex
fleumate ¶ Et si fleuma quod adustum est fuerit

ualde subtile ⁊ aquosum tunc melancholia ex eo geni-
ta erit salsa in sapore Si autem fuerit fleuma grossius
quod adurit tunc cinis eius aut melancholia ex eo ge-
nerata tendit ad acetositatem aut ponticitatem. Ter-
cia est que est cinis sanguinis ⁊ illud quod adustus ē
ex sanguine ⁊ hec melancholia est salsa parum trahens
ad dulcedinem. Quarta est que est cinis melancholie na-
turalis. Et si melancholia naturalis ex q̄ fit fuerit sab-
tilis tunc erit multum acetosa ⁊ cum effundit sup ter-
ram ebullit ⁊ eius odor est acris ⁊ ab eo fugiūt mul-
te ⁊ animalia. Si uero talis melācolia naturalis ex q̄
fit fuerit grossa erit minoris acetositatis cū pauca pō-
ticitate.

De sanguineis

Natura pingues isti sunt atq; iocantes
Semp̄ zomorescupiūt audire frequētes
Nos ven⁹ et bach⁹ delectant. fercula ris⁹
Et facit hos hylares ⁊ dīcia vba loquētes
Oib⁹ hī studiis abiles sunt ⁊ magis apti
Qualib⁹ ex causa nechosleuiter mouz ira
Laz⁹ amās hylaris ridēs rubeiq; coloris
Cantās carnos⁹ satis audax atq; benign⁹
Hic pōit autor signa per que cognoscere possum⁹
hominem sanguinee complexionis. quorum primum
est q̄ sanguineus est naturaliter pinguis. Et non de-
bemus intelligere q̄ sanguineus sit pinguis pingue-
dine proprie accepta. quia talis significat

super frigiditatem complexionis ut uult Auit. secūda
 primi doctrina tertia ca. tercio. Sed est pinguis pin-
 guedine extensa ad multam carnositatem quia ē mul-
 tum carnosus. **Vult** enim Auitenna loco preallegato
 q̄ multitudo carnis rubee cum decenti firmitate ⁊ nō
 laxitate eius significat complexionem calidam ⁊ hu-
 midam qualis est sanguinea. **Et** ratio est quia multi-
 tudo carnis rubee attestat super fortitudine uirtutis
 assimilatiue ⁊ multitudine sanguinis que uigent ⁊ in-
 ualescunt calido ⁊ humido teste Galieno secundo cō-
 plexionum dicente. multitudo autem carnis a multi-
 tudine sanguinis generatur. **Calidum** uero perfecte
 digerens ⁊ assimilans carnis soliditatem operatur.
Dicit etiam Auitenna loco preallegato q̄ omne cor-
 pus carnosum sine multitudine pinguedinis ⁊ adipis
 est sanguineum. **Et** idem uult Galienus secunda regni
 canone illo. Humida uero ⁊ calida crasis. **Secundū**
 est q̄ est iocosus sc̄z proferens uerba alios ad risum
 prouocantia uel letus **Et** hoc est propter benignita-
 tem humoris sanguinei prouocantis hominē ad letici-
 am ⁊ iocunditatem propter spūs claros ⁊ perfectos
 ex sanguine generatos. **Tertiū** ē q̄ libēter audit fabu-
 lationes iocosas eadem de causa. **Quartū** est q̄ in-
 clinatus est ad luxuriā propter caliditatē ⁊ humidi-
 tatē prouocantiū ad coitum. **Quintū** est q̄ talis li-
 benter bonum uinum potat. **Sextū** est q̄ libenter cō-
 edit bona cibaria quorū causa pōt esse quia talis ap-
 petit similia complexioni eius que sunt bona uina
 ⁊ bona cibaria. **Septimū** est q̄ talis de facili ridet.
Cuius causa est quia sanguis prouocat ad risum.

Dctauum ē q̄ talis est hilaris id est hilarem faciē al
mabilem ⁊ iocundum habens propter uiuacitateꝝ co
loris ⁊ formositatem complexionis ex complexione
sanguinis. **N**onum ē q̄ talis profert dulcia uerba p̄
pter amicitiam nature sanguinis. **D**ecimum ē q̄
talis est aptus omnibus artibus. i. de facili potest ad
discere quamlibet artem propter uiuacitatem ⁊ p̄spi
cuitatem ingenii eius. **U**ndecimum est q̄ talis non fa
cile irascit. **E**t istud prouenit propter humiditateꝝ e
betantem feruorem calore prouocantis ad iram. **D**e
de textus in duobus ultimis uersibus repetit aliqua
signa dicta ⁊ aliqua addit. **P**rimum est q̄ sanguin⁹
est largus non auarus sed liberalis. **S**ecundum est q̄
talis est amans siue amosus. **T**ercium est q̄ talis ē
hilaris. i. habens vultum iocundum. **Q**uartum est q̄
talis quasi semper uidet ridere quoꝝ omnium cā ē be
nignitas sanguinis ad ista prouocantis. **Q**uintum ē
q̄ talis est rubei coloris. **V**ult enim huc loco preal
legato q̄ color cutis rubeus significat multitudineꝝ
sanguinis. **E**t debet istud intelligi de colore rubeo cū
quodam splendore ⁊ non de rubeo fusco qualis rei
periri solet in uultibus horum qui libenter ⁊ abunde
bibunt fortia uina ⁊ uent⁹ salis ⁊ speciebus acutis.
quia talis significat lepram futuram. **S**extum ē q̄ ta
lis libenter cantat uel audit cantare propter letitiam
causam prius dictam. **D**ctauus ē q̄ talis est satis au
dax propter caliditateꝝ sanguinis q̄ ē cā audacie. **N**o
num est q̄ talis est benign⁹ propter sanguinei humo
ris bonitatem.

Est 7 hūor colere qui cōpetit impetuosis
 Hoc gen⁹ ē hoīm cupiēs precellere cūctos
 Hi leuiter discūt mltū cōedūt cito crescūt
 7nde magnanimi sūt largi sūma petētes
 Virfutus fallax irascens pdig⁹ audax.
 Astutus gracilis siccus croceiq; coloris .

Hic ponit autor quedam signaper que cognoscere
 possumus hominem colerice ɔplexionis. Prīmū ē q̄
 coleric⁹ est ipetuosi. i. faciēs rē cū ipetu. Cui⁹ cā ē q̄
 supfl⁹ calor qui ē in colerico mouet ad impetum Et
 ergo etiam vult Auic. secunda primi. doctrina tercia.
 ca. iii. q̄ operationes excessiui motus significant cali
 ditatem. Secundū ē q̄ talis ē cupid⁹ hōnis 7 appetit
 esse in primis sedibus 7 precellere cunctos alios. Cui
 us cā ē quia superfl⁹ calor p̄nificat aīam ad arro
 gantiā 7 temeritatē Tercū ē q̄ isti cito discunt 7 hoc
 p̄pter subtilitatē hūoris colerici 7 ei⁹ caliditatē Et
 ergo et dicit Auic. loco p̄allegato q̄ itellect⁹. i. prōp/
 titudo 7 iuuacitas ad itelligentiā significat caliditatē
 ɔplexionis. Quartū ē q̄ isti multū comedūt quia in
 ipsis fortior est calor digerens 7 maior resolutio q̄ in
 altis corporibus. Quintum est q̄ isti cito crescunt id
 est perueniunt ad augmentum 7 hoc propter fortitu
 dinem caloris naturalis in eis qui causa est angmenti
 Sextum est q̄ illi sunt magnanimi id est non potētes
 tolerare iniurias 7 hoc propter caliditatem in eis 7 er
 go dicit Auicenna loco preallegato q̄ parū pari ab
 unaquaq; re. i. patiētē se reddere significat caliditatē

Septimū ē q̄ isti sunt largi ⁊ hoc respecto illoꝝ q̄bꝫ
hōres accipere p̄nt. **D**ctauū ē q̄ isti appetūt summa-
id ē summas dignitates ⁊ officia p̄pter cām secundi
signi. **N**onū ē q̄ colericꝫ ē hirsutꝫ. i. pilosꝫ ⁊ hñs m̄l-
tos crines p̄pter caliditatē aperientē poros ⁊ mouē-
tē materiā piloꝝ ad cutē. ⁊ dī hirsutꝫ q̄ñ hircꝫ seq̄ns
q̄ iter oīa aīalta bruta hircꝫ hꝫ lōgiōres crines **D**eci-
mū ē q̄ ip̄e ē fallax. i. deceptorꝫ. **U**ndecimū ē q̄ ip̄e
ē irascēs. i. de facili irascit p̄pter caliditatē. **E**t ergo
dicit **A**uic. loco p̄allegato q̄ ira frequēs ⁊ a leui cā sig-
nificat caliditatē ⁊ hoc ē propter facilitatē omotio-
nis colere ⁊ ebullitionis sanguinis circa cor. **D**uode-
cimū ē q̄ ip̄e ē prodigꝫ q̄ largꝫ ē i exponēdo prop-
ter hōres hñdos. **D**ecimūterciū ē q̄ talis ē audax q̄a
audacia ēt prouenit propter nimā caliditatē ⁊ maxi-
me cordis. **D**ecimūquārtū ē q̄ ip̄e ē astutꝫ. i. cautꝫ. **D**eci-
mūquintū ē q̄ talis ē gracilis. i. nō grossōꝝ mēbroꝝ ne
q̄ multe carnis propter sup̄fluā caliditatē uehemēter
resoluētē. **D**ecimūsexmū ē q̄ talis ē sicꝫ. i. macer p̄p-
ter siccitatē oplexiōis. **D**ecimūseptimū ē q̄ talis ē cro-
tei coloris. i. citerni. **E**t ergo dicit **A**uic. loco p̄allega-
to q̄ color subruffꝫ significat colore dominium.

Fleūa vires mōicas tribuūt latosqꝫ breuesqꝫ
Fleūa facit p̄igues s̄āguis reddīt medīocres
Ocia nō studio tradūt sed corpora sōno
Sēsꝫ ebes. tardꝫ motꝫ. p̄igrīcia somnus.
Nic somnolētꝫ. p̄iger. i. sputamie multus
Est huic sensꝫ ebes. p̄iguīs facit color albꝫ

Hic ponit autor aliqua signa complexionis fleu-
 maticæ. Primum signū ē paucitas viriū. Pleumatici ē
 paucas ures habent propter paucitatē caloris natu-
 ralis a quo omnis vis habet exordium. Secundū ē
 q̄ pleumatici sunt lati ⁊ breues q̄ in eis ē pauc⁹ calor
 naturalis non sufficiens extendere corpus in longū
 extendit igit̄ corpus s̄m latum. Tercū ē q̄ pleumatici
 ei sunt pingues propter eoz frigiditatē ⁊ hūiditatez
 Et ergo dicit Auic. loco p̄allegato q̄ pinguedo uel a-
 deps superflua significat excessum frigiditatis ⁊ hūi-
 ditatis ⁊ complexionem corporis frigidam ⁊ humi-
 dam quia sanguinis vntuositas que ē utriusq̄ mate-
 ria cū resudat a uenis ⁊ obuiat mēbris frigidis ul̄ re-
 misse calidis coagulat̄ ab eoz frigiditate uel remissa
 caliditate ⁊ fit piguedo ut uult Galien⁹ secūdo ople-
 tionū Et postea subdit hic text⁹ q̄ sanguinei sunt me-
 diocres supple in longitudie ⁊ breuitate. Quartū ē q̄
 pleumatici magis ad oia inclinant̄ q̄ ad studia p̄p-
 ter frigiditatem mouentē ad oia ⁊ pigritiā. Quintū
 est q̄ multum dormiunt ⁊ hoc ē propter multam hu-
 miditatem eorum ⁊ etiam prouenit multus somn⁹ p̄-
 pter frigiditatē ut innuit Auic. loco p̄allegato. Sextū
 est q̄ pleumatici sunt duri ingenii quia sicut uiacitas
 intellect⁹ ⁊ perspicuitas ingenii proueniunt propter
 naturalem caliditatem ita ebetudo intellectus ⁊ duri-
 ties ingenii propter contrarium sc̄z frigiditatez. Sep-
 timū est q̄ pleumatici sunt tardi motus ⁊ hoc etiā est
 propter frigiditatem que facit motum tardū sicut ca-
 liditas uelocē. Octauū est q̄ sunt pigri. Nonum est q̄
 somn⁹ in eis ē long⁹ quorum cā eadē ē cum predicta

Postea ponit duo alii uersus recolligentes signa prædicta
cum quibusdam aliis. Primum est quod pleumaticus est somnolentus
id est inclinat ad multum somnum. Secundum est quod ipse est piger
id est tardus ad omnem operationem Tercium est quod est multum sputi
propter humiditatem in eo abundantem multiplicatiua sputi
ti. Quartum est quod talis est obtusus in sensibus et nudum in sensu
habet imo et in intellectu. Quintum est quod talis est pinguis Sex
tum est quod talis est albus in facie. Albedo enim cutis et macie
faciei signum est priuationis sanguinis aut paucitatis ei
ius cum frigiditate ut dicit Auicenna loco præallegato
Restat adhuc tristis colere substantia nigre
Que reddit prauos et tristes pauca loquentes
Hi uigilant studiis. nec mens est dedita sono
Sequuntur propositum. sibi nil reputant fore tutum
Inuidus et tristis. cupidus. dextereque tenacis
Homo ex parte fraudis. timidus. luteique coloris
Hic ponit autor aliqua signa complexiōis melanco
lie. Primum est prauitas. Melancholia enim reddit ho
mines prauos et malorum morum quemadmodum
sunt qui se ipsos interficiunt. Secundum est multa tri
sticia. melancholici enim multum tristes sunt ut pluri
mum propter spiritus melancholicos turbidos et tene
brosos sicut homines leti sunt propter spirituum cla
ritatem. Tercium est taciturnitas. melancholici enim taci
di sunt et paucorum uerborum propter frigiditatem si
cut nimia garrulitas pronem propter caliditatem.
Quartum est quod melancholici sunt apti studio quod sepe cupi
unt esse soli. Quintum est quod tales sunt insomnolenti nec bene

dormiunt propter nimiam siccitatem cerebri et propter fumos melancholicos commouentes in eis somnia horribilia quibus excitantur a somno Sextum est quod tales sunt tenacis oppositi. id est pertinaces et cum aliquid in mente habent diu retinent et difficulter placabiles sunt et hoc prouenit propter siccitatem eorum quam non sinit propositum cito mutari. Septimum est quod melancholici nihil reputant eis esse tutum imo spiritum timorem et hoc est propter spirituum turbositatem. Postea in duobus ultimis visibus ponuntur aliquae ex signis predictis et aliquae adduntur. Primum est quod melancholici sunt inuidiosi secundum quod est tristis. tertium est quod est auarus. quartum est quod est tenax. id est nihil uolens exponere et male soluens. quintum est quod est fraudulose simplex et propterea homines melancholici sunt deuoti multum legentes ieiunantes et alias multas abstinencias facientes. sextum est quod est multum timidus. septimum est quod est lutei coloris. id est terrestris sive fusci coloris. Color enim fuscus et maxime si uiriditati appropinquat significat dominum melancholice secundum Rasium secundo almansoris in principio

Hi sunt humores qui prestant cuiusque colores
Omnibus in rebus ex fleumate fit color albus
Sanguine fit rubeus colera rubea quoque ruffus
Si peccet sanguis facies rubet extat ocellus
Inflantur genes corpus nimiumque grauat
Est pulsusque frequens plenus mollis dolor igitur
Maxime fit frontis et constipatio uentris
Siccaque lingua sitis et somnia plena rubore.
Dulcor adest sputum sunt acris dulcia queque

In hoc textu primo ponit colores consequentes complexionibus et dicit. quod pleumaticus est albi coloris. sed colericus est rufi coloris. et sanguineus rubei. et melancholico dixit in fine precedentium uersuum. Et de istis omnibus dictum est prius. Secundo ponit tredecim signa superabundantis sanguinis. quorum primum est quod facies est rubea propter ascensum sanguinis ad caput et faciem. Secundum est quod oculi plerumque uidentur exire solito propter extensionem quam facit sanguis multiplicatus. Tertium est quod genes inflantur propter simile causam. Quartum est quod corpus totum grauatur quia natura subditur non sufficiens regere humores et sustentare debite corpus. Quintum est quod pulsus fit frequens propter caliditatem quam inducit sanguis multiplicatus. Sextum est quod pulsus est plenus propter multitudinem uaporum calidorum et humidorum. Septimum est quod pulsus est mollis propter humiditatem nimiam mollificantem arteriam. Octauum est quod dolor fit in fronte et hoc propter sanguinem multiplicatum in rebus mirabili. Nonum est quod uenter distenditur. id est durus fit nec bene assellans propter caliditatem nimiam exsiccantem feces. Decimum est quod lingua fit sicca propter similem causam. Undecimum est quod sitis est magna propter exsiccationem orificii stomachi ex nimia caliditate. Duodecimum est quod fiunt somnia declinancia ad rubedinem. Et istud uult Auicenna secunda primi doctrina tercia. capitulo septimo dicens. Et somnia que illud significant scilicet abundantiam sanguinis sunt sicut cum homo in somnis res uidet rubeas aut sanguineas multum ex suo corpore exire aut se in sanguine nasci et sisti. Decimūtercium est quod sputum est dulce propter sanguinis dulcedinem.

Notandum circa istud q̄ sicut hic ponuntur signa
 superabundantis sanguinis ita quidam etiaz ponunt
 signa superabundantie aliorum humorum sub quibus
 da uersibus. Signa quide supabundantis colere sub
istis uersibus. Accusat coleram dextere dolor aspera
lingua. Tinnitus. vomitusq̄ frequens uigilanti a mul
ta. Multa sitis. pinguis egestio. tortio uentris. Nau
sea fit. morsus cordis. languescit orexis. Pulsus adē
gracilis. durus. ueloxq̄. calefcens. Aret. am arefcit. in
tendia somnia fingit. Signa uero superabundantis
fleumatis sub istis uersibus. Fleuma supergrediēs p
prias in corpore leges. Os facit insipidum. fastidia
crebra. salinas. Costarum stomachi simul occipitisq̄
dolores. Pulsus adest rarus ⁊ tardus mollis inanis
Precedit fallax fantasmata somnus aquosa. Signa
uero superabundantis melancolie sub his uersibus.
Humorum pleno dum fex in corpore regnat. Nigra
cutis. durus puls⁹. tenuis ⁊ urina. Sollicitudo timor
⁊ tristitia somnia. tempus. Acrefcet rugitus. sapor ⁊
spucaminis idē. Leuaq̄ precipue timuit ⁊ sibulat au
ris.

Denq̄ septenq̄ uix fleubothomū petit añq̄
 Spūs vberior exit per fleubothomiam.
 Spiritus ex potu uini mox multiplicat̄
 humorūq̄ cibo damnum lente reparat̄.
 Lumina clarificat sincerat fleubothomia
 mētes ⁊ cerebrū. calidas facit eē medullas

Viscera purgabit. Stōachū uētrēq; coheret
Suros dat sensū. dat somnū. tedia tollit.
Auditus vocem. vires pducit ⁊ auget.
In hoc textu auctor loquitur de fleubothomia ⁊ pri-
mo ostendit etatem requisitam ad fleubothomiā dis-
cens q̄ annus decimusseptimus vix petit fleubotho-
miā. Et pro isto dicit Galienus. xi. de ingenio. q̄ pue-
ri nō debent fleubothomari nisi hēant quatuordecim
annos ad minus. Et causa est quia corpora puerorū
sunt facilliter resoluibilia a calore extraneo ⁊ ideo deli-
bilicant multum ex euacuatione forti facta per fleu-
bothomiā. Item quia indigent nutrimento dupli-
ci de causa sc̄z propter nutrimentum ⁊ augmentū. id
minutio sanguinis non competit eis. Item quia faci-
le dissoluuntur a calore extraneo sufficit q̄ ab eis dis-
soluitur quare non indiget fleubothomia. **E**t circa
istud sciendum q̄ sicut fleubothomia non conuenit
pueris predictis sed cauenda est ita etiam est cauendū
da in magna etate sc̄z seni vt vult Galienus nono me-
tategnetici quia secundum Galienum ⁊ Haly tertia teg-
ni in conualescentibus ⁊ senibus est paucus sanguis
bonus ⁊ multus malus. fleubothomia igitur rapit
bonum ⁊ dimittet malum ut innuit Auicenna quarta
primi. capitulo vicefimo de fleubothomia. Et ideo in
talibus non competit fleubothomia. Secundo potest
nocuementum fleubothomie ⁊ est q̄ spiritus vberiores
res exiunt per fleubothomiā. Cuius ratio potest es-
se q̄ cū multa euacuatione sanguis q̄ fit p̄ fleubotho-
miā necessē ē etiam multitudine spirituum euacuare

Tercio tangit remedia per quos spiritus emissi refocillantur et
 iterato multiplicantur. Et dicit quod ex potu uini subito
 regenerantur spiritus quia omnium subito nutrientium
 maximum est uinum ut prius dictum est. Et spiritus
 etiam regenerantur et refocillantur ex cibo sed hoc fit len-
 te et non subito sicut ex uino. Et cibus qui debet da-
 ri erit digestibilis et multi sanguinis generatiuus sicut
 oua sorbilia et similia. Et circa istud sciendum est quod li-
 cet cibus regeneret spiritus post pleurothomiam tamen
 debent cauere patientes a multo cibo in prima et secun-
 da die. Unde dicit Isaac in dietis cibus est eis mi-
 nuendus et potus augendus scilicet respectu cibi non ta-
 men respectu sue consuetudinis immo minus debent
 bibere quam ante pleurothomiam quia uirtus digestiua
 debilior est. ¶ Quarto ponit autor undecim iuuame-
 ta pleurothomie debite facte. Primum est quod tempel-
 rata pleurothomia confortat uisum quia minuendo
 humores etiam minuit effumationem ad caput et re-
 pletionem eius offuscantes uisum. ¶ Secundum est quod
 clarificat et sincerat mentem et cerebrum propter simi-
 lem causam. Tercium est quod calefacit medullam quia
 minuit superfluitates que ad eam uenientes ipsam in-
 frigidant. Quartum est quod purgat uiscera id est interi-
 ora quia exonerata natura a sanguine humores cru-
 dos in interioribus contentos melius digerit. Quintum
 est quod pleurothomia restringit vomitum et fluxum
 uentris quia diuertit humores ab interioribus
 ad exteriora. ¶ Et istud uult Auicenna loco prealle-
 gato dicens. Amplius pleurothomia propterea quod ad-
 uersum trahit naturam secundum plurimum retinet

Et istud maxime verum est quando fleubothomia fit
de uenis brachii. Nam fleubothomia facta de uenis
pedum non sic retinet. Potest tamen per accidens con-
tingere qd ad fleubothomiam sequatur maior fluxus
uentris ⁊ hoc dupliciter. Primo quia ex fleubotho-
mia facta tollitur onus nature tunc enim uirtus con-
fortata aliquando prouocat alias euacuationes. Se-
cundo si fluxus uentris fiat ex multa debilitate uirtu-
tis contentiue tunc enim quia ex fleubothomia debil-
litatur uirtus magis augetur fluxus uentris. Sextus
est qd fleubothomia facit pueros sensus quia minuit
euaporationem ad caput unde turbant sensus. Septi-
mum est qd ipsa iuuat somnum impeditum qd per ipsam eua-
cuantur hūiores plurimi a quibus eleuantur uapores acu-
ti ⁊ diuersi impediētes somnum. Octauum ē qd ipsa
tollit tedia ⁊ grauitates nimias qd per ipsam uirtus exo-
nerat a suo grauamine. Et ēt educto per ipsam sanguis
ne educit simul melancolia fex sanguinis que inducit
tedia ⁊ grauitates. Nonū ē qd ipsa offert auditui qd per
ipsam diminuantur uapores ⁊ humores ascendētes ad
caput impediētes auditū. Decimū ē qd ipsa offert uocē
quia per ipsam diminuantur supfluitates ⁊ hūiditates qd
possent peruenire ad pectus uel canā pulmonis ⁊ im-
pedire uocem. Undecimū ē qd ipsa auget uires quia
per ipsam corpus a suo grauamine exonerat quare
uirtus augmentat.

Tres sunt istis Maius Septēber Aprilis
Et sunt lunares sunt uelut ydra dies .
Prima dies primi postremaq; postior

Nec sanguis minui nec carnibus aſeris uti
 In ſene uel iuene ſi uene ſanguine plene.
 Omni menſe bene cōfert inſciſio uene.
 Hi ſunt tres menſes maiꝝ ſeptēber a prilꝝ
 In quibus eminuas ut longo tpe uiuas.

In hoc textu autor tria facit. Primo dicit qꝫ iſti
 tres menſes ſcꝝ maius ſeptember aprilis ſunt menſes
 lunares ꝛ in eis ſunt dies prohibiti a fleuothomia.
 videlicꝝ prima dies maiꝝ ꝛ ultima ſeptembris ꝛ apr
 lis. Et iſtud cōmunes dicunt. Verūtamen eſt dictū fi
 cū nec alicuius ualoris immo predicti dies poſſunt
 eſſe ita boni ꝛ electi ſicut ꝛ alii ſecundum qꝫ diuerſa o
 ſtellatione in eis poteſt eſſe. Et ſubdit autor qꝫ i talibꝝ
 diebus nulli ueſci debent carnibus aſeris quod etiā
 falſum eſt ꝛ erroneum ꝛ magis ſortilegio attribuēdū
 Et forte iſtud autor habuit a iudeis qui iſtum rituz
 ob ſeruant Secundo dicit qꝫ ſenex a ſenectute ꝛ non a
 ſenio ꝛ iuuenes uenas plenas habētes ſanguine minui
 poſſunt omni menſe quia iſti nō faciliter reſolubiles
 ſunt nec in eis ſolum paucus eſt ſanguis bonus immo
 multus. Tercio dicit qꝫ inſciſio uene pro regimine ſal
 utatis cuſtodiende debet fieri in aliquo iſtoꝝ trium
 menſium qui ſunt maius ſeptember ꝛ aprilis differen
 ter tamen quia in aprili ꝛ maio debet iſcidi uena epa
 tis propter multitudinem ſanguinis eo tempore cuz
 ſit tempus uernale ꝛ in ſeptembri uena ſplenis ppter
 melancoliā qꝫ tūc bz multiplicari cū ſit tēpꝝ autumnale

Frigida natura. frigēs regio. dolor igēs
Post lauachrū. coitū. mīor etas atq; senilit
Morbo plix repletio potꝝ ⁊ esce
Si fragilis uel subtilis sensꝝ stomachi sit
Et fastidit tibi nō sunt fleubothomandi

Hic autor ponit. xii. que īpediunt fleubothomiaz
Primum est frigiditas complexionis Cū enim secun
dum Galenū in megategni fleubothomia infrigidat
tūc augmētaret frigiditatē. Cā autē quare fleubotho
mia infrigidat est qz s̄m Isaac in urinis sanguis est
fundamentum caloris naturalis. i. illud in quo calor
naturalis seruat⁹ ⁊ quia fleubothomia sanguineꝝ eua
cua ideo ⁊ calorē naturalē ⁊ tūc p̄sequēs īfrigidat
Secundū ē regio frigida uehementer sub qua debz
prehendi tempus multum frigidum quod etiam p̄
hibet fleubothomiam quia in regione ⁊ tpe multum
frigidis sanguis in p̄funditate corporis includit⁹ ⁊ ille
qui circa extremitates existit a frigiditate odenfat⁹ ⁊ ī
eptus fit ad hoc qz s̄nat. Tercū ē intensus dolor sub
quo etiam potest comprehendi nimia corporis īflā/
matio quia si in istis accidentibus fieret fleubotho/
mia sequerēt motus agitatiꝝ qui ē contrariꝝ nature cū
sit difformis ⁊ maior inflammatio que etiā est natu/
ram magis debilitās. Et cā motus agitatiui in dolo
re intensō ē qz fit tractꝝ ad diuersas ptes. Per fleubo
thomiā et fit tractio ad locū fleubothomatiū ⁊ ex do
lore forti fieret tractio ad locū doloris. Cā uero ma/
ris īflāmatiois ē quia ex flōmia omouent humores

quare magis inflāmant ex motu. Et istud uez ē quā
 do fleubothomia fit parua ⁊ artificialis. Si tamē fi/
 at usq; ad sincopim pdest in pdictis casib; quia ista
 cū uincit attractionē doloris nō facit motū agitati/
 uum. Et similiter tollit inflammationē cū nō sint hūo
 res ibi qui omoueant ⁊ calefiant ⁊ maiorē inflāmati
 onem inducunt. Et istud uoluit Galien; in omēto illi
 us amphorismi prime particule āphorismoꝝ que ege
 runt cum dixit q non ē melior medicina in apostēa/
 te uehementis inflāmationis ⁊ similiter in febribus ⁊
 dolore forti q̄ fleubothomia. Quartum est balneum
 ⁊ maxie resolutiuū tale enim p̄hibet fleubothomiaz
 quia tale etiā ē euacuatiuum iam natura nō facile tol
 lerat euacuationem super euacuationem. Quintum ē
 coitus immediate precedens. Post talem enim nō sta
 tum debet fieri incisio uene quia ex hoc maxima del
 bilitatio nature sequerē cum per coitum prius natu/
 ra debilitata sit. Sextum est etas maior uel minor q̄
 requirit ad fleubothomiam sicut etas infantie ⁊ etas
 senū prout declaratum est prius. Et ista impedimen
 ta tangit Auicenna loco preallegato dicēs. Tibi quo
 q; cauere debesa minutione in complexione uehemen
 tis frigiditatis ⁊ in regionibus fortis frigiditatis et
 in hora fortis doloris ⁊ post balneum resolutiuum
 ⁊ post coitum ⁊ in etate que est minor duodecim an/
 nis ⁊ in etate senū quantomagis poteris nisi in fi/
 gura confusus fueris ⁊ in soliditate musculorum ⁊ ve
 narum amplitudine ⁊ earum repletionē ⁊ coloris ru/
 bedine. ¶ Et ulterius subdit. hos nanc; ex adoles/
 centibus ⁊ senibus fleubothomare audebis

Adolescentes tamen s̄m ordinē ad fleubothomandū
paulatim prouehere debes cum pauca minutione
Septimum ē morbus prolixus quia tūc ex tali fleubo
thomia natura dupliciter debilitatur puta a morbo
prolixo ⁊ a minutione. Et istud est uez s̄m Auicennā
loco preallegato nisi sanguinis affuerit corruptio qz
si sic fleubothomia p̄t ouenire. Octauū ē nimia reple
tio potus. Nonū est nimia repletio cibi sub qua ēc cō
prehendit indigestio cibi. Et cā horū ē quia s̄m Au
icennā in primo attrabentia sunt tria scz uacūū calidū
⁊ tota species. Si ergo uenit per fleubothomiaz a san
guine euacuantur cibum indigestum uel superfluum si
ue potum superfluum a stomacho uel epate attrabe
rent qui indigestus ueniens ad membra non corrige
ret quia tertia digestio non corrigit peccatum secun
de sicut nec secunda prime si peccatum sit magnū p̄p
ter quod in membra non conuerteretur sed ibi reman
ens possit esse causa egritudinis. Decimū ē fragili
tas. i. debilitas uirtutis. fleubothomia enī est fortis
euacuatio s̄m Galienum secunda amphorismoꝝ i cō
mento illius āphorismi In quo morbo. s̄z uirtus debi
lis non potest pati motū fortem. Undecimū ē subtil
sensatio orificii stomachi quod p̄cordiū d̄r quia ex
fleubothomia i tali facile sequit̄ sincopis Et sub isto
etiam comprehendit̄ debilitas stomachi ⁊ facit flux
us colere ad orificium eius inducens ad vomitum fa
cilem colere. Unde in habentibus predicta acciden
tia non conuenit fleubothomia. Per fleubothomiam
enim humores commoti ad os stomachi inducerent̄
tanq̄ ad locum consuetum ⁊ quia membrum ē debile

et impotens illi fluxui resistere ideo illis multa mala
 per fleubothomiam accidunt. Et hec est una causa quare
 quicquid aliqui in fleubothomia sincopizant scilicet quia co-
 lera ad stomachum fluit que mordicando stomachum ex
 compassione cordis et stomachi sincopi inducit. Duo/
 decimum est fastidium si enim in fastidio fieret fleubotho-
 mia cum vene euacuarentur traheret ad se materiam ma-
 lam facientem fastidium. Et plurima istorum sex ultimo-
 rum accidentium tangit Avicenna. Et circa istud est sci-
 dum quod preter predicta accidentia sunt adhuc aliqua
 alia etiam impediencia fleubothomiam quorum primum
 est alia euacuatio ut quando est fluxus menstruorum
 aut emorroydaz tunc enim non debet fieri fleubotho-
 mia et hoc ad euacuationem licet ad diuertendum flu-
 xum seu materiam possit fieri. Secundum est corporis
 sue compositionis raritas quia a corporibus raris
 multum dissoluitur et ideo sufficit ista exsolutio nec eu-
 uacuatione indigent ut uult Galienus nono megategni.
 Tertium est humorum cruditas et uiscositas. tunc enim
 est cauenda fleubothomia quia augmentaret cruditi-
 tas humorum et propter hoc in morbis longis non est
 facienda fleubothomia quia cruditas humorum aug-
 mentaret et uirtus debilitaret et morbus prolongaret
 et ideo timendum est de casu uirtutis. Et propter hoc
 uult Auicenna quod in morbis chronicis facienda est scar-
 nacia ante fleubothomiam et non est fleubothomia an-
 te facienda licet utraq; indigeant patientes. Sed crudi-
 tas humorum potest accidere duabus de causis. una causa est pro-
 pter abundantiam humorum calorem naturalem suffocantem qui
 debilitat et suffocat humores crudos generat et tunc bene

operit fleubothomia Vñ fm Alexandrum secūdo li
bro suo. ca. de ydropisi fleubothomia in principio
ypoꝝ arce operit cū provenit ex multitudine sangui/
nis menstrualis cū p̄hibeant fluere menstrua p̄pter
causam aliquā. aut ex multitudine sanguis emorroy
dalis quia sicut ignis parvus sub multa lignoꝝ con
gerie suffocat similiter est de calore innato suffocato
sub humoꝝ multitudine. Secunda cā cruditatis hūo
rū est calor innati debilitas ut in illis qui sunt debi
lis oplexionis ⁊ qui habuerūt longā egritudinē ⁊ in
senibus ⁊ tunc non competit fleubothomia qꝫ p̄ hoc
augeret cruditas qꝫ sanguis in quo calor oseruat ex/
traheret ⁊ ita corpꝫ ifrigidaret ⁊ hūores magis icru
darent. debet ergo sanguis dimitti ut hūoꝝ crudita
tē digerat. Quartū est aeris indebita dispositio ⁊ in
nimia caliditas aut nimia frigiditas quia p̄ caliditatē
multā fortis fit resolutio ⁊ per frigiditatē multaz in
ep̄tificatio humorum ad fluxum

Quid debes facere qñ vis fleubothomari

Vel qñ minuis fueris uel quādo minuit?

Unctio siue potus lauachrū l' fascia moroꝝ

Debēt non fragili tibi singula mēte teneri

In hoc passū autor ponit quinqꝫ que debent fieri
circa fleubothomiā aliqua quidem ante fleubotho/
miā aliqꝫ in fleubothomia ⁊ aliqꝫ pꝫ fleubothomiam
Primū ē unctio q̄ aliqñ fit ī fleubothomia sicut vnc
tio fleubothomi ut dolor leniat aliqñ vō pꝫ flōmiā
ut osolidatio vulneris retardet ad hoc ut pꝫ flōmiā

hūiores relictī ī uenis aliquā possint h̄re respiratiōe
 ⁊ fumi aliqui mali exalē. Secundū ē por⁹ ⁊ maxie vi
 ni qui ualet in flōmia si sincopis accidat ⁊ etiam ua
 let post flōmiā pro regeneratione nouoz spiricuum
 ⁊ noui sanguinis ⁊ isto modo iaz faciunt communes
 Tercū est lauacrū .i. balneum qđ ualet per duos uel
 tres dies ante ⁊ per duos uel tres p⁹ flōmiā ⁊ non eo
 dem die. Ante quidem si quis timeat qđ habeat ī se hu
 mores grossos quia balneū humores dissoluit ⁊ cō/
 mouet eos ⁊ ppter hanc cām etiā op̄erit añ acceptio
 sirupi acetosi ⁊ motus ut humores dissoluant ⁊ sub
 tiliēnt. Et ergo quando d̄z fieri fleuobothomia debet
 fricari brachium ut humores existentes in uenis pro
 pinquis brachio subtilientur ⁊ preparent ad exeundū
 facilius. Post flōmiā uero ualet ut reliquie humorū
 ⁊ uaporum derelictē resoluant. In die uero flōmie nō
 conuenit quia per balneum cutis lenis fit que lenifica
 ta percussione factam in flōmia fugit ⁊ hoc ē peri
 culum. Quartum est fascia .i. ligatura cum panna line
 is que ualet post flōmiā immediate ad retinendum
 fluxum ⁊ ante flōmiā ad trahendum humores ad
 locum ubi querit flōmia ut ex eo etiam uene ingros
 sentur ⁊ melius uideantur. Quintum est motus siue ā
 bulatio moderata que potest fieri ante ut hūiores dis
 soluant ⁊ subtilientur ⁊ post ad resoluendum reliqui
 as humorum ex fleuobothomia derelictas. Circa pre
 dicta sciendum qđ communes si faciunt fleuobothoma
 ri iuui sed quibusdam doctoribus melius uidet ⁊ o
 uenientis qđ añ flōmiā primo unum ouī sorbeat mol
 le cum uno haustu uini circa nonam uel decimam.

horā añ prandū ⁊ statī postea se fleubothomari fal-
tiāt. Et hui⁹ cā ē quia stōacho uacuo natura fortius
sanguinem retinet ne deficiat in nutrimento. s; cū cib⁹
qui de se multum nutritiuus ē sit in stōacho cuiusmo-
di sunt oua sorbilia ⁊ vinū tūc natura melius sangui-
nem exire permittit.

Exhilarat tristes iratos placat amātes .
He sint amentes fleubothomia facit.

In hoc passu autor ponit tres effect⁹ fleubotho-
mie. Prim⁹ ē q̄ fleubothomia exhilarat. i. letificat tri-
stē hoīem. Secūdu⁹ ē q̄ flōmia placat iratos. ⁊ cā utri-
usq; ē q̄ i sanguie qm̄ multa omiscet melācolia sic tri-
sticia ⁊ qm̄ mlta colera sic ira cū melācolia sic cā tristi-
cie ⁊ colera ire. iā uterq; istoꝝ duoꝝ hūoꝝ educit edu-
ctiōe sanguis quia ei omiscet. Terci⁹ ē q̄ p̄hibet al-
mātes ne insaniāt quia facit hūiores fluere ad partes
exteriores ⁊ a capite diuertit. Pro maiori declaratio-
ne sciendū ē q̄ quicq; sunt cause p̄pter q̄s d; fieri fleu-
bothomia. quaz prima est directā ⁊ alie quatuor in-
directe. Prima que q̄ est directā ē ut abundantia san-
guinis euacuetur siue abundet sanguis in qualitate siue
quantitate siue utroq; modo. Nam s̄m Auicennā lo-
co preallegato duo genera hominum sunt fleubotho-
manda. quorum vnum ē ille modus hoīm qui iā pa-
raci sunt incidere in egritudines ut qui hñt abundantiā
sanguis i q̄ritate ⁊ reliquū gen⁹ ē gen⁹ illoꝝ hoīm q̄
iā egritudinē inciderunt p̄pter hūoꝝ siue sanguinis
maliciā. s; differe flōmia ista ⁊ illa qz p̄pter sāguis

abundantiam dicitur fieri multa fleubothomia sed si in qua-
 litate peccet siue sit maliciosus tunc operit fleubotho-
 mia pauca. Vnde secundum Galienum nono megaragni si san-
 guis sit malus in corpore dicitur euacuari paulatine. **N**ec
 ideo peccant multum illi qui quando uident sanguinem bonum
 fleubothomant se quousque uideant sanguinem bonum
 exire cum forte prius totus sanguis exiret quam bonus exi-
 ret sed debet fieri pauca euacuatio et tunc secundum Galienum
 in casu isto priusquam fiat fleubothomia debet die-
 ta bonum sanguinem generans exhiberi ut loco mali
 sanguinis bonus sanguis generetur et postea debet fieri
 post modicum tempus fleubothomia pauca et sic de-
 incepa. Ista fleubothomia est directa quia fit per se
 ad euacuationem illius quod per se dicitur per fleubothomiam
 euacuari sed ad euacuationem plenitudinis humorum
 siue sanguinis principaliter. tamen secundum quod cum eo sunt
 alii humores. Prima causa indirecta est magnitudo
 morbi et magnitudo apostematis uehementis inflam-
 mationis quia secundum Galienum in omnino illius aphorismi
 que egerunt etc. Non est melior medicina in apostemate
 uehementis inflammationis et in febribus et dolore for-
 ti quam fleubothomia ut etiam dictum est ibi. Frigida
 natura. Secunda causa indirecta est ut attrahatur ma-
 teria ad partem illam per quam debet euocuari materia
 unde in retentione menstruorum et emorroydaz de-
 bet aperiri sophena secundum Galienum et Auicennam ut
 trahatur materia sanguinis ad inferius. Tercia causa indirecta
 est ut humores trahantur ad locum contrarium illi loco ad quem
 fluunt humores et hoc ad diuertendum materiam a loco ad
 quem fluunt humores unde in nimio fluxu mestruez dicitur

fieri flōmia de basilica ne trahat materia ad locum
cōtrariū loco ad quē declinat ⁊ diuertat a suo fluxu
Et propter hoc in pleuresi sinistre partis debet fieri
fleuobothomia in pte dextra ut diuertat materia ⁊ at
trahat ad locū cōtrariū loco ad quē declinat ⁊ simili
ter si sic in parte dextra dī fieri fleuobothomia in par
te sinistra. Quarta cā indirecta est ut per fleuobotho
miam vna portio materie euacuet ⁊ natura potētior
sit supra residuū ⁊ sic opetit fleuobothomia qm̄ replet
tio ē in corpe ne fiat apostema qz natura est debilis
respectu regiminis illoz hūoz ideo vna portio illiꝝ
materie ē euacuāda ne ppter impotentiā nature in re
gendo illam materiā illa materia fluat ad aliquē lo
cū debilē in quo aggregetur ⁊ apostema generet .

Fac plagā largā mediocriter ut cito fumꝝ
Exeat vberius liberiusq; cruor.

In hoc passu autor ponit vnum documentꝝ de
quantitate scissure in fleuobothomia. ⁊ dicit qz scissu
ra dī eē larga mediocriter ut fumꝝ ⁊ grossꝝ sanguis li
berius exeant quia quando scissura est stricta tūc so
luz subtilis sanguis exit ⁊ grossus remanet. Circa istū
est sciendum qz aliquando in fleuobothomia debet fie
ri vulnus magnum ⁊ aliquando paruum. Debet au
tem fieri vulnus magnum tribus de causis. **P**rimo
quia humores sunt grossi ⁊ grossus sanguis est euac
uandus ut per illud vulnus magnum sanguis faciliꝝ
possit exire ⁊ ergo in melancolicis faciendum est mag
num vulnus. Secundo propter temporis frigiditātē

quod humores ingrossat et ergo in hyeme dicitur fieri uulnus magnum. Tercio propter abundantiam humorum quia tunc melius fit euacuatio per uulnus magnum quam per uulnus. Sed uulnus paruum fit cum est uirtus debilis ut de spiritibus et calore minus euacuetur. Et in tempore calido eadem de causa et quando est sanguis subtilis.

Sanguine subtracto sex horis est uigilandum

Ne somni fumus ledat sensibile corpus

Ne neruum ledas non sit tibi plaga profunda

Sanguine purgato non carpas principium escas

In hoc passu autor tangit tria consideranda circa fluxum et refluxum. Primum est quod fluxus et refluxus non dicitur dormire immediate per fluxum et refluxum nisi ad minus transierint sex hore. Et huius subdit autor causam ne fumus qui scilicet in somno causantur mori ad caput ledant cerebrum. Alie tamen possunt assignari cause quarum prima est ne in somno uertat se patiens supra brachium fluxum et refluxum et per hoc ledat. Secunda est ne humores in somno fluant ad membrum lesum in quo est dolor propter ictum fluxum et refluxum et fiat apostema. Unde Galienus secundum aphorismorum super illo aphorismo. In quo morbo uult quod in somno si fiat apostema intra corpus aut membrum sit lesum ad ipsum fluunt humores. Auicenna uero aliam assignat causam scilicet quod per tale somnum posset accidere contractio membrorum. Et istius causa potest esse quia sicut secundum Galienum super illo aphorismo. In quo morbo et somnus est

principio paroxismi nō opetit quia calor naturalis
ad interiora regreditur ⁊ exteriora infrigidantur ⁊ fu-
mi remanēt non consumpti propter quod rigor ang-
mentat⁹ ⁊ paroxisim⁹ etiam prolongat⁹ sic etiam fumi
per commotionem humorū in fleubothomia ad ner-
uos ⁊ ad lacertos eleuant⁹ qui nō cōsumpti remanen-
tes in somno infrigidant⁹ in exterioribus ⁊ ingrossan-
tur ⁊ ideo faciunt neruorum ⁊ lacertorū contractionē
si fiat superdormitio immediate post fleubothomiā
Alia cā pōt eē quia materiā ingrossans ē faciens con-
fractionem sicut in quartana in cuius typo fit contra-
ctio propter frigiditatem ⁊ grossiciem materie s; ner-
ui ⁊ lacerti sunt frigidi ideo ad ipsos veniens iste fu-
mus in somno in quo fit retractio caloris ad interio-
ra infrigidat⁹ ⁊ ingrossatur ⁊ iste fumus infrigidatus
⁊ ingrossatus frigiditatem ⁊ ingrossationem inducit
in membro siue contractionem quia ad membrum cō-
simile properant egritudines consimiles. Et istud ue-
ro postq̄ fumi illi fuerint consumpti. ¶ Secundum
quod dicit est q̄ fleubothomans debet cauere ne fa-
ciat nimis profundam aperturam in minutione ita
q̄ cum fleubothomo ledat neruum vel arteriam uel
ne suppositos. Nam ex lesione nerui sequitur spasm⁹
ex quo ulterius acerbissima mors sequitur uel ad mi-
nus perditio membri puta brachii uel digiti ⁊ cerera.
Et ex lesione arterie sequitur fluxus sanguinis arte-
riales difficillime curabilis. ¶ Tertium autem est q̄
post fleubothomiam cibum sumere. sed debet

expectare quousq; in eo humores fuerint quiesci ne ci/
bus ante eius digestionē ad subueniendū mēbro lesō
tum sanguine simul attrahat.

Omnia de lacte vitabis zite minute
Et vitet potum fleubothoma tꝝ homo
Frigida vitabis qz sunt inimica minutis
Interdictus erit minutis nubilus aer.

Spiritus exultat minutis luce per auras
Omnibꝫ apta quiesē motꝫ ualde nociuꝫ

Hic autor ponit quinq; uitāda ab ipō fleubotho
mato. quoz primū ē qꝫ fleubothomatꝫ dz uitare lac
lacticina. Cuiꝫ cā ē qꝫ ex omotidē humorꝫ p flōmī
am sepe fluūt hūores aliqꝫ ad stomachū. Si ergo lac
sumeret ex omixtīde illoꝫ hūorum lac in stomacho
corrumperet ex quo de se maxie corruptibile ē. Et ēē
lac propter dulcedinem eiꝫ possēt trahi indigestū ad
venas. Et propter omotionē humorum facile corrū
pi. Secundū ē qꝫ fleubothomatꝫ dz cauere a potu ni
mio. quia propter euacuationē venaz talis potꝫ tra
beret facile ad venas indigestꝫ prout prius dictū est
Tercū ē qꝫ fleubothomatus debet uitare omnia fri
gida tam inuis sumpta qꝫ exterius adhibita puta ci
baria multum frigida. aerem frigidum. balneum frigi
dum. tenuitatem vestium. sessionem supra petram. fri
giditatem capitis uel pedum quia cū calor naturalis
per flōmiā debilitatus est corpus facile superfue ifri
gidaret. Quartum est qꝫ fleubothomatꝫ nō debet am
bulare in aere tenebroso nebuloso turbato quia talis

contristat animam ⁊ pigritiam in corporibus inducit
ut prius dictū ē ibi. Aer sic mundus. Jam tristitia cau-
sa est sanguinis melancolici. Sed debet ambulare ī ae-
re claro ⁊ lucido quia in tali aere spūs vitales natura-
les ⁊ animales recreantur ⁊ ad extra mouentur congaudē-
tes simili. Quintum est qd fleuorothomatus debet que-
rere quietem temperatam similiter ⁊ motum excessiuū
uitare. quia motus excessiuus tunc maxime debilitat
⁊ humores commouet. quies uero temperata motum
sedat.

Principio minuas in acutis pperacutis
Etatis medise multū de sanguine tolle

Sed puez atq; senex tollet vterq; parū.

Hic tollet duplū reliquū tēpō tibi simplū
Hic autor dicit quatuor primus est qd fleuorotho-
mia faciēda est in principio egritudinum pperacuta-
rū. i. maxie acutaz que se3 terminantur in die quarto qz
tales sunt breues nec dant inducias ⁊ ideo a princi-
pio medicande sunt. Secundū est qd in etate media-
que ē a tricesimo anno usq; quadragesimūquintū vel
quinquagesimum annum plus de sanguine extrahen-
dum est qd in aliqua alia2 etatū quia in tali etate ma-
xime multiplicat sanguis ⁊ eius subtractio non īpe-
dit augmentum nec diminuit uirtus corporis qz cor-
pus in tali etate non auget neq; diminuit sensibiliter
sed stare uidetur. Tercium est qd senes ⁊ pueri parum
fleuorothomandi sunt quia in pueris sanguis multus
requiritur ppter nutritionem ⁊ augmētationē in eis

Et in senibus uirtus incipit debilitari. Quartū ē q̄ in
 vere dupla quantitas sanguinis abstrahēda ē p̄ fleu
 bothomiam respectu alioꝝ temporum. Cuius rō est.
 quia ver ē tempꝰ maxie multiplicatiū sanguinis s̄m
 omnes autores medicine. Circa primum dictū p̄ ma
 iori declaratione ponēde sunt aliquę regule circa fleu
 bothomiaz. quaz̄ prima est q̄ in principio morbi n̄
 est faciēda flōmia medicus enī ē minister nature s̄m
 Galienum tertia tigni canone illo. Dīm natura opel
 ratrix medicus uero minister. sed s̄m Galienū quarta
 amph orsinorum in commento illius. egritudinibus
 quibuscunq; incipientibus nulla euacuatio in princi
 pio morbi est naturalis sicut ergo natura in princi
 pio morbi non euacuat ita nec medicus. Istud tamē
 in tribus casibus habet instantiam. primo in materie
 furiositate. Vnde Auicenna loco sepe allegato uult q̄
 in principio morbi flōmia nō d̄z fieri q̄ flōmia būo
 res cōmoueret ⁊ subtiliaret ⁊ currere per corpus face
 ret nisi materia sit furiosa. Secundo habet instantiaz
 in materie multitudine. Vnde Galienꝰ super illū am
 phorismum. Inchoantibus morbis uult q̄ oportet
 fieri fleubothomiam aut farnaciā ut natura alleuet
 que s̄z onerata est propter materie multitudinem
 Tercio habet instantiam in morbi magnitudine ⁊ al
 cuitate ut quando est apostema magnū ⁊ dolorosuz
 licet non sit multa materia s̄z antecedens in corpore.
 Vnde dicit Galienus decimotercio megategni. Si al
 postema sit magnum fleubothomet̄ in principio li
 cet non sit materie multitudo ne crepetur aut aperia
 tur apostema ante sui maturacionem. Ergo ut mala

synthomata uicent' minutio est faciēda. Secūda regula est q̄ nō fiat flōmia in die mot9 egritudinis sicut ī crisi nō est faciēda flōmia nec aliqua euacuatio. ne materia a loco ad quē natura mittit ip̄am diuertat. Similiter neq; in paroxismo unde s̄m Galienū p̄ma amphorismo9. In statu neq; flōmia neq; farma/cia fieri debet quia in eo sic coctio morbi que melius sic in quiete q̄ motu. Sed sicut se h3 status ad mor/bum totalem ita paroxismus respectu die9 interpolationis sicut ergo in statu non est euacuandū ita nec in paroxismo. Tercia regula est q̄ flōmia nō est faciēda in principio morbi cum crisis est remota quia s̄m Ysaac in urinis sanguis est fundamentu9 caloris naturalis ipsum sc3 sustinens licet cor sit fundamentum generans ⁊ spiritus fundamentum deportans s3 sanguis est fundamentum caloris naturalis quia ex eo materialiter generat calor naturalis ⁊ ideo aliquis sāguinem euacuando euacuat calorē qui materiā mor/bi habet digerere ⁊ per consequens morbus p̄longatur ⁊ uirtus debilitat' propter qd̄ timendū est ne p̄pter longitudinē morbi ⁊ debilitatē uirtutis natura succumbat. Quarta regula ē q̄ in corpore habente feces in intestinis non debet fieri flōmia. Cui9 cā ē qz tria sunt attrahentia sc3 calidum vacuum ⁊ tota species. quia ergo per fleubothomiā uene euacuant' que a mēbris sibi propinquis attrahunt ⁊ ita meserayce a stomacho venter plus constipatur ⁊ materia contenta in uenis plus inficitur ⁊ meserayce attrahunt humiditatem secum ⁊ feces plus desiccantur. debet ergo venter primo leniri ut per suppositoria aut clisteria nisi

per se laxet. Quinta regula est q̄ non debet fieri fleu
 bothomia multa quia ex hoc malū accidit i semo. s.
 multi morbi mali sicut epilentia appoplexia ⁊ para/
 lisis quia propter remotionem sanguinis ⁊ caloris ge
 nerant̄ multe superfluitates fleumatice que sunt cause
 hazz egritudinuz. Sexta regula ē q̄ nō debet fieri fleu
 bothomia in muliere menstruata aut impregnata ⁊ n
 impregnata non d̄ fieri quia per hoc calor digerens
 cibum diminueret ⁊ nutrimentum fetus auferet ⁊ ma
 xime quando fetus est magnus cum tunc indiget am
 pliori nutrimento. Et istud dicit Hippocras quinta ā
 phorismorum. In menstruata uero naturaliter sc̄ se
 cundum reuolutionem mensis non d̄ fieri flōmia qz
 in fluxu nimio menstruorum eēt facienda ad diuertē/
 dum materiam sed quando eueniunt naturaliter ⁊ se
 cundum debitum cursum nature tunc non debet fieri
 flōmia cum materia euacuet̄ sufficienter a natura ⁊ na
 tura non debet diueri ab operatione. Septima regu
 la est q̄ p̄ colericā passionē nō d̄ fieri flōmia cū enī
 flōmia cōmoueat hūores per hoc posset humor cole
 ricus ad stomachū fluere ⁊ ip̄m inflāmare nec debet
 fieri post uomitum ne similiter humores fluāt ad sto
 machū neq̄ post fluxum ventris neq̄ p̄ vigilias ma
 gnas neq̄ post motum fortem ⁊ breuiter nec post ul
 lum calefaciens multum aut multum dissoluens quia
 fleubothomia humores plus cōmoueret ⁊ uirtutem
 magis debilitaret. Deinde uidendum est in quibz ho
 minibus competit fleubothomia. Et pro illo ponen
 de sunt aliquę regule quaz̄ priā ē q̄ flōmia competit
 hōibz delicatis ociosis ⁊ quiescētibz multū carnosis

et cibus multum sanguinē generantibus utentibus. Secunda regula est quod flōmia conuenit illis in quibus est abundantia sanguinis quod cognoscit per urine spissitudinem. abundantia enim sanguinis facit eā spissam sicut colera subtilē. Tercia regula est quod flōmia dicitur fieri in illis in quibus melancholia abundat. vñ cum est melancholia naturalis currecum sanguine per totū corpus quia sanguis in epate ab ea non mundificatur tunc operit flōmia siue minutio postea farmacia vñ de duplex est melancholia naturalis et innaturalis. Naturalis est sex sanguinis que quādo abundat ipsa est currens cum sanguine quare cum sanguine per flōmiam euacuat. Ideo facienda est flōmia ad eius euacuationē cum sanguine. ab eodem enim calore scilicet a calore temperato fiunt sanguis et melancholia que est eius sex et postea facienda est farmacia. Quarta regula est quod in illis in quibus timet humorum ebullitio et conturbatio et calefactio competit flōmia et isti statim quando sentiunt se calefieri debent fleubothomari cum sit timor ebullitionis conturbationis et calefactionis propter humorum abundantiam. Aliquando tamen aliqui decipiuntur per istam regulam quia statim quando sentiunt calefactionem et timent de humorum ebullitione statim fleubothomant se. Et quando istud est ex colere calefactione et incensione per fleubothomiam non cessat calefactio nec ebullitio immo per hoc augmentatur quia fleubothomia humores commouet et per corpus currere facit et ergo non competit flōmia nisi hoc sit ex abundantia humorum quod cognoscitur per sudoris multitudine et maxime in mane.

Aliqui enim sunt qui non sudat nisi quando euacua-
 tione indigent. Quinta regula e qd illis dz fieri flōmia
 qui hnt fortē uirtutē ⁊ qui sunt sanguinee oplexiōis
 non frigide ⁊ sicce. Unde Rasis septimo almanfortis.
 Corpora apta ad flōmiā ⁊ que eā plus pnt pati sunt
 illa que habent uenas amplas ⁊ manifestas ⁊ corpo-
 ra pilosa ⁊ bruna ⁊ ex colore rubeo ⁊ fusco mixtis
 sunt colorata ⁊ iuuenes ⁊ adolescentes ⁊ senes non de-
 crepiti sed pueri ⁊ infirmi nō sunt minuendi nisi mag-
 na urgente necessitate. Et plurime istarum regulaz col-
 ligunt ex Auicēna quarta primi capitulo de fleubo/
 thomia.

Estas ver dextrasantū⁹ hysqsinistras
 Quatuor hec mēbra cephe corpese par ua
 cuāda Hercoz. epaz estas ordo seqns reliqf

Hic ponit autor aliqua concernentia membra eua-
 cuanda fleubothomia. Et dicit primo qd in uere ⁊ es-
 tate dnt euacuari uene dextere ut dextre manus uel dex-
 teri brachii uel pedis. Sed in hyeme ⁊ autumno dnt
 fleubothomari uene sinistre scz sinistre manus uel sinis-
 tri brachii uel pedis. Et istius causa pōt esse quia uer-
 est multiplicatiuum sanguinis ⁊ estas colere ergo i ue-
 re ⁊ estate debent euacuari ille uene in quibus magis a-
 bundat sanguis ⁊ colera sed ille sunt uene dextre quia
 in parte dextra corporis situatum est membrum ge-
 neratiuum sanguinis scz epaz ⁊ receptaculuz colere sci-
 licet cista fellis. sed autumnus est generatiuus melan-
 colie que etiam coaceruatur ⁊ non resoluitur per hye-
 mem ergo in autumno ⁊ hyeme dnt fleubothomari.

ille vene in quibus magis dominatur melancolia quam sunt
vene sinistre cum in sinistra parte corporis contineantur
splen qui est receptaculum melancolie. Secundo dicitur
quod ista quatuor membra scilicet cephe id est caput cor pes
et epar sunt quatuor partes anni sunt euacuanda. cor quod
dem in vere. epar in estate. caput in hyeme. et pedes in
autumno.

Dat salnatella tibi plurima dona minuta
Purgat epar. splenem pectus. precordia voces
Innaturalem tollit de corde dolorem

Hic autor tangit sex iuuamenta. pueniencia ex fleu
bothomia vene que dicitur salnatella et est vena in dor
so manus in loco qui est inter auricularum digitorum et medi
cum. primum est quod ipsa purgat epar. Secundum est quod ipsa
mundificat splenem. Tercium est quod mundificat pectus
Quartum est quod preseruat precordia. id est. orificium stoma
chi a nocumento. Quintum est quod aufert nocumenta vo
cis. Sextum est quod aufert dolorem innaturalē cordis. Et
ratio omnium iuuamentorum est quod predicta vena ab
omnibus istis locis sanguinem euacuat ut postea etiam pa
tebit. Pro maiori declaratione predictorum sciendum est
quod in fleubothomia aliquando aperiantur vene et aliqua
do arterie. In apertione autem arterie est timor. Et hu
ius causa potissima est nimis fluxus sanguinis qui du
plici de causa habet fieri in fleubothomia arterie. una
causa est caliditas uehemens sanguinis arterialis. Cali
dum enim et facile mobile et arteriam dilatans et aperiens et ideo
iuuat multum ad euacuationem sanguinis in flomia ar
terie. Secunda causa est arterie mobilitas et ideo tardius in

ea vulnus curat quia vulnera non sanant nisi quiescant. Prodest tamen ista flōmia tripliciter primo cū est in corpore sanguinis subtilis abundantia. secūdo quando uaporosi. tercio quando calidissimi sanguinis enim subtilis ex quo calor naturalis et spūs fiunt habitat in arteria sed sanguis grossus ex quo mēbra nutriunt in venis. Similiter sanguis uaporosus in arteria continet et sanguis sanguineus in venis Sanguis etiā calidissim⁹ qui a corde efficit et digerit qd̄ est calidissimum membrum etiā continet in arteria. Aliis autē sanguis in uenis. Secundo sciendū qd̄ uenarū apertio est in multis membris. Aliqñ in brachio siue māu magna. Aliqñ in parua. Aliqñ in pede. Aliquādo in naso. Aliqñ in fronte. Aliqñ in labus. Aliqñ sub lingua siue in palato. Aliquādo in angulis oculorum uersus frontem. In manu maiori que est ab ascellis usq; ad cubitos sunt quinque uene apiriende s̄m Rasum septio almanfortis et Auicennā loco preallegato. Una uocat cephalica que est uena capitis. Secunda basilica que est uena epatica. Tercia mediana siue cordiaca siue nigra s̄m qd̄ uocat ab Auicenna siue matrix sicut uocatur a Ras. Quarta assellaris. Equinta funis brachii. In manu minori est sceles siue salnatella et ita in brachio secundum qd̄ continet maiorem manum et minore sunt apiriende sex uene. Cephalica a partibus que sunt supra collum euacuat et ideo passionibus capitis ualeat et in emigrania mania et in aliis calidis passionibus siue ex materia calida Vñ et ista incipit siue orit̄ ab humero et tēdit vsq; p̄tē siluestre brachii. basilica euacuat

immediate a partibus sub collo ut a pectore ⁊ epate
Vnde in passionibus pectoris epatis ⁊ similibus va
let. vnde ualet in pleuresi. Et incipit ista ab affellari ⁊
tendit ad partem domesticam brachii ad curuaturaz
brachii. Mediana uero est media inter duas predi
tas in situ ⁊ in compositione quia ex eis componitur
Est enim ramus utriusq. Et est etiam media in euac
uatione quia undiq. euacuat ⁊ ab inferioribus par
tibus sub collo ⁊ a collo ⁊ supra collum Vnde ē uni
uersalis tori corpori in euacuando. Non uniuersalis
sicut dicunt quidam quia a corde orit sed quia ramus
est cephalice ⁊ basilice. Et ergo cum uolumus fleuor
thomare de cephalica ⁊ non apparet debemus acce
re magis medianam q̄ basilicam ⁊ similiter cum uolu
mus fleuor thomare basilicam ⁊ non apparet magis
debemus fleuor thomare medianam q̄ cephalicam.
quia magis conuenit cum utraq. q̄ una cum alia cuz
sic ramus istarum ⁊ iste extrema. Seiles siue salnatella
est uena que est inter auricularem ⁊ medicum tendens
plus uersus medicum digitum ⁊ oritur a basilica ⁊ is
ta aperitur in dextra manu in opilatione epatis ⁊ in
sinistra manu in opilatione splenis. Et quare hoc sic
nescitur ratione sicut dicit Auicenna sed experientia.
Hanc enim inuenit Galenus per somnium ut ipsi di
cit quia habebat quendam in cura habentem opiati
onem epatis ⁊ splenis ⁊ somniabat se fleuor thoma
re patiente de illa uena ⁊ sic fecit ⁊ curatus ē. De ista
fleuor thomia ponendo manum in aqua calida
quia subtilis est ideo ut ingrosset ⁊ dilatecur ⁊ ne ut

nus claudatur citius debito ⁊ ut sanguis grossus sub/
 tulietur **A**stellaris est illa que posita est sub basilica et
 illa apparet in ligatura brachii ⁊ de ista idem est iudi-
 cium cum basilica **F**unis brachii est illa que est supra
 cephalicam siue os ultimum siue altius brachii uersus
 partem siluestrem. **E**t est idem iudicium de ista ⁊ de
 cephalica. Licet ergo secundum Auicennam ⁊ Galie-
 num in apertione uene fit euacuatio uniuersalis a to-
 to corpore non tamen ab omnibus uenis equaliter.
 ut uisum est. **L**icet etiam uene a toto corpore eua-
 tuent non tamen in eis est timor equalis immo cepha-
 lica secundum Rasim septimo almansoris est securi-
 or. **E**t basilica est magis timenda ⁊ cardiaca etiam
 multum est timenda licet minus quam basilica. **C**epha-
 lica est securior quia neque iuxta eam est neruus neque
 arteria neque supra eam. **S**ed sub cardiaca est neri-
 uus ⁊ altius supra eam est neruus subtilis ideo timē-
 dum est ne insidatur neruus. **B**asilica est periculo-
 sa ualde quia est sub ea arteria ⁊ iuxta eam est neruus
 ⁊ musculus ideo est timenda ualde. **S**elles siue sal-
 natella non est periculosa sed tamen subtilis est ⁊ ideo
 ut aperiatur melius est quod ponatur in aqua calida.
In pede sunt tres uene scilicet sciatica sophera et
 uena poplicis. **E**t hee aperiuntur cum uolumus
 trahere sanguinem ad partes inferiores ut in prouo-
 catione menstruorum ⁊ illa que est in poplice secun-
 dum Auicennam magis ualet quam sophera aut sciati-
 ca quia propinquior est matrici ⁊ ideo melius potest
 ab ea trahere. **S**ophera uero a uirga testiculis ⁊

a matrice sanguinē attrahit Sed sciatica ab anchis re-
nibus ⁊ membris que sunt situata uersus partez silue-
strem melius trahit. Sophena uero a matrice ⁊ a mē-
bris positis uersus partem domesticaꝝ licet sint rami
unius uene. In medio frontis est uena una que aperiē-
da est in antiquatis passionibus faciet ut ī morphea
⁊ impetigine scabie ⁊ in passionibus oculorum prius
tamen debet fieri minutio de cephalica. Et similiter ē
una uena in naso. Et in utriusqꝝ apertione debet col-
lum ligari ⁊ postea aperiri una ante altam per ligati-
onem enim colli melius manifestant. In labiis etiam
sunt uene que aperiuntꝝ propter apostemata existētia
in ore aut gingiuis cephalica tamen prius minuta. In
palato sunt quatuor uene que si aperiuntur ualēt flu-
xui reumatis ad dentes in eis facientis dolorem. Et
iste uene sunt manifeste ⁊ debent aperiiri materia di-
gesta. ¶ Item quedam sunt uene in angulis oculorū
uersus frontem ⁊ aperiuntur in passionibus oculorū
cephalica prius minuta. ¶ Item quedam sunt uene
sub lingua que aperiuntur in squinancia cephalica p-
rius minuta. ¶ Item uene que sunt in temporibus infei-
duntur propter emigraneam ⁊ propter dolorem ma-
gnum capitis ⁊ egritudinem capitis diuturnam. Et
iste sunt quas uocat Ppocras ⁊ Auicenna iuueniles.
quarum insecisio reddit hominem impotentem genera-
re. ¶ Item in collo etiam sunt uene que uocantur gui-
des que minuende sunt in principio lepre ⁊ maxime
tamen anbelicus angustatur. Vnde ⁊ in squinancia
impediente anbelicum minuuntur.

Si dolor ē capitis ex potu līmp̄ha bibat
Ex potu nīmīo nā febris acuta creatur
Si uertex capitis uel frōsestu tribulentur
Tīmpora frōsq; sīl' moderate sepe fricent
Mozella cocta necnon calīdaq; lauentur

In hoc passu autor duo notat. Primum est qd si
 dolor capitis accidat ex potu nimio ⁊ maxime uini ⁊
 alicui⁹ alteri⁹ pot⁹ quo contingit homines iebriari tūc
 superbibi dī aqua frigida que sui frigiditate atq; in
 grossatione impedit ne fumi ex tali potu eleuati cere/
 brū ledāt uel ad ip̄m eleuent. Secundū ē qd si summi/
 tas capitis uel frons nimio calore uexet tunc debent
 tīmpora ⁊ frons moderate fricari ⁊ postea debent ex
 aqua decoctionis morelle calīda lauari quia morella
 que a cōib⁹ medicis solatrū dicitur habet infrigidare
 quia frigida est.

Temporis estīuī ieiunia corpora siccant
Quolibet imēse ⁊fert uōit⁹ quoq; purgat
Hūores nocuos stōachi lauat ābit⁹ oīs
Eter autūnus hyems estas dñat in anno
Tēpore uernalī calīdus sit aez humidusq;
Et nullum tēpus meli⁹ fit fleubothomie
Elus tunc hōī ueneriscōfert moderatus
Corporis ⁊ mot⁹. uētrīsq; solutio sudor

Balnea. purgant tūc corpora cū medicinis
Estas more calet siccatur noscat in illa
Tūc quoq; precipue colerā rubeam dñari
Hūida frigida fercula dēt / sit uenq; extra
Balnea nō psunt. sint raze fleubothomie
Utilis est requies sit cū moderamie potq.

In hoc passu autor plura notat. Primus est qd
iuuare multum exsiccatur corpora in estate quia ex quo
estas de natura sua est calida et sicca ipsa resoluit hu-
miditates corporis que etiam resoluuntur per sudo-
res in estate multiplicatos et sic superueniente ieiunio
corpora plus exsiccantur quia absente humido cibali
calor nostri corporis agit in humiditates proprias
ipsas exsiccando. Et ergo bene dixit Ppocras sep-
tima particula amporismorum. Corporibus humi-
das carnes habentibus famē adhibere ouenit. fames
enim corpora exsiccatur. Secundū est qd uomitus offert
quolibet mense quia per uomitum euacuāt humores
nocui contenti in toto ābitu stōachi. Et istud etiam
uoluit Aui. quarta primi. ca. decimotercio de iuuamē-
tis que affert uomitus cum dixit qd Ppocras pcepit
uomitum fieri bis in unoquoq; mense scilicet duobus
diebus continuis ut secundo die expellatur illud qd
primo die non potuit expelli. Et per hoc secundum
Ppocratem conseruatur sanitas cum talis uomitus
mundificat stomachum euacuando fleuma et coleram
Stomachus enim non habet aliquid qd mūdet ipm
sicut intestina habent colerā rubeā ipsa mundificantē.

Et postea Auicenna loco preallegato ponit plura alia inuamenta vomitus bene facti quorum primum est qd confert grauitati capitis ⁊ hoc uerum est quando illa grauitas accidit ex materia humoralis uaporoſa perueniente a ſtomacho ⁊ membris inferioribus ad caput. Si enim grauitas capitis fieret a nocumēto, proprio ipſius cerebri tūc uomit⁹ magis noceret q̄ offerret. Secundū ē qd clarificat uisum ⁊ hoc quādo obſcuratio uis⁹ puenit ex materia uaporalis pueniēte a ſtōa/cho ad ipſos oculos alias at nō. Tercū ē qd affert ſaſtidium. i. nauſeā ⁊ abhominatiōem remouēdo ⁊ euacuādo humore a ſtomacho qui eſt cā ſaſtidii. Quar- tū ē qd offert ei ad cui⁹ ſtōachū descendit colera corrū- pta ei⁹ cibū. Quintū ē qd remouet abhominatiōem q̄ fit ppter vinctuſitatē. Sextū ē qd remouet caſum deſideriū ⁊ illud quod facit deſiderare acutum ponti- cum aut acetuſum quia uomitus remouet cauſam o- nium iſtarum diſpoſitionū iam remota cauſa remo- uetur effectus. Septimum eſt qd confert laxitati. i. cal- checie que p̄cedit ydropiſi⁹ euacuādo materia⁹ tal- laxitatis ⁊ mundādo ſtomachū. Octauū eſt qd offert ulceribus in renibus ⁊ ueſica diuertēdo materia⁹ cur- rentes ad illa loca ad partem oppoſitam. Nonum ē qd etiam offert lepre marie quādo fit cū uomitu forti ſicut eleboro quia talis uomit⁹ euacuat materia⁹ que ſunt in locis remotis ⁊ difficiliſ eradicatiōis ex q̄b⁹ fit lepra. Etia uomit⁹ corrigit digeſtiōnē primā ex q̄ alie digeſtiōnes meli⁹ fiūt vñ lepra peccat in corrup- tiōne digeſtiue. Decimū eſt qd confert malicie coloris in cute ex aliquo humore diuertēdo ipſum a cute.

Mi qd ^{uicenna}
^{uicenna}
 primum ⁊ vñ
 ſc̄ qd nō eſt fac
 tū ſed p̄ſentis
 uomit⁹ m̄
 144

Undecimum est q̄ ofert epilentie stomatice euacuan-
do hūorem contentum in stōacho ex cui9 effumatio-
ne causat̄ epilentia. **D**uodecimū est q̄ ofert ycterice
maxime illi q̄ ē ex opilatiōe nā propter motū fortem
in uomitu materia opilās omouet̄ ⁊ remouet̄ a loco
in quo faciebat opilatiōe. Similiter euacuat̄ mate-
ria fleumatica per uomitū q̄ cōiter ē cā istis opilati-
onis. Decimūterciū ē q̄ ofert asmāti euacuādo mate-
riā antecedentē ex stomacho que fouebat materiā as-
matis. Et ēc calefaciendo membra spūalia ⁊ pulmo-
nem ex quoz calefactione sequit̄ ofumptio superflu-
itatum facientium asma. Decimūquartum est q̄ ofert
tremori ⁊ paralisi euacuando materiam istarum pas-
sionum. **D**ecimūquintum est q̄ confert habentibus
ulcera nigra magna super partes extremas diuertent̄
do humores a partibus extremis. Et licet vomit9 de-
bite administratus ista conferat iuuamenta superflue-
tamen factus multa inducit nocumenta quia debili-
tat stomachum ⁊ resoluit ipsum ⁊ facit eum apū vt
materie fluant ad ipm ⁊ obest pectori ⁊ uisui ⁊ denti-
bus ⁊ antiquis capitis doloribus ⁊c. Prout dicit A-
uicenna quarta primi. capitulo decimoquarto. Terci-
um quod notat hic textus est q̄ quatuor sunt tēpo-
ra anni. scilicet ver. estas. autumnus ⁊ hyems prout
manifestum est. Et inter ista tempora ver est calidū ⁊
humidū ⁊ hoc respectu aliorum tempoz licz in se sic
tēp9 t̄pamento attinēs ut uult Galien9 in de comple-
xiombus. Et ex isto sequit̄ q̄ istud tēpus magis ap-
tū est fleubothomie quia magis est multiplicatiū
humorum q̄ alia tempora Et ergo etiam isto tēpore

pōt ouenire moderat⁹ usus coitus ⁊ motus tempera-
 tus ⁊ uentris solutio siue fluxus ⁊ sudor temperatus
 ⁊ similiter balnea temperata ad diminuendum repleti-
 onem. Et ergo etiam istud temp⁹ apertū est ad purga-
 tionē corporis cum medicina. Quartum est qd estas
 calefacit ⁊ exsiccāt ⁊ ergo in ipa etiā multiplicat⁹ cole-
 ra rubea que calida est ⁊ secca. Et propter hoc etiā in
 estate fercula debent esse frigida ⁊ humida ad remo-
 uendum dispanciam caliditatis ⁊ siccitatis ex oplexi-
 one estatis inductā. Et dicitur fieri abstinentia coitus cum
 talis etiam exsiccet. Et abstinentia a multis balneis si-
 mili de cā. Et rara fleuorhomia eadem de cā uisi ne-
 cessitas hominem opellat. Et debet fieri quies ⁊ pau-
 cus motus quia quies humectat ⁊ multus motus ni-
 mium exsiccāt. Et debet homo predicto tempore uti
 potu cum moderamine ⁊ maxime frigido quia ex su-
 perflua sumptione potus frigidi propter apertionez
 porrorum aliquādo sequit⁹ subita ifrigidatio corpo-
 ris uel paralis̄is siue laxitas membrorū uel mors sub-
 ita. ⁊ qua nos defendat qui eternaliter uiuit ⁊ regnat

Hoc op⁹ optat quod flos medicīe uocat⁹

Incipit liber de conseruatione corporis seu de regi-
mine sanitatis compositus per magistrum Arnoldum
de villa noua.

Prima pars uel consideratio sanitatis conseruande pertinet aeris electioni. nã inter ea que necessario approximãt humão corpori. nihil est quod imutet fortis ipm q̄ aer cum per os ⁊ nares ad cor ⁊ arterias inspirando uenit cum qualitatibus suis. ⁊ per omnes arterias immiscet spiritibus corporis per quos omnes actiões uite corporalis perficiunt. Ideo regalis prudentia ad proprie sanitatis conseruationem studere d̄. ppter salutem regni nunq̄ negligat quantum facultas ocedit eligere aerem tam in partibus regni q̄ in mansiõnibus locorum ad que inhabitando declinat.

De electione aeris.

Nam cum in parte regni elegerit diuitis habitare iuxta differentias partium anni in qua salubrior ⁊ purior uiget aer dupliciter p̄uidet utilitati cõi. Primo quidem in conseruatione. p̄prie salutis a qua deriuat̄ salus totius multitudinis cui p̄est. Secundo uero quoniã p̄uidet multitudini quo ad eius presentiam non solũ autẽ corpori est accommodus aer purus sed etiam menti. Nam oĩa mētis opera siue in apprehēdendo siue in iudicando claris ōp̄fectius exercent̄ in aere puriori. Ex qua consideratiõne non modice regis prudentia sublimatur. cuz p̄ hoc publice utilitati p̄uideat valde in procuratiõ

claritatem cognitionis et industrie naturalis non solum
 mente propria sed totius consilii unde manat guber
 nationis influentia toti regno ad quod bonum pro
 creandum quantum ei possibile fuerit ipse rex obligat
 ex proprio maiestatis officio. cum non tamen naturalibus
 documentis sed quotidianis constet experimentisque a
 eris impuritas atque grossities ingenium ebeatat appre
 hensionem obtundit iudicium obscurat. cognitiões i
 facuat et obligat affectiones. Ea igitur pars ad habi
 tandum diuicius eligat ubi fuerit in substantia purus
 aer. et in qualitatibus temperatus iuxta differentiam
 temporis. Nam in estate querendus est purus et ex cir
 cūstantiis habitationis declinās ad moderatam fri
 giditatem et contrario in hyeme. ubi autem purus est aer. ibi
 ver et autumnus existunt in qualitatibus temperati. Sed
 quia frequenter contingit quod ubi prius est aer subitis
 uentorum flatibus agitat. Ideo tunc corpus rarum et
 facili ledit alterationibus repentinis cum leuiter ad eius
 interiora penetret uentus. maxime si flauerit ueluti per
 canalem propter quod expedit in locis uentosis uesti
 bus operiri. Sed colericis et sanguineis congruit uesti
 tis ex lino uel serico interclusa bombace. nam talis ue
 stis sanguinem non inflammat nec estuare facit et a ue
 torum ingressu partes protegit circumtectas etc. ¶ In
 mansione uero que precipue deputabitur ad iacendum
 cauebitur ne sit aer conclusus et non habens libera sex
 pirationes sicut in aliquibus domibus testudinosi
 que pauca et parua habent spiracula uel reumaticis.
 sicut in subsolaris quorum solum non est pauimen
 tatam. In talibus enim mansionibus aer est nimis

grossus ⁊ iacentes maxime dormientes in eis multuꝝ
grauat in capite ⁊ in pectore facit enim eos obtusos
pigros ⁊ somnolentos cor constringit anhelitum idu-
rat faciendo respirationem difficilem ⁊ uocem ampu-
tat ⁊ obscurat. Preterea si necessitas urgeret in tali do-
mo iacere subtiliter in hyeme depuret aer cuz igne ma-
xime facto de vitibus ficis aut rore marino uel brus-
co uel similibus lignis non fumantibus sed faciētibꝫ
flammam claram. In estate uero cuucta spiracula te-
neant aperta ut solum irriget ⁊ in ea parte iaceat per
quam liberius gredi potest aer. Et si sterni debuerit
uurentibus plantis caueatur ne sint aquose ut iuncus
grossus sed bona ⁊ mollis herba scz mirto uel salice
aut similibus. ⁊ talis domus poterit in hyeme cū lig-
no aloes aut thure subfumigari aut ligno iuniperi uel
sypressi. Estate uero cum sandalo aut foliis mirti sic-
cis aut uirgis eius uel rosis ficis quibus etiam si col-
pia suppetat solum sternet aut sacelli repleantur ex ei-
is ⁊ collocentur circa puluinar lecti. Cum autem fri-
gora cogent uri beneficio ignis cauedum est, ne nimis
approximetur aut diu sedeat ad ipsum ⁊ maxie sum-
perat spiritu ⁊ eorum impedit digestionem ⁊ ebrietat
uisum ⁊ acuit sanguinem ⁊ causat uertiginem. Sz dor-
so ad ignem conuerso eius beneficium moderate su-
perat. Si uero fuerit coram oculis ⁊ maxime pro-
pe conuenit aliquid propter oculos interponi.

De exercitio corporis

Dist considerationem aeris ideo consideratō
 sequit̄ exercitiū quoniam naturaliter debet re
 fectiōnem precedere propter duo. quorum v
 num est quia calorem excitat naturalem per quem est
 cibi digestio celebranda. Vñ expedit q̄d cibus qui su
 mit̄ eū inueniat excitatū ⁊ non sopitū. aliud ē quia su
 perfluitates corporis resoluit ⁊ preparat expulsioni
 quibus in corpore manentibus natura nequit suas p
 ficere actiones. Etenim calorem naturalem obtundit
 ⁊ meatus impediunt per quos debet alimentum tran
 sire. Vnde natura corporis impedita manet donec su
 perfluitates cibi preteriti fuerint exclusæ perfecte. Quā
 uis autem grosse superfluitates ut intestinales ⁊ vesti
 cales ab aliquibus corporibus egrediantur absq̄ ex
 ercitiū tamen subtiles que per poros cutis habent ex
 pelli ⁊ que plurimum aggregant̄ inter laceros mem
 brorum ⁊ inter cutem ⁊ carnem raro nisi per exercitiū
 educunt̄ a corpore sano. tum quia raro sudat. tuz qz
 rarissimum est q̄d aliquis ita parce uiuat siue cibetur.
 q̄d calor naturalis possit membrorum superfluitates
 propter paucitatem consumere uel q̄d ita sit fortis q̄d
 possit quantascunq̄ superfluitates uastare cognouit
 enim ante cibum exercitari. sed comedentibus parum
 sufficit exercitiū modicum. **H**is autem qui co
 piose reficiuntur magis est necessarium ⁊ e conuerso.
 Nam his qui parum exercitant̄ sufficit modica leuis
 q̄d refectio. His ergo attentis in prandio ⁊ cena pre
 mittat̄ exercitiū moderatū ⁊ uniforme. Moderatū
 quidem est ex quo alacrior quis efficit̄ ⁊ mēbra ēt le
 uiora. nā si doluerit p̄ in fatigata pmāserit. p̄culdubio

fuit immoderatio. et ideo cum fatigatio ichoat cessan-
dum est ab eodem. Uniforme uero dicitur quando infe-
riora et superiora proportionaliter excitantur siue pe-
ditando siue equitando uel aliter exercitium peragat.
Vnde qui peditando exercitatur dicitur aliquando india-
ri ad colligendum manibus aliquid placidum uel o-
perandum. Equitans uero siue ascendendo uel descen-
dendo mouendo equum non solum pedum colunas
sed dorsum moueat et manus et brachia maxime si ue-
nacioni operam dederit. Illa tamen in proposito spe-
cies motus uel exercitium eligi debet per quam semp-
illefa permaneat regalis maturitas et honestas. Quia
propter ludus pile aut lucte cum coetanis nullo mo-
do regi congruit quoniam personam ipsius contem-
nibilem reddit. Istud etiam publice utilitati nimium
derogat.

De balneo.

Dist consideratione exercitii. consideratio bal-
nei sequitur. ideo quia defectum supplet ipse
na in regimine sanitatis illi solum balneantur in quibus
propter omissionem exercitii et copiosam refectione
multitudo superfluitatum aggregatur in lacertis et inter-
cutaneis regionibus aut quibus post multitudinem
sudoris in exercitio uel alia causa lotio corporis est
necessaria. Et ideo balneum stuphe competit primis ad
prouocandum sudorem. Aliis uero balneum aquae ad ablu-
endum. Sed in proposito neutrum balneum locum habet na corpori
tempore sanguinis abundantia si moderate cibetur et exercitetur
nec congruit sudare. nec necessarium est abluere propter sudoris
uestigia. quod si propter eius exercitium sudoris prouocatum

aliquando sequeretur necessitas abluendi. Cauendum est ne corpus mergatur in aqua notabiliter calida. sed sic tepida uelut illa que solis feruoribus estate calefcit. et rose unico feruore bullite proiciantur in balneo. Columne tamen pedum ad conseruationem sanitatis uisus et auditus atque memorie sepe lauentur et fomententur cum aqua tepere caliditatis. et talis lotio fit in sero circa introitum lecti diebus illis in quibus non cenare contingit lotio uero capitis non tardetur ultra. xx. dies nec in ebdomada plus quam semel fiat. nec unquam stomacho repleto. sed ante prandium uel post ipsum et ante cenam si proponatur cenare.

De refectionibus

Post considerationem exercitii sequitur consideratio refectionis duplici ratione. quare prima quam exercitium corporis inanit. et in tanto corpori debet refectio. Secunda uero est quam exercitium inaniendo per uocat appetitum cibi qui nominatur fames que nihil aliud est quam prece nature ad iudicandum necessitate cibationis. de corpore namque sano tunc est certum quod indiget cibo quam manifeste famescit. Et ideo specialiter habentibus temperatum corpus et sanguinem abundantibus pre aliis non expediat sumere cibum donec esuriant natura enim membrorum non amplectitur sed respuit ipsum. Et ideo cibus qui sumitur absque appetitu nature uelut grauis sarcina fertur in stomacho et aliis membris. Preterea magis corrumpitur in eis quam conuertatur in ea. nam respuit ipsum uel conantur tepide in substantiam suam ouertere. Quamobrem patet ex eis quod sanis corporibus in qualibet parte anni. nulla secundum naturam est alia congrua

bora cibationis siue in prandio siue in cena. nisi quā
do natura comedere appetit. Et hoc testat q̄ vulga-
ris obseruantiā tēpestiue tenandi nō habet ī sanis ex-
istentiā rationis. Sed ex leui conceptu manauit impe-
ritorum. ⁊ obseruat̄ ex indiscreta consuetudine popu-
lari. Sumend⁹ est ergo cibus appetente natura nec diu
etiam post esuriam debet sumptio tardari. nisi qz san-
ctē constitutionis ecclesie. uel hōesta occupatio. aut re-
ligiosa deuotio quandoqz suggerunt ipsam esuriē to-
lerare. debet etiam taliter mensurari cibatio ne stoma-
chus tentione grauet̄. Sicut enim nocet cibus sumpt⁹
ante tempus predictum sic etiam nocet si sumat̄ imo-
derate. ad quod uitandum expedit ut duo uicent̄ pri-
mum est imperfecta masticatio per quam magna fit
nature iniuria cum non reddat̄ ei quod ex prima isti-
tutione debet̄. Ad hoc enim dentes a natura sunt ori-
dinati ut p̄fecte ominuat̄ cib⁹ anteq̄ trāsmittat̄ ī lo-
cum digestionis. Cum enī cib⁹ nō est liquidus aut per-
artificium ominus⁹ ualde naturam sui corporis del-
trauat qui suis dentibus p̄fecte nō oterit. nam ap-
titudo oterēdi nec stomacho nec ceteris membris intel-
loribus est concessa. Quapropter necesse est ut ledant̄
eur a cibo imperfecte masticatio dupliciter. primo qz
p̄ inde sumit̄ ex quadam deglutiēdi uoracitate. Sel-
cundo qm̄ degluti⁹ ip̄fecte digerit̄. ⁊ per osequēs
corpus ad multas preparat passiones. ⁊ ideo uora-
ces frequenter egrotant̄ ⁊ nunq̄ ad naturalem pueni-
unt senectutē. Secundū āt qz metu refectiōis imodera-
te d̄ uitari ē uarietas ferculoꝝ ī vna mēsa ⁊ maxie si su-
rit delicata. cit⁹ ei lassat̄ ⁊ deficit appetit⁹ ī sumptiōe

vnius cibi q̄ diuersorum qm̄ blādimenta saporis p
 uocant eū ad plus sumendū q̄ stomacho possit dige
 rere ppter hoc etiā qm̄ difformitas ferculoz̄ ē tanta
 q̄ vnū ē facilis reliquū uero difficilis digestionis ne
 cesse ē ut debita nutritio membroz̄ impediatur qz̄ cuz
 peius digeratur vnū q̄ aliud ⁊ commisceantur adinui
 cem aut cum digesto illabitur idigestū. aut si usq̄ ad p
 fectā digestionem alteris remanserit corrūpetur ueluti
 si carnes pulloz̄ ⁊ uaccine insimul decoquerentur Acci
 dit etiā q̄ qm̄ fercula uaria multa sunt numero duo
 bz̄ modis impeditur pfectio digestionis. p̄rio qz̄ cōel
 dens ad frequentius potandum inducit frequēs autē
 potus digestionē impedit. quē admodū frequēter sup̄flū
 dere aquā olle impedit eius feruorē Secūdo quia inter
 primū ferculū ⁊ ultimū magnū ē interuallū. ppter qd̄
 inchoata digestio primi a cruditate supuenientū im
 peditur que oīa nocumēta uitantur p̄ sumptionē vnius
 ferculi aut duoz̄ ad pl̄ tamē inter ea non cadit nota
 bile interuallū ⁊ q̄ non sint ualde difformia quancū
 ad abilitatem digestionis. Et iō qui paucis uescuntur
 ad extremam ⁊ mundam pueniūt senectutē. Sui uero
 student ad multitudinē ciboꝝ incarcerationā uel ante
 senectutem extingunt. uel eoz̄ senectus itēpestiua e/
 rit ⁊ ualde immunda sicut in habitationibus septem
 trionis frequēter occurrit. ⁊ nō solū hora refectionis
 ⁊ quātitas s̄ etiā q̄litas ciboꝝ dz̄ accēdi sic seꝝ ut illi
 sumant qui corpori congruunt s̄m exigentiam natu
 re ipsius ⁊ temporis. ⁊ qui non congruunt euitentur.
 Vnde qui naturaliter dispositus est ad patiendū flu
 entes emorroydas ⁊ pulsantes euitare debet acuta.

et falsa nimium et dulcia quecumque constipant de quibus
infra dicitur.

De regimine potus.

Nunc autem dicitur de regimine potus in gene-
rali tractare circa quod breuiter natura prebet
sanis corporibus regulam scilicet ut potest quoniam ipsa
requirit hoc est quando uera sitis aliquis patitur. Tunc
autem est uera sitis quando in ore stomachi percipitur estual-
tio quod nunquam in sanis corporibus nisi sumpto ali-
quo contingit. Unde cum talis sitis est manifesta sumen-
dus est potus et sobrie qualis nature corporis et tem-
pori debet. Est enim in proposito cauendum ne sit unum
acutum uel igneum aut grossum et dulce. sed in est aere
album uel roseum. in hyeme subrubrum et in substan-
tia semper clarum atque subtile cuius sapor sit simplex
et amabilis et odor suauis. et ex talibus eligantur sem-
per debiliora que minus tolerare possint aque mixtu-
ram. Corporibus enim temperatis sanguineis et cole-
ricis utilius est uinum debile naturaliter cum modico
aque quam uinosum fractum cum multa aqua. Sic igitur
in proposito patet quod expedit omnino vitare quecum-
que uina que conficiuntur gypso uel calce. uel que confer-
untur in uasis pice linitis et eadem ratione vitandum
est nectar nisi conficeretur secundum formam inferius
scriptam. patet etiam ex predictis quod uinum nouum pro-
fecte clarificatum est in proposito ueteri semper utili-
us. In siti uero mendosa in qua non est uat orificium
stomachi scilicet arefcit uel os aut palatum propter pul-
uerem aut motum aut aeris calorem et siccitatem non
expedit bibere sed sufficit gargariando uinum bene

limphatum aut aquā partes predictas humefacere & emundare uel si magis placeret succosos fructus masticare & abicere. uel modicum succi deglutire propter gutturis ariditatem erit expediens.

De quiete & dormitione.

Post refectionem ordine naturali quiescere conuenit atque dormire. Cibus enim ad hoc recipitur ut digeratur & digestus conuertatur in membrorum substantiā. Digestio uero cibi & maxime in stomacho ubi recipitur cum totalitate sue difformitatis ad membra nequit compleri nisi calor naturalis per quem digestio celebratur quanta possibile est coadunetur circa locum digestionis. Quapropter immoderate non conuenit relictis ambulare sumpto cibo uel uigilare uel laborare. maxime si corpus eorum non abundauerit naturali calore quoniam in motu & labore distrahitur calor ad membra que motu exercent. similiter in uigilantibus dato quod non moueant columnas pedum & manuum nihilominus ad organa sensuum ut auditus & uisus & ad ipsum cerebrum ubi meditationis operatio exercetur calor naturalis distrahi quam sine ipso nulla uite opera possunt in corpore perfici. Sive omnia recte considerantes philosophi dixerunt concorditer quod potior hora maioris refectionis ad obseruandum sanitatem est uespertina. propterea quia nox refectioni succedit. Et qua multa bona proueniunt necessaria digestionis perficienda. Primum est frigiditas aeris etenim in aere frigido fortior est digestio quam in calido quam per frigiditatem aeris coadunatur calor naturalis in cubitu corporis & per calorem ipsius aeris disgregatur usus exteriora

propter quod ut plurimum comedunt amplius i fri-
gidis habitacionibus in byeme. Secundum est tran-
quillitas mentis ⁊ corporis quomā de nocte cessant
meditationes ⁊ occupationes diurne. Tercium est somn⁹
quiet⁹. nā sub silentio noctis nec strepitu ⁊ clamorib⁹
incerrūpit nec occupationib⁹ ipedit⁹ nec luce feriente o-
culos breuiat⁹. Ergo qui moderate reficit⁹ sumpto ci-
bo sedeat ⁊ quiescat tam mēte q̄ corpore. sedēdo au-
diat non amara nec subtilia s̄ placida q̄ fuerit fact⁹
intellectus ut sunt regum ⁊ sanctorum historie ⁊ mul-
tice melodie. Cum autē somn⁹ aduenerit. p̄cip⁹ dormi-
at sed de die maxime in estate dormiat⁹ in loco frigi-
diori ⁊ obscuriori ⁊ maxie trāquillo dū tñ nō sit reu-
matus. Pedes quoq; discalcient⁹ ⁊ cooperiant⁹ nam
dormire calciatis pedibus ⁊ tibi⁹ maxime i estate su-
mos reflectit ⁊ corpus estuare facit ⁊ inquietari pp̄-
ter quod impedit⁹ digestio. visus obscurat⁹ ⁊ mens e-
betat⁹. cooperiendi uero sunt ne nimium infrigident⁹
⁊ similiter caput in somno plusq̄ in uigiliis cooperi-
endum. nam cum calor naturalis in eo coadunet⁹ cir-
ca mediam corporis regionem. extrema remanent mo-
dico calore munita. Et ideo tunc facilius potest a fri-
gore ledi maxime si aer frigidus quasi per canalem ⁊
pulsus a uentis penetrat membra. Cauendū est etiā
ne indirecto capitis fenestra uel spiraculum sic aper-
ta. Sui uero sani sunt corpore debent in primo som-
no super dextrum lat⁹ dormire ut epar qd̄ circa cor-
pus abūdat naturali calore subiaceat stōacho tanq̄
ignis supposit⁹ lebeti. Cū ac fuerit p̄m⁹ somn⁹ explet⁹

nō ē necessāriū his qui temperate reficiunt aplis dor/
 mire. ¶ Sed si qñ plus debito sumeret aut aliquid qđ
 eet graue ad digerendum tñc dormiēs non excitaret a
 primo somno propter perfectionem digestionis sed
 propter stimulum superfluitatis aggregate in mēbris
 sicut vrine in uesica uel fumorum in lacertis uel screa/
 tus in pectore aut similia. quibus expulsis urinan/
 do uel tussiendo uel membra tendendo adhuc expedi
 ens erit ad somnum redire quod perpendet ex pōde
 ro sitate capitis ⁊ grauedine palpebrarum. Et tunc ne
 fumis conclusis epar supercalescat conuenit iacere su/
 per lacus sinistrum nam cibo fere digesto multo mi/
 nor calor sufficit ad perficiendum digestiōē qđ cru/
 do. Supinus autem nuncq̄ debet sanus dormire ne su
 perfluitates que fluunt ad palatum ⁊ nares refluant
 ad cerebrum ⁊ subiungant memoriā. Sed excitatus
 potest expandidari supinus ⁊ parum quietescere ad mē
 brorum equationem ⁊ maxime iuncturanū spinaliuz
 Similiter sanis ⁊ stomachū habentib9 calidum ⁊ tem
 peratum nō expedit supra uenerē dormire ppter cer
 uicis contortionem ⁊ stomachi compressionem. Illis
 quibus propter stomachi frigiditatem necessārium p̄
 cipit ut super mollissima puluina uentrez collocēt
 ⁊ ingement quantum minus poterunt collum torque
 re licet melius esset uentri cervical mollissimum ⁊ cali/
 dum applicare ac brachus amplecti uel cum laca fas
 cia lini superfirmare ut in sōpno adhereat. ¶ Si au
 tem his qui moderate reficiuntur non expedit sump
 to cibo deambulare. Sic immoderate reffectis erit ex
 pediens priusq̄ dormiant deambulare suauiter ⁊

diu quousq; depressum fuerit pondus orificii stoma-
chi. Et cum oīs refect9 debeat in somno tenere caput
7 pectus ceteris partibus altiora. magis tamen hoc
expedit imoderate repletis ne regurgitatione cibi gra-
uet orificiū stomachi. 7 per osequēscaput 7 membra
spūalia. Somno itaq; opleto studendū ē diligenter e-
mundare corpus a superfluitatib9 multiplicatis ī eo
non solū per secessum aut urinādo s; ēt per alias par-
tes ut tussiendo 7 screādo; 7 nares mungendo. caput
pectinando. 7 faciem 7 mentū aqua tepida lauādo.
Coitus etiā qui ad nature commodum ordinat' exer-
ceri debet expleto somno 7 corpore temperato. His
autem quorum iuncture sunt debiles aut quos emor-
royde sepe uexāt siue fluētes fuerit siue surde cauēdū
est diligēter ne famelici coeant. uel immediate post re-
pletionem 7 maxime si stimulis uoluntarius excitaret'
ad hoc studiose natura semper enī spectāda ē ut ipa
spōte requirat 7 ex debitis interuallis ut natura pos-
sit effundere semen absq; pūssolutione corporis 7 cor-
mento uiolentus enī coit9 ē a cunctis hominib9 cū ter-
rore uitand9. qm̄ omnes uires corporis amputat 7 ī
extremam precipitat senectutem.

De ira 7 tristitia.

Supradictis igit' per ordinem obseruatis sci-
re conuenit insuper q; accidentia corp9 effica-
citer mutant seu alterant. 7 in operibus mētis
faciūt manifestā ipressiōē. 7 id que nociua sunt dñe
studiose uitari 7 specialiter ira 7 tristitia quoniā ira

supercalēfacit omnia membra ⁊ propter feruorē cor/
dis omnes actus rationis confundit. Et ideo cauende
sunt eius occasiones nisi quantum ex precepto ratio/
nis aduersus illata concitat. Tristitia uero corpus in
frigidat ⁊ exsiccāt ⁊ propterea maxime exterminatio
nem inducit quia cor constringit ⁊ spiritū obtenebrat
⁊ ingrossat ingenium ebetat apprehensionem impedit
iudicium obscurat ⁊ obtundit memoriam. Et id uita
da sunt eius obiecta nisi quantum ratio persuaserit ad
detestationem uiciorum ⁊ mentis pulchritudinē refor
mandam. Sui uero multis curis ⁊ sollicitudinibus dis
trahunt ⁊ crebro pungunt gaudio sepe uacare debēt
⁊ honestis solacijs ut animus refloreat ⁊ spūs recre/
entur.

De nutrimentis scz cibis ⁊ potibus

Dist generalia conuenit specialiter loqui de nu
trimentis ⁊ remedijs contra lapsū ⁊ intermittitū
Primo de cibis. Secundo de potibus. Sed
quia ciborum quidam sumuntur in alimentum qui
dam uero in sapore ⁊ condimentum. Ideo prius erit
sermo de alimentis. Quaedam enim sumuntur ex terrenis
nascuntur quedam uero ex animalibus. Et licet anima
lia dignitate priora sint plantis tamen quia materia
sunt animalium in eo quod nutriuntur ex eis. ideo terre/
nascuntur priora sunt animalibus per naturam ⁊ ratio
nem nutritionis. Ex terre uero nascuntur assumun/
tur in alimentum quinq; per ordinē. scilicet. Primo grana
panifica ut frumentum ordeum ⁊ siligo milium que/
na panicum ⁊ trisi. Secundo legumina. Tercio fru
ctus. Quarto folia scilicet olerum et herbarum.

Quinto radices ut sunt porri ⁊ cepe ⁊ cetera q̄ sub ter
ra suscipiunt incrementum. Frumentum autē coctuz fre
quentari non debet quoniam lumbricos multiplicat
⁊ opilaciones generat ⁊ disponit ad calculum in reni
bus ⁊ uesica. Et similiter pulres de farina frumēti ⁊ q̄
quid sit de pasta frixa uel elixa. Et idem est iudiciuz
de tritico quod vulgariter dicitur alatera ⁊ amido li
cet sit leuius ceteris temperato tamen corpori non ex
pedit istis uti. Et si forte diebus ieiuniorum interdū
placuerit sumere condiant̄ cum multo lacte amigda
lorum ⁊ prius forte coquantur. Simula uero omni
bus predictis minus est nociua. Et adhuc minus co
latur a furfuribz que si prius cuz multa decoquat̄ aq̄
deinde cum lacte amigdalorum erit in diebus ieiuni
orum paratis atq; colericis cibus leuissimus ⁊ utilis
Utilius tamen erit ferculum ex ordeo factum munda
to prius cocto usq; ad rupturam Deinde loto cum a
qua frigida postmodum pistato ⁊ cocto cum multo
lacte amigdalorum usq; ad mediocrem densitatem.
Talis cibus est ualde conueniens patientibus emor
roydas pulsantes. Et simili modo debet fieri fercu
lum ex auena mundata si magis placuerit licet sit mi
nus utile q̄ predictum ferculum autē ex risi si fiat cū
multo lacte amigdalorum semper est utile corporibz
temperatis ad uitandum tamen constipationē ulci
mo debet sumi. Etiam in omnibus est cauendum ne
uetustate corrupta sint. uel appropinquent corruptio
ni ⁊ ideo farina ⁊ furfur ⁊ simula ⁊ triticum que plus
q̄ sex mensibus fuerint reseruata uitari debent a

corporibus temporatis atq̄ colericis. Et ambidum si plusq̄. xii. menses habuerit ⁊ nisi si plus octo mensib⁹ fuerit extra corticem reseruatum ⁊ maxime in regionibus calidis. Generaliter uero tenendum est q̄ si predicta omnia fumosi odoris percipiunt uel acuti saporis aut terrei semper sunt euitanda.

De pane.

Panis autem semper debet esse mediocriter fermentatus ⁊ parum salsus ⁊ nequaq̄ farina tributus ⁊ ad uitandum ostipationē prodesset ut sextam uel septimā partē surfuris contineat. Cauē dum tamen est ne sumat̄ calidus aut induratus. Si uero necessitas urgeret aliquando uesci bis cocto sumatur a principio remollitum in pingui brodio siue fuerit pinguedo carniū siue fuerit dulcis olei oliuarum aut amigdalorum ⁊ in diebus carniū frustra lardi baconis cum eo sumantur uel aliqua uentrem humectātia seu mollificantia de quibus infra dicitur.

De leguminibus.

Legumina autē nuncq̄ congruunt temperatis corporibus q̄dū manent in sanitate propterea conuenit in proposito ut eorum substantia uitet̄ ⁊ maxime siccorum. Sed si de recentibus aliquando placuerit sumere gratia nouitatis expediat ut coquat̄ cum zinzibere ⁊ croco ⁊ in fine condiant̄ cum lacte amigdalorum nisi cum pinguib⁹ carniib⁹ coquerent̄. quia tunc non oportet addere lac amigdalorū

Et inter cetera legumina minus sunt nociua sanis cor-
poribus pisa rotunda ⁊ cicera ⁊ fabe. Et istoruz etiā
crium minus nociua sunt pisa rotunda ⁊ alba. Genel-
raliter autem quodocūq; legumina sicca sine carbol-
nibus preparantur debet cepe rotundum ⁊ album cō-
minutū fricari cum multo ⁊ dulci oleo ⁊ eis adiungi
⁊ ultimo lac amigdaloz ⁊ hoc est maxime necessariū
si faba debeat comedi ⁊ precipue si fuerit de faba fra-
cta. Legumina uero que cum lacte animalū pparantur
omnino uitanda sunt in proposito s; in q̄dragesima
quādo diuturnus est opilantium usus alimentoruz ut
pisum ⁊ palentarum utile est ad conseruationem sa-
nitatis in principio refectionis interdum sumere pul-
retam cicerum aut pisorum. Et hec est illa aqua quaz
sapientes comedunt s; ut pisa uel cicera in aqua dul-
ci remolliantur per noctem ⁊ in eadem aqua sequenti
die bulliantur duabus aut tribus feruoribus ⁊ tunc
colentur ⁊ colatura referuet ⁊ appropinquante hora
refectionis addatur ei parum uini albi ⁊ modicū de
pulnere spicenardi ⁊ croco ⁊ sale in moderata quanti-
tate deinde unico feruore bulliantur ⁊ propinēt̄ i pri-
cipio refectionis uel ad pacandum uel si magis pla-
cuerit fiant offe-tale nanq; brodium mundificat uel-
nas capillares epatis ⁊ uias urinales. ⁊ ideo prefer-
uat acalculo in uesica ⁊ in renibus precipue si pisa uel
cicera remolliantur ⁊ coquantur in aqua predicta cū
petrosilino. Vulgares autem nimis decipiuntur i eo
q; credunt hanc utilitatem ineffē brodio cicerum re-
molitorum in luxurio nam tota substantia subtilis ⁊
apertua per primam remolitionem separat̄ exinde

De usu fructuum.

Usus fructuum tpatō corpori non ɔgruit in uia tibi s; poti9 medicine uidelic; ad p̄seruā dum ip̄m ab aliquo accidente nociuo qđ ex ɔcurrentib9 p̄t timeri. Et iō moderate 7 ordinate conuenit ut eis utat̄. cōsiderata semper utilitate q̄ sperat̄ acquiri p̄ sumptionē ip̄oz. nō enī ad uolūtātē sumē di sunt sed ad euidētē utilitatē. Nā uti fructib9 ad uoluntatē ɔseruationē impedit sanitatis. Est igit̄ ad uertendū qđ corpora que fructib9 nō utunt̄ p̄ alimēto debent in qualibet parte anni considerare qualia possint accūtia nociua icurrere p̄ ex q̄litatib9 aeris p̄ ex nutrimentis illi9 temporis 7 s̄m hoc fructib9 magis uti congruit ad obuiandum accidentibus illis meliori modo. Quoniam igit̄ in estate sanguis feruore aeris inflammat̄ in ipsa uero 7 autumno siccitate acuitur. Ideo tunc expedit ad temperandum sanguinem uti frigidis 7 humidis fructibus. Similiter qñ estiuo feruore membra rarificant̄ 7 facilius ab eisde; exalāt calores naturales 7 spūs. Ideo tunc expedit uti fructibus constringentibus poros quales sunt stiptici. si militer tunc competit usus acetorum ad frangendum coleraz acūmē. Siccitas etiā t̄pis q̄ uentrē constipat sepe requirit frequenter estate 7 autumno usum ip̄orū. Et similiter quoq; profunt ad somnum prouocandū ubi a siccitate temporis impedit̄. uel ad sitim compescendam uel ad estuacionem cordis 7 epatis 7 orificii stomachi mitigandum. Quibus omnibus diligenter consideratis facile quisq; poterit estate 7 autumno u sum fructuum moderare ad regimen sanitatis

Quicumq; ad conseruationem sanitatis intendit debz
hanc regulā generaliter obseruare scz q; nunq; vtatur
fructibus tam coctis q; crudis donec in arbore fue-
rint consecuti perfectam maturitatē exceptis morisq;
bus utendum nō ē postq; ex perfecta maturitate ni-
grescunt. quoniam sunt cibus aramarum ⁊ sanguinez
inscunt ac putredini preparant ⁊ bubones ⁊ carbū-
culos ⁊ antrates multiplicant. Et ideo in regionibus
calidis anno quo talium mororum copiosus est vsq;
epidemia regnat nisi per fluxum uentris impediatur
Secunda uero regula ē q; abstinendum est a fructibus
quandocunq; multiplicant in eis uermes aut interius
tabescunt quod in vulgari cathalano; dicit endecar
⁊ cognoscit per hoc quia fructus exterius non est na-
turaliter coloratus nec habet naturalem medullam.
Tales enim fructus generant cōtinuas febres nisi for-
te superfluitates eorum per fluxum uentris aut forte
laborem ⁊ copiosos sudores a corpore resoluantur.
Tercia uero regula precipit ne fructus diuersi suman-
tur simul quantumcunq; sint in naturis uel effectibus
propinqui. uerbi gratia si debuerit praua sumi ad uē-
trem mollificandum non expedie cum eiscerafa sume-
re simul. sed sufficit ut hec uel illa sumant in principio
refectionis. Similiter quoq; tempore quo ficus ⁊ u-
ue reperunt non expedie ut simul sumant licet utraq;
⁊ maxime ficus. Subus ad hoc ut efficaciter molli-
cent debet brodium superbibi uel alius liquor. Sed
hñcibus epar ⁊ stomachuz calidū ⁊ cunctis coleriacis

quales sunt habitatores affrice ⁊ libie. cui⁹ est aquā
 frigidam superbibere. Ceteris autem uinum limpha/
 tum. Si uero debuerit uia sumi propter uentris solu/
 tionem. cauendum erit ne sumat in mensa sed lōge an/
 te. maxime si fuerit recens. quoniam non solum gene/
 rat uentositatem sed etiam facit bullitionem. Et ideo
 subuertit cibum ⁊ perturbat digestionē. Et uis sum/
 ptis nullo modo uinum superbibat sed brodiuz tm̄
 uel aqua frigida. Si tamen in mēsa debuerint uie su/
 mi conuenit ut multis diebus post collectionem fue/
 rint referuate uel cum aqua feruenci superfundāt pri/
 mo ⁊ secundo cum aqua frigida. Idem quoq; de psi/
 cis ⁊ antepersicis comparatis ficibus ⁊ uis dz intel/
 ligi. nam persica sumuntur interdum in p̄cipio p̄a/
 di ad uentris solutionem ab his maxime quorum el/
 par calidum est ⁊ siccum sed non expedit ut tūc ficus
 sumantur ⁊ multo minus uie. sed sufficit ut anteper/
 sica uel persica tantum sumant ⁊ maxime duratiua q̄
 maiori abundant aquositate. Et econuerso uero in
 his quorum uiscera frigida sunt ⁊ humida quia plus
 eis molliora competunt ⁊ si predicta necessitate cogā/
 tur aliquando duratiua sumere prius remolliant ī uī/
 no puro maxime si fuerint ip̄o die collecta. nam que
 post collectionem soli biduo uel triduo exponuntur
 sapidius ⁊ salubrius tunc sumunt. Si tamen habētes
 uiscera calida deberent sumere ficus in notabili quan/
 titate tunc expedit eis premittere persica uel anteper/
 sica ficibus uel poma bene matura ⁊ aromatica cru/
 da estate ⁊ cocta in hyeme uel saltem elegāt ficus mu/
 zas scilicet quarum sapor participat manifestam

acredinem per naturam. Electissime namque sunt ficus
quarum rubea est medulla et sapor mizus et tales con-
petunt maxime iuuenibus et quorum est complexio ca-
lida uel temperata. Predicta uero regula similiter lo-
cum habet in fructibus qui sumuntur ad mitigandum
feruorem sanguinis ut sunt cucumeres et melones uel
citrulli uel ad frangendum acumen ualoris ut sunt al-
cetosi fructus. Nam cucumeres melones uel citrullus
simul non conuenit sumere et si in mensa sumantur pa-
rum debet sumi et eis. Et in cucumeribus sola medul-
la. Et ante cibum iuuenibus dico et habentibus uisce-
ra calida ueruntamen estiuis temporibus non incon-
grue sumuntur ab eis in fine cene ut diafragmati et supe-
rioribus membris estuantibus propter precedentis diei
feruorem et ariditatem efficacius mitigium prebeatur
maxime cum somnus debeat subsequi et ex hinc par-
ratio propter quam persica et malagranata dulcia plus
conferunt sumpta in fine cene cum moderamine quam in
principio. licet sint fructus aquosi nam ariditatem et
estuacionem superiorum partium efficaciter mitigant
et suauem procurant somnum. In his etiam qui acu-
tis et crudis uescuntur in cena ut assaturis obtundunt
fumoris acumen. Tamen si longe ante cenam sumeret
medulla cucumeris aut melonis ad mitigandum san-
guinis feruorem utilius esset. In fine uero cene suman-
tur persica uel malagranata uel poma electa cruda uel
assata et infrigidata cum modico panis. Acetosi quo-
que fructus qui sumuntur ad coleram obtundendam et
excitandum appetitum longe ante prandium sumi debent

ut malagranata vel in principio sicut cerasa tantum
 aut mora imperfecte matura. Sine tamē in principio
 siue longe ante nihil superbibendum est nisi forsitan
 timeret in his qui longe ante sumunt q̄ eorum aceto-
 sitas offenderet guttur ⁊ orificiū stomachi uel spūa/
 lia tunc enim expedit parum brodi uel uini bene lim-
 p̄bati aut zucaram puram immediate post sumere. et
 ideo tales si sumpserint in ieiunio acetositatem mala-
 granati aut citranguli uel limonis debent cum suca/
 ro sumere. ¶ Predicta similiter regula tenet in fructibz
 quibus qui comprimunt uel constringunt quia multi
 simul non debent sumi. Et ideo sumptis sarmeneis n̄
 debent pira sumi ⁊ sumptis piris est abstinendum a
 coctanis ⁊ sumptis coctanis respuenda sunt sorba ⁊
 mespula ⁊ reuerso. Sed circa fructus comprimen-
 tes multe occurrunt diuersitates. nam quidam cōpri-
 munt sola grossicie atq; grauitate substantie sicut a/
 uellane crude. Suidam uero comprimunt quia potē-
 tiam habent constringendi ⁊ istorum comprimentiuꝝ
 quedam sunt que debiliter constringunt ⁊ uocantur
 stiptica ⁊ sarmenea ⁊ pira. quedaz uero fortiter ut co-
 ctana sorba ⁊ huiusmodi pontica nominant. ¶ Item
 istorum omnium quedam sunt aromatica quedā nō
 ⁊ quedam dulcia ⁊ quedam non dulcia. De cōprimen-
 tibus ergo datur regula generalis q̄ si sola grauitate
 compresserint ⁊ nullam habeant potentiam constrin-
 gendi uel aggregandi partes membri cui obuiāt. nec
 aromaticitatem aut dulcedinem nullo modo sumi de-
 bent. maxime a corporibus temperatis. ⁊ iō auellane

recentes viuande sunt. licet possint cibum sumptū cō/
primere quia nec dulcedinem habent que placeat ori
stomachi nec aromaticitatem qua confortent ⁊ foue
ant spūm eius nec stipticitatem aut potentiam q̄ cor
roborent aggregando partes ipsius. Et ideo genera
liter sunt nocine ori stomachi q̄ sua grauitate ⁊ fri/
giditate percutiunt nullum conferendo iunamen. Sic
te uero minus frigide sunt. ⁊ ideo minus nocent Et si
aliquantulum torreant minus nocebunt ⁊ acquirunt
stipticitatem atq̄ dulcedinem per quam possunt p/
desse. Sicut ⁊ castanee quando assant. nā stipticitas
⁊ dulcedo uigorant in eis. Et ideo sumpte post cibū
comprimunt ipsum orificium stomachi confortādo
maxime si in uino aromatico calide immergant. De
constringentibus autem dant regule plures. Et pria
est q̄ si sumant ante cibum constipant. si uero post ci
bum laxant. nam quando precedunt cibum constrin/
gunt partes inferiores quibus obuiant ⁊ feces ciboꝝ
per meatus constrictos difficilius expelluntur. Quā
do uero sequuntur cibum quia constringunt meatum
super feces exprimunt eas per partem inferiorem.
Secunda regula est q̄ constringentia pontica nunq̄
sumenda sunt cruda nisi fuerint condita uel per diu/
turnam moram ponticitatem amiserint. Omnia enim
pontica ledunt immediate panniculos pectoris. Et
ideo coctana debent priusq̄ sumant in pingui bro/
dio carnum decoqui. uel in pastillis cum carnibus
aut si magis placerent assari sub prunis aut in furno
quod est melius. uel coquantur in uino puro sed assa

uel in uino puro cocta fortius stringunt q̄ que cū p̄
 guedine carnum coquunt. Sorba uero ⁊ mespula q̄
 raro maturefcunt in arbore per diuurnam morā p̄
 collectionem amittunt ponticitatem. Et ideo tunc si
 predicta necessitas urgeat ut sumant uel ipsa mespu-
 la que carent notabili amaritudine possunt affari v̄
 coquant cum mero. Illi uero fructus pontici qui cō-
 diunt per condimentum amittunt nociuam pontici-
 tatem sicut nuces que cum cortice condiuntur ⁊ oliue
 insulso. ⁊ ideo hec moderate stringunt plus tamen o-
 liue q̄ nuces. quoniam condiuntur absq; melle uel zu-
 chara ⁊ ideo parcius debent sumi. quoniam lederent
 spiritalia. Tercia regula est q̄ constringentia succo-
 sa ut pira magis congruunt siccis temporibus ut esta-
 te ⁊ autumno q̄ hyeme. Succo uero carencia ⁊ maxi-
 me si fuerint dulcia hyeme ⁊ uere plus competūt sicut
 castanee ⁊ dactili. Omnes enim dactili habent aliquā
 stipticitatem sed manifestior est in dactilis insulari-
 bus ⁊ affricis q̄ alexandrinis. Et hyeme ⁊ uere si ne-
 cessitas urgeat uti fructibus ad laxandum uentrē cō-
 uenienter sumūtur post cibū sicut uue passē cum suis
 granis dum tamen nihil superbibat ⁊ efficacius ven-
 ter mollificat si ficus sicce sumantur in principio abs-
 q; pane. ¶ In fine uero uel dactili uel oliue ⁊ post o-
 liuas poterunt absq; potu sumi aliquē uue passē.
 Sed si fructus succosi magis placerent illis tempori-
 bus vitari debēt magis nociui sicut sunt uue bruma-
 les que ualde nocent intestinis remibus ⁊ uesice. Unde
 si sumere placuerit in principio refectionis uentris

mollificatiua succosa melius est ut pomum aromati-
cum assum et frigidatum sumat uel coctum in uino.
aut uue uineales maxime albe et abiciant cortex et gra-
na. Si uero necessitas urgeret sumere brumales imer-
gant prius in aqua feruenti deinde superfundantur
cum frigida et parum inde sumantur. Si uero ostrin-
gentia uel comprimentia succosa in fine placuerit su-
mere sicut pira sumantur cum caseo ueteri electo et assen-
tur et in uino ponantur. **C**aveant tamen ab eis qui fre-
quenter patiuntur torsiones aut iuncturarum dolo-
res. **U**ltima uero consideratio que de fructibus est ha-
benda pertinet ad fructus oleaginosos ut sunt amig-
dala auellane nuces pinee fistici de quibus due regule
dantur. **E**t prima est de crudis. **S**ecunda de coctis.
De crudis quidem sciendum est quod omnes offendunt
stomachum. sed amigdale et nuces et fistici minus of-
fendunt in sua recentia et teneritate. **A**uellane uero et pi-
nee tunc plusquam sunt mediocriter exsiccate. **U**nde cor-
poribus temperatis et quorum complexio ad calidi-
tatem declinat non expedit his fructibus crudis uti.
Amigdale namque recentes et tenere possunt aliquantulum
estuationem stomachi temperare. **S**icce uero et remol-
lite non prosunt nisi ad prohibendum ascensum ual-
poris uini ad caput. **N**uces autem tenere et indurate
non solum stomachum sed caput et uisum offendunt
et solum a uenenositate piscium tuentur. quia multum
nocere possunt sed parum prodesse. **A**uellane pa-
rum epar confortant sua proprietate sed stomacho
nocent et capiti. **P**inee uero inter cetera grana

plus stomacho inimicantur sed profunt palicitis habentibus sereant fumosum in pectore. Fistici nero efficaciter profunt epati frigido et stomachum ceteris minus offendunt sed capiti nocent. ¶ Si uero predicti fructus condiantur cum melle uel zucharo sicut pinealium uel nucatum stomacho quidem minus nocebunt predictis tamen corporibus non expedit eis uti precipue cum magis ad uoluntatem condiantur quam ad utilitatem.

De oleribus.

Nunc sub oleribus comprehenduntur largo nomine quoque nascuntur super terram ex quibus coquina seu ferculum preparatur. siue sint herbe ut caules et spinargia et similia siue fructus herbarum ut cucurbita et melongene que vulgariter alberghine nominantur. De oleribus uero breuiter est sciendum quod nunquam expedit corpori temperato quod cruda sumantur exceptis lactucis et porculacis temporibus ferendis ad compescendum sanguinis feruorem et estuacionem in stomacho et in epate. ita quod ante cibum cum modico limphato aceto sumantur. Amare tamen lactuce sunt omnino uitande a corporibus temperatis. et quorum complexio ad caliditatem declinat. Fercula uero possunt ex his omnibus fieri exceptis melongenens quarum usus nullo modo prodest illis. sed in ceteris cadit distinctio. Nam borago et buglossa domestica propter sui temperamentum omni tempore congruunt maxime quibus uenter est stupicus.

quibus ad tollēdū asperitatem possunt adiungi sem-
per spinargia uel blici tenerrimi ⁊ non rubei ⁊ in estate
lactuce uel etiam atriplices aut blete. In hyeme uero
cressones aut petrosilinū ⁊ pauca folia mente uel ocu-
li caulium alborum. Spinargia uero ⁊ blici supradic-
ti qui uicinant temperamento possunt mixtim uel se-
paratim sumi qualibet parte anni ⁊ cetera que tēpo-
ri congruunt adiungi. Estati enī obruunt lactuce dul-
ces ⁊ portulace blete atriplices ⁊ cucurbitē. Hyeme ue-
ro cressones ⁊ urtica tenera ⁊ petrosilinum ⁊ caules ru-
bei aut crispī ⁊ uirides. Albi uero quorum casta ē la-
ta ⁊ folium leue maxime si creuerint in solo irriguo et
umbroso ut. liter sumunt interdum estate ⁊ autumno
abiectis magnis ⁊ extremis foliis ⁊ oculis prepara-
tis. In uere autem teneritates speragorū possunt ad-
iungi uel per se preparari postq̄ fuerint prebullite.
In usu tamen predictorū tria conuenit obseruare.
Primum est ut cum spicata fuerint respuantur. Secū-
dum est ne cum lacte animalium condiant. quoniam
nimia fumositate lederent corpora supradicta sc̄z tēl-
perata uel calida sed cum brodio carnum maxie gal-
linarum aut cum lacte amigdalorum uel oleo dulci ⁊
maxime recenti. In cucurbitis uero specialiter conuel-
nit obseruare ut pro lacte animalium lac ponatur al-
migdalorum ne renibus noceant ⁊ uesice. Similiter
quoq̄ ne noceant intestinis. conuenit eis aliquas cel-
pas albas ⁊ rotundas adiungere. sed ut non obfint
stomacho debent eis adiungi oculi caulium uel ī scu-
tella conspergi cum cinamomo. Tertium est q̄ an-
te omnia fercula debent sumi. Exceptis

caulibus que p̄nt ultimo sumi propter stipticitatem
quā h̄nt ⁊ maxime cr̄spi ⁊ uirides siue rubei Si tamē
sumeret̄ t̄m̄ eoz brodiū cōuenit ut primo sumat̄ pp̄
ter uim quam habet apertiuam ut brodium cicez̄ su
pradictum. nā pp̄ter eoz repugnantā uexat̄ stoma
chus ⁊ impedit̄ digestio si sumant̄ s̄l̄ sc̄z̄ substantia
cicerum ⁊ predictorum caulium ⁊ brodiū ipoz̄ Quā
obrem expedit ad utendum hoc icōueniēs. q̄ aut p̄
bulliant̄ ⁊ postmodū coquant̄ cū p̄dictis aut feruen
ti aqua diu superfundatur aut q̄ coquant̄ usq̄ ad dē
sitate ad hoc ut brodiū resoluat̄ uel q̄ brodiū i prin
cipio sumat̄ ⁊ in fine substantia.

De radicibus.

Radices quibus cōmuniter utimur sunt porri
cepe ⁊ allia ⁊ rasanus napi ⁊ rape pastinate
⁊ cberine. Et a primis quatuor debent om̄
nia corpora temperata ⁊ calida penitus abstinere ma
xime si fuerint calores. sed in algoribus hyemis pos
sunt interdum fieri fercula ex porris aut cepis. Dat̄
entibus tamen fluentes emorroydes ⁊ pulsantes con
uenit semper uitare porros allia rasanum cepas lon
gas que vulgariter dicuntur scalumne. Et similiter ro
tundas si fuerint rubee sed si fuerint albe potest ex ei
is prebullitis fieri cepulatum cum carnibus aut dul
ci oleo ⁊ siue sic siue non debet eis lac amigdalorum
semper adiungi. Et q̄z̄ tale ferculū uentrē mollificat d̄
bet ergo ante oīa fercula sumi Rape quoq̄ dulces et
napi tenerrimi si cum carnibz̄ coquāt̄ ⁊ melle ⁊ pipē

7 cinamo congruunt predictis corporibus. Et etiam
dato q nullo sapore cōdiant. si tñ placuerit sufficit
ut coquant cum gariofilis conuassatis uel cum zin
zibere 7 croco 7 cinamomo uentrem etiã mollificant 7
uias urinales mundificant 7 visui profunt. Pastina/
te quoq si fuerint albe poterunt assari uel cum carni
bus aliquãdo sumi quoniam eadẽ iuuamenta uentri
7 uis urinalibus conferunt sed expedit ut p̄dicte ra
dices primo sumant. Cberinie uero possunt a predic
tis in byeme 7 uere sumi si moderate assentur tamẽ si
caput 7 pulmonem uel pectus reumati sinus uexaret
non sumerent quoniã nocent humido pulmone 7 cal
piti.

De carnibus

Alimenta que sumunt ex animalibus aut su
muntur ex eorum substantia ut ex membris l
ex humiditatibus eorundem sicut ex lacte et
ouis. Animalia uero uel gressibilia sunt ut quadrupe
des 7 aues uel natabilia ut pisces. gressibilia uero uel
domestica sunt uel siluestria Et tam de his q̄ de illis
semper ea sumenda sunt in alimentum que uiciniora
sunt temperamento uel que magis congruunt quali
tatibus temporis. Vnde gallina que parere incipit 7
capo sex uel octo mensum ad plus. 7 cuniculus qua
tuor uel sex mensum. 7 capriolus decem uel duodeci
dummodo in suo genere sint mediocriter pingua pos
sunt couenienter sumi qualibet parte anni. 7 similiter
cōgruunt omni tempore corporibus temperatis aut
calidis carnes eduli lactantis aut uituli si possint ha
beri quibz pte ani. s; porci 7 porcelli p̄p̄gruunt estati

7 autumnno. Pulli quoq; pardicum eodez tempore cō
 gruunt. sed quia solum in autumnno reperiuntur sicut
 etiam 7 iuuenes coturnices 7 turtures q; ideo tunc ma
 gis congruunt sicut pulli etiam columbini. Sed galli
 ne ueteres 7 agiones 7 grues ueteres pauones 7 pardi
 ces cuniculi annales 7 lepores. anseres 7 carnes biden
 tis arietis castrati 7 auicule que capiunt i breto 7 pa
 lumbi sexelli turdones 7 gallina cuncta magis cōgru
 unt hyemi. ¶ Et similiter carnes salse 7 quecunq; sunt
 dure digestionis vaccae 7 apri. Sed que de facili di
 gerunt propter laxitatem 7 raritatem 7 tamē sunt fri
 gide 7 sicce complexionis ut carnes cerui capreoli quo
 cunq; tempore possunt sumi dummodo fuerint ania
 lis bone habitudinis. Anates uero 7 fulce magis au
 tumno conueniūt. Sed corporibus temperatis nūq;
 expedit anacibus uti uel fulcis. His etiam quosemor
 royde crebro uexant 7 maxime pulsantes expedit ut
 diligenter euitent grues 7 agiones 7 aseres ueteres pa
 uones turdos merulas sturnellos turtures turdones
 7 coturnices. His tamen corporibus maior vis faci
 enda est in artificio preparadi carnes pdictas. Dñe e
 nī galline p; occasionē euiscerari 7 suspendi a mane us
 q; ad cenā p; ecōuerso priusq; coquant. Pardices autē
 ueteres 7 cuniculi debent ad minus p; diē naturalē p;
 occasionem seruari. Grues uero 7 fasiam bīduo i esta
 te 7 in hyeme triduo. ¶ Sauo quoq; oī t; p; edz seruari
 pus occasionem diebus duob; 7 si pl; q; annū habue
 rit dieb; trib; ad min; ēt dñe frequētare elixas p; coc
 tas in pastillis q; assas frixas uero debent omnino
 vitare. Sifr 7 cuniculos assos 7 auiculas q; capiūt in

breto uel similes affas ⁊ in estate mutonem assum ⁊ o-
nis affatura sumatur in fine preter affaturam porci ⁊
eduli. Porcellus etiam affus uitandus est semper. sed
de condito insulso tempore estiuo potest aliquando
sumi. Est etiam obseruanduz in ouum affatura ⁊ spe-
cialiter in pardicibus ne marcescant. nam si nimis as-
sent sunt nociue. Quod etiam de affaturis fuerit ⁊ su-
perficie. torridum semper in proposito est uitanduz
⁊ ideo cutis ⁊ pinguedo affature porci debent uitari
fercula uero que fuerint ex carnibus comminutis ⁊ cū
pinguedine colligatis atq; densatis ut morceroluz ui-
tanda sunt ⁊ maxime in proposito. Sed alba comest-
tio de pulpis gallinarum poterit frequentari duz es-
men non fiat ex pulpis epulatis sed ex transuerso gel-
neraliter incisis ⁊ postmodum contritis ⁊ ligatis cū
lacte amigdalorum tantummodo. uel si amiduz aut
farina rīsi iungatur quod si valde modicum. Adem-
brorum etiam diuersitas debet attendi. nam licet par-
tes viciniores cordi sint puriores propter beneficiuz
copiosum naturalis caloris quod ab ipso recipiunt
ipsum tamen cor in uia cibi non competit temperatis
atq; colericis uel habentibus debilem digestiuam cū
sit dure digestionis ⁊ grossū generans sanguinem.
Epar quoq; similiter debet uitari maxime si fuerit p/-
fecte coctum quoniam constipat ⁊ terreum ac melan-
colicum generat sanguinem. Solum autem epar eduli
competit interdum predictis dum tamen moderate
sit assum. Et similiter cerebrū ipsius tantummodo si
perfecte affetur. Cor autem cerui ⁊ cerebrum leporis
aut cuniculi si sumāt p/sunt ppter uircutē tiriacalez

Sed ceterorum quadrupedum cerebra et cunctorum animalium intestina stomachus renes et splenes debent vitari preter stomachum gallinarum anseris atque gruis. Extrema uero sicut rostra et pedes quadrupedum ex paucis animalibus debent in usu aliquando sumi a predictis sicut ex porco et edulo nam colericis prodesse usus ipsorum et temperatis in feruido tempore maxime si condiantur in sulfuro. et idem debet de pulmone intelligi dum tamen ab edulo accipiat. nam aliorum animalium pulmones sunt eis inuiciles. Lingua uero ex uiculo uel ceruo tantummodo accipiat. Ubera uero spuitent nisi deberent cum fame sumi et absque aliis ferulis.

De lacticiniis et ouis.

Humiditates animalium que coiter maxime sumuntur in alimentis sunt lac uimentorum et oua gallinarum et ea que ex lacte fiunt. Sanguis enim nullius animalis congruit alimento precipue corporibus temperate complexionis aut calide. In proposito uero salubris est usus ouorum recentium fractorum in aqua et semper mollium. Ex quibus a medio autumni usque ad medium ueris sufficit utellum accipere. Reliquo uero tempore potest accipi album cum utello. Si placeret sumere aliter preparata. cauendum est sumantur cocta in uentribus gallinarum et reuoluta et frixa aut sint assa uel singulariter frixa et semper mollia lactis usus omnino uicet. preterquam a medio Aprilis usque ad finem maii. nam in illo spacio proderit lac caprinum saltem sumere per quindenam et maxime in priam quindenam maii.

Sumetur autem sicut ab uberibus egredietur in ieiunio
depositis superfluitatibus et pmissio aliquati exercitio.
cum nullus extraneus sapor in ore percipiatur. aut tel-
nebrofitas in oculis aut dolor in capite. sitque mensura
mediocris scilicet continens mediam librā uel ad plus un-
ctas nouē uel decem post cuius sumptionem tamdiu
tardabitur prandium donec manifestus aduenit appet-
itus. Inter ea uero que sunt ex lacte butirum specta-
liter et seracium sunt a predictis corporibus uitanda
Si tamen placeret in hyeme aliquando sumere buti-
rum cauendum est ne sit rancidum aut nimis salus et quod
in modica quantitate sumatur. Quod si fuerit melle co-
ditum erit melius ad sumendum crudum. Serū autem rel-
cens et maxime caprinum bullitum et colatum est perutile
frequentare in medio maii usque ad finem Julii uel au-
gusti supradicta hora et quantitate Caseus uero si fu-
erit uaccinus et butirosus ac dulcis potest frequentari assus
uel elixus autumno et hyeme. Quinus autem pinguis et mu-
dum rancidus nec nimis salus poterit interdum in fine
refectionis in modica quantitate sumi multum autem non
expedit nec est tutum nisi cum cucurbitis aut herbolato-
facto ex voragibus spinargis atriplicibus sume-
retur et raro. Casei uero quicumque fuerit cum coagulato fac-
ti debent a predictis corporibus uitari sed lac cum flo-
re coagulatum possit estiuis feruoribus aliquando sumi
ad estuationem stomachi opescendam et sicum in pri-
pio cene dummodo post unum non sumeret immediate
Simili quoque ratione potest tunc temporis caseus rel-
cens in fine sumi ubi deessent fructus nominati superius

De piscibus.

Pisces quicunq; fuerint lacuales uitandi sunt nisi constaret locum esse limpidiſſimum in p̄fundum ut saxosum uel calculosum uel arenosum ⁊ maxime q̄ ex tranſitu magni fluminis crearet uel ex magna ſcaturigine fontium aut ex magno ⁊ frequenti refluxu maris ſimiliter ſunt uitandi qui ſunt ex riuis lente fluentibus ⁊ maxime ſi receperint putredines canapis ⁊ lini aut putridarū herbaz uel limoſitates coniorum aut condimenta ip̄oz uel ceteraſ ſuperfluitates uillaz aut opidoz. Et vñdecunq; fuerint hoc eſt marini ſiue fluuiales uel lacuales attendē dum ē principaliter q̄ habeāt ſubſtantiā purā q̄ non ſit in odore grauis nec in ſapore nec in tactu ⁊ in ſeparatione limoſa. Et eorum qui puram habent hoc modo ſubſtantiā ſemper exiſtunt ſalubriores qui pulſam habent candidam ut argentum. Et inter hec etiam ſquamoſi ſunt ſemper preferendi tamen ſi ſquamis caruerint ſaltem obſeruandum erit ut ſubſtantiā ſit qualis eſt dicta. Erit etiam cauendum ne piſces magni ⁊ duri comedantur recenter capti ſed tm̄ reſeruentur ⁊ maxime euiſcerati q̄ abſq; corruptione tene reſcant. debent autem predictis corporibus piſces recentes ut plurimum aſſari uel elixari. Sed aſſatura magis eſt frequentanda in hyeme q̄ in eſtate ſiue in furno ſiue in prunis aſſent. Elixatura uero econuerſo Sed illa que fit cum uino albo congruit omni tēpore. Et eſt obſeruandum ne in aſſando piſces oleo liniant ſed uino in quo ſal fuerit diſſolutuz. Si uero fricant aut multo liniant oleo dum aſſant expedie non

sumere cutem. Vniuersaliter tamen cutis pisciū est vi-
 randa ⁊ de ipoz auxungia. Pisces autez perfecte sal-
 si ⁊ maxime pre salsedine arefacti non congruunt pre-
 dictis corporibus. licet brodium simplex congrui sic
 ei sumptum interdum precipue in quadragesima quā-
 do frequentant opilatua sic utile in principio mense
 qm̄ aperit meatus atq; mundificat. Sed ex substātia
 uel nihil sumat uel parum ⁊ raro ⁊ circa finem relecti-
 onis. Si uero piscis perfecte salsus fuerit lardosus ut
 balena siue cuiua poterit in quadragesima paruz a-
 liquando sumi cum spinargiis in principio quādoctū
 q; necessitas occurreret constipationem soluēdi. Sed
 ex piscibus semisalsis ⁊ maxie pinguibus elixatis lar-
 gius potest sumi. nā pisces pingues ⁊ grossi q; biduo
 uel triduo fuerint sale conditi si elixent sapiēdiz ⁊ sa-
 lubrius comedent.

De saporibus ⁊ condimentis

DE saporibus ⁊ condimentis conuenit scire qd
 nunq; predictis corporibus acuta conueni-
 unt. Et ideo fortia salsamenta ut piperatos
 ⁊ alleatos ⁊ acutos sapes ut sinapium ⁊ erutaz eis
 expedit ut vitent nisi taliter possent reprimi q; eorum
 nocumentum non timeret sicut eruta reprimut quādo
 pastillum eius diu in aqua simplici coquitur. quan-
 tum scilicet coquerentur vacine carnes deinde pista-
 ta cum paucis amigdalis distemperetur cum puro a-
 ceto nihil aliud adiungendo nisi forte modicum ci-
 namomi. ¶ Ad el autem vitare debent corpora supra
 dicta ⁊ multum etiam vsum zucare. ¶ Si tamen eru-
 te vel alicui acido salsamento placeret interdum

iungere quicquid dulce melius est zucara albissima l' pa-
rum sape iungat que vulgariter dicit arab. Semper
tamen est memorandū q̄ ualde dulce acuta ⁊ as̄ta pa-
tientibus emorroydales uexationes inimicant ⁊ iō
non expedit eis ut confectiōnes ⁊ salsamenta frequē
tent maxime si fiant de pipere quocunq; uel cum mul-
to zinzibere galanga uel gariofilis aut etiā multo cro-
co. Sed ut error omnis possit euitari portabitur se/
quēs puluis ꝛ zinziberis albissimi. 3. ii. corradri bul-
liti in aceto ⁊ exsiccati. 3. i. cardamomi ben albi añ. 3.
. ꝑ. rasure eboris lote. 3. ii. gariofilorum uel croci añ. 3.
. i. cinamomi electi. 3. vi. fiat puluis ⁊ de ipso cum ami-
gdalis pistatis fiat salsameneum cum modico aceto
uel agresta poterit addi. de ipso etiā i moderata quā-
titate condiantur pastilla ⁊ per totam estatem impo-
natur pastillis cum de furno extrahantur. lac amig-
dalorum factum cum agresta uel cum succo malagra-
natorū aut limonum uel citrangulorum que vulgari-
ter dicunt terongie uel arangie. tales enim sapes a-
cetosi facti cum amigdalis raro uel nunq̄ possunt le-
dere spūalia. possit etiam acetositarum que ponunt i
pastillis caueri offensa si totum ouum cum eis agite-
tur fortiter postmodumq; pastillis imponatur cum
fuerint tracta de furno. Similiter quoq; si lacte amig-
dalorum facto cum predictis acetositibus assature
conspargantur semper minus nocebunt. Sed si placu-
erit estuis feruoribus uti ad saporem simplici aceto-
sitate cauendum est ne nimium frequenterur succus li-
monum quoniam ualde neruis ⁊ neruosis membris i

inimicatur. ¶ Acetositas uero citranguli quia vicini
or temperamento semper est minoris offensionis. Et
in his etiam fructibus obseruari debet regula supra
dicta scilicet ut sumantur in usum donec in arbore ma-
turauerint limo enim tunc perfecte maturauit cum al-
miserit omnino corticis duriciem atq; uiriditatem.
Citranguli autem ad sui perfectam maturitatem dñt
per annum integrum in arbore permanere. Omnibus
autē acetositatib9 melior est que sumitur ex malogra
nato mizo anni preteriti. cum quia debilior tum qz
modicum habet stipticitatis que potest confortare sto-
machum ⁊ membra interiora. Et hac etiam ratione ꝑ
ceteris commendatur agresta que fit ex tenuitatib9 ui-
tium. Et ab omnibus aliis abstinendum est cum de
ipsa copia reperiatur que poterit acui cum ceteris al-
cetositatibus si placuerit cum assaturis tamen autum
estiuo tempore sufficit ad saporem ut conquassentur
in mixtura uini ⁊ multe aque rosacee cum modico sa-
lis. Assaturis etiam quadrupedum si placuerit sapor
rem alium a sale coniungere sufficit cruce predicto mo-
do parata. uel salsameneum uiride factuz solummo-
do cum aceto uel amigdalis ⁊ petrosilino ⁊ modico
mente ⁊ cinamomi. Vel si carnes aride fuerint quasta-
men oportet diligenter vitare sufficit parum salis cuz
multo uino lumbato. ¶ Sed in proposito potest ex
cinamomo electo ⁊ amigdalis atq; aceto fieri sapor
conueniens omnibus assaturis non solum quadrupe-
dam sed etiam piscium. Et hyeme potest addi pa-
rum zinziberis. Sed ille sapor qui fit tantum

ex optimo cinamomo ⁊ multis amigdalis atq; aceto
 potest omni tempore frequentari si consuetudo requi-
 rat uti saporibus. quod ideo dicitur quia corpora tē-
 perata non indigent alieno sapore nam cum appetitu
 regulato semper ab eis sumit alimentum. Et ideo ni-
 si qualitates alimentorum uel temporum ab equali-
 tate recesserint non indigent medicato sapore nisi sale
 tantummodo Sed consuetudo nature semper impo-
 nit necessitatem. Et ideo teste Hippocrate dandum est
 aliquid consuetudini ⁊ aliquid nature corporis ⁊ ali-
 quid tempori sicut docet in proposito per regulas p̄-
 dictas. De his autem quibus cibaria conduntur sicut
 sal oleum acetum carnes salse ⁊ similia per p̄dicta suf-
 ficienter dat̄ intelligi quod conueniat obseruari.

De potibus.

DE potibus uero sciendum est qd ea que bibū-
 tur a sanis communiter aut sumuntur tantum
 in ratione potus aut in ratione solummodo me-
 dicine preseruatiue. uel in ratione potus ⁊ medicine.
 In ratione quidem potus bibitur omnis liquor sum-
 ptus ad extinguendum sitim causatam ex cibo ⁊ ad
 reddendum ipsum moderate fluxibilem sicut bibitur
 uinum uel aqua in hora refectionis. De uino ergo q̄
 le conueniat in proposito ⁊ quando debeat sumi dic-
 tum est supra in generalibus. In ratione uero me-
 dicine sumitur tantum quando in estate bibitur ali-
 quis liquor ad mitigandum estuationem interiorum

membrorum. qua intentione bibit^r a pluribus tūc in
feruore iuleb. Et ē syrop⁹ factus ex aqua rosacea tā
tum ⁊ pane zucare qui syropus est tūc temporis ual
de utilis temperatis quando pre feruore temporis e
stuant. ⁊ adhuc magis utilis habentibus complexio
nem naturaliter calidam specialiter in epate ⁊ in cord⁹
bibitum enim cum aqua frigida non solū infrigidat
sed humectat etiam ⁊ confortat. Simili quoq³ ratio
ne habentibus stomachum siccum ⁊ intestina speciali
us conuenit tunc temporis bibere syropum violatū
modo predicto. Quibus uero sunt humida syropuz
rosaceum. Sicut in his quorum cerebrum siccum ē cō
uenit propter estuationem interiorum membrorū tūc
temporis bibere nenufar. Eadem autem ratione tunc
temporis bibunt aquam ordeī quorū complexio to
tus declinat ad siccitatem. Sed carnosus ⁊ habentib⁹
uiscera calida sufficit tunc temporis propter estuatio
nem intimorum aquam puram frigidam bibere que
sit de fonte uiuo aut de laudabili puteo uel cisterna.
Inguibus tamen ⁊ opilatis uel strictos habentibus
meatus interiorum conuenit addere parum aceti. S³
in proposito si predicta necessitas urgeret interdum
bibere ipsam dissoluatur in ea prius rosacea zuccara
facta de puro ⁊ albissimo pane Guapropter ipsa tūc
debet potari maxime in diebus canicularibus ⁊ etia³
iuleb sic factum scilicet q³ ad unam libram panis zuc
care ponātur tres libre de aqua rosacea nec supra ig
nem stare permittatur nisi quantum clarificationi cō
uenit ita q³ ad plus non sumatur de aqua rosacea.

nisi tertia pars. In ratione uero potus ⁊ medicine sumit sicut quando in feruoribus estatis post somnum diurnum sciunt ⁊ estuant uera siti qui bene fuerint in prandio refectioni. Nam talibus tunc temporis expedie in uia potus ⁊ medicine bibere aquam frigidam ⁊ uniuersam bene limphatam. Sed in algoribus hyemis et interdum in quadragesima sumit in uia medicine solummodo nectar sive claretum in fine refectionis scilicet ad hoc ut os stomachi calefaciat ⁊ digestiuam confortet. ⁊ ideo sumit ut plurimum cum eo quod circa regionem orificii stomachi plus retinet ipsius sicut cum nebulis que sua viscositate adherent. uel habentes ipsum humidum cum pane aliquantulum terrefacto.

Sed in proposito non est necessarius nectaris usus. quia conficitur ex duabus habentibus acumen ⁊ inflammantibus scilicet speciebus ⁊ uino ⁊ tercio inflammabili quod est dulce scilicet mel aut zuccara. ⁊ Drop-terea si rationes temporis aut consuetudinis eo placuerit uti parce sumatur ⁊ semper fiet ex puluere sequenti. **R.** cinamomi electi. ʒ. i. zinziberis albißimi. ʒ. ʒ. rosarum rubearum gariofilis zandali rubei añ. ʒ. ii. pilorum spice. ʒ. i. fiat puluis qui sufficit in proposito ad xxx. lb. uini addito melle uel zuccara quantum sufficit pulueribus incorporandis ⁊ ad plus sufficit tantum zuccare quantum mellis despumati aut media libra zuccare dissolue in uino modico tamen cum melle diutius ⁊ melius conseruatur.

Remedia emorroydarum

Qertum est q̄ seruando regimen supradictum
emorroydarum uexatio uel omnino cessabit
uel tam leuis erit q̄ poterit paruipendi. Sed
quia frequenter a debito regimine declinat. Ideo cō
uenit ut hi qui per naturam proni sunt ad uexationē
talem sciant quibus remedijs in actū passionis pote
runt se iuuare. Quando igitur emorroyde moderate
fluunt non sunt ullo modo restringende quoniam ta
lis fluxus corpori est salubris ⁊ p̄seruat ipsuz a plu
ribus ⁊ grauibus morbis. Sed immoderate fluentes
quia nimis corpus debilitant sunt compescende. Ad
quod sunt tria necessaria. primum est diligenter sua
re precepta supradicti regiminis ⁊ specialiter in uitā
elo acuta ⁊ salsa ⁊ dulcia ⁊ in acutis debent assacure
intelligi ⁊ maxime si fuerint aride debent etiam cunc
ta inflammatiua uitari sicut ira ⁊ coitus ⁊ exercitiuz
forte. Secundum est uti a parte intra delectabilibus
stipticis ut sarmencis piris ⁊ coctanis ⁊ similibus ut
est scriptum superius non tamen in principio suman
tur ne uentrem constipent. Et auricule porci ⁊ pedes
⁊ amidum ⁊ etiam risi tunc frequentabuntur uel in ei
state bibatur mane syropus rosaceus aut fact⁹ ex suc
co citoniorum siue murtillis ⁊ si cocti fuerint ad per/
fectionem admisceatur duplum aque calide ⁊ quasi
tepidum bibatur. Si uero non esset syropus ad per/
fectionem coctus quod melius est calefiat modicum
⁊ bibatur. Et si forte horreretur dulcedo addatur cū
debuere sumi parum de succo malignanati recenter ex

pressi vel saleem puri uel modicum de succo citrāgu/
 li. In hyeme uero comedantur in ieiunio triginta uel
 quadraginta radicule que dicuntur vulgariter trufflex
 d'ronax. ¶ Tercium est ut exterius applicetur aliqua
 stiptica sic uidelicet ut in estate fiat sacculus ex trib9
 partibus rosarum ⁊ quarta murtallorum ⁊ unico fer
 uore bulliantur in aqua. deinde exprimatur ⁊ cum te
 puerit diu sedebitur super ipsum a mane ⁊ sero. ¶ In
 hyeme uero salua recens conquassabitur ⁊ friget cū
 multo oleo rosaceo ⁊ in saccello ponetur ⁊ sedebit de
 super ut prius. ¶ Est etiam influētibus emorroydis
 aduertendum ne cessante fluxu sanguinis forte stillēt
 aquositates albe uel citrine uel uirides ⁊ ibidem sor/
 dices aggregetur. nam talis immundicia conclusa cō
 clusa non solum pruriges sed frequenter ultra gene
 rat corrosiua. Et ideo cum apparuerint predicti fer
 uores debet illa regio sepe leuari ⁊ etiam diu cum ui
 no in quo salua recens ⁊ plantago equaliter sumpta
 ⁊ conquassata prius bulliantur uel in defectu plāta/
 ginis ⁊ salute sumantur equales partes rosarum ⁊ y/
 reos uel absintii ⁊ conquassentur ⁊ bulliantur cum ui
 no. ¶ Contingit etiam sepe q̄ dolore mollescant et
 hoc multipliciter. Quandoquē quidem propter re/
 tentionem sanguinis emittendi. quando enim ille ue/
 ne sunt immoderate replete nec aperunt ut consueue/
 runt ad effundendum sanguinem excedentem dolore
 afficiunt regionem illam ⁊ quandoq; vicinas ut ē re
 gio ancarum ⁊ colligatas ut regio dorsi ⁊ cognoscit

excessus sanguinis ibi retenti per hoc q̄ ipsi tumescunt et
grauedo siue ponderositas et pulsatio sequuntur ibi
dem et in iuuenibus masculis magis sentitur pulsatio
q̄ grauedo et quandoq; sanguis exuberat non solum
ibi sed etiam supra totum dorsum tenditur et diffici-
liter curuantur ac si baculus esset infixus. Adtigat au-
tem dolor dupliciter. vno modo scilicet ad curam p/fectam
alio uero modo ad remedium tantum. Cura
uero perfecta est ut causa doloris abscindatur perfec-
te quod fit si sanguis qui superfluit sensibiliter euacu-
etur et maxime per illas partes per quas natura con-
suevit et adhuc conatur euacuare scilicet per emorroy-
das et ideo festinandum est ut ille aperiantur. quod
fit tribus modis. vnus est cum fleubothomia. alius e-
cum sanguisugis appositis per cannas. tertius est cum
medicinis et melior medicinarum est folium ficulnee.
quod debet prius complicari et q̄ una pars cum alta
conteratur quousq; lac effluat inde. Postmodum fri-
centur emorroyde cum superficie confricata donec a-
periantur et simili modo confricantur cum cepa lacri-
mante uel distemperentur aloe cicotrineum cum felle bo-
uino et modico aceti et calidum cum panno uel bom-
bace superponatur uel supra pannum sedeatur donec
aperiantur uel simili modo superponatur oleum ami-
gdalorum amararum uel persicatum. Si uero tarda-
retur aut tardari timeretur emorroydarum apertio
saltem diuertendus est sanguis abinde quod in aperi-
endo uenam grossiorem que apparet super dorsum
pedis sic in ambobus pedibus et hoc fiat in ieiunio.
et ad minus de utraq; tres uncie sanguinis

extrabant. vel si predicta fleubothomia nequeat fieri fiat de vena epatis in plicatura brachii. et subtilis dieta seruetur tribus diebus. **C**ongrua uero remedia sunt in proposito calefactoria mollitiua que suauiter et insensibiliter detinue faciunt superfluitatem sanguinis resoluendo fiunt autem hec calefactoria duobus modis. vno modo ut medicine cocte in aqua ponantur in aliqua olla sub sella perforata et sedendo in sella recipiat uapor per inferiora. Alio uero modo ut medicine cum aqua decoctionis earum ponantur in gradali nel concâ et sedatur ibi vel immergatur de spōgia et exprimatur et superseadeatur. Sed primus modus et secundus efficacius operantur. **M**edicine uero que bullientur in aqua erunt iste scilicet duo manipuli foliorum lingue canis uel in defectu eius tantumdem maiorum uel bis maiorum et manipulum unum violarie et tantumdem petrosilini et lb semis fenugreci uel in defectu eius ponantur tres uncie melliloti et .ii. desticados citrino et omnia conquassata ponantur in sacculo lineo et bulliantur in aqua dulci et fiat ut prius dictum est. **Q**uandoque uero dolorem creant et propter excrescentiam scilicet quando in extremitate ipsarum exterius erunt quedam additamenta sicut si eunt papille mamillarum que excrescentie in quibusdam sunt asperae et dure verrute et inde uocantur verrucaltes. **I**n quibusdam uero sunt lenes et rotunde et turgentes ad modum uue et inde dicuntur uuales. **I**n quibusdam uero sunt molles et granose ut mori et inde dicuntur morales et quia sudant humiditatem sanguinolentam.

ideo quidā ficus nominauerunt. Et oēs hmōi excrescentie affligunt sedentem uel equitantem ⁊ maxie ueruciales propter suam duriciem ⁊ asperitatem ⁊ p̄ has grauius affligunt uiales q̄ morales quia p̄pter sui tumorem uel tensionem non cedunt compressioni. In his ergo excrescentiis est sciendum q̄ parum profunt remedia supradicta preterq̄ in uialibus que ut plurimum generantur ex retentione sanguinis cuius euacuatio moderata prodessec. ⁊ ideo possunt in eis exceri predicta. In uerucalibus autem prodest ad remedium applicare molliuua ⁊ lenitiua ut utellum oliu cunquassatum in estate cum oleo uiolaceo ⁊ in hyeme cum oleo amigdalorum dulcium ⁊ butiro recenti ⁊ omni tempore prodest adiungere predictis mustilaginem maluarum aut fenugreci. ita ut in mixtura p̄dicta bombax uel pannus lineus immergat⁹ ⁊ superponatur. In moraliibus autem ad remedium pl̄ sunt exsiccatiua sine mordificatione sicut puluis factus ex foliis capsii barbati uel plantaginis adustis ⁊ ex radicibus cānarum adustis. Hic enim puluis incorporatis cum oleo rosaceo debet supponi cum panno uel debet supersederi in spongia. p̄dictis autē pulueribus potest adiungi quarta pars ceruse ⁊ alia q̄ta pars litargeri ⁊ cum oleo rosaceo fit unguentum conueniens in proposito ad remedium. Sed in omnibus predictis excrescentiis est melius ad curam intendere q̄ ad remedium. quoniam per remedium non p̄betur nisi momentaneum iuuamentum ⁊ id̄ p̄curandū est ut ille excrescentie auferantur ad hoc ut equalis

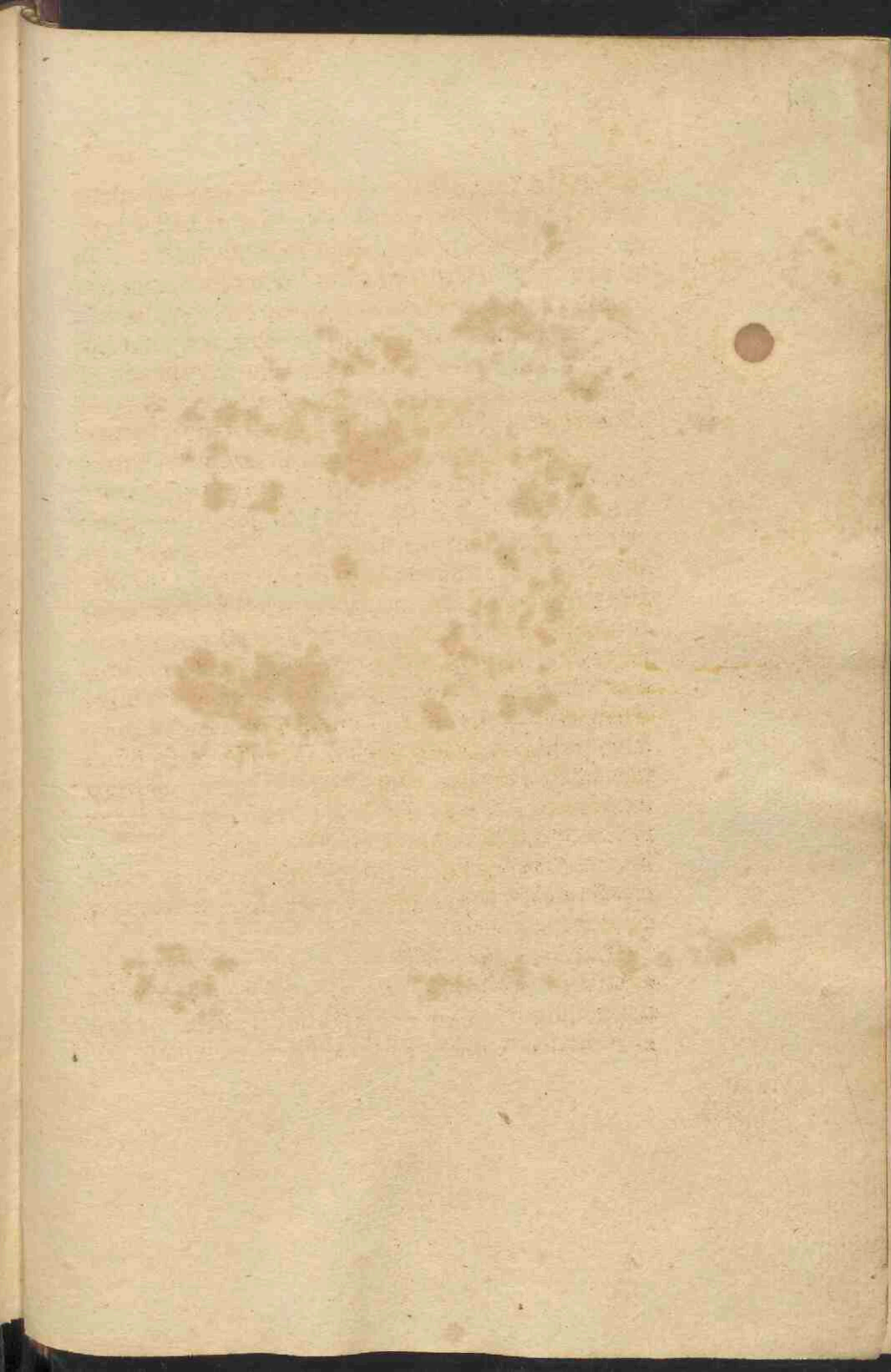

maneat superficies regionis. Tamen in illis corpori-
 bus in quibus expedit ut emorroyde sepe. fluant ca-
 nendum est diligenter ne per modum auferendi solit9
 fluxus prohibeatur sicut accidit quando extirpantur
 cauterio uel incisione quia ut plurimuz contingit tunc
 q̄ in sanatione cauterii uel incisionis claudunt' om-
 nino per consolidationem uenaz. Sed conueniens e-
 securus modusest ut auferant' paulatim cū suamb9 cor-
 rosinis q̄lia sunt ea q̄ sunt de natura salis. nā q̄li pri-
 riēdo osunt supfluitatē ⁊ cito liquefcūt sicut sex a-
 ceti obusta. ⁊ sanguinē uituli ⁊ sal gēma nitrū ⁊ mel ac-
 uet9 exungia porci ex qb9 optimū ofiat' unguentuz
 sic scz ut sex acetii obusta ⁊ sanguis uituli sal gēma ⁊
 nitrū oīa sil' uel aliqua ipoz accipiant' equalib9 por-
 tiomb9 ⁊ puluerizent'. deinde cū vna pte mellis ⁊ du-
 abus axungie liquefacte fortiter incorporent' ut fiat
 sicut unguentū ⁊ in pāno supponat' ⁊ qualib9 uice la-
 uet' pri9 cū uino calido in quo modicum mellis dis-
 soluat'. poterit autem in estate modicū acetii cū predi-
 ctis ex quibus unguē tū fiet incorporari. Cū āt excre-
 scētie fuerint elimatē ⁊ manserit superficies regionis e-
 quata sufficit in estate lauare cum uino decoctiōis ro-
 sarum aut capsii barbati uel plātaginis. In hyeme cū
 uino decoctionis saluie cui parti p9 lotionez superas
 perget' puluis ex duabus partib9 rosaz ⁊ vna ceruse
 fact9. Pnt etiam conuenienter auferri si ligent' in radi-
 ce sicca uel sericino filo dum tamen ligatura non strin-
 gat immoderate s3 quantū tolerari poterit absq; do-
 lore graui. Si uero accipiat' cortex laureole ⁊ fiat ex e-
 is fila ex qb9 p̄dcē exrescētie ligent' ⁊ radicitus mo/

derate strictura celeriter abscedent. Tercio modo affligunt propter inflammationem ipsam in circumstantis regionis et tunc sufficit ut sepe lauentur cum aqua dulci tepida in qua prius bulliat semine cucurbitae uel cucumeris conquassatum aut portulaca uel sempuua et flores nenupharis uel suo tempore limatur cum succo cucurbitae sempuuae aut ex albumine oui cum oleo uiolaceo fortiter agutatis uel fiat unguentum ex cerusa lota et cera alba et oleo uiolaceo et mustillagine phylli equaliter acceptatis et fortiter incorporatis. Et si iunctio fieri ex populeon si recessus inueniat. Et si predicta omnia deficerent tepesciat aqua simplex sicut sustinisset ad solem et bobax uel pannus lineus in ea frequenter applicetur regioni predictae. Quarto etiam modo consueuerunt affligere specialiter in egeredo quoniam sterius emittendum est durum quia tunc maxime si fuerint excrementa cohercent et comprimuntur ab eo in exitu et graue generat cruciatum. et ideo precauendum est ne feces induerent ciborum utendo molliuissimis et humectantibus iuxta doctrinam superiorum. Et si cetera non habent in propetu in principio praedicti sumeret medulla cassia fistule usque ad quantitatem unius unciae uel circiter uel semis ad minus in actu uero asselandi poterit obuiari afflictioni si mergantur inferiora in aqua moderate quantitate et maxime si malue fuerint ibi cocte uel in oleo uiolaceo tepido pannus lineus immersus ano suauiter quantum poterit intromittatur.

Explicit regimine sanitatis oppositum seu ordinatum a magistro Arnoldo de villa noua Cathalono omnium medicorum uiuentium gemma. Impressum Louani in domo magistri Johannis de Westfalia.

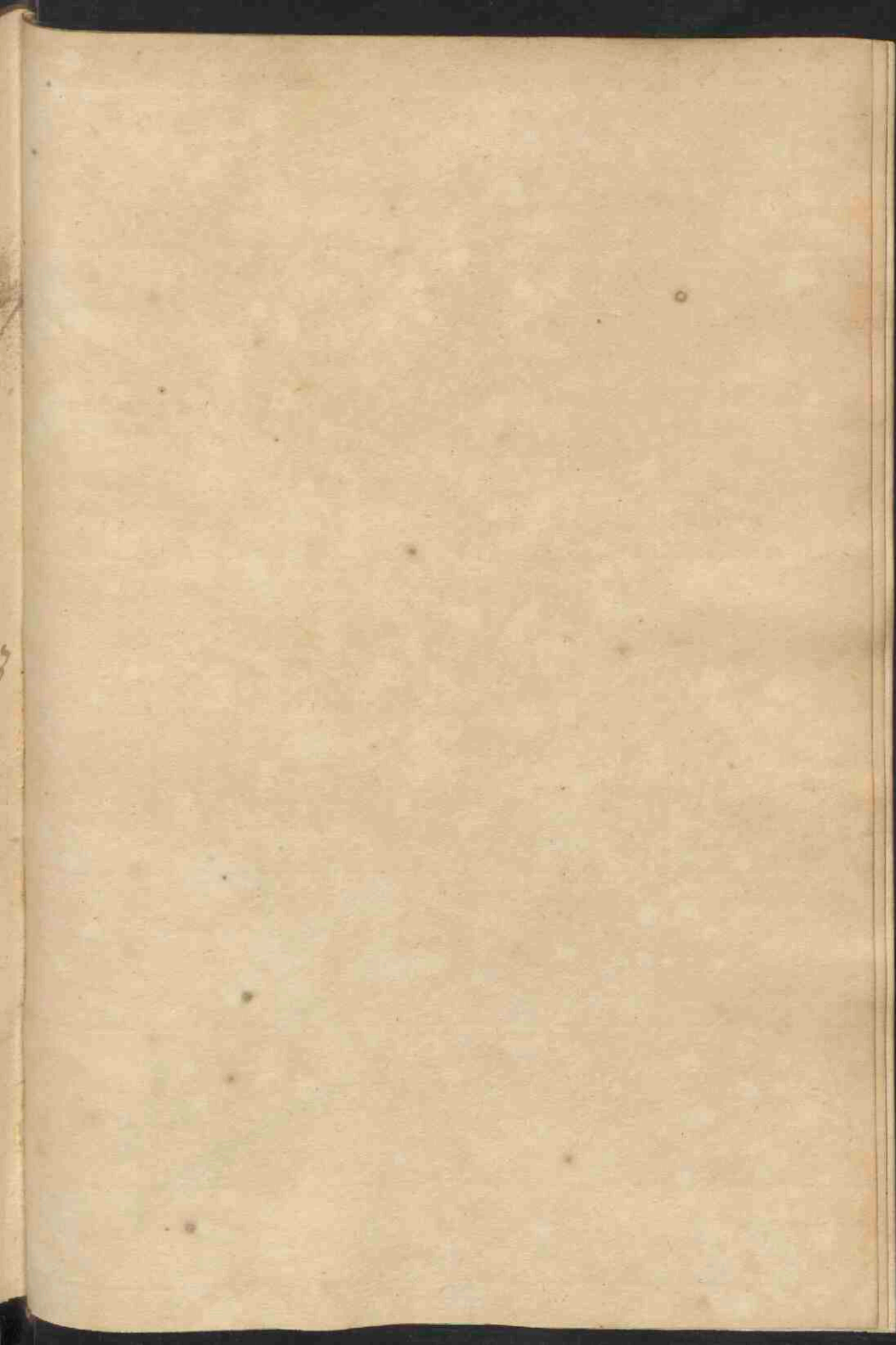
L. B. Coll.

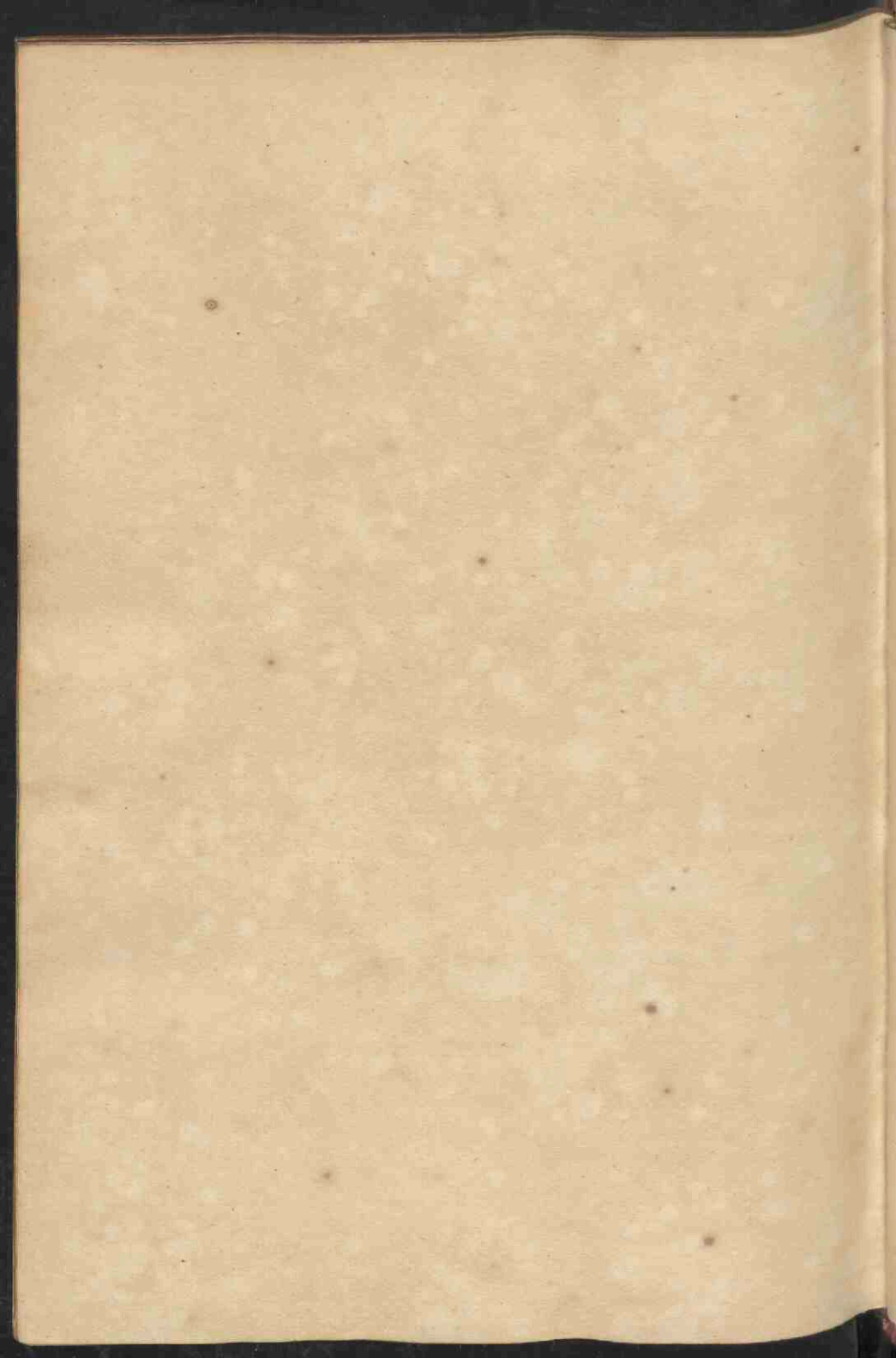
Abbatensis

Fraxenborch

1623

Slide

